Acquired with the assistance of the

Sophia Augusta Brown

Fund

JOHN CARTER BROWN LIBRARY

D. O. M. A.

PHARMACOPOEA DOGMATICORVM reſtituta,

PRETIOSIS, SELECTISQVE hermeticorum floribus abundè illuſtrata,

AVCTORE

IOSEPHO QVERCETANO Conſ. & Medico Regio.

Editio vltima multis erratis repurgata,

CVM INDICE GENERALI RERVM quæ hoc toto Opere continentur.

Aud Petrum & Iacobum Chouët.

M. DC. XL.

dentibus & ſacra minus religioſis conferre licet, Tripodis huius ratio expiſcati, cum noſtri partibus operis plurimum ſimilitudinis, φθόνος ἀπέστω καὶ Νεμέσις, habere comperietur.

Votiuum Apollini munus è metallo conflatum traditur pretioſo: volumen hoc meum non è flauis quidem terræ purgamentis, at è collucentibus philoſophiæ margaritis, & exquiſitis Dogmaticæ Spagyricæque diſciplinæ gemmis.

Tripodem aureum è profundo Oceani ſinu retis iactus hominibus impertiuit: quot nobis lucubrationes ineundæ, quot labores exhauriendi, quantúmque ſollicitudinis obeundum, vt tam abditæ & à vulgari vſu remotæ compoſitionum formulæ, imò theſauri è tenebris in lucem euocarentur? Verùm hoc vnum inter vtrumque diſcrimen, quod Tripus ille ſimul ex retibus extractus, non parum diſſidij cui addiceretur exciuit: Liber verò hic noſter iure publico donandus, necdum incudi mandabatur, cùm illius inauguratio nobis certo certior conſtituit & innotuit.

Etenim ſi communi Græcorum conſenſu aurea hęc Tripodis piſcatio primò Thaſeti velut ſophorum pręſtantiſſimo deuota memoratur: quidni hoc mihi tuę C. donum appendere

penderetur : in quo tot bonorum notiones cumulatæ reperiuntur ? Nobilitatem generis in medium producã ? illud περιστελωμαίοις maiorũ ſtemmatibus cõſpicuum ex illuſtriſſima Principum electorúmque Saxoniæ propagine conſpicuum. naturæ dotes præſentiſſimas ? hæc aliis fuit aliquantum mortalibus parcior, vt in te vnum videretur profuſior. ſapientiam in omni rerum genere tuam , ſumma cum probitate coniunctam ? In te proculdubio præ cunctis hoc quadrat ἀνταλλήλως elogium :

Quem tellure Ducem Germana dixero natum,
Qui mage te variis ſtudiis ſit & artibus aptus?

Exornandis porrò tuæ magnificentiæ meritis pluribus incumberem, ni palmæ tuæ palmariis herculè muneribus nobilitatæ , plurimorum ſibi laudes & encomia venditarent. Vt autem de aliis ſileam,quot nos tua beneuolentia vicculis aſtrinxit , aſtrictum ampliſſimis honorariis præſentem decorauit , decoratum ſingulari gratia deliniuit , abſentémque non ceſſat benignitate, beneficiiſque promereri ? ingratus ergo térque quatérque ni ἀνταπόδοσιν moliatur Quercetanus : ſi libri titulum ad alium plagiarius transferat , parum cordatus: quem ſi tuo demum nomine cohoneſtatum patiaris , Delphico non diffidam Tripode inferiorem è cuius adytis innumera propemo-

dum medicinæ προφυλακτικῆς καὶ θεραπευτικῆς remedia nec vulgaria noſtræ erga te obſeruantiæ indicia propalabuntur.

Hunc igitur laborem noſtrum è ſelectioribus priſcæ doctrinæ myrotheciis concinnatum, & Hermetica è caligine vindicatum, æqui boníque conſulas, tuo ſartum tectum à liuidorum incurſu tuearis patrocinio, illúmque fore cenſeas, qui tuam in omnem hominum poſteritatem perennet memoriam. Vale.

AVCTOR

AVCTOR
BENEVOLO LECTORI
S.

EN, *beneuole Lector, librum primum Pharmacopœæ meæ, quam* Dogmaticorum Reſtitutæ *titulo inſcribo. Equidem non ignoro quin nonnulli inuidentiæ maledicentiæq́; facibus incitati, occaſionem inde mihi detrahẽdi capiant, quaſi titulus hic ſuperbo nimis elatoq́; ſupercilio, inaudita neſcio quæ arrogãtiæ inſolentiæq́; ſigna præ ſe ferat. Sed perluſtratis prius haud grauatim iis omnibus quæ hoc libro continentur, accurataq́; rationis bilance libratis & expenſis, me ſanè nullo vituperio ſugillandum æſtimabis: imò contra dignum aſſeres cui publico nomine referantur gratiæ. Quidni enim gratias candidus rerum æſtimator repẽdat, qui tot ſtudiorum meorum fructus, aſſiduis vigiliis & laboribus, inter plura negotia elucubratos, ex praxi medica, quam continuo nec infelici quadraginta annorum exercitio, ſum aggreſſus, comparatos: támque è propria manuum experientia, quàm ex conuerſatione ac colloquio, cum viris totius Europæ doctiſſimis & celeberrimis, cum quibus familiariter me nunquam non gloriabor contuliſſe, ex-*

hauſtos, nunc in tuum vſum gratis propenſoq́ animi motu expendam: quamuis iiſdem non ſine magnis ſumptibus, labore ac ſudore, in variis ac longinquis meis peregrinationibus potius ante fuerim.

Summa nec pauca numero remedia neceſſaria, & vtili reformatione expolita, aliaq́ diuerſi generis ornamenta, quæ in hoc libro vbique inſperſa occurrunt, animum meum impulerunt vt hoc titulo illum donandum & inſigniẽdum ſtatuerem: non tamen eum in finem, quaſi aliorum antiquorum & probatorum authorum remedia bona & vtilia, vno quaſi conatu repudianda, prorſuſq́ abroganda & è medio tollenda exiſtimarem: quandoquidem ſuper idem fundamentum eandémque ſeruatam materiam, ædificium noſtrum extruximus. At verò in malam & ſiniſtram partem minimè accipiendum eſt, quod ad imitationem aliorum, qui ante me idem conati ſunt, nunc in Pharmaceutrice paulò exquiſitiùs expolienda & exornanda, meam quantulamcunq́ conferam opellam. Si quid mea induſtria & artificio inuentum & elaboratum acceſſerit, id in laudem, quæ totius inuentionis mater eſt, fœcunda altrix atque conciliatrix ingeniorum, verti ac imputari debet.

Vanum eſt autem credere medicinæ, ſicut & aliarum omnium artium, perfectionem eò perueniſſe, vt per tot temporum ac ſeculorum mutationes, nihil in ea immutandum, nihil corrigendum, nihilq́ addendum aut demendum obiiciatur: neque vllus eſt, modò

animum

animum paulò attentiùs aduertat, cui id ignotum eſſe poſſit.

Hoc primo libro cunctas remediorum internorum præparationes explicatas inuenies, quorum in medicina ſumma eſt vtilitas & neceſſitas, necnon maximus apud dogmaticos vſus: in quibus ſi interdum relicta illa communi & trita via, aliam faciliorem & commodiorem tibi præmonſtrandam ſecuti fuerimus, id mente non aduerſa, ſed candida & ſincera accipias velim. Liberum enim tibi relinquo, ſi forte timeas ne per hanc ſemitam, quam vt tutiorem & certiorem tibi indigetamus, in deuias Syrtes & vada corripiaris, vt alteram illam cunctis obuiam, pro tuo arbitrio & libito proſequaris.

Secundo verò libro (quo proximis nundinis, ſi Deus vitam conceſſerit, frui poteris) in apricum producemus remedia externa topica ſiue localia, vbi in animo habemus elegantibus ac raris ornamentis chirurgicum locupletare myrothecium: quibus ſi Diæteticon meum ante annum in lucem editum, adiunxeris, integrum & perfectum omnium eorum quæ ad Therapeuticen ſiue curatoriam artem ſpectant, excipies tractatum.

Quod ſi certior factus fuero, te laboribus noſtris in publici boni gratiam ſuſceptis fauiſſe, eóſque ſereno placidóque vultu reſpexiſſe, multò maiores pollicitis atque præſtitis inopinato quidem euentu, ſed certa & indubitata fide tibi theſauros exhibebis. Vale.

In Pharmacopœam Ornatiſsimi Doctiſsimíque V.D. JOSEP. QVERCETANI *Conſiliarij & Medici Regij reſtitutam,*

CARMEN.

MAXIMA lis olim cœleſtibus incidit, inter
Latonæ ſobolem Maiugenamque Deos.
Se lauri dominum Clariæ, Cylenius ales
Iactabat multis exuperare modis.
Corpora quòd madidis Phœbus mortalia ſuccis,
Inſtabiliſque leui fortè leuaret ope:
Quòd foliis obliqua daret reſponſa caducis,
Atque ſuos griphis luderet ambiguis.
Cynthius hæc contrà, ſolo recreare dolentes
Poſſe viros linguæ pectine Atlantiadem:
Illius eſſe, nigrum Manes deducere ad Orcum,
Corpore ſoluiſſet quos fera Parca graui.
Talibus hi cœlum rixis turbare frequentes,
Atque ſibi ſuperos conciliare parant:
Cùm pater altitonans ambo, ſua pignora, Diuos
Decertare odiis non tulit aſſiduis:
At QVERCETANVM, qui tot componeret æquus
Diſſidia Auguſto protulit imperio.
Hinc effata Iouis ſtarent vt firma, volumen,
QVERCETANE, tibi hoc editur eximium.
Sic vbi Phœbæis Hermetica ſymbola iungis
Artibus, & πράξει δόγματι conſocias,
Arbiter vt verè dicaris Apollinis vnus,
Atque caduciferi πρόξενος eſſe Dei.

M. M.

INDEX CAPITVLORVM QVÆ HOC TOTO OPERE CONTINENTVR.

DE Medicamenti definitione ac diuiſione. Cap.I. pag.I.
De cauſis compoſitionis Medicamentorum, ſecundùm doctrinam dogmaticorum. Cap.II.p.4
Ordo & claſsis omnium Medicamentorum vel arte, vel ratione compoſitorum. Cap.III. p.10
De aquis deſtillatis, & de deſtillatione in genere.. Cap.IV.p.12
De deſtillationum differentiis. Cap.V. p. 20
De deſtillationis quibuſdam quaſi præludiis, comitibus, & veluti ancillis, nempe fermentatione, concoctione, & maceratione: operibus apprimè Pharmacopœo neceſſariis. Cap.VI.p.23
De Aquis. Cap.VII. p.30
De Decoctis. Cap.VIII.p.108
De Vinis. Cap.IX.p.155
De varia oxymelitum & hydromelitum medicamentorum compoſitione, quæ diuerſis affectibus medendis aptiſsima ſunt. Cap.X.p.181
De Hydromelitum componendi ratione & varietate. Cap.XI. pag.199
De Syrupis Cap.XII.p. 204
De Purgantibus Cap.XIII.p.251
De Pilulis, ſeu catapotiis. Cap.XIV.p.271
De pulueribus purgantibus. Cap.XV.p.296
De vomitoriis Cap.XVI.p.304
De clyſteribus. Cap.XVII.p.317

De Caputpurgiis, & errhinis remediis. Cap.XVIII.p.328
De apophlegmatiſmis & eclegmatis Cap.XIX.p.336
De confectionibus aromaticis, ſeu ſpeciebus aut pulueribus odorantibus, tabellis, & trochiſcis Cap.XX.p.344
De conditis, opiatis & conſeruis Cap.XXI.p.367
De antidotis liquidis roborantibus, & ad multos morbos curandos, necnon ad peſtem conducentibus Cap.XXII.p.376
De antidotis, Alexipharmacis, & Alexiteriis, ſeu de Theriacis Cap.XXIII.p.403
De antidotis narcotecis, quæ & opiata appellantur Cap.XXIV pag.510
De variis & Chymicis operationibus, extractis, eſſentiis, magiſteriis, ſalibus, & oleis. Cap.XXV. & vltimum, p.532.

INDEX GENERALIS RERVM QVÆ HOC TOTO OPERE continentur.

ACETA medicata 179
aceta ex variis floribus 180
aceti ſcyllitici præparatio 179
aceti miræ virtutes 480
acetum ex variis florib. ib.
acetum roſaceum ibid.
acetum hydromelitis 201
acetorũ ſimpliciũ vſus 181
alchymia vna ex quatuor medicinæ columnis 14
aloes vera præparatio 274
amaritudinis correctio in vinis 168
ambræ præparatio 528
anodinum, & aduerſus flatus remedium 86
antidotus cephalica maior 380
antidotus cephalica minor pro gregariis 383
antidotus thoracica maior pro ditioribus 384
antidotus thoracica minor pro gregariis ibid.
antidotus cardiaca maior pro ditioribus 385
antidotus cardiaca minor pro gregariis 386
antidotus ſtomachica maior pro ditioribus ibid.
antidotus ſtomachica minor pro gregariis 387
antidotus hepatica maior pro ditioribus ibid.
antidotus hepatica minor pro gregariis 388
antidotus ſplenitica maior 389
antidotus ſpleuitica minor ibid.
antidotus nephritica maior 390
antidotus nephritica minor 391
antidotus hiſterica ibid.

antidotus maior contra peſtem 393
antidotus minor contra peſtem pro gregariis 395
antidotus de granis maturis Iuniperi, dicta Theriaca Germanica pro gregariis 397
Apophlegmatiſmi 336
appetitus naturæ in opio non excedit attrahendi menſuram 536
aqua vitę elici poteſt ex omnibus rebus alimentoſis 39
aqua vitę ex tritico, granis, &c. 42
aqua imperialis communis & paratu facilis 45
aqua theriacalis communis pro gregariis 53
aqua theriacalis, cordialis & Bezoardica, omnibus cordis pathematis, peſtiferiſque affectib. miro progreſſu conferens, ſudorémq; mouens. ibi.
alia aqua theriacalis cephalica, & affectionibus cerebri deploratis, nempe apoplexię, paralyſi, epilepſiæ & ſimilibus ſpecifica 55
aqua antapoplectica minor 61
alia aqua ad epilepſiam, apoplexiam, & paralyſim ibid.
aqua hirundinum antepileptica 63
alia aqua hirundinum. ib.
aqua picarum compoſita ad epilepſiam quoque ſpecifica 67
aqua ophthalmica 68
alia aqua aciem oculorum acuens, cæcitatémque in ſenibus incipientem prohibens 69
aqua ad hęmoptoſim ſeu ſanguinis ſputum 70
aqua ad phthiſim & vlcera pulmonum præſtantiſſima 72
aqua antipleuritica 73
aqua mirabilis ad collapſas vires inſtaurandas: & ad ſpiritus vitales & animales roborandos & reficiendos: quæ elixiri vitæ ęquiparari poteſt ibid.
aqua caponis ad idem 74
aqua ad cordis roborationem contra venena & peſtilentes omnes affectus

ctus 75
aqua ad peſtis curationem & præſeruationem 76
aqua antifebritica 78
aqua alia contra omnis generis febres præcipuéq; intermittentes. ibid.
aqua antinephritica 80
aqua ad comminuendum calculum etiam in ipſa veſica 82
aqua ad præſeruationem calculi 84
aqua hyſterica ibid.
aqua contra colicam ventriculi & inteſtinorum à cruditatibus & flatibus ſubortam 86
aqua ſcorbutica & hydropica ibid.
aqua aduerſus humorem melancholicum 87
aqua dyſenterica ibid.
aqua contra hemorrhagiam 90
aqua hypnotica ibid.
aqua ad gonorrhæam fœtidam & virulentam atque etiam inueteratam, præſtantiſſima 91
aqua ad ictus ſclopetariorum 91 92
aqua balſamica excellentiſſima aduerſus omnis generis apoſtemata, vlcera interna & externa, potiſſimum contra fiſtulas & vlcera phagædenica & maligna 92
aqua podagrica 94
alia aqua podagrica ibid.
aqua ad ambuſta 95
aqua ſpermatis ranarum ad ambuſta 96
aqua extemporanea cancrorum ibid.
aqua purgans ſimplex ibi.
aqua purgans cōpoſita ib.
aqua vomitiua & purgatiua ſimul 98
aqua benedicta ex croco metallorum 99
aqua benedicta M. Rulandi aduerſus pleureſim 100
aqua papaueris ad pleuritidem 101
aqua ophthalmica ex croco metallorum 102
aqua mirabilis vel ab extra ventrem laxans ibid.
aqua antepileptica ex magneſia dicta, & cruſta panis 105
aqua cinnamomi cum vino & aqua roſarum 106

aqua garyophillorum cum aqua communi ibid.
aqua vitæ ex hydromelite vinoſo optima 201
aqua roſarum ex infuſione depurata 223
aqua benedicta Rulandi 310
aqua terræ ſanctæ Rulandi 311
aquæ extrahendę ratio per balneum vaporoſum 38
aquæ quoque extrahuntur per digeſtionis & fermentationis viã ibid.
aquæ & olea ſimul & vnà eliciuntur ex omnibus herbis & floribus calidis virtute caloris Baln. vaporoſi 39
aquæ deſtillatæ ad eliciendam vim purgantium ſunt meliores decoctis 122
aquam vitæ ex roſis extrahendi methodus 39
aquam ex ſtirpibus eliciendi modus 41
aquarum extractio per digeſtionem & fermentationem 38
aquæ deſtillandi noua & vtilior methodus 36
aquæ deſtillandi ratio per balneum vaporoſum 38
aquæ præparandi ratio ex omnibus aromatibus, herbis, floribus, & ſeminibus calidis, ſiccis 105
auri calcinatio philoſophica 503

B

Bezoar metallicum, & Mercurius vitæ fixus ſudatiua alia omnia ex vegetabilium familia deprompta longe ſuperans 137
bezoardici mineralis proprietates, & eiuſdem metaphorica deſcriptio 500
bezoardici extracti præparatio 526
butyrum ſulphuris 580

C

Calculus 178
calix vomitorius 311
caputpurgium in 1. forma 330. in 2. forma 331
caputpurgium 3. in forma lini-

linimenti paratum 331
caputpurgium aliud ad humores à capite in pectus defluentes, reuellendos, & per nates expurgandos 332
catholicum, ſiue antidotus vniuerſalis 260
de chalcitide notanda 481
chymicæ operationes tam medico, quàm Pharmacopœo cognitu neceſſariæ 23
cholagoga lenitiua 253
cholagoga vera 254
cholagogum Quercetani 262
circulatio quid 22
claretum excellens 171
claretum aliud præſtantiſſimum corroborans omnes facultates ibid.
cliſmata emollientia 319
anodyna ibid. carminatiua ibid.
concoctione dulceſcunt omnia 30
concoctionis differentię 27
coctionis tempus in oxymele 193
cohobatio quid 22
colica 173
conditum radicum 373
conditum ad cordis roborationem 375
confectionum aromaticarum differentia 345
conſeruæ ex citriis, limoniis, &c. 372
conſeruarum differentiæ 368
conſeruas faciendi modus 369
coralliorum tinctura 502
cranij præparationes 580
cremor ſulphuris 581
cremor, ſiue ſal tartari 585
croci eſſentia 98
crocus metallorum 99
in clyſteribus 581

D

Decocta perperã fieri in vaſe aperto 109
decocta hydrotica 123
decoctio in pelecano aut alio deſtillatorio vaſe 111
decoctio lenitiua aperitiua refrigerans 112
decoctio lenitiua calefaciens 113
decoctio carminatiua, ſeu flatus diſcutiens 114

decoctio diuretica ibid.
decoctio hydrotica, quæ D. Ambroſio attribuitur, aduerſus febres intermittentes, & ipſas etiam tertianas 137
decoctio perutilis ad febres chronicas 146
decoctio ſeri lactis 149
decoctio ſplenis bouis, congrua ad duritiem & obſtructionem lienis, & ſpecifica ad menſium ſuppreſſionem 153
decoctiones vulnerariæ 138
decoctum præparãs bilem nimia adultione incraſſatam, & ſolues obſtructionem in viſceribus, quod in pleriſque febribus ardentibus etiam contingere ſolet. 115
decoctum ad bilis tenuitatem emendandam 116
decoctum miu... fi... õtra luem veneream catarrhoſam, & ſimiles affectus inueteratos 131
decoctum purgãs ad quartanam expertum 144
decoctum purgans optimum ad febres intermittẽtes, quotidianam, & quartanam 146
decoctum ad hydropẽ & purgãdas aquas 147. ad Icterum expertum ibi. ad duritiem ſplenis ibi.
decoctum galli veteris ad oppilationẽ hepatis, lienis, meſenterij, colicum dolorem, calculum, quartanam, & chronicos omnes affectus 148
decoctum Chinæ 150
decoctum ad Dyſenteriam & Lienteriam 151
decoctum ad calculũ com minuendum & expellendum 152
deſtillatio quid 15
deſtillatio à ſublimatione quomodo differat 16
variæ deſtillationis differentiæ 20
diacarthamum 256
diaphœnicum ibid.
diaprunum ſolutiuum 254
diaturbith 256
digeſtio & fermentatio decoctorum poſt clarificationem vulgarem 109
digeſtio, ſiue præparatio bilis 215

diges

digeſtio ſyruporum 222
digeſtionis neceſſitas & vtilitas 29
diſcrimen inter pingue & vnctuoſum, & inter illa quæ deſtillari poſſunt, vel non poſſunt 17

E

ECligmata ſeu Looch incidentia & detergentia 340. minus incidentia & detergentia ibid. incraſſantia fortiora ibid. incraſſantia leniora 391
electuarium de ſucco roſarum Nicolai 255
electuarium roſarum Meſuæ ibid.
electuariũ de pſyllio Meſuæ 255. Mõtagnanæ ib.
electuarium purgans pituitam, Quercetani 264
electuarium purgans melancholiam, atramque bilem 265
electuarium lenitiuum antinephriticum, Quercetani 267
electuarium hiſtericum eiuſdem 269
electuarium de ouo 398
electuarium de ouo Maximiliani I. Imperatoris ibid.
electuarium de ouo maius pro ditioribus, Quercetani 400
electuarium de ouo minus pro gregariis 402
elixir vitæ maius, admirandum remedium ad inueteratos morbos, penèque deſperatos propulſandos, ſanitatẽ conſeruandam, vitamque ipſam propagandam 46
elixir vitæ minus facillimum 51
aliud elixir paratu facillimum 52
encomium officinę Caſſellanæ in arce Principis 590
eſſentia camphoræ 582
eſſentiæ ſeu ſales coralliorum & perlarum 580
euphorbij præparatio 295
exhalatio quid 22
experimentum mirabile ad menſes prouocandos 143. ad ſiſtenda menſtrua, 144. ad præcipitationem vteri ibid. ad

iuuandam conceptionē 145 ad morſum venenatum ſerpentis & rabidi canis ibid.
extracta è lignis 534.è corticibus 536.è radicibus arborum 538
extracta imperialis Zedoaricæ, Tormentillæ, &c. 540
extracta baccarum, granorum & ſeminum 545
extracta herbarum 549
extracta ex herbis, radicibus,& cæteris omnibus ſuis partibus quomodo paranda ibid.
extracta compoſita 562
extracta ex animalium familia deprompta 576
extracta metallica 579
extracti bezoardici præparatio 526
extractorum præparandorum ratio mulierculis haud ignota 26
extractum cephalicum maius 381
extractum ſcilliticum 433
extractum myrrhæ & mumiæ 527
extractum, ſiue gummi guaiaci vt appellant 534
eius vires 535
extractum ligni buxi 536
extractum radicis angelicæ 538
extractum zingiberis ſudantium 540
extractum rad. pæoniæ, viſci coryli ibid.
extractum rad. hyoſciami 541. rad. eſulæ ibid.
extractum ſiue ſanguis ſymphyti ad herniam 544
extractum ſiue ſanguis ſatyrionis ibid.
extractum baccarum iuniperi 545
extractum baccarum lauri 546
extractum purgans hederæ ibid.
extractum vuarum 547
extractum granorum matur. Sambuci & ebuli ibid.
extractum granorum acies ibid.
extractum granorum ebuli 548
extractum ceraſorum nigrorum ibid.
extractū flor. pæoniæ 548
extractum fructus alkekengi

kengi ibid.
extractum ſenelorum 449
extractum florum papaueris rubeorum ibid.
extractum chelidoniæ 551
extractum meliſſæ ibid.
extractum cardui benedicti & vlmariæ ibid.
extractũ cephalicum maius 552
extractum cephalicum minus 553
extractum thoracicũ maius ibid.
extractum thoracicum minus 555
extractum maius cardiacũ, ſiue cordiale ibid.
extractum minus cordiale 556
extractum maius ſtomachicum 556
extractum ſtomachicum minus 557
extractum hepaticum maius 558
extractum hepaticum minus 559
extractum ſpleniticum maius ibid.
extractum ſpleniticum minus 560
extractum nephriticũ maius 561
extractum nephriticum minus ibid.
extractum hyſtericum maius 562
extractum hyſtericum minus 563
extractum carminatiuum 564
extractum catholicum 572
extractum cholagogum ſolutiuum 573
extractum phlegmagogon 574
extractum melanogogon 575
extractum ſpec.hieræ picrę Galeni, & hieræ colocynthidos, & reliquorum vulgarium purgantium 576
extractum cranij humani 577
extractum hepatis vituli ibid.
extractum pulmonũ vulpis 578
extractum è cornibus ceruorum tam teneris quã induratis ibid.
extractum caſtorei ibid.
extractum oculorum cancrorum, teſtarum ouo-

rum,limacum,&c. 579
extractum matricis leporinæ & ſecundinæ mulieris fœcundæ ibid.
extractum bituminis Iudaici 582

F

FÆculæ ſcillæ 432
Fæcula ſcillæ in trochiſcos redigi poteſt qui dicuntur trochiſci fæculæ ſcillæ ibid.
fæcula bryoniæ 542. rad. iridis ibid. rad. Aronis ibid.
fermentationis vtilitas & neceſſitas 24
flores ſulphuris 582
furnus athanoris digeſtioni commodior 180

G

GVmmarum præparatio 275
gummi è ligno ſaſafras 536
gummi ex ligno & cortice iuniperi ibid.
gummi ex ligno aloës, ligno Rhodio, & Santalo ibid.
gummi è cortice fraxini ibid.
gummi è cortice tamariſci & capparorum 537
gummi ex radicibus arboris pomi ibid.
gutturis tumor 363

H

HErmeticorum philoſophorum ſententia de rebus deſtillandis 18
hiera picra Galeni 257. Pachij, ibid.
hiſtoria de duobus leproſis ope viperarum reſtitutis 450
hydromel vinoſum 199
hydromel ſimplex officinarum 201
hydromel cum ſucco ceraſorum ad ſitim ſedandam 202
hydroticum aduerſus epilepſiam 134
hydroticum ſpecificum ad paralyſim 135
hypocraticum extemporaneum, ad cuius exemplum omnis generis extra-

extracta, & remedia etiam ſpecifica ad diuerſos affectus poſſunt præparari 169.170

I

IGnis quatuor gradus 21.
Indum maius 256
Inuentum nouum olea in eſſentias reducendi 589

L

LAc, cremor, ſiue butyrum ſulphuris 582
Lapis prunellæ 584
Laudana vnde dicta 520
Laudani opiatici proprietates 524
Laudanũ preſtantiſſimum, & præ cunctis cæteris opiaticis (puta quæ opium excipiunt) paratu facillimum ibid.
Looch de althea Quercetani 341
Looch paſſulatum Quercetani 342
Lues Venerea inueterata 194

M

MAcharum, ſiue Syrupus infuſionis roſarum Quercetani 222
Magiſterium Bezoardicum animale quid 500
Magiſterium perlarum & coralliorum 580
Magiſterium hyacinthi, ſmaragdi, & rubini 581
Magiſterium lapidis Iudaici, & lapidis lincis ibid.
Magiſterium lapidis lazuli ibid.
Magneſia Saturni, & ſal prunellæ 99
Malignitatis in ſcilla artificioſæ correctiones 431
Mania, melancholia, & alij affectus capitis 169
Maſlac Turcorum opium 514
Maſticatorium diuulſoriũ ad paralyſim 337
Meconium quid 510
Medicamenta ſua veteres non publicè in officinis, ſed domi priuatim præparabant 10
Medicamentorum materia vnde ſumenda, & quibus modis in medicum

vſum aptanda ſit 4
medicamentorum compoſitio cur inuenta atque introducta ſit 5
quid Galenum mouerit ad medicamentorum compoſitionem 80
quid authorem ad reformandam medicamentorum præparationem impellat 9
medicamentum Galeni quid 1
differentia inter medicamentum & alimentũ 2
medicamentũ eſt vel ſimplex, vel compoſitũ ibi.
mel purius ſaccharo 183
melanagoga 257
melancholia hypocondriaca 164
melicratum vinoſum cum multis aromatibus paratum 202
melicratum ſenectutis fulcrum 204
de mellis additione, & eius delectu in compoſitionibus 486
menſtrua, ſiue diſſoluentia 533
Mercurius lumbricorum hoſtis 101
Mithridates veneno perire non potuit 406
Mithridatium 405
Mumię præparationes 576
Myrrhæ præparatio 275

N.

Narcoticorum duorũ inter ſe miſcẽdorum primus modus 525
Naturæ defectus arte corrigitur 515
Nepenthes 520
Nepenthes ſingulares effectus 505
Nepenthes maius Quercetani ibid.
Neoterici reformarunt theriacam 419

O

Olea ſimplicium aquis innatant 105
Olea aromatum, ſem. bacc. gran. corr. fruct. herb. &c. 587
Olea in eſſentias reducendi nouum inuentũ 589
Olei ſulphuris in crocum conuerſio 584
Oleum ab aqua infũdibulo ſe-

lo ſeparandum 107
oleum diacolocynthidos carminatiuum purgat. Quercetani 322
operationes vulgares pharmacopœorum 12
operationes chymicæ tam Medico quam Pharmacopœo cognitu neceſſariæ ſunt 23
operationum chymicarum diuiſio 532
opiatæ 368
opiatæ capitalis 375
opij caſtigatio & reformatio 474
opij vera correctio vbi cōſiſtat 478
opij veri ſigna 512. vera præparatio 521 vera correctiua 524
opij non præparati incommoda 513 proprietas vnde 521
opium baſis plurimorum antidotorum 475
opium eſt lacryma papaueris 511
opium à ſulphure ſuo inflammabile eſt 513
opium ex papauere noſtro domeſtico, & tranſplantato, in hortis naſcente 530
oximel ſcylliticum ſimplex 187
oxymel cephalicum ibid.
oxymel epilepticum 188
oxymel pectorale ſeu thoracicum ibid.
oxymel de peto purgatorium mirabile nō ſolum pituitæ craſſæ, ſed & bilis flauæ, itémque nigræ, anhelosos thoracis & vētriculi affectus iuuans, & denique ad omnes morbos inueteratos laudatiſſimum remediū 189
oxymel phlegmagogum, cholagogum & melanagogum 191
oxymel accommodatum humoribus ſeroſis euacuandis, hydropi & cachexiæ perquàm vtile, hepar, lienem, & totum meſenterium roborans, eorumque obſtructa ſimul reſerans ibid.
oxymel benedictum 194
oxymel diureticum 197
oxymelita duo tantum in noſtris officinis 181
oxymelita & hydromelita apud veteres erant in

frequenti vſu 182
Oxymelita & hydromelita mutarunt Arabes in Syrupos ibid.
Oxymelitis ſimplicis præparatio 185

P

PAnificij præparatio qualis 24
Petum per ſe ſumptum vomitorium eſt 191
Pharmacopœi veri & legitimi à ſpuriis diſtinguuntur 28
Pharmacorum crudorum & ſine artificio digeſtorum quanta incommoda 27
Philonium 519
Philonium Romanum, & philonium Perſicum ibid.
Phlegmagoga 256
Pilulæ cynogloſſæ 517
Pilulæ cholagog 272
phegmagog. ibid. & melanagog. ibid.
Pilulæ panchimagogæ Quercetani 277
Pilulæ cholagogæ de centaurio eiuſdem 280
Pilulæ phlegmagogæ de abſinthio eiuſdem 281
Pilulæ tartareæ melanagogæ eiuſdem 282
Pilulæ de Ammoniac. 286
Pilulæ de Sagapeno 288
de ſagapeno camilli ib.
Pilulæ hydragogæ Quercetani 290
Pilulæ de Euphorbio mirabiles cõtra omnis generis febres chronicas intermittẽtes atq; quartanas, necnon contra omnes cachexias, hydropiſim, paralyſim & colicos dolores 292
Pilulæ de Euphorbio contra peſtem Quercetani 294
Pilulæ mirabiles ad tremorem & ſpaſmum ibid.
Pilulę peſtilentiales Alberti ducis Bauariæ 295
Pilularum differentiæ 271
Pinguia & vnctuoſa quomodo à ſe inuicem differant. 17
Pleuritidis nothæ ſpecies 100
Pomum ad pleuritidem 102
Potio vulneraria vniuerſalis

lis, id eſt, omnibus tam internis quàm externis vulneribus & vlceribus conducens 138
potio venenatis vulneribus ſclopetariis conueniens 140
potio vulneraria in fracto oſſe, ab ictu ſclopetario ibid.
potio vulneraria cephalica 141
potio ſanguinem ex vulneribus erumpentem prohibens ibid.
potio ad renum & veſicæ vlcera ibid.
potio ad Gonorrhæam virulentam ſeu fœtidam 142
præparatio radicis Aronis 356
præparationes vulgares ſcammonij 254
præſeruatiua ſiue remedia contra venenum 376
præſeruatiuum contra peſtem ſingulare 374
puluis cholagogus 296
puluis phlegmagogus 297
puluis melanagogus Quercetani ibid.
puluis panchymagogus 298
puluis purgatorius conducens ad omnes morbos frigidos cerebri 299
puluis purgans hydropicorum aquas 300
puluis ad expellēdos lumbricos, & ad deturbandum eorum ſeminariū 301
puluis alius paratu facilis ad eorundem met vermium infantium expulſionem 302
puluis cachecticus Quercetani 303
puluis ſternutationem prouocans 333
puluis ad omnes ventriculi affectus mirabilis 354
puluis ad omnes herniæ ſpecies, & ipſam enterocelen 364
purgantia duplicia 251
purgantia ſimplicia cum aloe 279
alia purgantia ex aloe faciliora 279. & 380
purgantium formæ diuerſæ 255

R.

Radicũ conditura 373
rectificatio quid 22
remedia lenientia, bilémque purgantia 253
requies Nicolai 518
rubinus ſulphuris 508

S

Saccharí color non exiguus eſt, obſtruens & glutinans 183
ſaccharum facilè in bilem vertitur ibid.
ſaccharum ſcilliticũ 435
ſal vitrioli vomitiuum 513
ſales coralliorum & gemmarum 528
ſales cranij humani 586
ſalium theriacalium præparatio ſecundum antiquos 464. proprietates 470. reformatio 506
ſalium vltima & perfecta præparatio 587
ſcãmoneæ præparatio 276
ſcyllæ vulgaris præparatio 179
ſpagyricæ artis nobiles operationes 219
ſpiritus aureus Rulãdi 311
ſublimia quid 16
ſudatiuum ſpecificum ad hydropem 136
ſudorificum ſingulare ad vehementem corporis concuſſionem: ex alto quodam & graui lapſu contractam ibid.
ſulphur auratum diaphoreticum 585
ſyrupi componuntur ex omnium ſimplicium aquis 107
ſyrupi ſimplices & compoſiti 206
ſyrupi calefacientes 208
ſyrupi refrigerantes 209
ſyrupi temperati ibid.
ſyrupi pituitam præparantes 210
ſyrupi melãcholicum ſuccum digerentes 211
ſyrupi bilem flauam cõcoquentes 212
ſyrupi attenuãtes bilẽ 214
ſyrupi incraſſantes bilem ibid.
ſyrupi cephalici ibid. pectorales ibi. cardiaci 215 ſtomachi ibid. hepatici ibid, ſplenici ibi. nephritici ibid. hyſterici. ibid

ſyrupi multi non neceſſarij in officinis ibid.
ſyrupi aromatum & rerum odoratarum 218
ſyrupi vt retineant ſaporem & odorem ſuorum ſimplicium, interdum etiam colorem 219
ſyrupi violacei 220
ſyrupi vt diu conſeruentur 223
ſyrupi ſcordij ſcorzioneræ cordiales 231
ſyrupi florum Hyperici & Centaur. minoris contra corruptionem ventriculi 233
ſyrupi ex ſeminibus 242
ſyrupi ex vinis medicatis ibid.
ſyrupi ex ſolo vino generoſo Villanouani ibid.
ſyrupi ex aquis & vinis ſimul 243
ſyruporum vſus 207
in ſyruporum doctrina quid reformandum ibid.
ſyruporum alij aliis potentiores 212
ſyrupus quid 205
ſyrupus cytoniorum ſine ſaccharo 226
ſyrupus de pomis cum ſena Quercetani ibid.
ſyrupus calendulę 227
ſyrupus de peto compoſitus 230
ſyrupus de ſucco hederæ terreſtris ibid.
ſyrupus de ſucco papaueris rheadis 231
ſyrupus ebuli contra hydropem 234
ſyrupus hederæ ibid.
ſyrupus florum geniſtæ ſimplex ibid.
ſyrupus geniſtæ compoſitus ad lienis obſtructiones ibid.
ſyrupus ſenelorum contra calculum 235
ſyrupus ſenelorũ ſimplex Quercetani ibid. compoſitus eiuſdem 237
ſyrupus helleboratus minor Quercetani 238
helleboratus maior eiuſdem 239
ſyrupus cinnamomi ex propria aqua 240
ſyrupus ſimplex cinnamomi cum vino 241
ſyrupus aniſi ſimplex cum vino ibid.
ſyrupus florum roſmarini

ſimplex cum vino 242
ſyrupus ſimplex cinnamomi paratus cum aqua vitæ 244
ſyrupus antepilepticus 246
ſyrupus de corallis Quercetani 247

T

THeriaca à Græco θὴρ, vel θηρίον 409
theriaca diateſſaron Meſuæi 412
theriaca ex bryonia Oribaſij 413
theriaca reformata vulgari proximè reſpondens, & eadem paratu facilior 483
theriaca, benedicta appellata 490
theriaca in cœleſtem & ſublimiorem redacta eſſentiam 494
theriaca alia cœleſtis dicta 497
theriaca diateſſaron antiquorum 502
theriaca diateſſaron regia Quercetani ibid.
theriacæ magnæ Andromachi deſcriptio vulgaris 415
theriacam reformarunt Neoterici 419
theriacarum duo genera 405
theriacarum formulæ ſecundum authorem 482
proprietates ſecundum antiquos 490
theriaces nomen etiam ſolis quibuſdam ſimplicibus competebant 407
tinctura coralliorum 503
tinctura lapidum pretioſorum 504
tinctura è magiſterio viperarum ibid.
tragea ad frigidos omnes capitis affectus 350
tragea antepileptica Quercetani 353
tragea ad omnes pectoris affectus 354
tragea antipleuritica ibid.
tragea ad affectus hepatis 357
tragea ad ictterum 358
tragea ſpleniтica 360
tragea antinephritica, & ad cholicam paſſionem ibid.
tragea hiſterica ibid.

tragea granorum actes ad dyſenteriam 362
tragea ad bronchocelen 363
tragema capitale Langij contra vertiginem & apoplexiam 351
tragema ad vertiginem expertum Cratonis ibid.
tranſmutatio quid 14
tranſplantationis vtilitas 314
trochiſci ad hepatis obſtructionem idonei 366
trochiſci theriacales 408
trochiſci ſcillitici 426
trochiſci hedychroi 435
trochiſci de viperis 436

V

VAcuatio per vomitum 304
ventriculi cruditas flatus 171
ventriculi & cerebri affectus 175
vina ſimplicia alterantia ſeu corroborantia quæ ad plures affectus curandos apta ſunt 157
vina ſimplicia laxatiua 158
vina compoſita 162
vt vina artificialia guſtui grata reddantur ibid.
ad vini perfectionem quales requirantur operationes 26
vinorum artificialium proceſſus 39. alius modus extemporaneus 159
vinum ſcilliticum 162
vinum purgans ſenæ, Autumni ſiue vindemiarum tempore parandum 163. vſus eius in contumacibus affectib. ibid.
vinum purgans catholicum 164
aliud vinum catholicum purgans facilis præparationis 165
vinum purgans ex floribus prunorum, p… ficę arboris, hyperici, &c. 66
vinum cōtra vermes & impurum ſanguinem 167
vinum roſatum purgans 168
vinum helleboratum ib.
vinum Hippocraticum cōmune 169
vinum antepilepticum 173
vinum antapoplecticum 174

vinum antiparalyticum ibid.
vinum zedoariæ compoſitum 175
vinum ophthalmicum ibi.
vinum chalybeatum 176
vinum antinephriticum 178
viperarum ope leproſi duo reſtituti 450
viperarum triplex correctio 453
viperarum eſſentia arcanum, tinctura 473
viſus debilis 176
vitrioli & ſulphuris ſpiritus ſyrupis admiſcendi aciditatis gratia 224
vomitiuum pantagogum Rulandi 312
vomitoria noua à recentioribus inuenta 309
vomitoriorum differentiæ 307
vomitorium ruptorium Rulandi 340
vomitus tã naturalis quam artificialis cauſæ 306

FINIS.

IOS.

IOS.
QVERCETANI
CONS. MEDICIQVE
REGII,

Pharmacopœa Dogmaticorum reſtituta.

LIBER PRIMVS.

De medicamenti definitione & diuiſione.

CAP. I.

MEDICAMENTORVM dogmaticorum exactam reſtitutámque pharmaciam, horis ſucceſſiuis inter tot negotia traditurus, operæpretium eſſe duxi, aliquid de medicamenti definitione, compoſitionúmque cauſis generaliter præfari: hæc eadem exactiùs alio loco diſcuſſurus.

Medicamentum igitur Galeno, & omnibus Dogmaticis medicis, eſt id omne quod naturam noſtram immutare, & quocunque licet modo vincere poteſt. *Quid medicamentum Galeno.*

Hoc autem vel ſimpliciter tale eſt, vel ſecundum quid. Simpliciter tale purè medicamentum dicitur, quod verè & ſemper cum definitio-

ne modò allatâ adæquatur & conuertitur. Secundum quid medicamentum, licet non ita propriè, dicere poſſumus omne id, quod cum alimenti natura quouis modo, vel aliqua ſui parte participat. Eiuſmodi appellantur medicamenta alimentoſa, & alimenta medicamentoſa, (abſit Medicis termini nouitatis inuidia) de quibus aliàs, quæ etiam, ſi lubet, commodè huc referri poſſunt.

Differentia inter medicamentum & alimentum. Medicamento velut è diametro eſt oppoſitum alimentum: illud enim immutat, hoc ſimile fit. Mutare & aſſimilare ſunt contraria. Ergo & illa quæ hoc efficiunt. Iam verò medicamentum de vtroque intermedio, hoc eſt de medicamento alimentoſo, & alimento medicamentoſo recedit, atque participat, ſic etiam & alimentum. Sed id ea lege atque conditione, vt medicamento affinius ſit medicamentum alimentoſum, alimento alimentum medicamentoſum, cuius rei ratio infrà dicetur.

De medicamento hoc opere propoſitum eſt agere, ſiue propriè, ſiue impropriè ſumpto, non autem de alimento. Placuit tamen hæc in tractationis limine ita diſtinguere, iuxta illud accuratum in Topicis Ariſtotelis decretum Contemplatio differentiarum vtilis eſt, & ad inductiones rationes, & ad ſyllogiſmos, & ad definitionum aſſignationem, & ad claritatem ſecundum rem faciendam. *1. Top. ca. 14.*

Medicamentum eſt vel ſimplex, vel compoſitum. Iam verò omne medicamentum, aut ſimplex eſt, aut compoſitum. Simplex appellant medici, non tantùm id, quòd purè & ſimpliciter tale eſt, cuiuſmodi ignis purus, aqua impermixta, aut tale

quid

quid aliud: & in Spagyrica, ſal, ſulphur, & mercurius: ſed quod ad compoſita collatum, tale eſſe videtur reſpectu eius, quod magis compoſitum eſt: vt veriùs ſimplicius dicas, quàm abſolutè ſimplex. Compoſitum autem eſt omne id, quod ex ſimplicibus prædictis concinnatum eſt. Vtriuſque exempla hæc ſunto.

Simplicia ex mineralibus ſunt, metalla, ſucci, lapides: ex vegetabilibus, ſtirpes omnes, earumq; partes, radix, lignum, cortex, folia, flores, fructus, ſemina, iuli, excrementa, reſinæ, gummi, herbarum ſucci, denique quicquid à ſtirpibus quocunque tandem modo procedit.

Ex animalibus ſunt, vel integra, vel partes. Integra ſunt ſcinci, oniſci ſeu aſelli, lumbrici, ſcorpiones, cantharides, aliáque plurima: Partes eorum ſunt adipes, cornua, oſſa diuerſa, pili, ſanguis, pulmones, ventriculi, lienes, vteri, iecinora, excrementa, &c.

Hæc, inquam, omnia naturalia ſimplicia in officinis appellantur, quæ nullam adhuc præparationem ſunt experta. Sunt namque & alia etiamnum in Pharmacopœorum officinis dicta ſimplicia, non tamen à natura ſed arte parata, vt aquæ ſtillatitiæ ſimplices, olea ſimplicia, ſyrupi ſimplices, & his ſimilia, quæ collatione cum magis compoſitis eiuſdem formæ medicamentis talia dicuntur, vicéque verſa, compoſita dici merentur. Horum omnium cognitio exacta, medico Dogmatico non tantùm vtilis eſt, ſed etiam neceſſaria, vel ipſo Galeno Dogmaticorum medicorũ omnium coryphæo multis in locis illud atteſtante. (com.3. in aph.1. ſect.5. & 6. Epid.) Idem Galenus hæc me-

thodum medicamenta præparandi, atque componendi fusè ac doctè tradidit in ſuo opere de cõpoſitione medicamentorum ſecũdum genera.

Medicamẽtorum materia unde ſumenda, & quibus modis in medicum vſum aptanda ſit.

Porro medicamentorum omnium tùm ſimplicium, tum compoſitorum materia, vel ex mineralium, vel ex vegetabilium, vel denique ex animalium familia depromitur, vt iam dictum eſt. Quorum omnium perfecta cognitio conſiſtit, in delectu, præparatione, mixtione, compoſitione, quantitate, proportione, atque forma, & prętereà in omnium tàm ſimplicium, quàm compoſitorum adminiſtratione, atque vſu legitimo.

Electio exactè fit, indicatione ſumpta à ſubſtantia medicamenti, vel vt nuperi quidam profundiùs philoſophantes voluerunt, à totius ſubſtantiæ proprietate, à qualitatibus omnis generis, earúmque gradibus, primis, ſecundis, tertiis, quartis, horúmque latitudinibus: à quantitate, numero, figura, ſitu, loco: & poſtremò à tempore tum durationis, tum collectionis, quę omnia breuitatis cauſa fuſiùs hic non exponemus. Sed de his conſulendi ſunt veteres, vt Theophraſtus, Dioſcorides, Galenus, Meſues, & alij, qui de medicamentorum præparandorum ratione ſcripſerunt.

Præparationem verò, mixtionem, compoſitionem, quantitatem, ſeu doſim, proportionem atque formam nos in progreſſu docebimus.

De cauſis compoſitionis medicamentorum, ſecundum doctrinam Dogmaticorum.

CAP. II.

NON auaritię aut hominum voluptatis inuentum eſt compoſitio medicamentorũ, vti Plinius

pius clamitat, & more ſuo, haud ſemel tragicè, tanquam officinarum commentá perſtringit. Sed eorum qui dogmaticam medicinam tuentur, atque ſectantur (quam ſuo loco, ſuo tempore, ſua occaſione ritè cum ſpagyrica contemperatam, probatiſſimam & nobiliſſimam cenſemus) ſummo conſilio, ſumma prudentia, ſummaque tam neceſſitate, quàm vtilitate adinuenta atque introducta. Nam ipſæmet morborum vel ſimplicium, vel compoſitorum naturæ, qualitatéſque contrariæ, & variæ circa eos intentiones (pro varietate cauſarum, ſymptomatum, partium affectarum, naturæ ægrotantium, conditionéque eorundem, pro ætatis vigore, conſuetudine: addam & illud ſi lubet, pro voluptate, & placito eorundem) medicamentorum compoſitioni anſam præbuerunt rationémque ſuppeditarunt.

Sed vt liberè fateamur, quod res eſt, compoſitionis medicamentorum, præcipua cauſa fuit, & eſſe debet, vt commodiùs, citiùs, tutiùs, atque iucundiùs morborum curatio procedat: iuxta illud, quod in votis habuit ſummus medicorum dictator, *Cur medicamẽto ũ compoſitio inuẽta, atque introducta ſit.*

Citò, tutò, iucundè.

At etiamnum vrgentior, & efficacior cauſa fuit vt diligentiùs, & quo fieri potuit maximè circumſpecto artificio reſpicerent ad impugnationem cauſæ morbificæ: nimirum vt adhuc influentem materiam repellerent, naſcentem prohiberent, crudam coquerent, craſſam inciderent, atque attenuarent, infarctam liberarent, extirparéntque, vt eleganter hanc rem explicat Galenus cap.

3.lib.1.de comp.med.ſecundum genera.

Interim dum hęc omnia fiunt,ad partiũ ſitum, naturam, robur vel debilitatem reſpicere par fuit. Hæc, inquam, omnia occaſionem & neceſſitatem quoque pepererunt compoſitionis diuerſorum medicamentorum. Sunt & plurimæ aliæ cauſæ, quæ hanc medicamentorum mixtionem introducere medicos Dogmaticos coëgerunt. Nam vt omittam alias plurimas, quid non ſuadere videbatur ad hoc inſtitutum partium affectarum diuerſitas, diſtinctaque conditio, ac interdum etiam contraria? Quid, inquam, antiquos compulit, vt ſua πολύχρηστα pararent atque concinnarent? quæ ſanè ab ipſomet Galeno laudantur, & commendantur, cap.7. ſecundum locos, & cap.1. de compoſ.med.ſecundum genera.

Enim verò partis affectæ præſtantia eandem medicamentorum compoſitionem iure optimo ſibi vendicauit: hæc ratio, hoc iudicium, iſta denique neceſſitas (quam ſecundum quid, & propter melius vocant philoſophi) ſuaſit, & quaſi coëgit eos, vt affectibus, vel ventriculi, vel hepatis accommodatis medicamentis, perpetuò reſoluentibus, aut aperientibus, roborantia, & modicè adſtringentia coniungerent. Hoc ſanè ipſemet præcipit Galenus, vt paſſim, ſic potiſſimum, lib.1. de compoſitione med.ſec.loc.cap. 8. & cap. 1. l.13.met.med.& cap.95.artis paruæ.

Sic medicamenta etiam ſæpiſſimè miſcentur, quæ proprietate quadam ſpecifica partes reſpicientes, aliorum vires ad affectas partes ferant: Sic in medicamentis, quibus in affectibus capitis vtimur, cephalica admiſcemus, vt & in remediis,

quæ

quæ cordis, ventriculi, hepatis, lienis, & vteri affectibus conducunt, cardiaca, ſtomachica, ſplenica, hyſterica admiſcentur, vt ex Galeno lib. de comp. med. ſec. gen. cap. 1. intelligere licet.

Præterea miſcentur quoque medicamenta quando ſimplicia propter ſui craſſitiem, aliámve quandam ob cauſam ad partem affectam internam non peruenire, aut certè vix & ægrè pertingere poſſunt. Iccircò parant ſua oxycrata: & metallicis tritis acetum admiſceri iubet ipſemet Galenus (c.1.lib.8.de comp.med.ſec.gen.) quo nimirum faciliùs ad intima vſque penetrare poſſint.

Sed & huic mixtioni ſimplicium ſtudere, ipſa quoque neceſſitas compulit Dogmaticos. Nam cum perciperent plurimis medicamentis ſimplicibus maximè vero purgantibus ineſſe aliquam malignitatem, coacti ſunt multa addere, quę eam corrigerent, aut ſaltem infringerent, & palato atque naribus gratiam aliquam commendarent, atque ingrati ſaporis, ac nauſeabundi moleſtiam vel reprimerent, vel certè quodammodo obfuſcarent: (Gal. teſte cap.3.l 8.ſecund.loc. & com. in aph.11. l.2.de rat.vict.in acutis.)

Et quoniam medicamenta non præparantur ſolùm in rem præſentem, ſed etiam in vſus futuros, nempè vt quouis tempore, & quauis occaſione ſint in promptu: ideò, vt & multis aliis de cauſis reſeruare ea pharmacopœi conſueuerunt: idque etiam ex ſummi dictatoris conſilio (lib.de decenti ornatu.) Quæ ne putredinem contrahant, ſuis compoſitionibus ea admiſcent, quæ humiditatem excrementitiam putredinis authorem, exſiccent, & abſumant: vt ſic integra

ad pluſculos non ſolum menſes ſed annos, viribúſque valentibus conſeruari poſſint. Qua de cauſa mel, ſacchatum, ſal, & his alia ſimilia commiſcenda cenſent.

Porrò ſi quis alias compoſitionis medicamentorum cauſas, & quæ ad legitimam medicamentorum mixtionem comparandam requirantur, exactiùs ſcire velit, conſulat Meſuem in principio Theorematis ſecundi. Exactè etiam legat Galenum in locis citatis, vt illius hac de re mentem conſequatur. Cuius tamen fundamenta & inſtitutum, paucis etiam hoc loco libet delineare.

Galenus itaque poſtquam morbos ex intemperie ſimplici & nuda ſubortos, & cum materiæ affluxu introduxiſſet, ſymptomatum manifeſtis iniuriis animum adhibens, humorúmque vitia, ex quibus morbi deriuantur, in ipſorum copia, aſperitate, viſciditate, craſſitie, mollicie, cruditate, collocaſſet, iſtis aduerſa opponenda eſſe remedia ex lege contrariorum cenſuit. Itaque alteratis & intemperatis, calida, frigida, humida, ſicca: cauſarum vitiis expurgantia, læuigantia, attenuantia, incidentia, relaxantia, conſtringentia, cõcoquentia, & his ſimilia opponẽda eſſe decreuit. Saporum proinde beneficio, & applicatione (vnde indicatio illa à iuuantibus & lædentibus) partim etiam priſcorum experientia, partim propria induſtria, aut etiam empiricorum, partim analogica quadam ratione, atque coniectura ad eiuſmodi virium atque facultatum cognitionem peruenit.

Quid Galenũ mouerit ad medicamentorũ compoſitionem.

Jam verò poſtquam idem Gal. (quâ erat ſummâ induſtriâ atque ingenio præditus) deprehendiſſet in vnâ ſimplicique ſubſtantiâ interdum diſſimiles,

ſimiles, & contrarias ineſſe proprietates, hîc correctione, atque retuſione alterutrius obſiſtẽdum eſſe iudicauit: (quamuis cõtrarias illas qualitates leuiuſculè tantùm, & velut per trãſennam ſolummodò attigerit:) hoc autem aliter fieri non poſſe putauit, quàm admiſtione alterius alicuius, vel vnius, vel plurium. Rurſus quia in medicamentis ſimplicibus vel pauca, vel nimia inerat vis agendi, aut odores & ſapores erant ingrati, aut facultates contrariæ, omnia obſtacula hæc ſuſtulit mixtione & compoſitione iam à nobis commemorata. Itémque violentis remediis proprias & anodynas correctiones attulit: venenatis & malignis cõfortantia & cordialia adiunxit: ingratámque remediorum amaritudinem cum mellis, & ſacchari fœcunditate ab Arabibus deprompta, in quandam dulcedinem, ſed vt ingenuè fatear, pleriſque nauſeabundam transformauit.

Atq; hę ſunt cauſæ, & potiſſimæ rationes dogmaticorum, cur ſua medicamenta miſcerent, cur tot compoſitiones ſuis Pharmacopœis parandas, & tot pyxides, phialas, ſcatulas, atque ollas medicinis refertas ad vſum reſeruãdas præcipere[n]t: quibus non tantùm ſe addictos volunt, ſed omnes reliquos, qui medicinam profitentur, empiricos appellãtes illos, atque ignaros, qui hiſce non tanquã delphicis quibúſdam præceptionibus confidunt. At mehercule, vt non vſquequaque improbo ordinem talem in ordine præſcriptum, ita tyrannidem inconſideratam omninò abdicandam cenſeo. Toleranda ſanè eſſet vel illa, ſi non, vt habet ἀδάγιον vt plurimùm *aliud in ſcripto, aliud in pyxide*, reperiretur. Sed age vt conſtet etiam illud eo-

Quid autore ad reformãdam medicamentorũ præparationem impellat.

rum nobis probari inſtitutum, proponamus, & per claſſes digeramus, quicquid & olim, & hodie in officinis medicamentorum paratum, & adſeruatum ſit: ſingulaque, qua ratione fiant in officinis, quæ rectè, quæ perperam perpendamus. Subindè ſi quid nouimus melius, publici commodi, & ſalutis ægrotantium, iuniorúmque medicorum (quibus hic noſter labor totus dicatus eſto) gratia in medium proferamus: & noſtris experimentis, propria, magna ex parte, induſtria conquiſitis, colluſtremus. Ita fiet ſpero, vt nec noua prorſus, aut noſtra, ſed veterum dogmaticorum medicorum placita rectè intellecta, reſtituta, noſtriſq; inuentis aucta, naſutiſſimus quiſque, vel ipſemet Theon fateatur.

Ordo & claßis omnium medicamentorum vel arte vel ratione compoſitorum.

CAP. III.

Conſuetum eſt hodie officinis, & quaſi in legem abiit, Pharmacopœorúmq; hodie præcipuam curam, ſummúmque ſtudium eſſe nouimus, vt ad omnis generis affectus peculiaria ſibi remedia parent, eaque in officinis, ceu theſauros quoſdam, in vſum dogmaticorum medicorum adſeruent. Nimirum vt felici operis ſucceſſu, id poſtulante neceſſitate, in promptu ſtatim habeant, quo artis nominiſque ſui dignitatem & gloriam augeant, atque tueãtur. Veteres quidem, vt iam ſuprà monuimus, in domo ſua conficienda curabant remedia, quibus in caſu præcipitij vſui eſſent, vel etiam ex tempore, ſi morbus daret inducias. At hodie, quia ſeparata habent ferè

Veteres nõ publicè in officinis, ſed domi priuatim ſua medicamenta præparabant.

pharma-

pharmacopœa à medicina, hæcque à liberali diſciplina, non mirum ſi deſciuerit (excuſent, quæſo, modeſti & prudentis ingenij viri) ferè in mechanicam: quod Pharmacopœorum inſcitiæ tribuendum eſt, qui nullo iudicio conſilióque medicorum doctorum directi ſua parant medicamenta. Sed aliter & melius multò ab iis, qui reipſa viri ſunt Pharmacopœi, quique nihil ex arte & præceptorum authoritate & imperio ducti agunt, talia parari ſolent.

Catalogus medicamentorum, quæ hoc primo libro continentur.

Elect.
- *Aquæ*
- *Decocta*
- *Vina*
- *Aceta*
- *Oxymelita*
- *Hydromelita*
- *Syrupi*
- *Purgantia*
- *Pilulæ*
- *Pulueres purgantes*
- *Vomitoria*
- *Clyſteres*
- *Caputpurgia*
- *Naſalia*
- *Apophlegmatiſmi*
- *Eclegmata*
- *Confectiones aromaticæ, ſeu ſpecies roborantes.*
- *Tabellæ*
- *Trochiſci*

Condîta
Opiata
Conſerua
Antidot. liquid. card. & robo.
Antidot. alexiter.
Antidot. opiat. ſeu Hipnot.

Itemque diuerſarum rerum.
Extracta
Eſſentia
Magiſteria
Arcana
Liquores Sulphurei
Sales.

Operationes vulgares pharmacopœorũ.

At in nonnullis illis formulis præparandis operationes inſeruiunt, nempe,

Deſtillatio
Maceratio
Decoctio
Infuſio
Expreſſio
Pulueriſatio
Trituratio
Mixtio
Conſeruatio, & ſimiles.

Quæ omnia meræ ſunt operationes à pharmacopœi induſtriâ dependentes.

De his omnibus & ſingulis ordine ſumus acturi, præparationúmque modos conſuetos, & non conſuetos, ſed tamen ad artis præſcriptum conuenientes tradituri.

De operationibus autem aliis, quibus nonnullæ preparationes, perutiles æquè, ac elegantes perficiuntur, quæq; minimè vulgares ab arte chymicâ mutuandæ veniunt (artem, inquam, non pharma-

copœis

copœis ſolummodò, ſed omnibus veris medicis, qui nomine & re tales haberi velint, cognitu imprimis neceſſariam) paulò poſt, capite nimirum ſequenti dicemus.

Nunc autem, prout ordo ac methodus noſtra poſtulat, ordiemur ab operationibus vulgarioribus, & apud ipſoſmet pharmacopœos communibus, initium ſumentes à deſtillatione: ex cuius reformatione benignus lector ſummam tum iucunditatem, tum vtilitatem percipiet.

De aquis deſtillatis, & de deſtillatione in genere.

CAP. IV.

POſterior ferè ætas aquis ſtillatitiis maximè incumbit, vt eas parãdi ars hodiè mulierum veriùs eſſe videatur, quàm medicorũ. Ergo methodo, & ordini noſtro incepto inſiſtentes, dicamus priùs, quæ & quales aquæ hodie habeantur in officinis: Deinde, quomodo ab iis parentur: Tum in quo delinquant, & peccent in earundem præparatione, & qua arte atque induſtria parari debeãt aquæ ſtillatitiæ, clarè & veraciter docebimus. Tandem plures pulcherrimarum, vtiliſſimarúmq; aquarum tam ſimplicium, quàm compoſitarum longa experientia atque induſtria, multorúmque ægrotantium cum ſalute atque ſolatio conquiſitarum, & in vſum tranſlatarum, deſcriptiones & præparationes aliquot proponemus: ſicque caput hoc de aquis ſecundum dogmaticam medicinam paratis finiemus.

Deſtillatio Spagyricum inuentũ.

Sed antequam iſta omnia fiant, curſim in genere de deſtillatione, & ad eam pertinentibus rebus,

ac operationibus diſſerendum. Etſi deſtillatio Spagyricum ſit inuentum, & in Spagyricâ prout pharmacopœâ de eâ agi conueniat, ita tamen hodie non tantùm in officinis, ſed apud vulgus quoque innotuit, vt deſtillationis modum plurimos ſe intelligere putare videam, paucos verò qui ea in re aliquid recti, atque perfecti ſciant. Non poſſum itaque non ſummatim, quæ ad illam pertinent, hoc loco opportuno complecti, maximè cùm id pharmacopœæ, quam informare & corrigere intendimus, ſit opus haud minimum. Reliquum quicquid eſſe poteſt ſpecialioris conſiderationis, in aliud quod paramus opus reſeruaturi.

Alchymia ergo ſeu Spagyrica, quæ inter quatuor medicinæ columnas à nonnullis recenſetur, quæque omnium corporum compoſitiones & diſſolutiones, eorúmque præparationes, alterationes, atque exaltationes patefacit, illa, inquam, & deſtillationis quoque inuentrix eſt, atque magiſtra. Vtitur namque ea ſeptem operibus, ac veluti gradibus, quibus tanquam organis quibuſdam neceſſariis, rerum tranſmutationes inſtituit atque perficit. Per tranſmutationem autem hoc in loco intelligimus, cùm res ſuam formam extrinſecam amittit, & ita alteratur, vt prorſus priori ſubſtantiæ, & formæ ſuæ priſtinæ non ſit ſimilis, ſed aliam nunc induit formam, atque aliam aſſumit eſſentiam, alium colorem, aliam deniquenaturam, & proprietatem. Exemplum eſto, vt cùm linteamen fit papyrus: metallum vitrum: pelles ſeu coria gluten: herba cinis: cinis ſal, & ſal liquor: mercurius res mobilis admodum, quoddam fixum, vt cinabrium &

Quid tranſmutatio.

pul-

puluis. Septem autem iſti operationum gradus ſunt,

- *Calcinatio*
- *Digeſtio*
- *Fermentatio*
- *Deſtillatio*
- *Circulatio*
- *Sublimatio*
- *Fixatio.*

De quorum omnium vtilitatibus hic maximopere à nobis diſſeri nihil attinet, cùm eæ in hoc opere paſſim & alio quodam, ſi Deus vitam & ocium conceſſerit, exactiùs ſint manifeſtandæ & aperiendæ. Quanquam autem ſolutio ſeu putrefactio vt plurimùm præcedat, aut certè præcedere debeat deſtillationem in ipſa praxi: placuit tamen primo loco de hac agere tanquam de principaliori operatione, communiori, & ad quam reliquæ ferè referantur, vel ſaltem propter eam fiant.

Hîc multa dici poſſent de deſtillationis Etymo: cur ſic appelletur: An deſtillatio differat ab elixatione: item de antiquitate deſtillationis: de dignitate eiuſdémque vtilitate: An præſtent deſtillata decoctis dilutiſque. Sed iſta omnia in aliud tempus ſunt reſeruanda.

Deſtillatio autem de qua hic orationem inſtituimus, eſt liquoris aquei ſeu partis humidioris in halitus à calore extenuatio, atque eleuatio, & ob frigiditatem aëris in aquam conuerſio. Vel eſt puræ, & liquidæ ſubſtantiæ à diſpoſitis ad hæc corporibus extractio per calorem. *Deſtillatio quid.*

Quomodo differat deſtillatio à ſublimatione.

Arabes, & qui eos ſecuti ſunt complures nonnunquam appellarunt ſublimationem latiori nomine, quia in ſublime vapores feruntur, ſed Spagiricis haud ſatis proprio. Nam alius gradus eſt à deſtillatione diuerſus, ſublimatio, in qua in altum vapores à rebus ſiccis attolluntur, ſed non vt in aquam degenerent: Verum vt ſicciores, puriores, ſplendidioréſque fiant, adhæreantque ad vaſis latera & operculum. Neque enim, quod ad ſublimationem propriè dictam pertinet, roſtrato pilæo opus eſt, niſi ſit colligendi aquam animus, quæ exundabit. Itaque, vt ex rebus terreſtribus partes puriores ſeparentur, ſublimantur ſulphura volatilia, & ſales volatiles. Cum deſtillatio contra in aquam fluentem, ſeu liquorem eas adducat, ex definitione deſtillationis facilè patet, quænam ſint ea, quæ deſtillari poſſint. Cùm enim deſtillatio nihil ſit aliud, quã liquoris aquei, ſeu rei humidioris in vapores extenuatio, & in aquam cõuerſio: ſatis inde cõſtat ea tantum deſtillari poſſe, quæ & humiditatem in ſe continent & halitus emittunt, qui rurſus in liquorem fluentẽ cogi poſſint. Peripatheticæ Philoſophiæ Princeps Architectus Ariſtoteles conſtituit diſcrimen inter ea, quæ exhalant, & quæ euaporant. Nam exhalant, inquit, quę à calido comburẽte fumum emittunt, in quo ſiccę & humidæ partes ita coniunctæ ſunt, vt non tanquã duo, ſed vt vnum calido ſubiiciantur, & diuelli vna pars ab altera nõ queat. Quamobrem huiuſmodi fumus, neq; madefacit, ob ſiccum combuſtũ ſibi iunctum, neq; in ſpiritum vertitur, cùm diſtrahatur, diſſipetúrq;, ſed magis inficit, quod in fumo lignorum videtur; qui, vt do-

ces

cet Albertus magnus, ob ſiccum terreum aduſtum atro inficit colore, qui adhæret propter humidũ, quod tamen cum exiguum ſit, nõ continuus eſt, & durus apparet, niſi ab vnctuoſo educatur. Tum enim nidorem appellant, quemadmodum è pingui, fuliginẽ: vt ex reſinis ferè omnibus fit fuligo. Quid verò interſit inter pingue & vnctuoſũ Ariſtoteles inſinuat. Nã picem, cerã, thus, & quæcunque picem habent, pinguia vocat: Oleum autem, & quæcunque oleoſa ſunt, vnctuoſa. Videtur itaque ex his, quæ Ariſtoteles prodidit, colligi poſſe, ligna, oſſa, oleum, cerã, thus, & huiuſmodi deſtillari non poſſe, cum horum fumi non madeſcant ex ipſius ſententia: ſed in aërem extenuentur, nec poſſint in aquam cogi. Oleum enim ex ſententia Ariſtotelis, non incraſſatur, neq; elixatur, quia non eſt vaporabile, ſed exhalabile: Ad hæc cùm idem dicat mirrhã, thus, & cætera, quæ lachrymæ appellantur, terrea eſſe: quę autẽ talia ſint nõ exhalare, cum nequaquàm liquantur. Quapropter fruſtrà eorum inſtituetur, aut ſuſcipietur deſtillatio. Satis etiam perſpicuè idem Ariſtoteles aſſerit mel, lac, oleum, ſalem, nitrum & ſanguinem in igne non euaporari, ſed craſſiora reddi: cauſamque adferẽs, ait, ideò id euenire, quod mel ſit naturę terrę: & alibi, inquit oleum eſſe aëreæ atque terreæ, lac aëreæ & aquęę, & ſanguinem (pręſertim fibroſum) aquęę & terreæ, ſed magis terreæ, ſal, nitrumque eiuſdem naturæ, quare incraſſari igne non euaporari.

Diſcr. inter pingue & vnctuoſum, & inter illa quæ deſtillari poſſunt, vel non poſſunt.

At mehercule contrarium nos docet Philoſophia Hermetica, ipſa experientiâ rationum victrice ſtipata. Nam ex prædictis omnibus ſtillatitij liquores elici poſſant, ſed per diuerſos mo-

Hermeticorum Philoſophorum ſententia de rebus deſtillandis.

dos, vt norunt id vel ſemeſtres Spagyrici, & nos ſuis locis exactiùs docebimus. Nec eſt omittendũ etiam illud Ariſtotelis, & priſci illius æui ætate multa vera fuiſſe, præſertim quæ de hac diſſolutionum ac eliquationum materia diſputari poſſunt. Vera, inquam, non ſimpliciter, ſed ſecundum quid: quia eiuſmodi operationes Chymicæ iſtis temporibus nondum innotuerant. Nondum ſanè cognitum erat quâ ratione liquores ex ſalibus elicerentur, quæ vel corporum duriſſima metalla diſſoluerent. Non olei ex cera conficiendi ratio, non ſublimatio corporum fixorum, atque ſolutio: non coagulatio volatilium, atque ſpirituum. Et, vt breuibus rem comprehendam, ad externum, & ordinarium naturæ calorem reſpexit vir ille, cuius vires, & exactè cognitas habebat, & quid in vnamquamque materiam poſſet: ita in artificialibus hiſce ipſum, aut non exercitatum fuiſſe, aut certè de iis nihil prodidiſſe, ſatis conſtat ex iis, quæ ab illo prodita ad hanc noſtram ætatem peruenerunt. Si enim cognitas habuiſſet operationes chymicas, non ita ſcripſiſſet ſummus ille vir. Sed ex iis principiis, & fundamentis, quæ poſuit ille, Geometricorum more, & rectè, & euidenter, & candidè decreuit. At, inquies, vnius rei vnica tantum veritas: At, inquam, veritas non eſt, niſi in animo percipientis: veritas inquam conſiderationum, & operum artis, neutiquam verò ſcientiæ, quæ perpetuò vna eſt, & ſimplex. At artis veritas etiam variat, pro artificum ingenio, induſtria, & inuentionis modo, pro quorum diuerſitate effectus ſæpè contrarij conſequuntur. Ergo Ariſtoteles excuſandus eſt hac ratione

tione

ctione,& præterea ei gratia quoque habenda, quod tã viuis,& tanta facilitate cõprehenſibilibus ac externis rationibus poſteritatem docuerit. Nõ tamẽ ita ſuſpiciendus eſt, vt huic nihil detrahi, nihil demi poſſe videatur. Nam artes contrarium docent, & ex his potiſſimum nobiliſſima illa Pharmacopæa, quam artificioſam appellamus, & à Spagyrica nihil niſi nomine ſolo differre exiſtimamus.

Itaque longè aliter, atque diuerſa ratione de rebus hodie decernendum, ſtatuendumque eſt, poſtquam tot aquarum, tot liquorum, tot præparationum genera (quod dixerim ipſis priſcis ſi reuiuiſcerent miracula futura) ſunt introducta.

Enimuerò ſi vel Hippocrates, vel Ariſtoteles, vel ipſe etiam Galenus nunc reuiuiſceret, obſtupeſceret ſanè tot ornamentis artem hanc adauctam, atque illuſtratam: tot nouis inuentis ditatam, tot mirificis operationibus confirmatam.

Quod ſi nuperus ille Budæus, lumen illud Galliæ,& vniuerſæ adeò Europæ præcipuus literarum cultor & reſtitutor, coniugis meæ auus, in vltima hac ætate miratus ſit Chryſulcam aquam, quam fortem vocant, diſſoluere metalla, quod tamen illo ſeculo non vſque adeò infrequens erat: quid quæſo facerent aut dicerent illi, qui nihil iſtorum nec cogitarunt, ac ne ſubolfecerunt quidem? Veriſſimum itaq; eſt, quod ſapientum quidam medicorum noſtri ſeculi ait: Creuerunt cum ingeniis,& ipſæ ſcientiæ, arteſque magna & inæſtimabilia incrementa ſumpſerunt. Sed vt (quod noſtræ ingenuitatis ſit atque modeſtiæ) tueamur quantũ licet priſcos illos Athlantes, fatebimur vel vltrò, eo caloris modo, hoc eſt externo, eoque artificio ignis

vulgari de quo Ariſtoteles loquitur, & ruſticis ac coquis notiſſimo, diſſolui ea non poſſe, atque deſtillari: At poſſe tamen & diſſolui & ſeparari in ſua principia, ingenioſis machinationibus artificum, in regimine ignis tam interni, quàm externi, nos in hoc, & in aliis noſtris operibus methodo perfacili docebimus atque declarabimus.

De deſtillationum differentiis.

CAP. V.

Deſtillationis modi diuerſi ſunt pro diuerſis rationibus, modis atque ſubiectis, vnde diuerſæ deſtillationis differentiæ exurgunt. Prima à rebus è quibus humorem, vel liquorem elicimus, deſumitur. Nam alio modo mel, alio ſulphur, alio vinum, alio cera, alio terebinthina, gummi vt maſtix, euphorbium, ſtyrax, & reliqua eiuſmodi: alio ſales, alio herbæ, alio radices, alio flores, alio denique ſemina deſtillantur.

Variæ deſtillationis differentiæ.

Secunda ex differentia liquoris ſtillatitij deſumitur: nam aliter aquæ, ſeu ſtillatitij liquores: longè autẽ diuerſo modo olea ipſa eliciuntur. Exempli cauſa ex herbis, floribus radicibus & ſeminibus non ſiccis, ſed virentibus aquæ per ſimplicem deſtillationem eliciuntur ſine admixtione alicuius liquoris. At ex radicibus, herbis, floribus & ſeminib. ſiccis, & odoratis præſertim mediante aquâ, aut quouis aliquo alio liquore admixto olea ſupernatantia eliciuntur.

Tertia differentia à materia & figura vaſis dependet. A materia: nam aliud eſt terreum, aliud æneum, aliud plumbeum, aliud vitreum. A figura: alius namque deſtillationis modus per alembicum, alius per cornutam, alius per matracium, alius per pellicanum, &c.

Quarta

Quarta à vaſis ſit : ſic enim vel recta cucurbita vel incurua, aut inclinata, cuiuſmodi deſtillationes per aſcenſum dicimus : ſeu cùm vnius matracij (quod vocant) ſeu cucurbitæ collum in alterius collum immittitur, quod bociam contra bociam, vel botum barbatum deſtillatores chymici nuncupant. Nimirum quando per concurſum vaſa ita iunguntur, vt alterum alterius os excipiat, idque diuerſo poſitu, & ſitu recto, obliquo, procumbente, &c. Atque his ferè deſtillantur, quæ difficilè aſcendunt, ſuccique minus habent. Multa etiam per deſcenſum deſtillantur, vaſe eo, quod materiam continet, inuerſim alteri impoſito : qui modus per deſcenſum vocatur, & contrarius eſt ei, qui fit per aſcenſum. Per deſcenſum deſtillantur gagates & varij generis ligna, vt Guaiacinum, iuniperinum, & reſinarum genera. Quod ſi verò accipiamus latiùs deſtillationis nomen, vt ſit humidi eductio à calore, ad hanc etiam referri poterit ea, quæ per deſcensũ fit inuerſo cucurbitæ ore.

Quatuor ignis gradus.

Quinta à gradibus ignis, qui ſunt quatuor, primus, ſecundus, tertius, quartus. Primus eſt lentus, qualis eſt ignis baluri, aut vaporis : ſecundus cinerum : tertius arenæ vel ſcobis ferri : quartus eſt ignis nudus, vt vocant.

Cum primo aut ſecundo ignis gradu deſtillamus per aſcenſum : cum tertio & quarto, per concurſum & deſcenſum. Sic deſtillantur olea ex ſalibus, vt ſale communi, vitriolo, & reliquis huiuſmodi. Item

Deſtillatio complectitur ſub ſe tanquam partes ac veluti ſuccenturiatas, aut certè haud multum abſimiles operationes.

Exaltationem
Exhalationem
Circulationem
Rectificationem
Cohobationem.

Exaltatio eſt ſuperflui, & impuri humoris à puro euaporatio, in quo differt à deſtillatione, in qua liquores extrahuntur ſpecie vaporis congelati in liquorem, ſeu aquam. At exhalatio fit penitus euaporato humore aqueo, idque ſola cucurbita abſque pileo, aut patella vitrea, cuiuſmodi operatio frequens eſt & conſueta in parandis extractis, vt eſſentia croci, ſennæ, radicum omnium, rhabarbari, hellebori, & ſimilibus, vti docebimus.

Circulatio eſt frequens, & crebra rei deſtillatæ aſcenſio in vaſis ad id accommodatis, fitque per ſe, ſine fœcibus in organis, quæ pellecani artificibus appellantur.

Rectificatio eſt repetita liquorum deſtillatio, quo multum purificentur, & magis exaltentur.

Cohobatio, eſt quoque deſtillationis repetitio, qua liquor deſtillatus rurſus fœcibus affunditur, & denuò deſtillatur, vt fit in arcano vitrioli.

Porrò per deſtillationem omnes aquæ, liquores & olea proliciuntur ex omnibus lignis, herbis, ſeminibus, & floribus. Ex omnibus verò pinguibus oleum potiſſimum extrahitur.

De deſtillationis quibuſdam quaſi præludiis comitibus, & veluti ancillis, nempe fermentatione, concoctione, & maceratione: operibus apprimè Pharmacopœo neceſſariis.

Non

CAP. VI.

NON ſufficiat Pharmacopœo ſimplicem te-nuiſſe deſtillationis modum: de quo iam egimus in genere: ſed opus habet inſuper, vt præparationes ſibi inſeruientes exactè cognoſcat, ſi, vt induſtrius Pharmacopœus debet, ſuas ex arte parare velit.

Operationes Chymicæ tã Medico quam Pharmacopœo cognitu neceſſaria ſunt.

Eiuſmodi autem ſunt fermentatio, concoctio atque digeſtio. Quas operationes ſi ritè intellexerit, naturam quodammodo imitatus, varias, pulchras atque vtiles præparationes efficere poterit. Nec Pharmacopœum tantùm eaſdem nouiſſe par eſt, ſed ipſum etiam Medicum Pharmacopœis præcipientem, ſi ſuo honori, & ægrotantium ſaluti conſultum velit. Sed talia hodie ita in deſpectum abierunt, vt vel negligant iſta multi, vel certè ſuperciliosè contemnant, neſcientes nimirum, quid vtilitatis eiuſmodi præparationes in receſſu habeant. Et certè, non video, cui potiùs cauſæ eiuſmodi pertinaciſſimum deſpectum tribuam, niſi meræ ignorantiæ: cum ſatis notum ſit, non contemni aliquid, niſi ab ignorante. Neceſſitatem aſpiciant vitæ noſtræ, vt diſcant eam coëgiſſe nos quærere præparationes ciborum ad alimenta corporis neceſſariorum: in quibus tamen præparandis tanta fortè neceſſitas non fuit, quanta debet eſſe in præparatione medicamentorum ſanitatis cauſa generatorum. Reſpiciant frumenta: quæ nõ cruda, qualia ex terra emerſerunt, ſtatim pro cibis offeruntur: ſed ſeparata prius palea & furfure in farinam rediguntur: quæ etiamnum non cruda, ſed fermentata ritè probeque ſubacta pinſuntur & coquuntur, vt fiat panis aptus nutritioni. Non itaq;

vnica tantùm & ſimplex præparatio eſt panificiĳ, ſed multiplex, artificioſa, & inſigne magiſterium. Nam fermentationem conſidera, qua panis leuis & ad nutritionem aptiſſimus fit: tantoque leuior atque ſalubrior, quantò magis fuerit fermentatus. Ponderoſior verò tantò nutritioni ineptior & inſalubrior, quantò minùs fermentatus fuerit. Quæ ſanè præparatio, ſi non præcedat, ſed farinæ ſimplici aqua affuſa, & ita cocta pro pane, glutinum naturę noxium parabis. Nunquid vides, vt amylũ, res tenaciſſima, ſola aquæ infuſione paretur? aut panis non fermentatus, ſi cum modico aquæ irroretur, digitiſque ſubigatur in tenacem, ceream, & prorſus glutinoſam ſubſtantiam abeat? Quid igitur putas futurum in ſtomacho atque viſceribus, præſertim debilioribus, ſi eiuſmodi offeratur? nempe talis nihil aliud quàm obſtructiones, materiam calculoſam, & plurimorum morborum ſeminaria procreare poteſt. Quapropter in regimine therapeutico eiuſmodi vſum, cuiuſmodi ſunt placentæ farinaceæ piſtæ (fougaſſes vocant noſtri) piſtoria opera, & ſimilium paſtarum non probè fermentatarum curioſè interdicere ſolent. Nec tamen, quod mirum eſt, ſatis attentè ad cauſas, cur id faciant, aduertunt. At ſciant eam ſolam ob cauſam fieri potiſſimùm, quod paſtæ, ex quibus eiuſmodi panes fiunt, non ritè ſint fermentatę. Tantum prodeſt hęc pręparatio, vt Pharmacopœo omnino cognitu ſit neceſſaria. Hęc quippe attenuat omnem ſubſtantiam, hanc ſoluit à ſuo corpore & impuritate terreſtri, vt apta fiat poſtea ad producendũ verũ balſamum radicalem atq; ſpiritum viuificum. Huius ſolius fermentationis beneficio (vt poſtea

Panificij præparatio qualis.

Fermentationis cognitio omnino neceſſaria.

pluri-

pluribus patebit) eliciuntur aquæ vitę ex omnibus ſeminibus farinaceis, atque adeò ex ipſis etiam roſis, denique ex omnibus floribus, herbis, & in vniuerſum vegetabilibus cunctis. Per hanc fermentationem ſeu fermentum hoc naturę pari modo omnes corporis noſtri humores attenuantur ſubtilianturque. Hinc cognoſcas licet, quemadmodũ vel modicũ acidi fermenti vniuerſam paſtam fermentat & panem leuiſſimum, atque concoctu facillimum reddit, qui alioqui futurus erat grauis, & ad digeſtionem ineptus: ita etiam per eandem viã fermentationis, quæ conſiſtit in liquore quodam acetoſo naturæ noſtros humores attenuari, atque ad excretionem diſponi: ideoque ſunt quædam acida, quæ ſudores mouent, quamuis ea ex medicorum vulgari ſententia ſint frigida. Et ſanè qui eiuſmodi præparationem, quæ per fermentationẽ fit, panificio non adhiberet, ſed tantùm grana frumẽti, ſicut à natura producta ſunt, aquæ incoqueret, quid quæſo gratiæ tam nobili alimento cõciliaret? Quid vtilitatis adferret naturæ? Imò quid non moleſtiæ eidem, ex re alioquin nobiliſſima vtiliſſimaque crearet? At parantur hoc modo, atque huc vſque medicamenta in officinis. Non dicam homines abſque panificio etiam fermentato viuere non poſſe: notum enim eſt, & tradunt hiſtorię plures nationes magna ex parte ſimplici hordei, aut leguminum, vel radicum (vt hodiè ſolent Indi Americani) decocto viuere. At noſtros homines abſque eo æquè commodè atque ſalubriter victitare poſſe, illud verò pernego. Digni ſunt profectò, qui alia comedant, qui nolunt meliora. Nimis craſſa herclè iſta medicatio, & ſuis cultoribus

tantum digna. Referamus exempli gratia, quod omnibus notum eſt, quid agatur cum vino. Huius pulchram præparationem, qui non attento & Philoſophico animo contemplatur, non meretur ſanè vt bibat. Primùm ſeparantur racemi, vinacea, pelliculæ: tum exprimitur ſuccus, hic rurſus in doliis ſuamet natura efferueſcit, ſpumam eiicit, fœces deponit atque tartaream materiam donec depuretur perfectè. Quæ profectò præparatio, licet naturalis quodammodo ſit, iuuatur tamen arte. Fruſtrà namque vinum à natura præſtoleris, ſi non exprimas ſuccum, & ritè præparatum in dolia infundas. Nec ſimilis vtilitas ex vuis, quæ ex vino. Helueticos milites nouimus, ceu ſtrage quadam, vineta obruiſſe, vuaſque magna voracitate depauiſſe. At quid accidit? Nimirum crudum, non coctum, nec ritè fermentatum vinum, quod vorare, quàm bibere maluerunt, voracitatis inconſideratæ (licet fortè ob famem vtcumque neceſſariæ) dederunt pœnas. Nam dyſenteria paulò poſt maxima eorum pars interiit. Salubrius & lætius egiſſent, ſi quo vnicè gaudent, merum perfectum & ritè fermentatum fuiſſent præſtolati. Quid dicam de reliquis cibis? Carnes non crudæ, ſed debitè coctæ, atque condîtæ comeduntur. Eadem quoque ratio eſt in aliis cibis.

Ad vini perfectionem quales requirantur operationes.

Extractorum præparãdorum ratio mulierculis haud ignota.

Nunquid vides, vt induſtriæ percupidæ mulierculæ nonnullæ, ſuis ægrotantibus ex carnibus, & volatilibus, parare norint colaturas, gelatinas, cõſummata? At hæc extracta ſunt. Separãtur quippè terreſtria à laudatiori ſubſtantia, & ægro conducibiliori. Cur non idem facimus de medicamentis? Ægri certè natura, iam plus ſatis proſtrata, crudo

iſtos

iſtos cibos ſuſtinere nequit, ſed ab iis patitur aut etiam ſuccumbit. Quantò iſtud magis fiat à medicamentis non ritè præparatis & ab impuriori ſua ſubſtantia ſeiunctis? Nihil profectò aliud, quàm impedit eiuſmodi impuritas, quo minus medicamenti vis genuina cum hoſte ſuo, morbo inquam, eiuſque cauſa congrediatur, eumque vincat commodè atque peſſundet.

Quid igitur fiet de iis medicinis, quæ non tantùm cruditatem in ſe continent, ſed malignam quoque qualitatem aliquam: & talem non ſeparatam, aut ritè præparatam, vel caſtigatã etiam porrò exhibere audebimus? Solent, & (proh dolor) ſolẽt ac nimis verè ſæpè, inquã, ſolent, eiuſmodi decocta, puluerata, mixta, nec alio vllo artificio parata medicamenta ægris plus moleſtiæ (ne quid grauius dicam) adferre, quàm ſolatij atque auxilij. Non itaque ſpernendæ, aut negligendæ ſunt eiuſmodi præparationes, concoctiones, inquam, digeſtiones & fermentationes. Nam hæc ſi fiant, ad imitationem fient naturæ, quæ iiſdem vtitur operationibus ad perfectè maturandos fructus, reſque, quas producit vniuerſas. Sed pergamus.

Crudorũ Pharmacorum, & ſine artificio digeſtorum quanta incommoda.

Ariſtoteles in quarto meteorων tres conſtituit πέψεως ſiue concoctionis ſpecies, & prima eſt πέπανσις quæ eſt humoris in humido ſemine exiſtentis & indefiniti, à calore naturali facta concoctio. Modus autem hic concoquendi, maturandi, atque perficiendi plantarum & reliquarum rerum ſemina, vt germinent, & fructus vberrimos producere poſſint, eſt opus ſolius naturæ, quæ pro inſtrumento vtitur illo calore viuifico qui elemento ſtellarum proportione reſpondet,

Concoctionis differentia.

vt idemmet ait Ariſtoteles. Hunc ars ſi non imitari, ipſius tamen ſequi veſtigia poteſt. Secunda concoctionis ſpecies eſt ἕψησις, ſeu elixatio, quæ eſt indefiniti in humore exiſtentis concoctio, ab humido calore facta. Tertia & vltima eſt ὄπτησις, ſeu aſſatio, quæ eſt eiuſdem interminati à calore arido & alieno facta concoctio.

Legitimi & veri Pharmacopœi à ſpurijs diſtinguuntur.

Hæ duæ vltimæ concoctiones ab arte præſertim fiunt: circà quarum moderationẽ diligentes Pharmacopœos erudiemus: diligentes, inquam, & verorum medicorũ artiſque obſeruantes, non nugiuendulos, qui candelas, faces & neſcio quid ridiculi conficere, atque diuendere malunt, & mercatoria merce officinas ſuas opplere, quam veris artis operibus incũbere, ſuamque & artis, quàm temerè profitentur, dignitatem tueri. Sint igitur pro liberalibus mercenarij, & ſordidi, nõ artifices, artiſque (quotquot ſunt humano generi ſummè neceſſariæ, & almę medicinæ famulę) cultores, ſed mercatores mechanici, ſpẽ in pompa collocantes, atq; lucro. Hoſtẽ in vrbe malim videre, quàm hos nebulones. Ab illo enim cauere norunt ſibi ciues. At ab iſtorum perfidia, quam vel ignorantia, vel malitia, vel ſanè negligentia ſua præſtant, quis ſibi cauebit, niſi qui eoſdem extra vrbiũ pomeria eiiciet, atque exterminabit? De impoſtoribus hoc dico, & Pharmacopœi titulũ falsò vſurpantibus, ac mercatoriam auaritiæ cauſa cum ea confundentibus, nõ de candidis, bonis atque diligentibus, ad quos hic noſter labor pertinet, quibuſque hęc noſtra ſtudia, & admonitiones in ſalutem plurimorum, ipſorumque laudem & emolumentũ dicata ſunto.

Sed latius digreſſi ſumus, ac fortè extra ipſa

etiam inſtituti pomeria: placuit tamen in re non parui momenti, vtrumque hoc loco arrepta occaſione & noſtram ſententiam proferre. Nunc verò ad propoſitum redeamus: ad digeſtiones, inquam, tantoperè operibus Pharmaceuticis neceſſarias, quarum vtilitates ad purificationes, & exactas, atque veras omnium rerum concoctiones facilè percipient, qui eas ritè adhibebunt. Opus eſt tantum vel vnico Balneo Mariæ, vel ſaltem cacabo pleno aqua, quę vel tepida, vel calida ad ignem, ſi opus ſit, reddi poſſit. Nam differentias, & earum regimen poſteà tra demus. Hoc medio apozemata atque decocta pura, & clarificata parabuntur: non, vt illa, quæ vulgò oui albumine repurgata, hoc eſt craſſo illo modo parata, vel vnius quartæ horæ ſpatio omnem fœcem in fundum deponunt, quam tamen iterata agitatione cum liquore perfuſam miſero ægro obtrudere non erubeſcunt. Has fæces paucis aliquot horulis ſeparabimus per digeſtionem, viribus nihilominus integris ſeruatis, aut certè etiam longè valentioribus redditis, dempto nimirum eo, quod laudatioris eſſentiæ vim, atque actiones obtundere, obfuſcare, aut penitus impedire poſſet.

Neceſſitas & vtilitas digeſtionis.

Sic ſolatio erimus ægris, ſic naturam eius tuebimur, morboque, mimore eius moleſtia fræna iniiciemus, donec à natura ſpecifici medicamenti ope adiuta penitus extirpetur exterminetúrque. Eadem porrò digeſtione perfectè depurantur ſucci radicum, foliorum, florum, vti docebitur in progreſſu. Et quod magis etiam eſt, dum digeruntur, coquuntur etiam, hoc eſt, dulcorantur, atque per Balneum Mar. humido liquore ſeu vapore ſe-

Omnia concoctione dulceſcunt. parato in ſyrupi conſiſtentiam rediguntur, quem diu ſeruabis, abſque melle, vel ſaccharo. Vt vel hinc conſtet veriſſimè ab Ariſtotele prolatum, omnia concoctione dulceſcere, id quod experientia verè confirmat. Aut, ne quid noui introducere videar in officinas, & à Pharmacopœorum cõmuni methodo, duas tertias tamen ſacchari minus, quàm ſolent, in ritè digeſto atque concocto ſucco addendas ſuadeo, vt palato magis deſeruiant: exempli gratia, in quo ſyrupo antea poſuerunt ſacchari ℔ iij. iam vnam tantùm adiicient: eritque talis ſyrupus minoribus paratus ſumptibus, nihilominus longè vtilior, & qui longè minori poſſit exhiberi doſi, quæ tamen communibus illis longè ſit efficacior. Nam cochlear vnicum ſyrupi de ſucco roſarum pallidarum hoc modo parati ſufficiet ad euacuationem ſufficientẽ moliendam. Cùm interim Syruporum, vt vulgò ſolent confici, vix plures vnciæ ſufficiant. Nec mirum: quid enim aliud ferè in iis, quàm ſaccharum cum minima ſucci quantitate? At notum eſt ſaccharum nec purgare, nec refrigerare, quod tamen conditio Syrupi roſarum pallidarum maxime requirit. Sed de his prolixiùs ſuo loco agemus.

De aquis

CAP. VII.

OPPORTVNVM iam eſt, vt quam tradituri ſumus pharmaciam in ordinem, ducto à liquoribus (quibus ipſa) exordio remediaq́ue ſingula, eadem methodo diſcutientes, redigamus. At quoniam inter liquores omnes aquæ primum ſibi vendicant locum, earum deſcriptiones præmittere operæ pretium eſſe duxi. Has autem in

ſimpli-

ſimplices & compoſitas diuidemus.

Ex ſimplicibus aliæ ſunt calidæ, aliæ frigidæ, aliæ denique mediam inter vtraſque qualitatem retinent: calidis ad humoris pituitoſi, ac melancholici (quos frigidos eſſe autumant) præparationem vtuntur: frigidæ verò ad bilis omnes ſpecies (quæ calidæ, igniſque in homine naturam retinere exiſtimantur, quemadmodum pituita aquæ, & melancholia terræ) præparandas vſurpantur.

Aquæ autem calidæ, quas Pharmacopœus in officina ſuas paratas adſeruare, omniq́ue tempore deſtillare debet, ſunt hæ ſequentes.

Aqua.

Aquæ caliddæ.

Abrotani	*Fœniculi*	*Roſmarini*
Allij	*Hyſſopi*	*Raphani*
Anethi	*Iridis*	*Rutæ*
Abſinthij	*Euphragiæ*	*Sabinæ*
Ambroſianæ	*Iuæ arthriticæ*	*Saluiæ*
Artemiſiæ	*Iuniperi*	*Satureiæ*
Baſiliconis	*Lauendulæ*	*Serpilli.*
Bardanæ	*Maioranæ*	Frigidæ ſunt.
Betonicæ	*Marrubij*	*Acetoſæ*
Calamenti	*Matricariæ*	*Borraginis*
Camomillæ	*Meliſſæ*	*Bugloßi*
Cardui bened.	*Meliloti*	*Succi citri*
Centaurij	*Nucum viridium*	*Cichorij*
Ceparum	*Florum nucum*	*Cucumeris*
Chelidoniæ	*Origani*	*Cucurbitæ*
Ebuli	*Petroſelini*	*Ceraſorum acid.*
Eſulæ minoris	*Pulegij*	*Ceraſorum nigr.*
Enulæ campanæ	*Pæoniæ*	*Endiuiæ*

Fructus fragariæ,
Lactucæ
Limonum
Melonum
Nymphea
Plantaginis
Papaueris albi
Papaueris rubri
Portulacæ
Pyrorũ agreſtium
Ranarum, aut potius ſpermatis illarum
Roſarum
Semper viui
Solani
Sorborum
Violarum

Temperatę ſunt

Adianti
Agrimoniæ
Argentariæ
Althea
Alchimillæ
Aſparagi
Alkekengi
Barbæ hircinæ
Burſæ paſtoris
Calendulæ
Caudæ equinæ
Caſei recentis
Cerefolij
Ceterach
Conſolidæ vtriuſq;
Caprifolij
Citoniorum
Ebuli
Eupatorij Auic.
Fraxini
Fumariæ
Filicis
Geniſtæ
Halicacabi
Iuæ arthriticæ
Lilij conuall.
Lapathi acuti
Lupuli
Maluæ
Mercurialis
Milij ſolis
Nucum viridium
Parietariæ
Primulæ veris
Polytrichi
Pomorũ redolentiũ
Prunellæ
Sambuci
Senelorum
Scolopendrij
Scabioſæ
Tamaricis
Tapſi barbati
Tuſsilaginis
Valerianæ
Vermiũ terreſtriũ
Verbaſci
Veronicæ
Verbenæ
Verrumcariæ
Vrticæ
Vlmariæ

Inter enumeratas aquas aliæ ſunt cephalicæ, & cerebri affectibus accommodatæ, ſiue hi generales ſint, ſiue particulares & proprij, & aurium, oculorum, & reliquarum capitis partium morbi.

Aquæ cephalicæ, ſiue cerebrales ſunt, aqua baſiliconis, veronicæ, calendulæ, calamenti, iuniperi, lilij conuall. maioranæ, meliſſæ, pæoniæ, primulæ veris, roſmarini, ſatureię, ſerpilli, florum tiliæ arboris, viſci querni. Omnes hæ aquæ frigido-

rum

rum humorum, qui in cerebro exiſtunt, pituitę nempè. ac melancholię pręparationi inſeruiunt: ac potiſſimum quidem Aquę Baſiliconis, betonicę, ſaluię, roſmarini, ſtœchados, ſerpilli Apoplexiæ, reliquiſque eiuſmodi ſoporiferis affectibus ex pituita, & humore crudo natis dicatæ ſunt.

Aquæ calendulæ, granorum iuniperi, primulæ veris (quæ & herba paralyſis dicitur) mirè ac ſpecificè ad paralyſim conducunt.

Aquæ pœoniæ, lilij conuall. florum tilię arboris, viſci querni antepilepticę nominantur, vt ipſa etiam ceraſorum nigrorum aqua.

Aqua fraxini cum ſuo ſale mixta, ſpecificum eſt ad ſurditatem non inueteratam remedium.

Aquę chelidonij, euphraſię, fœniculi, roſarum, & peculii roſarum, caprifolij, ophthalmicę ſunt, ac alię quidem oculorum inflammationibus, alię reliquis eorum affectibus, imò & acuendæ ipſorum acici conſeruandęque accommodatę ſunt.

Aquę bardanę, camomillæ, enulę campanę, iridis, hyſſopi, vrticę, peti, adianti, ſcabioſę, tuſſilaginis, bugloſſi, borraginis, violarum, papaueris rubri, pectoris vitiis mirificè conducunt, ex quibus quidem alię humori craſſo viſcidoque bronchiis pulmonum contento attenuando, & iuuandæ expectorationi: alię verò tenuiori ac ſubtiliori incraſſando per ſe, aut ſyrupo conuenienti immixtę mirum in modum conferunt.

Aqua papaueris rubri (quam ſemper paratam Pharmacopœi habere deberent) ſingulare, ſpecificumque ex intenſiſſimo rubore notum,

ad peripneumoniam, pleuritim, cæteraſque pulmonum inflammationes, remedium eſt.

Aqua Peti (quam nec parant Pharmacopœi) generoſiſſima eſt ad affectum, quem Aſthma vocant, vt & ipſe etiam ſyrupus, qui ex illo conficitur, vt dicetur ſuo loco: hæc aqua etiam purgat.

Aqua granorum ebuli, & ſambuci ſeroſos humores deturbant, & aſciti conueniunt.

Aqua deſtillata ex foliis & floribus tapſi barbati priùs in vino per triduum maceratis, eſt aqua valde efficax ad ſedandos arthriticos dolores ex quacunque cauſa ſubortos.

Aqua barbæ hirci ſeu candelariæ ad idem mirificè prodeſt.

Aqua vermium terreſtrium contra ſanguinem ex caſu concretum confert.

Aquæ meliſſæ, ſcabioſæ, acetoſæ, ſucci citri, ſucci limonum, granatorum, cardui benedicti, roſarum & violarum corroborationi cordis ſunt ſaluberrimæ: peſtilentibuſque febribus, ſyncopis, palpitationibus tum aſſumptæ, tum forma epithematis extrinſecus admotæ medentur.

Aquæ Abſynthij, menthę, Ambroſianę, cotoneorum ſtomachales ſunt.

Aquæ cichorij, endiuiæ, adianti, hepaticæ, agrimoniæ, eupatorij Auic. lapathi acuti, hepaticæ ſunt, intemperieſque iecinoris humores pręparando, ipſumque corroborando, corrigunt.

Splenericæ ſunt aquæ ceterac, ſcolopendrij, geniſtæ, tamaricis, pomorum redolentium.

Aquæ raphani, halicacabi, granorum iuniperi, limonum, parietariæ, milij ſolis, eſulæ minoris,

verunca-

verruncariæ calculum comminuunt, arenulaſque & materias tartareas in renibus accumulatas diſſoluunt.

Aquæ maluæ, biſmaluæ, cucurbitæ, melonum, cucumeris, nympheæ, renes ipſos leniunt, vrinæque ardorem & acrimoniam contemperant.

Aquæ pyrorum agreſt. & ſorborum alui fluoribus omnibus conducunt.

Aquæ plantaginis, burſæ paſtoris, alchimillæ, veronicæ, pirolæ, caudæ equinæ, conſolidæ vtriuſque renum vlceribus, ac excoriationi conferunt, ſuntque aquæ vulnerariæ.

Aquæ cardui bened. & vlmariæ, petaſites, ſunt aquæ ſudorificæ, ac peſtilentibus affectibus conducunt.

Aquæ artemiſiæ, matricariæ, marrubij, mercurialis hiſtericæ ſunt, vterumque iuuant, & affectibus ipſius proſunt.

Et hæ quidem ſunt aquæ, quæ ſingulas corporis noſtri partes reſpiciunt, ſinguliſque ipſarum pathematis ſiue affectionibus medentur: Et inter eas quidem ſunt, quæ diuerſis, tam internis, quàm externis, præter ſuprà enumeratos, morbis ſpecifica quadam qualitate accommodantur: videlicet aquæ anethi, florum camomillæ, ſambuci, florum nucum, rutæque colicis doloribus ex vento profectis, leuamen tribuunt.

Aqua ceparum ad morſus rabidi canis per os exhibita multum conducit: prodeſt etiam ad calculum.

Aqua ex ſucco corticum viridum nucum extracta ad calculum tum renum, tum veſicę comminuendum pellendumque expertiſſima.

Alliorum aqua ad idem confert.

Aquæ hyperici & portulacæ, puerorum lumbricos enecant.

Aqua ceraſorum acidulorum, fructus fragorum, papaueris albi, florum centaurij tertianis febribus & bilioſis non mediocre ferunt ſolatium.

Aquæ ebuli, iuæ arthriticæ, verbaſci, arthriticos doloret ſedant, ſi partibus dolentibus linteamina ſupradictis aquis imbuta, tepidè apponantur.

Aqua ex foliis & radice filicis deſtillata omnibus adustionibus ex linteaminibus ea imbutis tepidè applicata, ſingulari virtute confert.

Aqua ſpermatis ranarum menſe Martio deſtillata, antequam excludantur, excellens eſt ad omnes oculorum, faciei, totiuſque corporis partium phlegmonas, eo quo dictum modo admota, remedium.

Ecce tibi aquarum ſtillatitiarum, quibus nullo tempore carere debent Pharmacopœi, catalogum: ecce inquam ſpecificas veraſque vniuſcuiuſque proprietates.

Nec ſanè ſatis eſt illud noſſe, verùm, & ipſas deſtillandi, ſeruatis integris virtutibus, atque proprietatibus, modus tenendus eſt, qui quidem alia longè ratione perficitur quàm volgari illa deſtillatione, qua phlegma ſolùm, & inutilis quædam aqua putreſcens extrahitur.

Noua vtiliorque methodus deſtillandi aquas.

Itaque vt eam methodum planè reſtituamus, aliamque longè vtiliorem introducamus: herbas, flores, aut reliqua eiuſmodi integra in alembicum, (ſiue plumbeum ſiue vitreum ſit) coniiciantur,

ciantur, deſtillandi loco: flores deſtillandos conteremus, eorumque iure torculari expreſſo, & in commune Alembicum infuſo, virtutem eius integram ſubſtantiamque more ſolito extrahemus, Quæ quidem vt efficacior euadat, vegetiorque, excipiendæ ſunt fæces, & quæ poſt ſuccum expreſſum, & quæ in Alembici fundo remanſerunt, quas in vas terreum impoſitas, igni ardentiſſimo calcinabis, donec omninò in cinerem abeant. His peractis cineres iſtos in manicam Hippocratis iniicies: quibus infundes prædictam aquam deſtillatam, vt omnem ſalem recipiat, reaffuſione ſæpius repetita: & ita quidem habebis aquam ſuo ſale imbutam, præcipuiſque ſtirpis, ex qua emanauit, virtutibus præditam. Aquam, inquam, quæ multos menſes, imo & annos integra incorruptaque conſeruari poteſt, cuius etiam vel vncia vnica plus præſtabit, quàm plures illius, quæ communi via extrahitur. Nec ſanè labori parcendum, aut ab ea operatione abſtinendum, cùm tantæ rei tamque pretioſæ, ſanitatis nempe humani corporis, gratia fiat. Quod ſi prędictæ aquæ colorem, & odorem proprium imprimere ſit animus: ingentem eorummet florum copiam in roſtro Alembici impones, vt inter deſtillandum, aqua ſurſum aſcendens, ex iſtis floribus colorem & odorem (quæ vtiles & pulcherrimæ ſunt qualitates) alliciet & retinebit. Et hęc tibi eſt, concinna ni fallor breuitate, vera & legitima aquarum ſtillatitiarum prępáratio.

At verò ſi vnico Pharmacopœo omnes ſuprà enarratas aquas prępàrare per ocium ac commoditatem non liceat, plures eiuſdem vrbis

inter ſe conuenire deberent (vti fit pleriſque in locis ac potiſſimum in Italia) vt vnuſquiſque ſibi partem earum præparandam aſſumeret, aliiſque ſi opus fuerit, mutuò ſuppeditaret. Et ita quidem artis medicę dignitas conſeruaretur, illorumque gloria, & honos, non ſine ingenti populi vtilitate, augeretur.

Alia aquæ extrahendæ ratio per balneum vaporoſum.

Porrò non nobis ſatis eſſe duco primam illam & ſimplicem, aquas cum integris virtualibuſque qualitatibus deſtillandi reſtitutam methodum inſtituiſſe: qua quidem methodo (præter ipſius aquę bonitatem) ſi furni vaſaque propria & commoda ſuppetant, plus vno die, quàm alias pluribus, & faciliori longè negocio deſtillabis: vt cuiuis experto facile patebit. Quinimò etiam eadem ratione, ſi per balneum vaporoſum aquam extrahere in mentem veniat, totum penè ſuccum prędictum deſtillabis, ita tamen, vt aqua ne minimum quidem fumum aut vſtionem ſuboleat: neque hoc ſolùm, verùm etiam eadem methodo ex omnibus plantis calidis, ac odoriferis pręſertim (quas ſulphure ac oleo ex odore illo abundare conſtat) vnà cum aquis olea puriſſima, clariſſimaque elicies, quę quidem quod aquis ſupernatare percipiantur, facili negotio ſeparabis. Sed & vltrà progredi, ac certam facilémque aquas vitę ex plantis, floribus, ſeminibuſque cuiuſcunque generis ſint, extrahendi methodum tradere eſt animus. Et id quidem per digeſtionis, & fermentationis viam, qua ſanè cuiuis, candidi ſincerique ingenij viro iudicare perfacile erit, nos non perperàm ſuprà operationes iſtas tantis laudibus & encomiis extuliſſe. At ipſe quidem altius penetrare (niſi

Aqua quoque extrahũtur per digeſtionis & fermentationis viam.

re (niſi ſtupendo prorſus, ac hebeti ſit ingenio)
Philoſophari que poterit & percipere, quàm ſcitè,
quamque commodè alibi, nempè in tractatu no-
ſtro de ſignaturis internis rerum, ſanguinis noſtri
analogiam cum vino, ipſiúſque aquę vitę cum ne-
ctare vitę noſtrę, balſamoque radicali contuleri-
mus. Cùm ex omnibus rebus, ac iis potiſſimùm,
quę in alimentum veniunt, ſolâ prędictarum di-
geſtionum, & fermentationum ope, imò etiam &
ex iis, quę frigidæ exiſtimantur, aqua vitæ elici
poſſit, quę ſit vera rei quinta eſſentia. Aqua, in-
quam, vitę, quę de natura cęleſti ętherea partici-
pat; flammamque non ſecus ac ea, quę ex vino
elicitur, concipiet. Experientia etiam ipſa ſatis
planum faciet, quomodò non tantùm vinum, ſed
& triticum, omniaque cerealia, & ſemina alimen-
toſa, multò plus nectaris illius viuifici, quàm reli-
qua vegetabilia, alendo corpori noſtro inepta,
contineant.

Ex omnibus alimentis aqua vita elici poteſt.

Hanc autem methodum vt tandem aperiamus,
ordiemur quidem à roſis, quę frigidę eſſe exiſti-
mantur, ex quibus tamen odoratiſſima aqua vitę
extrahitur, & adeò excellens, vt vnica eius guttu-
la, ingenti ſatis aquę copię odorem ſuum com-
municare, eamque vtiliſſimam iucundiſſimam-
que reddere poſſit.

Roſę igitur tempeſtâte, nec ea quidem pluuio-
ſa roridaque, cùm ſcilicet plantę madido rore hu-
meſcunt: ſed expectandum, donec ſol radiorum
ſuorum vi omnem iſtam roridam humiditatem
diſſipauerit, copioſa ſatis quantitate colligi de-
bent.

Methodus extrahendi aquam vitæ ex roſis.

Roſas itaque collectas, & quàm fieri poteſt

diligentiſſimè tritas, in vaſe terreo vitreato, aut paruo dolio querno includes, & quàm optimè manibus premes, quo vas prædictum penè impleatur. Quod quidem vas clauſum obturatumque, vt faciliùs fiat digeſtio, repones in cellam vinariam per menſem vnum, aut diutiùs, ſi opus fuerit, donec materiam prædictam vinum acetatum ſubolere odoratu percipias: quo argumento iam abſolutam fermentationem eſſe cognoſces, & eò quidem protelanda eſt donec prædictum ſignum appareat. His peractis, aſſume tibi quartam, quintamve roſarum fermentatarum partem pro vaſis tui magnitudine, quod ſanè neceſſariò tale eſſe debet, qualia ea ſunt, quibus deſtillatores Chymici olea ſua & aquas vitæ eliciunt: quæ quidem ampla, æneaque potiùs, quàm plumbea ſunt, refrigeratoriiſque ſuis inſtructa, quibus aqua plenis, ſpiritus, frigore condenſati, faciliùs commodiuſque eliciuntur: aſſumptam illam roſarum fermentatarum portionem, more ſolito deſtilla: quo facto, fœces reſiduas in fundo Alembici ſubſidentes ſepara, & tantumdem prædictarum roſarum fermentatarum eidem vaſi repone, hiſque priùs extractam aquam affunde, omnia rurſus (vaſe Hermeticè clauſo, vt dictum) ad ſiccitatem vſque deſtillando. Collige iterum reſiccatas fœces (quas etiam ſi velis cum prædictis reſeruabis) & Alembico eamdemmet prædictarum roſarum quantitatem quam priùs iniice, quibus denuò totam aquam deſtillatam reaffundes, & toties iterabis, donec omnes prædictas roſas fermentatas deſtillaueris. His ritè, vt decet, abſolutis, vniuerſam,

ſam, quam elicueris aquam aſſumes, & lento igni in vaſe colli oblongi, ſiue matratio, ſiue quo aquæ vitæ extrahi ſolent, duodecimam eius tantum partem (quæ omnium penè ſpiritualium quantitas eſt) deſtillabis. Ita vt ſi verbi gratia duodecim aquæ libras habueris, vnicam tantùm aquæ, odoriferæ tamen & iucundiſſimæ, ſpiritualiſque, atque flammam æquè, ac ea, quæ ex vino eſt, concipientis elicias. Quam etiam, vt magis virtualis reddatur, adhuc rectificare poteris. Reliqua verò aqua, quæ in fundo Alembici ſubſidebit, odorifera, longéque ſuauior & melior exiſtet, quàm ea, quæ communi aut vulgari modo deſtillatur: cui etiam ſal ſuum imprimere poteris, ſi prædictis fœcibus in puluerem redactis, & manicæ Hippocratis impoſitis, eam ſæpius affundas, quo ſalem ſuum facilius alliciat, retineatque. Eadem planè ratione ex violis, aliiſque floribus, ac iis potiſſimum, qui calidi odoriferique exiſtunt, vt roſmarini, ſaluiæ, betonicæ, cæteriſque eiuſmodi aquas vitæ elicies, quæ multò præſtantiores efficacioreſque ſunt ad morbos (quibus ſuprà conuenire docuimus) propulſandos, quàm ſi communi illo vulgarique tramite id perficiatur. Adde quod vel minima quidem quantitate exhiberi poſſunt, vt admirandos prorſus, & incredibiles effectus pariant.

Aquam ex ſtirpibus eliciendi modus.

Ita etiam ex ſtirpibus (cuiuſcunque generis ſint, ſed vt plurimum calidis) tritis, ac dicto modo præparatis, prædictæ aquæ vitæ facillimè extrahuntur. Idem fit ex fructibus optimè fer-

mentatis, vt ſatis abundè teſtatur experientia in Pomaceo, Pyraceoque, quę ex pomi pyriſque in vaſe proprio (non ſecùs ac vinum) præparantur, quodammodo vineſcunt, ac tunc ex iiſdemmet aqua vitæ extrahitur.

Aqua vitæ ex tritico, granis, &c.

Eademmet aqua vitæ ex tritico, granis iuniperi, lauri, ſeminibuſque farinaceis calidis omnis generis, elici poteſt. At quoniam iiſdem ſeminibus non tanta ineſt, quanta floribus, foliiſque liquoris mercurialis, ſeu aquæ copia, trita, craſſoque modo pulucrizata in paruulum dolium, quod ex ligno querno confectum ſit, iniici, & aqua tepida, donec in liquidiorem quandam conſiſtentiam abeant, imbibi debent. Quibus etiam ad digeſtionem accelerandam (cui præcipuè incumbendum eſt) tantillum fermenti communis, aqua vulgari diſtemperati adiicere poteris. His peractis, vaſeque optimè clauſo, in loco frigidiſſimo (quò faciliùs fiat fermentatio) reponantur, donec aceſcere, vinumque redolere perſentias. Tunc eadem methodo, deſtillandique ratione procedes, quam ſuprà in extractione aquæ vitæ roſarum docuimus. Hactenus de aquis ſimplicibus. Reſtat tandem, vt de compoſitis verba faciamus, vtileſque quarundam deſcriptiones tradamus, quas Pharmacopœi non modò ſcire, verùm etiam paratas ſemper habere, aliiſque quamplurimis aquis nullius, aut parui momenti præferre debent.

Aquæ artificiosè compoſitæ, (omnes ferè noſtræ deſcriptionis) ſunt,

Aqua imperialis communis & paratu facilis.

Elixir

Elixir vitæ Maius, admirandum remedium ad inueteratos morbos, penéque deſperatos propulſandos, ſanitatem conſeruandam, vitamque ipſam prorogandam.
Aliud Elixir vitæ minus, facillimum.
Aliud Elixir paratu facillimum.
Aqua theriacalis communis pro gregarijs.
Aqua theriacalis, cordialis, & Bezoardica omnibus cordis pathematis, peſtiferíſque affectibus miro progreſſu conferens.
Alia aqua theriacalis cephalica, & affectionibus cerebri deploratis, nempe apoplexiæ, paralyſi, epilepſiæ, & ſimilibus ſpecifica.
Alia aqua theriacalis ad epilepſiam, apoplexiam & paralyſim.
Aqua antapoplectica & antepileptica.
Aqua antepileptica.
Aqua hirundinum antepileptica.
Alia aqua hirundinum.
Alia prædictæ aquæ præparatio.
Alia adhuc eiuſdem aquæ præparatio.
Aqua picarum compoſita ad epilepſiam quoque ſpecifica.
Aqua ophthalmica.
Alia aqua aciem oculorum acuens, cæcitatémque in ſenibus incipientem prohibens.
Alia aqua ophthalmica.
Aqua ad hæmoptoſim ſeu ſanguinis ſputum.
Aqua ad phthiſim, & vlcera pulmonum præſtantiſſima.
Aqua antipleuritica.
Aqua mirabilis ad collapſas vires inſtaurandas: & ad ſpiritus vitales & animales roborandos &

reficiendos: quæ elixirio vitæ æquiparari poteſt.

Aqua caponis ad idem.

Aqua ad cordis roborationem contra venena, & peſtilentes omnes affectus.

Aqua ad peſtis curationem & præſeruationem.

Aqua antefebritica.

Aqua alia contra omnis generis febres, præcipuéque contra intermittentes.

Aqua ad febres etiam peſtilentes, & ardentiſsimas.

Aqua antinephritica.

Aqua alia antinephritica.

Alia prædictæ aquæ præparatio.

Aqua alia antinephritica.

Aqua ad comminuendum calculũ etiam in ipſa veſicâ.

Alia aqua ad idem.

Alia aqua ad idem.

Alia adhuc ad idem.

Aqua ad præſeruationem calculi.

Aqua hyſterica.

Aqua contra colicam ventriculi & inteſtinorum, à cruditatibus & flatibus ſubortam.

Aqua ſcorbutica & hydropica.

Aqua dyſenterica.

Aqua hypnotica.

Aqua ad gonorrhæam virulentam.

Aqua ad ictus ſclopetariorum.

Aqua balſamica excellentiſsima aduerſus omnis generis apoſtemata, vlcera interna, & externa, potiſsimùm autem contra fiſtulas & vlcera phagadenica & maligna.

Aqua podagrica.

Aqua alia podagrica.

Alia aqua antipodagrica.

Aqua

Aqua ad ambuſta.
Aqua cancrorum ad idem.
Aqua purgans.
Aqua vomitiua & purgatiua ſimul.
Aqua ophthalmica.
Aqua cinnanomi.
Aqua cariophyll. & aliorum aromatum.

Aqua imperialis communis & paratu facilis.

℞ *Corticum arantiorum,*
Et limonum exſiccatorum ad ſolem, ana ℥ iiij.
Nucis moſchatæ,
Garyophyllorum,
Cinnamomi ana ℥ ij.
Herbarum meliſſæ,
Maioranæ,
Thymi,
Hyſſopi, priùs per ſe exſiccatorum ana. m.
Florum ſaluiæ,
Anthos,
Calendulæ,
Betonicæ, ana. p. j.

Inciſis & contuſis omnibus, quæ incidi & contundi, aut imminui quoquomodo debent: ponantur in Alembicum affundendo
Aquarum roſarum
Et vlmariæ ana q. ſ.

Vt ſupernatent materiam duobus tribúſve digitis: digerantur vaſe optimè clauſo, ad calorem balnei Mar. per octiduum: dein per cineres deſtillentur vt artis eſt, & fiat aqua imperialis: Cui

ſi proprium ſalem addideris, validior efficaciorque efficietur. Hęc aqua cerebrum, cor, ſtomachumque imbecillum roborat, ſi guttulę aliquot vel per ſe, vel cum iuſculo exhibeantur. Specifica pręſertim quoque eſt ad iuuandam in ſterilibus conceptionem, huic adiecta prius copioſa ſatis teſticulorum leporum quantitate, ex quibus prędicta aqua per viam digeſtionis ſalem allicere poterit, & pręſtantior reddi.

Elixir vitę maius, admirandum remedium ad inueteratos morbos peneque deſperatos propulſandos, ſanitatem conſeruandam, vitamque ipſam prorogandam.

℞ *Rad. Zedoariæ*
Angelicæ
Gentianæ
Valerianæ
Tormentillæ
Scorzoneræ
Galangæ
Ligni aloës
Santali citrini, ana ℥ iij.
Meliſſæ
Menthæ rubræ
Maioranæ
Baſiliconis
Hyſſopi
Thymi

Chamæ-

Chamædrios
Chamæpityos, ana m. ß
Granorum lauri
Iuniperi
Cort. limonum
Arantiorum ſiccorum
Sem. pœoniæ
Seſeleos
Anethi
Fœniculi
Aniſi
Citrij
Cardui benedicti ana ℥ ij.
Garyophyllorum
Cinnamomi
Macis
Zingiberis
Cubebarum
Cardamomi
Piperis longi
Et rotundi
Spicæ nardi ana ℥ j. ß.
Benioini
Myrrhæ
Olibani
Succini
Maſtiches ana ℥ vj.
Flor. Roſmarini
Saluiæ
Pœoniæ
Stœchados
Calendulæ
Lauendulæ

Hyperici
Centaurij minoris
Betonicæ
Lilij conuall.
Tiliæ arboris ana p. ij.
Flor. cichorij
Roſarum rubr.
Bugloſſæ ana p. j.
Mellis granati
Sacchari albi ana ℔ j.
Aquæ vitæ optimè rectificatæ ℔ x.

Incidenda incidantur, & contundenda contundantur. Omnia hæc in matracium capax, & Hermeticè clauſum, ne quid exhalet, iniecta in fimo equino mediocriter calido per 8. aut 10. dies putrefiant: putrefacta fortiter exprimantur: expreſſa verò per cornutam, vel alembicum ad conuenientem ignem deſtillentur: ponendo in limbo alembici moſchi ʒ ß. ambræ griſeæ, croci ana ʒ j. Aquam, quæ primùm ab expreſſione illa effluet clariſſima (pretioſa tamen) ſeorſim aſſeruabis. Cum verò recipiens (quod capax vitreumque eſſe, & optimè cum collo cornutæ adhærere debet, ne vel minimùm quidem expiret) obſcurari, ſpiritibuſque ſubalbidis offerciri percipies, aliud eius loco, aut idemmet repones, ſi prius extillatum illum primum liquorem ſeorſim aſſeruandum ſeparaueris. Iunctoque denuò optimè, vt priùs, cum collo cornutæ recipiente ignem per gradus, vt artis eſt, pedetentim augebis, quo prædicti ſpiritus ſubalbidi non amplius appareant. Dein aufer tuum recipiens, vt eam, quæ ſecundò elicita eſt, aquam (quam matrem

balſami vocant (ſeorſim etiam ſepares, adſeruéſque, & hæc quidem tum ad plures morbos extirpandos, tum ad conſeruandam ſanitatem mirabili profectu conducit. Accommoda rurſus prædictum recipiens, ſicut feciſti anteà, per gradus auge, donec deſtillato primò oleo ſubflauo, deinde rubicundo, materiæ in fundo ſiccæ remaneant, nec tamen perfectè aridæ, ne qui extillarit liquor, adustionem ſuboleat. Quibus peractis, aſſume tibi aquam illam clariſſimam, quàm primò ſatis copiosè elicuiſti, affunde reſiduis fœcibus, & fac vt ſimul per 6. aut 7. dies digerantur ad calorem baln. Mar. donec aqua coloretur, & flaueſcat, attracta ſcilicet magis ignea, & oleaginoſa materiæ portione. Fœces reſidentes, cùm ſcilicet omnem tincturam ſuam prædictæ aquæ impreſſerint, ſeorſim ad dicendos vſus adſeruentur. Poſt omnes prædictos liquores (ſeruata tamen ſi libuerit ex vnoquoque proportione aliqua ad effectus ſupra commemoratos, quibus mirum in modum proſunt) & eum quoque ipſum liquorem, qui ex fœcibus tincturam attraxerit, ſimul miſcebis, vt inde pretioſiſſimum, longéque prædictis excellentiorem elixir vitæ elicias, vt ſequitur procedendo.

Tres itaque prædictos liquores ſimul mixtos per cornutam aut Alembicum vitreum (nulla tamen præmiſſa digeſtione præter mixtionem ipſam deſtillabis, eadémque planè ratione, qua prius elementa principiaque liquorum ſeparabis. Elicies namque primam aquam clariſſimam, quam ſeorſim reſeruabis, cùm ſcilicet recipiens fumo nubiloſo obſcurari perſpicies: dein

mutato recipiente, accommodatóque vt prius, ignem eò continuabis, donec liquorem ſubflauum effluere percipias, quem etiam ſeorſim vt priorem adſeruabis. Interim dum prædictæ deſtillationes, aut elementorum ſiue principiorum duorum ſeparationes fient, reſeruatas ſuperiùs fæces ad ignem reuerberij calcinabis, ex quibus in cinerem redactis ſal, vt artis eſt, cum prima tua aqua clariſſima allicies, quæ quidem aqua ſale ſuo imbuta, cum reliquis duobus adſeruatis liquoribus permiſceatur, vt tandem ex triangulo facias circulum, vt loquuntur philoſophi, nempe vt ex tribus illis diſtinctis aquis, per circulationem in pellicano, ea qua decet arte, factam, vna eſſentia erumpat. Fiatque ea ratione magnum illud elixir vitæ, arcanum admirandum. Et id quidem via ſatis ſuccincta, facili atque philoſophica veriſque philoſophis nota, ex qua viam & certam methodum de omnibus rebus conficiendi elixiris conſequeris.

Huius elixiris ineffabiles ſunt virtutes ad curandas, & præcauendas vertigines, epilepſias, apoplexias, paralyſes, manias, melancholias, aſthmata, ſyncopes, lipothymias, ſtomachique & aliarum partium imbecillitates, cachexias, hyſtericas paſſiones, & aliud genus ſumma & deploranda ſymptomata. Huius guttulæ aliquot tantùm exhibentur cum decocto conuenienti, morboque appropriato: vt verbi gratia, ad epilepſiam, cum aqua pœoniæ, lilij conuall. aut florum tiliæ arboris: Ad paralyſim, cum aqua calendulæ: ad peſtem, cum aqua vlmariæ, aut cardui benedicti: ad aſthma, cum aqua ſcabioſæ, peti, tuſſilaginis, aut ſimilibus.

Valet

Valet etiam illud elixir ad reſtaurationem, & conſeruationem balſami noſtri radicalis, ſi quatuor, aut quinque guttulæ exhibeantur cum iuſculo, vino aut conuenienti aliquo liquore.

Sed dices laborioſiorem æquo, prolixioremque eſſe huius elixiris præparationem. At ſanè longè ſatius, neceſſariúmque magis eſt tempus in tantis, tamque admirandis rebus, quam in refarcienda vilibus ac inutilibus penè medicamentis officina collocare. Attamen vt omnibus etiam indulgeam, faciliorem & iucundiorem forſan elixiris ad ſanitatem conſeruandam vitamque prorogandam, efficaciſſimi præparationem ſubſcribam.

Elixir vitæ minus facillimum.

℞ Rad. gentianæ in talleolas ſectarum & exſiccatarum
Rad. centaurij minoris ana ℥ iij.
Galangæ
Cinnamomi
Macis
Garyophyllorum ana ℥ j.
Flor. Saluiæ
Hyperici
Roſmarini, ana p. ij.
Vini albi generoſiſſimi ℔ vj.

Macerentur in matracio vitreo benè clauſo per octo dies ad ignem Baln. Mar. lentum; deinde fortiter exprimantur, & per alembicum vitreum deſtillentur per cineres ad ſiccitatem. Aquam deſtillatam fœcibus reaffunde, vt ex his in balneo Mar. tepido totam tincturam elicias: fœces poſt tincturæ extractionem reducantur in

cineres, ex quibus ſalem elicies aquâ cardui benedicti, vel vlmariæ, ſalémque illum ex artis præſcripto optimè depuratum, vt docebimus, cap. de ſalibus, prædictæ ſuæ propriæ aquæ iam tinctæ addes. Ex hoc elixire, quarta cochlearis pars aut per ſe, aut ex liquore conuenienti diu exhibeatur. Specificum eſt remedium ad omnes cachexias, ſtomachi imbecillitates, quem à viſcidis & mucilaginoſis humoribus huic adhæreſcentibus expurgat, mundificatque, vermium generationem prohibet, corpúſque ſanum conſeruat, & ab iniuriis tuetur. Hoc autem bis tantùm in hebdomade, ſed tamen longo tempore vtendum eſt.

Aliud elixir paratu facillimum.

℞ *Ligni aloës*
Rad. galangæ
Zedoariæ,
Scorzioneræ ana ℥ j.
Macis
Caryophyllorum
Cinnamomi
Cardamomi
Dictamni.
Corticis citri ana ℥ ß.
Coriandri præparati,
Granorum alkermes.
Iuniperi ana ʒ iij

Craſſo modo contuſa, in vas vitreum cum collo oblongo, quod matracium nuncupamus, ponantur: ſuperinfundatur aqua vitæ fortiſſima ex vino canariæ deſtillata, vt materiam quatuor aut quinque digitos ſupernatet: macerentur omnia

in loco

in loco frigido per ſpacium 8. dierum: agitando vas bis vel ter in die: aqua intereà temporis conctas ſimplicium virtutes extrahet, ac iiſdem imprægnabitur & tingetur: Tunc id, quod clarefactum, eorumdemque ingredientium proprietatibus tinctum & impregnatum fuerit, ſeparabis per inclinationem, ſtudioſéque in phialis probè clauſis ſeruabis: ac tempore neceſſitatis eiuſdem exhibebis cochleare dimidium, vel vnum integrum ad ſummum. Ex reſidua materia ſiue ſpiſſamento illo formari poterunt linimenta ad apoplexiam & paralyſim, coronali ſuturæ, ſpinæ ceruicis, & partibus ex cauſa aliqua frigida dolentibus applicata in forma cataplaſmatis ſiue linimenti, addendo olea conuenientia. Vel ex his omnibus etiam aquam, in modum aliarum aquarum modò deſcriptarum, componere licet, ſi libet.

Aqua theriacalis communis pro gregariis.

℞ Theriaces Alexandrinæ ℥ iij.

Mirrhæ ℥ j. ß.

Aquæ vitæ

Vini odoriferi ana ℔ ß.

Miſceantur, digerantur, & deſtillentur ad ſiccitatem [illegible] vaporoſo. De hac aqua exhibe ℥ ß [illegible] aqua rutæ, vel fumariæ: potenter ſudores mouet, valet & ad peſtilentes omnes affectus.

Aqua theriacalis, cordialis, & bezoardica, omnibus cordis pathematis, peſtiferiſque affectibus, miro progreſſu conferens, ſudoremque mouens.

℞ Rad. Angelicæ

Zedoariæ

Garyophyllatæ
Barbæ hirci
Termentillæ
Petaſites
Enulæ campanæ ana ℥ij.ß.
Raſ. cort. Ligni Indici ℥ vij.
Santali citrini
Cinnamomi
Macis
Gran. Iuniperi
Sem. Cardui benedicti,
Citrij
Et corticis eiuſdem, ana ℥j.
Diptamni albi
Scabioſæ
Menthæ rubr.
Chelidoniæ
Scordij
Rutæ
Meliſſæ
Scorzioneræ ana m. j.
Flor. Centaurij minoris
Hyperici
Geniſtæ
Calendulæ
Borraginis
Bugloſſæ ana p. j.
Macerentur per quatriduũ ad ignem Baln. Mar. in
Vini maluatici ℔ iij.
Succi limum
Aquæ nucum viridium
Meliſſæ
Vlmariæ

Cardui

Cardui bened. ana ℔ ß.

dein expiimantur. Expreſſioni adde

Theriaces ℥ iij.

Confectionis de hyacintho ℥ j.

Conf. alkermes ʒ vj.

Diamargarit. frigid.

Diacoralli ana ʒ iij.

Diambræ

Diamoſchi ana ʒ ij.

Croci

Myrrhæ ana ℥ ß.

Sacchari candi ℔ ß.

Macerentur denuò per duos tréſve dies ad eumdemmet ignem balnei. Dein deſtillentur per cineres ad ſiccitatem: fiat aqua theriacalis. Vt præſtantior & efficacior fiat, extrahendus eſt ſal ex fæcibus reſidentibus, ea qua decet arte, atque cum aqua prædicta commiſcendus. Si velis non opus erit deſtillatione: Sed de ſecunda infuſione exhibebis ℥ ij. Validius namque ac prętantius erit remedium, & prouocandis ſudoribus magis idoneum.

Alia aqua theriacalis cephalica, & affectionibus cerebri deploratis, nempè apoplexiæ, paralyſi, epilepſiæ, & ſimilibus ſpecifica.

℞ *Rad. Pæoniæ*

Viſci querni

Acori vulgaris, ana ℥ iij.

Gran. iuniperi maturorum

Sem. pæoniæ, ana ℥ j.

Garyophyllorum

Macis, ana ʒ vj

Caſtorei ℥ ß.

Flor. Stœchados

Calendulæ

Betonicæ

Anthos

Saluiæ

Lilij conuall.

Tiliæ arboris ana p. ij.

Incidenda incidantur, contundenda contundantur, & macerentur per triduum ad ignem Balnei calidi, in

Vini albi generoſi ℔ *ij.*

Aquæ pœoniæ

Saluiæ

Calendulæ ℔ j.

deinde exprimantur fortiter. Huic expreſſioni adde

Theriaces Alexandrinæ ℥ *iiij.*

Confect. anacardinæ Meſ. ℥ j. ß.

Diamoſchi

Aromatici Gabrielis ana ℥ ß.

Macerentur denuò per duos tréſve dies ad ignem lentum Baln. Mar. dein exprimantur, & deſtillentur per cineres ad ſiccitatem: fiat aqua theriacalis. Datur ex paruo cochleari argenteo, ad inſultus epilepticos, apoplecticoſque, & prædictos morbos mirificè conducens.

Aqua antepileptica maior Quercet.

Huius aquæ deſcriptio reperitur in noſtra Tetrade, cap. xxiij.

℞ *Rad. Angelicæ*

Zedoariæ

Bardanæ

Scorzioneræ

Tormentillæ
Biſtortæ
Enulæ campanæ
Gentianæ ana ℥ j. ß.
Rad. pæoniæ maris & fœminæ, decreſcente lunâ, in ſigno Leonis collectæ.
Raſuræ ligni buxi
Viſci querni
Et viſci coryli ana ℥ ij.
Santali citrini
Ligni aloes
Myrobalan. omnium ana ℥ j.
Dictamni albi ʒ vj.
Herb. Meliſſæ
Scabioſæ
Acetoſæ
Fumariæ
Agrimoniæ
Rutæ
Anagallidis
Matricariæ
Menthæ rubr.
Abſynthij Pontici
Hyſſopi ana m. ij.
Sem. Cardui bened.
Citrij
Pæoniæ
Seſeleos
Gran. Iuniperi ana ℥ ß.
Cubebarum
Macis
Nucis moſchatæ
Cinnamomi ana ʒ iij.

Florum geniſtæ
Hiperici
Centaurÿ minoris
Tiliæ arboris
Liliÿ conuall.
Calendulæ
Lauendulæ, ana p. ÿ.
Flor. Cichorÿ
Bugloſſæ
Roſ. rubr. ana p. j.

Sumendæ erunt radices, herbæ & flores, qui quam recentiſſimi fuerint ex temporis opportunitate, qua parabitur hæc theriacalis aqua: quod quidem commodiſſimè fiet in æſtate, cùm omnia tunc abunde vigeant, & viribus valeant. Atque hę radices, herbæ & flores recentes, in amplo mortario quàm tenuiſſimè contundentur. Quæ ſi ſicca fuerint recentiorum defectu, craſſiuſculè conquaſſabuntur. Omnia autem optimè mixta ollæ indantur vitreatæ ſatis capaci, vt tota mixtio liberè ea contineatur: cui ſuperinfundantur

aquæ ſtillatitiæ primulæ veris
Liliÿ conuall.
Flor. Tiliæ
& calendulæ ana ℔ j. ß.
Aq. Meliſſæ
Hyſſopi
Roſmarini
Geniſtæ ana ℔. ß.
Vini albi optimi ℔ ÿ

Aut quantum ſatis fuerit, ad mixtionem illam imbuendam & perfundendam: quæ ſæpe manibus

bus intrò aut cochleari comprimetur, vt melius humectetur, & liquorem imbibat. Hæc autem olla arctiſſimè occluſa, ne quid expiret, lento igne foueatur, dum materia tepeſcat, vt ſic melior ac facilior fiat fermentatio ſeptem aut octo dierum ſpatio: quo enim diuturnior maceratio, eo melior futura eſt fermentatio. Poſteà exprimantur omnia, & linteo ſecernatur ac traiiciatur expreſſio. Deinceps fæces torculari fortiter comprimantur, vt tandem aridiſſimæ reddantur. Atque totus hic expreſſus liquor in plures Alembicos diffundatur, vel in magno deſtillatorio cupreo ſimul colligatur, cum refrigeratorio vaſe (quæ omnibus Pharmacopœis obuia & in promptu ſemper eſſe debent, ad aquas & olea vegetabilium extrahenda) ex quo aqua extilletur, quæ pretioſa & excellens futura eſt. Relictæ autem fœces ſuperiores interea igne reuerberij in cineres reducentur: quibus apprimè calcinatis, ſuperior aqua calidè affundetur, & reaffundetur, donec ſuum ſalem ab illis extraxerit, ſicque potentior & efficacior reddatur, quæ tamen ſola & citrà ſalis ſui adiunctionem, ad curationem & præcautionem epilepſiarum omnium, ſiue idiopathicarum, ſiue ſympathicarum: omnibus etiam ætatibus & temperamentis ad ℥ ß. tutò & feliciter exhiberi poteſt, idque matutinis horis. Neque enim ea præparandi tantùm & corroborandi ægri vim habet, vt quæ etiam malignas qualitates adoriatur, vndecunque eæ progrediantur: ſed etiam huius morbi verum ſpecificum, & ἀλεξιφάρμακον eſſe certiſſimum ſit.

ADDITIO.

Veruntamen vt hæc aqua nobilior, perfectior & maioris virtutis ſit, ac energiæ magis ſpecificæ aduerſus hunc morbum, additamentis his quæ ſequuntur ditabitur, vt videlicet ad iſtius aquæ libras quatuor addas

Theriacæ Venetæ aut Monſpeſſulanæ, eiuſque quàm optimæ ℥.iij
Confectionis de hyacintho ℥.j.ß.
Confect. alkermes ℥.ß.
Pulu. Diamargarit.
Diacorall.
Lætificant. Gal. ana ʒ.ij.
Diacaſtorei ℥.ß. *aut etiam amplius,*
Caſtorei ipſius ſimplicis ʒ.ij.
Camphoræ ʒ.j.

Mixtis omnibus & vaſi longioris colli (quod matracium vocant) firmiſſimè clauſo impoſitis, in Balneo Mar. fiat digeſtio per quatuor dies: Deinde igne cinerum deſtillatio per Alembicum extrahatur, deſtillatam aquam ter aut quater ſuper ſuas fæces cohobando, ea cautione tamen, ne nimia fæcum exſiccatione, liquor extractus aduſtionem redoleat. Quæ tamen non eſt metuenda, ſi ex Balneo Mar. vaporoſo, vel ad ſiccitatem vſque fiat extillatio. Hac ratione præſtantiſſima aqua elicietur, non tantum in omnes epilepſias, ſed etiam & apoplexias & paralyſes. At ſecundæ huius deſtillationis fæces in cineres redigatis, & ex iis ſalèm, aqua meliſſæ, iuxta artem extrahatis, eúmque ter aut quater, ad maiorem puritatem, & ſubtilitatem, ſoluatis, filtretis, & coaguletis, eúmque ſuæ aquæ immiſceatis, in

qua

qua confeſtim ſoluetur, auctiores longè vires, & potentiorem multò energiam eiuſmodi aqua habitura eſt.

Aqua Antapoplectica minor.

℞. *Aquarum Flor. Tiliæ arboris*
Lilij conuall.
Ceraſorum nigrorum
Saluiæ
eo quo dictum ſupra modo extractarum ana ℔.j.ß.
Viſci querni
Dictamni
Garyophyllorum
Cinnamomi
Nucis moſchatæ
Macis
Cubebarum
Zingiberis ana ℥.j.
Sem. pœoniæ
Baccarum iuniperi
Dictamni ana ℥.j.ß.
Flor. Anthos
Saluiæ
Betonicæ
Stœchados
Calendulæ
Hyſſopi ana p.j.
Camphoræ ʒ.iii.

Digerantur per aliquot dies: dein deſtillentur per balneum vaporoſum ad ſiccitatem: doſis cochleare j.

Alia aqua ad epilepſiam, apoplexiam & paralyſim. Quercet.

℞ *Rad. recentium angelicæ*

Enulæ campanæ.
Zedoariæ ana ℥ j.
Raſ. ligni buxi ʒ vj.
Pœoniæ, luna in leonis ſigno decreſcente, ſi fieri poteſt collectæ,
Viſci querni rec. ana ℥ ij.
Dictamni albi ℥ j.
Sem. Cardui bened.
Citrij
Acetoſæ
Portulacæ
Pœoniæ,

Luna decreſcente collectorum & decorticatorum ana ℥ ß.

Nucis moſchatæ
Macis ana ʒ iij.
Flor. Cotulæ fœtidæ
Sambuci ana p. iij.
Flor. Saluiæ
Stœchados
Lilij conuall. ana p. ij.

Pulueriſanda pulueriſentur craſſiuſculè, & contundenda contundantur, ac macerentur per quatriduum ad ignem Baln. Mar. in aquarum

Rutæ
Ceraſorum nigrorum
Flor. Tiliæ
Geniſtæ
Hyperici ana ℔ ij.

Dein fortiter per torcular exprimantur. Huic expreſſioni adde

Diamoſchi
Diamargariti frig.

Diaco-

Diacorall. ana ℥ ß.
Raſuræ cornu cerui ℥ j.
Confectionis de hyacintho.
Confect. alkermes
Theriaces veteris ana ℥ j.
Camphoræ ʒ j.

Denuò per duos dies in Baln. Mar. digerantur, ac tandem deſtillentur per cineres. Huius aquæ exhibeantur pro doſi ℥ ß vel ℥ j. in ipſo paroxyſmo. Vt præſtantius euadat remedium, ſalem ex capite mortuo aut fæcibus in cinerem redactis, vt artis eſt, extractum addes, reaffuſa nempe ea ipſa aqua ſuper cineres toties, dum virtute ſalis imprægnata ſit.

Aqua hirundinum antepileptica.

℞ *Hirundinum adhuc in nido exiſtentium viij. aut x. paria.*
Flor. lilij conuall. p. ij.
Garyophyll.
Macis ana ℥ ß.

Coquantur omnia in duabus tribúſve heminis vini albi optimi, dein exprimantur fortiter, & deſtillentur: huius aquæ cochlearia duo hoc morbo correptis exhibeantur: promptè enim à præſenti paroxyſmo liberat, futurúmque prohibet. Hanc me primùm docuit D. Rondeletius, med. celebèrrimus Monſpelienſis, & præceptor meus: quam tamen pro magno & non reuelando ſecreto celabat. Eidem autem hirundinum aquæ paucula quæ ſequuntur adieci, cuius etiam felices & admirandas vidi experientias.

Alia aqua hirundinum.

Accipe ſuo tempore ſex aut ſeptem, vel plures, ſi velis hirundinum nidos, cùm ipſę lanugine cooperiri incipiunt. Has integras in alembicum proprium coniice, deſtilla & aquam inde effluentem aſſerua. Dein fœces reſiduas in fundo ſubſidentes in cinerem, quà decet arte, redige, ex quo ſume ℔ ß.

Cinerem cranij humani, & ſi fieri poteſt, non humati ℥ iij.
Caſtorei ℥ j. ß.
Pulu. viſci querni ℥ j.
Succi rad. & fol. pœoniæ ℥ vj.
Aquarum flor. hyſſopi
Flor. tiliæ arboris
Lilij conuall. ana ℔ j.
Aceti ſcilliciti ℔ ß. quibus infunde aquam omnem, quam ex hirundinibus elicuiſti: macerentur omnia per aliquot dies ad ignem balnei: dein per cineres aut ſaltem per Balneum vaporoſum ad integram ſiccitatem deſtillentur: ea enim ratione aqua ἐμπύρευμα non redolebit, ſed cum omnibus ſuis qualitatibus integris & requiſitis effluet. Hæc aqua per ſe ſola, ſale proprio imbuta (præmiſſis tamen per menſem integrum generalibus remediis conuenientibus) ad medium cochleare ſumpta mirabiles effectus prodit.

Alia prædictæ aquæ præparatio.

℞ Suo tempore vij. aut viij. pullorum hirundinum nidos, ſola tantùm lanugine hirſutorum, nec dum perfectis plumis veſtitorum: hos in terreo vitreato vaſe, firmiſſimè obſtructo, ad reuerberandum componito, dum toti pulli in cine-

rem

tem cum viſceribus & plumis redacti ſint. Ex hoc cinere accipe ℥ iij. (cuius ſi tanta non ſit copia, de reliquis tantam detrahes, quantum fuerit defectus pulueris) cineris cranij humani ℥ ij.

Pulu. rad. viſci querni.
Angelicæ
Zedoariæ ana ℥ j. ß.
Sem. pœoniæ
Gran. iuniperi conquaſſatorum ana ℨ vj.
Caſtorei ℨ j.
Succi radicum & foliorum pœoniæ
Aceti ſcillitici ana ℔ j.
Aquarum hyſſopi
Flor. Tiliæ
Lilij conuall.
Saluiæ
Roſmarini ana ℔ j.

Macerentur ſimul omnia in vaſe fortiter obſtructo ad aliquot dies in Baln. Mar. deinde fiat deſtillatio in cineribus, mediocri igne, ad ſiccitatem. Cauendum, ne deſtillatum aduſtionis ſaporem referat.

Vt autem hæc aqua corroboretur, & vis eius augeatur, aridas fæces accipe, eaſque in calcem vi ignis albiſſimam redige, quibus in manica, aut filtro Hippocratis impoſitis, ſuperfundatur deſtillatus liquor, qui crebra repetitione ſuæ calci reaffundatur, & identidem traiiciatur: dum totum ſalem, in quo poſita eſt ſumma remedij virtus, ſecum eduxerit & aſportarit. Atque ſic aquam, non ſimpliciter & craſſè ſtillatam, quales ſunt vulgares, quæ ſtatim muciditatem & corruptionem contrahunt: ſed omnium ſimplicium

dotibus ac virtutibus imprægnatam, ac diuturnę conſeruationis habebitis. Ex qua admirandos effectus (ex arte ſpagyrica manantes) ſitis vbique & ſemper experturi.

Alia eiuſdem aquæ pręparatio.

℞ iiij. aut v. hirundinum nidos, quos in fruſta cum ipſis plumis ac lanugine & viſceribus, diſſecabis: coquantur in v. aut vj. hydromelitis ſextariis. His adde

Rad. & ſem. pœoniæ
Angelicæ
Viſci querni
Raſuræ cranij humani
Cornu ceruini
Gran. iuniperi conquaſſatorum ana ℥ i. ß.
Dictamni
Meliſſæ
Betonicæ
Thymi
Hyſſopi ana m. j.

Iuſculum prælo fortiter exprimatur ac percoletur.

Expreſſioni aut colaturæ ſequentia adiiciantur

Macis
Nucis moſchatæ
Garyophyllorum
Cinnamomi ana ʒ ij.
Caſtorei ℥ ß.
Flor. purpureorum anagallidis
Liliorum conuall.
Tiliæ arboris

Roſmarini

Roſmarini
Saluiæ
Betonicæ ana p. i. aut duos.
Croci ℥ ß.
Camphoræ ℥ ij.
Aquarum florum primulæ veris
Et calendulæ ana ℔ j.

Macerentur ſimul omnia ad aliquot dies, deinde fiat liquoris deſtillatio ex arte: cuius & in ipſo paroxiſmo, & extra ipſum prout morbus exigit, exhibeatur ſemicochleare.

Aqua picarum compoſita, ad Epilepſiam quoque ſpecifica.

℞ Pullos picarum N. xii. fruſtatim vnà cum inteſtinis & pennis incidantur, & ponantur in vas terreum vitreatum, addendo

Rad. pœoniæ
Zedoariæ
Viſci querni ana ℥ ij.
Flor. Tiliæ arboris
Lilij conuall.
Hyſſopi ana p. ij.

Coquantur in oxymelitis anthoſati & hydromelitis an. ℔. iiii. ad medietatis conſumptionem dein exprimantur. Huic expreſſioni adde

Gran. iuniperi
Sem. pœoniæ ana ℥ ß.
Garyophyllorum
Nucis moſchatæ
Croci
Cinnamomi
Cubebarum ana ℥ iij.

Caſtorei ʒ ij.ß.

Flor. Betonicæ

Stœchados arabicæ

Primulæ veris

Citrij mali ana p.ij.

Anagallidis purpureis floribus p.iij.

Contuſis contundendis, digerantur per 4. dies: dein deſtillentur per balneum vaporoſum ad ſiccitatem. Doſis huius aquæ eſt cochlear vnum vel alterum.

Aqua ophthalmica.

℞ *Succi eufragiæ*

Chelidoniæ ana ℔ ß.

Lactis caprini ℔ j.

Miſceantur omnia ſimul, addendo

Zingiberis

Macis craßiuſculè conquaſſatorum ana ℥ j.

Aloes ℥ ß.

Vitrioli albi ℥ iij.

Macerentur quatuor aut quinque dierum ſpatio deſtillenturque per balneum vaporoſum. Aquæ deſtillatæ adde tuthiæ fruſtula non tamen puluериſata, quæ prius in cochleari ferreo nouo ignita fuerint, nouies extinguantur, & tandem cum aqua prædicta continuò reſidere ſinantur, cuius guttula vna oculo etiam inflammato admoueatur: nec reſpiciendum ad calida illa, quæ prædictam illam aquam ingrediuntur, etiamſi initio dolor ingraueſcat, ferueatque per tempus aliquod, miros enim effectus prodet tartarum illud oculis adhæreſcens, pungens acerrimumque dolorem inferens, & ſalſas mouens lachrymas, diſſoluendo. Singulare eſt remedium ad omnes

mnes ophthalmias, præferendumque ſanè omnibus iſtis ſimplicibus aquis refrigerantibus, vt roſarum, plantaginis, cerefol. & ſimilibus, colliriiſque oculorum refrigerationi dicatis, vt ipſa etiam experientia, præter allatam ſuprà rationem, fidem faciet. Confert etiam ad amblyopiam & amaurofim, ſi huic crocus metallorum admiſceatur, quem credo baſim & fundamentum aquæ ophthalmicæ Martini Rulandi, doctiſſimi celeberrimique medici Germani, cuius ipſe admirandos effectus miro ſucceſſu expertus eſt, vt videre eſt in illius centuriis iam diu in lucem editis.

Alia aqua aciem oculorum acuens cæcitatémque in ſenibus incipientem prohibens.

℞ *Rad. valerianæ*
Enulæ campanæ
Fœniculi ana ℥ i.
Herb. Chelidoniæ
Euphragiæ ana m. ij.
Betonicæ
Pulegij ana m. i.
Sem. fœniculi
Sileris montani ana ℥ vi.
Baccar. iuniperi ℥ ß.
Flor. caprifolij
Roſarum albarum an. p. ij.
Stœchados
Saluiæ
Anthos
Sambuci
Calendulæ

Schœnanthos ana p.i.
Zingiberis
Piperis longi
Cubebarum
Cardamomi ana ℥ i. ß.

Pulueriſanda pulueriſentur, & contundenda contundantur, & infuſa in hydromelitis maluatici vel canariæ vini ℔ iii. ponantur ad ignem lentum vel ſolem per quatuor ſexve dies: dein omnia prelo fortiter exprimantur: cui expreſſioni adde

Aquarum peculi Roſarum
Euphragiæ ana ℔ ij.
Fœniculi
Chelidoniæ ana ℔ i. ß.

Miſceantur, doſis ℥ i. vel ß. pro iunioribus: ſumatur bis terve in ſeptimana ieiuno ventriculo. Ex eademmet aqua poteſt inſtillari vna aut altera gutta in oculis quotidiè manè.

Alia aqua ophthalmica.

Componitur etiam alia aqua ophthalmica ex ℔ ii. vrinę pueri optimè purificatæ, additis ℥ iiii. vitrioli, totidem vnciis tuthiæ: ex quibus omnibus per dies aliquot maceratis: dein per cineres ad ſiccitatem deſtillatis fit aqua ophthalmica, cuius guttulę aliquot inflammato oculo, aut debilitato admouentur.

Aqua ad hęmoptoſim ſeu ſanguinis ſputum.

℞ *Rad. biſtortæ*
Symphyti maioris
Tormentillæ ana ℥ j.
Herb. centinodiæ

Millefo-

Milleſolij
Veronicæ
Pyrolæ
Saniculæ
Burſæ paſtoris cum Rad. ana m.j.
Summitatum rubi
Lentiſci ana m.ß.
Gran.ſumach
Myrtill.
Sem.plantaginis
Berberorum
Papau.albi ana ℥ vi.
Flor. nymphææ
Cucurbitarum
Citoniorum
Roſ.rubr.ana p.ij.

Contuſis & commixtis omnibus macerentur per quatriduum ad ignem balnei in ſuccorum depuratorum.

Plantaginis
Portulacæ
Acetoſæ
Agrimoniæ ana ℔ ij.

Dein fortiter exprimantur:his adde

Succorum acaciæ
Hypociſtidos ana ℥ ij.
Terræ ſigillatæ
Boli armeni veri ana ℥ ß.
Electuarij diatragacanthi frigidi ℥ ij.

Macerentur denuo per quatriduum, dein cineres ad ſiccitatem deſtillentur: huius aquæ, qui laborat hæmoptoſi, capiat cochlearia duo aut tria, vel per ſe, vel addito ſyrupo myrtill.

de roſis ſiccis, aut ſymphyti deſcript. Fernelij. Quod ſi ab immodico ſanguinis fluxu exoluantur vires, adde ℈ 1. tincturæ corallorum, vel para deſtillatum, quod cum morbo pugnet, & refectioni inſeruiat.

Aqua ad phthiſim & vlcera pulmonum præſtantiſſima.

℞ *Spec. Electuarij reſumptiui.*
Diapenidij
Diatragacanthi frigidi
Diacorall. ana. ℥ ß.
Trochiſc. de ſpodio
Et de terra ſigillata ana ʒ vi.
Conſeru. ſymphyti maioris
Roſ. rubr.
Flor. verbaſci ana ʒ j.
Sem. plantaginis.
Berber.
Melonum
Cuſcutæ
Papau. albi
Citoniorum ana ℥ x.
Pulueris cancrorum fluuiatilium ℥ iij.

Contuſis craſſiuſculè omnibus macerentur per 4. dies in
Aquarum veronicæ
Scabioſæ
Bugloßi
Plantaginis
Symphyti maioris ana ℔ j.

Dein fortiter exprimantur & deſtillentur per cineres: huic aquæ deſtillatæ adde
Tincturæ corallorum

Et Ma-

Et Magiſterij perlarum ana ℥ iij.
Butyri ſeu lactis Sulphuris ℥ ß.
Miſce: doſis ℥ j. ß.

Vel per ſe, vel admixta ℥ ß. ſyrupi myrtillorum, aut de roſis ſiccis: de qua vtendum ad pluſculos dies.

Aqua antipleuritica.

℞ *Flor. papau. rheadis exſiccatorum p. vj.*
Coralli rubri tenuiſſimè pulueriſati, & pulueris corticum auellanarum rubrarum
Sem. Cardui benedicti ana ℥ j.

Macerentur per triduum ad ignem Baln. Mar. in aquarum.

Papaueris rheadis ℔ ij.
Aq. Cardui benedicti
Vlmariæ ana ℔. j.

Dein per cineres deſtillentur: de hac aqua exhibe ℥ iij. addendo ſyrupi papau. rheadis ℥ j. idque ante ſomnum: reiteretur ſi opus fuerit: non prætermittenda erit prius ſanguinis miſſio: cum hac aqua multos pleuriticos etiam deſperatos ſanitati breui reſtitutos ſæpe vidimus.

Aqua mirabilis ad collapſas vires inſtaurandas: & ad ſpiritus vitales & animales roborandos & reficiendos: quæ elixiri vitæ æquiparari poteſt.

Fac deſtillari vinum Candiæ ſiue vinum maluaticum optimum quinquies vel ſexies, in vnaquaque vice rectificando, vt artis eſt. In hac aqua vitæ, poſt primam vel ſecundam deſtillationem, phlegmatiſque ſeparationem, macera

Flor. Roſmarini exſiccatorum
Bugloſſæ
Borraginis
Cort. citrij ſicci
Ligni aloes
Et cinnamomi ana q. voles.

Habita ſemper quantitatis conficiendæ ratione: multoties hanc aquam cohobando & reducendo: In cuius optimè rectificatę ℔ i. diſſolue
Confect. Alkermes ℥ ß.
Ambræ griſea ℨ ij.

De hac exhibe cochleare dimidium in cordis deliquio, melancholicis & aliis deploratis affectionibus.

Aqua caponis ad idem.

Quamuis in Weckeri viri doctiſſimi antidotario, opere non minùs laborioſo quàm vtili, aliquot huius aquæ deſcriptiones ſatis elegantes reperiantur: non tamen intermittere potui, quin hic vnam de noſtris adiungerem.

℞ Caponem vnum (vel plures, prout lubet) antiquum, & pinguem, exenteratum in fruſta diſcinde, & in Phialam vitream capacem iniice, addendo
Santali citrini
Ligni aloes
Garyophyllorum
Nucis moſchatæ
Cinnamomi
Macis ana ℥ i.
Galangæ
Corticis citrij
Zedoariæ

Croci

Croci ana ℥ ß.
Flor. Roſmarini
Saluiæ
Betonicæ
Lauendulæ
Borraginis
Bugloſſæ
Roſ. rubrarum, ana p. i.
Coralli præparati ℥ *i.*
Granorum alkermes ℥ *iij.*
Vini Canariæ menſ. i.
Sacchari albiſſimi ℔ ß.

Vas bene clauſum, vt nihil euaporet, collocetur in Balneum Mar. feruidum, per octo, vel decem dies: donec capo vi bullientis aquæ in minutiſſimas particulas decoctus fuerit: exprimantur poſteà omnia per torcular, & in Alembico deſtillentur. Doſis eſt cochlear vnum atque alterum. Geſnerus hanc aquam mirificè commendat ad vires exhauſtas, & ipſas etiam febres continuas.

Aqua ad cordis roborationem contra venena & peſtilentes omnes affectus.

℞ *Rad. Angelicæ*
Carlinæ
Tormentillæ
Cort. citrij
& Olibani ana ℥ *ij.*
Sem. Cardui benedicti
Acetoſæ
Vlmariæ
Santalorum omnium ana ℥ ß.
Conſeru. Bugloſſæ

Roſarum
Violarum
Mithridatij
Confect. de hyacintho ana ℥ ij.
Spec. Diamargariti frigidi
Camphora ana ʒ ij.

Terenda terantur craſſiuſculè, & indantur omnia in Alembicum vitreum, ſuperaffundendo aquæ vitæ rectificatæ ℔ iiij. digerantur vaſe optimè clauſo: dein per cineres aut balneum vaporoſum deſtillentur, & eſt aqua mirabilis ad lipothymiam, ſyncopen, & peſtillentes omnes affectus: doſis ſemicochleare argenteum, vel paulò plus.

Aqua ad peſtis curationem & præſeruationem.

℞ Ligni Aloes ʒ i.
Rad. Garyophyllatæ
Gentianæ
Zedoariæ
Angelicæ
Tormentillæ ana ʒ ij.
Cinnamomi
Macis
Santali rubri
Bacc. Iuniperi
Sem. Cardui benedicti
Cort. Citrij & ſem. eiuſdem ana ʒ vi.
Dictamni Cretenſis ſicci
Meliſſæ
Hyſſopi ana M. i.
Raſuræ cornu cerui
Eboris, ana ʒ ß.

Maceren-

Macerentur ad ignem lentum per ſex octó ve
dies in ſuccorum deputatorum rutæ, ſcordij, &
ulmariæ ana ℥ viij.dein fortiter prælo expriman-
tur: his adde

Theriaces
Mithridatij optimi ana ℥ *ij.*
Confect.de hyacintho,
Alkermes ana ℥ ß
Spec.diambræ ʒ *ij.*
Croci ʒ *i.*
Camphoræ ʒ ß
Vini maluatici
& aquæ vitæ optimæ ana ℔ j ß.

Infundantur denuò per ſex dies ad ignem len-
tum vaſe optimè clauſo, vt nihil expiret: dein for-
titer exprimantur: de quo expreſſo, ſi velis, exhi-
bere poteris, peſte iam correpto ℥ ij. Eſt magnum
ſudorificum. Vel expreſſum illud deſtilletur per
cineres, & fiat aqua: de ſis ℥ ij.ß. his addendo ſy-
rupi acetoſitatis citrij, vel limonum ℥ ß. fiat po-
tio: ſudorem mirum in modum prouocat: peſte
correptis primo etiam die exhibetur, etiam præ-
termiſſa purgatione, & ſanguinis miſſione, quam
euacuationem in multis peſtilentibus affectibus
improbamus: reiteretur potio, ſi opus fuerit ſe-
quenti die. Confert etiam ad omnes affectus ve-
nenatos, ſi cum aliqua aqua vel ſyrupo conue-
nienti commiſceatur. Ad peſtis præſeruationem
ſufficiunt quatuor ſéxve huius aquæ guttulæ, in
vino, vel iuſculo conuenienti, & mane propinatæ
ex guttulis aliquot eiuſdem aquæ labra, nares, au-
res illiniri etiam poterunt, ſingulis matutinis
graſſante morbo.

Aqua anti-febritica.

℞ *Meliſſæ*
Betonicæ
Argentinæ ana partem vnam:

Vt ex omnibus ſimul tritis & expreſſis ℔ iiij. ad minus ſucci extrahi poſſint.

Succi foliorum & rad. Centaurij minoris, (quod febriſugam vocant) ℔ ij.
Aquæ aſtacorum ſeu cancrorum fluuiatilium cum cruſtis conquaſſatorum ℔ i.
Aquæ ex ſucco capitum papau. albi elicitæ ℔ ß.
Aquæ fructuum fragariæ ℔ i. ß.

Miſceantur, & per alembicum vitreum per cineres deſtillentur: ſpecificum eſt remedium ad omnis generis febres, ac intermittentes potiſſimum: ſed maximè tertianas nothas & exquiſitas. Huius autem vſus eſt eiuſmodi: vt 12. horis ante paroxiſmum clyſter emolliens & refrigerans iniiciatur: dein quinque antè prædictum paroxiſmum horis iuſculum optimè conſummatum exhibeatur. Acceſſionis verò initiò propinandæ ægro ſunt ℥ iii. prædictæ aquæ: cui ſi guttulas aliquot ſpiritus vitrioli addideris, præſtantior euadet.

Aqua alia contra omnis generis febres, præcipuéque contra intermittentes.

℞ *Aquarum Fragorum*
Centaurij ana ℔ ij.
Mellis ℔ ij. vel iij.

Omnibus inuicem mixtis indantur in Alembicum, quod ſine pileo, in formicarum aceruum ſepeliatur: vbi formicæ à mellis dulcedine pellectæ, cateruatim irruent in hanc aquam: poſt-

quam

quam harum ſufficientem collegeris quantitatem, exime vas, omnia inuicem optimè agitando: dein capitello ſuper alembicum repoſito, omniū fiat deſtillatio per cineres. Doſis eſt ſemicochleare, aut paulò plus ſi vires patiantur. Initio paroxyſmi, ſatis vehementem prouocat vomitum: infiniti ex huius aquæ vſu priſtinam valetudinem recuperarunt. Sed medici eſt, deliberare priùs quàm eandem porrigat, num æger ad vomitum procliuis ſit, nec ne? num materia, quæ febrem efficit, idonea ſit vacuationi per vomitum, aut contra? numque ægri vires validiores aut debiliores exiſtant? His omnibus exquiſito iudicio libratis, intrepidè vomitiuum hoc exhibebitur: cuius effectus præſtantiſſimi ſe in dies pluribus ægrotis prodent.

Aqua ad febres etiam peſtilentes & ardentiſſimas.

℞ *Rad. Tormentillæ*
Bugloſſæ
Scorzioneræ
Acetoſæ ana ℥ i.
Theriaces Alexandrinæ ℥ ij.
Succi Limonum depurati
Aquar. Fumariæ
Vlmariæ
Cardui benedicti
& Centaurij minoris ana ℥ iiij.
Diamargarit. frig. ℥ ß.
Extracti ſcordij ℥ iij.

Macerentur per quatriduum: dein exprimantur & deſtillentur, de qua æger febricitans capiat ℥ iiii. & coopertus paulò plus ſolito ſudabit.

Aqua antinephritica.

℞ *Rad. Reſtæ bouis*
Petroſelini
Eryngiorum ana ℥ j.ß.
Parietariæ
Herniariæ
Saxifragiæ cum toto ana M.ij.
Argentariæ M. j.ß.
Senelorum
& Baccar. Alkekengi conquaſſ. ana ℥ *iij.*
Milij ſolis
Fœniculi dulcis ana ℥ *ij.*

Conquaſſentur & macerentur in vini albi generoſi ſuff. quantitate per quatriduum: dein fortiter exprimantur & deſtillentur: de hac aqua ſumat cochlear vnum aut alterum ſingulis matutinis, aſſumpto priùs bo'o ex caſſia, vel ex electuario lenitiuo, vel diaſebeſten.

℞ *Succor. Argentariæ*
Senelorum
Parietariæ ana ℔ j.ß.
Hydromelitis ſcillitici ℔ j.

In his liquoribus ſimul mixtis macera per 5. aut 6. dies ad ignem lentum Baln. Mar.

Gran. iuniperi contuſorum ℥ *iij.*
Milij ſolis
Saxifragiæ
Altheæ
Bardanæ
Fœniculi ana ℥ *ij.*
Pulu. Herniariæ
Rad. Reſtæ bouis

Cina-

Cinnamomi ana ℥ j.
Camphoræ ℥ ij.

Dein deſtillentur per cineres. De hac aqua exhibe ad ℥. ij. cui aquæ ſi ſal proprium ex arte paratum, & conuenienti quantitate addas, longè potentius erit remedium.

Alia prædictæ aquæ præparatio.

℞ *Succor. Raphani*
Limonum ana ℔ j.ß.
Aquar. Betonicæ
Argentariæ
Saxifragiæ
Verbenæ ana ℔ j.
Hydromelitis maluatici ℔ ij.

In his liquoribus ſimul mixtis macera per quatuor aut quinque dies ad ignem lentum B.M.

Granor. Iuniperi maturor. & recent. ℥ iij.
Milij ſolis
Sem. Bardanæ
Raphani maioris
Saxifragiæ
Vrticæ
Cepæ
Aniſi
Fœniculi ana ℥ i.ß.
Quatuor ſem. frig. maior. mundatorum
Sem. Altheæ ana ʒ vi.
Extracti lithontrib.
electuar. Ducis
Et Iuſtini, Nicolai, ana ℥ ß.
Calcis teſtarum ouorum
Cinnamomi ana ʒ iij.
Camphoræ ʒ ij.

Dein fortiter exprimantur & deſtillentur per cineres: de hac aqua exhibe ad ℥ j. cui aquæ ſi ſal proprium ex arte paratum & conuenienti quantitate addas, præſtantior multò euadet aqua.

Alia adhuc eiuſdem aquæ præparatio.

℞ Rad. Helenij
Pimpinellæ
Petroſelini
Pirethri ana ℥ j.ß.
Sem. Milij ſolis
Saxifrag.
Aniſi
Fœniculi
Vrticæ ana ʒ vj.
Spec. Diatrionpiper.
Lithontrib. ana ʒ ij.
Baccar. Lauri
Iuniperi ana ℥ j.
Sanguinis hirci ſeu cerui ℥ ij.
Halicacabi
Sem. geniſtæ ana ℥ ß.

Contundenda contundantur & macerentur in ſuff. quantitate ſpiritus vini, per quatuor dies, dein deſtillentur: de hac aqua exhibe ℥ j. vel ℥ i.ß.

Aqua ad comminuendum calculum etiam in ipſa veſica.

℞ Succor. Porri
Cepæ
Raphani ana ℔ ij.
Limonum
Parietariæ
Auriculæ muris ana ℔ ß.

Omnibus his ſuccis ſimul commixtis, fiat pri-

mũm digeſtio, & fermentatio (quæ duæ operationes magnoperè requiruntur) dein deſtillatio. Addi quoque poteſt cryſtallus calcinatus, nec non fimus columbinus, qui totus eſt nitroſus, ſingulorum quantum ſatis eſt. Hæc aqua per os exhiberi, vel in ipſam etiam veſicam iniici poteſt. Calculum comminuit, & ſenſim in puluerem conterit, mucilaginoſam præterea & tartaream omnem ſubſtantiam, vnde lapis generari ſolet, tùm in renibus tum in veſica, incîdit & diſſoluit, idque ſine vllo periculo & dolore. Eſt denique remedium potentiſſimum & ſummum noſtroque artificio inuentum & deſcriptum. *Aqua in veſicam immittenda.*

Ad idem

℞ *Succ. Eſulæ minoris*
Verruntariæ
Centummonij ana ℔ j.

In his macera borracis ℥ j. dein deſtillentur.

Ad idem

℞ *Aquarum ſtillatitiarum Alkekengi*
Fol. Querc. ana ℔ *ij* ß.

In quibus macera per quatuor dies ad ignem Baln. Mar.

℞ *Rad. Pyrethri craßiuſculè contuſæ*
Galangæ ana ℥ ß.
Aloes ex veſica ℥ *ij*.
Sem. Fœniculi
Geniſtæ
Milij ſolis ana ʒ *iij*.
Lapidis Iudaici
Lincis ana ʒ *ij*.

Deſtillentur per cineres lento igne: doſis ℥ ij. vel tres.

Ad idem.

℞ *Rad. Raphani in orbiculos diſſecta, & in alembicum iniecta bonam partem.*

Huic adde

Cinnamomi

Nucis moſc. ana ℥ j. aut amplius.

Pyrethri ʒ vj.

Bacc. matur. iuniperi ℥ i. ß.

Fœniculi dulc. ℥ j.

Vini albi optimi tantum, vt duos tréſve digitos materiam ſupereemineat: omnia digerantur in loco frigido per 10. vel 12. dies, & poſtea deſtillentur per cineres. Doſis huius aquæ eſt ab ℥ i. ad ℥ ij. vel omiſſa deſtillatione, poſtquam macerata & digeſta fuerint, traiiciantur per manicam Hippocratis, ac ſi voles, ſaccharum addes ad conficiendum claretum: de quo capies ℥. j. vel duas.

Aqua ad præſeruationem calculi.

℞ *Rad. Eryngiorum*

Reſtæ bouis

& quinque rad. aperitiuarum ana ℥ i.

Herb. Herniariæ M. ij.

Cort. Limonum ℥ i. ß.

Quat. Sem. frig. maior.

Sem. Maluæ

Althea ana ℥ iij.

Saxifrag.

Milij ſolis

Lapillorum Meſpillorum

Raphani maioris

Bardanæ

Gran. Iuniperi maturorum & rec. ana ʒ vi.

Fruct.

Fruct. Alkekengi, num. xx.
Iuiubarum paria vj.
Dictamni Manip. ß.
Flor. Geniſtæ
Hyperici
Betonicæ
& Maluæ arboreſcentis, ana p. ij.
Liquiritiæ ℥ ij. ß.
Caßiæ ligneæ ℥ j.

Contundenda contundantur, & pulueriſanda pulueriſentur & macerentur in aquarum

Argentinæ
Senclorum
Parietariæ, ana ℔ ß.
Vini albi generoſi ℔ ij.

Idque per quatriduum in B.M. calido: dein fortiter exprimantur: Expreſſioni adde

Spec. diatragacanthi frig.
Trochiſcorum alkekengi ſine opio an. ℥ j.

Denuò digerantur ad ignem Baln. Mar. per vnum diem vel alterum, & deſtillentur per alembicum vitreum, vt artis eſt.

Aqua hyſterica.

℞ *Succorum depuratorum*
Matricariæ
Mercurialis ana ℔ j.
Nucis moſchatæ
Cinnamomi
Ligni aloes
Macis ana ℥ j.
Flor. Anthos
Saluiæ ana p. ij.
Caſtorei ʒ vj.

Fæculæ Bryoniæ ℥ ß.

Vini albi generoſi ℔ j. ß.

Digerantur per tres aut quatuor dies: dein deſtillentur per balneum vaporoſum feruentiſſimum: fiat aqua pro hyſtericis omnibus affectibus: doſis cochlear vnum manè. Vterum ab impuritatibus detergit: muliebri fluori confert, hyſtericiſque omnibus affectibus conducit.

Aqua contra colicam ventriculi & inteſtinorum à cruditatibus & flatibus ſubortam.

Deſtilla aquam ex floribus Nucum & Camomillæ, de quibus ſingulis cape ℔ iiii. miſceantur, in iiſque infunde per quadriduum, florum Camomillæ veræ & Sambuci, ana p. vj. dein fiat expreſſio & colatura, in qua rurſus infunde vt prius per 4. dies prædictorum florum ana p. vi. tandem denuò colentur, & prælo fortiter exprimantur, cui expreſſioni adde

Sem. Fœniculi
Aniſi ana ℥ j.
Baccar. iuniperi ℥ ij.
Baccar. Lauri ℥ j. ß.
Cinnamomi electi ʒ vi.
Menthæ rubr. ſiccæ m. i.

Anodynum & aduerſus flatus remedium. Stent in infuſione in Baln. Mar. per duos dies: dein deſtillentur per cineres. Hæc aqua eſt tum ventriculi, tum inteſtinorum anodynum remedium: dolores omnes à flatibus, & à quauis alia frigida cauſa ſubortos ſedat, flatúſque ipſos diſcutit. Doſis ab ℥ ii. ad tres.

Aqua ſcorbutica & hydropica.

♃ *Cort. Capparum*

Fraxini

Fraxini
Tamariſci
Polypodij querni ana ℥ ij.
Herb. Cochleariæ
Naſturtij aquatici
ſummitatum Meliſſæ
Eupatorij Meſuæ
Ceterac
Chamædr.
Chamæpit ana m. ij.
Sem Fœniculi
Aniſi
Cardui bened. ana ℥ j. ß.
Flor. Geniſtæ
Centaurij minoris
Hyperici
Sambuci
Epithymi ana p. ii.

Omnia macerentur per tres dies in
Aquarum Fumariæ
Seri lactis ana ℔ *iii.*
Vini albi generoſi ℔ *iiii.*
Oximelitis ſcillitici ℔ j.

Dein colentur & exprimantur: expreſſioni adde
Trochiſcorum de capparibus,
Dialaccæ ana vi.

Dein deſtillentur per cineres ad ſiccitatem. Doſis ℥ ii. mane tribus horis ante cibum: continuando per aliquot dies ſecundum morbi magnitudinem.

Hæc aqua tartareos craſſóſque humores melancolicos tum in liene tam in meſenterio, aliíſque nutritioni famulantibus partibus collectos

ac infarctos pręparat, incidit, digerit emollit & liquefacit, futuræque euacuationi aptos reddit: melancholię hypochondriacæ, quartanæ febri, ſcirrho tum hepatis tum lienis conducit. Sed confert proprié ad ſcorbutum, malum quidem maritimis aquiloniiſque præſertim regionibus familiare & endemicum.

Si prędictę compoſitioni herbas cichoraceas, radices vincetoxici, rubiæ tinctorum, valerianę, ſeminaque ſambuci & ebuli addideris, cum trochiſcis de eupatorio, & roſis & de rhabarbaro, concinnabis aquam ad hydropem peſtilem.

Aqua dyſſenterica.

℞ *Rad. Acetoſæ*
Pentaphylli
Tormentillæ
Biſtortæ
Burſæ paſtoris
Symphyti vtriuſque ana ℥ j ß.
Cort. Citrij ſicc. ℥ j.
Ligni aloes
Ligni rhodij
Myrobalan. omnium ana ℥ ß.
Sem. Melonum
Cucumeris
Acetoſæ
Citri
Portulacæ
Endiuiæ
Papau. albi
Pſyllij

Citoniorum

Citoniorum
Coriandri præparati
Et granorum myrti ana ʒ vj.
Flor. Tapſi barbati
Maluæ arboreſcentis
Camomillæ
Roſarum rubr. ana p. ij.
Macis
Nucis moſchatæ ana ʒ iij.
Cornu cerui præparati
Trochiſcorum de ſpodio
Et de terra ſigillata
Lapidis hæmatitis præparati ana ℥ ij. ß.
Acaciæ ℥ j.

Contundenda contundantur, & pulueriſanda pulueriſentur, ac macerentur per vj. dies ad ignem ℞aln. Mar.

in aquar. Pyrorum agreſtium
Sorborum
Plantaginis
& Tormentillæ ana ℔ ij.
Aq. Florum Maluæ arboreſcentis
Camomillæ, &
Verbaſci ana ℔ j.

Dein colentur & quàm optimè exprimantur: huic expreſſioni adde

Opij Thebaici præparati, id eſt ſuo ſulphure narcotico (quod ſuauiſſimi ſomni loco veternum inducit) per lenem ignem prius ſpoliato, ʒ ij. ß.
Extracti diſenterici noſtræ deſcriptionis
Croci martis ana ʒ ij.
Croci orientalis ʒ j.
Spec. ♃ Diatragacanthi frigidi ʒ vj.

Contra hæmorrhagiam Dein ex artis preſcripto deſtillentur, vt fiat aqua: quę non tantum mirabilis eſt in dyſenteria communi vel peſtilentiali, ſed & in omni alui fluore omnique hæmorrhagia ſanguinis à quacunque parte defluat aut ſuboriatur.

Aqua hypnotica.

℞ 4. ſem. frigidorum maiorum excorticatorum, ana ℥ j.
Sem. Papau. albi
Lactucæ ℥ iiij.
Hyoſciami ℥ ij.
Flor Nymphææ
Violarum
Roſ. rubr.
Papau. rheadis ana p. iiij.
Flor. Sambuci
& ſummitatum Rutæ ana p. ij.
Macis
Nucis moſchatæ.
Benioini ana ℥ vj.

Contundantur, & infundantur per quatriduum

In aquar. Roſarum.
Lactucæ
Nenupharis
Papaueris rheadis ana ℔ ij.

Dein colentur & fortiter exprimantur: huic expreſſioni adde

Requi. Nicolai ℥ ß.
Croci
Mumiæ ana ʒ iij.
Camphoræ
Caſtorei ana ʒ j.

Deſtil-

Deſtilientur ex artis præcepto: doſis huius aquæ ℥ ii. tempore ſomni: in omnibus diuturnis vigiliis, à febribus ardentibus præſertim excitatis plurimum conducit: præferendaque eſt, vt longè tutior, aliis vulgaribus narcoticis, ſimplici nempe requiei Nicolai, Philonio, ipſiſque pilulis de cynogloſſa, & aliis eius generis. Hæc aqua dolorem etiam omnem obtundit & mitigat: atque inflammationibus omnibus internis confert, viréſque æmulatur alicuius laudani.

Aqua ad gonorrhæam fætidam & virulentam atque etiam inueteratam, præſtantiſſima.

℞ *Pulueris Menthæ ſiccæ*
Dictamni &
Rad. Ireos Florentiæ an. ℥ *i.*
Puluer. ſem. agni caſti
Rutæ
Lactucæ ana ʒ *i.*
Terebinth. Venetæ ℥ *iiij.*
Vini albi ℥ *xx.*

Hæc omnia iniiciantur in Alembicum & per Baln. vaporoſum deſtillentur; de hac aqua exhibe mane duo cochlearia per aliquot dies, præmiſſa conuenienti ſeu mercuriali aliqua purgatione: hanc centies expertus ſum: conducit etiam ad vlcera renum.

Aqua ad ictus ſclopetariorum.

℞ *Ariſtolochiæ rotundæ.*
Baccarum lauri in puluerem redact. ana ℥ *ß.*
Pulu. herb. Veronicæ
Pirolæ in vmbra reſiccatorum ana ℥ *ij.*
Aſtacorum in plenilunio captorum, & in furno exſiccatorum ʒ *vi.*

Omnes hi pulueres inter ſe mixti lineo ſacco includantur. Quibus peractis accipiendum eſt vas nouum terreum, vitreatumque, & ſatis capax, cui infundendæ ſunt heminæ tres vini optimi, miſcendo ſimul Peruincæ recens collectæ m.j. dein etiam ſacculum prædicto puluere refertum, & optimè deligatum. Quæ omnia ita diſpoſita, macerentur per dies aliquot, exprimantur fortiter, & deſtillentur ad mediæ aut duarum partium conſumptionem. Tum reſeruata ſeorſim aqua deſtillata fæces reſiduæ per manicam Hippocratis tranſcolentur & ſeorſim aſſeruentur. Huius autem vſus eſt eiuſmodi, vt ſaucius vncias circiter duas aquæ deſtillatæ ſingulis matutinis per dies xiiij. continuos capiat, vt ex eo, quod in vaſis fundo remanſerit, optimè vt dictum colato vulnus lauet, & turandam (quæ parua eſſe debet, etiamſi cauum & profundum vulnus fuerit) illinat, cui tandem folium caulis rubri ſuper imponat, atque ita mirabiles aquæ effectus experietur. Vulneraria quoque eſt prædicta aqua, miroque progreſſu vlcera inueterata tam interna, quàm externa ſanat. Confert etiam ad cancrum, ſi cum ea decoquas vermiculos, qui multipedes dicuntur.

Vſus aquæ ad ictus ſclopetariorum,

Aqua balſamica excellentiſſima aduerſus omnis generis apoſtemata, vlcera interna & externa: potiſſimum contra fiſtulas & vlcera phagædenica & maligna.

Ex æquis partibus foliorum & florum *Roſmarini*, foliorum & granorum

Lauri

Lauri
Saniculæ
Veronicæ
Myrti
Plantaginis

Deſtilla aquam: in cuius ℔ vj. adde

Terebintinæ Venetæ ℔ j.
Gummi hederæ
& Ceraſorum ana ℥ iij.
Thuris maſculini
Myrrhæ
Mumiæ veræ, ana ℥ ij.
Aloes ſuccotrinæ ℥ iij.
Macis
Piperis
Garyophyllorum, ana ℥ j.
Sacchari ℔ ß.
Croci ℥ ß.

Omnibus inuicem mixtis, fiat in retorta deſtillatio per cineres, vt artis eſt: donec recipiens ſua ſponte refrigeretur. Hanc aquam, quæ tota oleaginea eſt citra vllam rei alicuius ſeparationem, ſerua in phialis probè clauſis. Nam excellentiſſima eſt, & pretioſiſſima: ex ea lauabis fiſtulas, admotis ſolummodò eius aliquot guttulis: item vlcera cancroſa, phagædenica & ſordida, quæ vicina ſunt malo mortuo: & mira videbis. Præſtantiſſima quoque eſt ad carbunculum & antracem peſtilentem, ad vomicas, abſceſſus, apoſtemata, & interna vlcera. Offerendæ ſunt tantùm aliquot guttulæ cum vino albo, aut cum alio quodam iuſculo, vel aqua vulneraria.

Carbunculus & Anthrax peſtilens, &c.

Aqua podagrica.

℞ *Aquæ Deſtillationis ſpermatis ranarum,*
Tapſi barbati
Filicis ana ℔ *ij.ß.*
Vrinæ pueri vinum bibentis ℔ *iij.*
His adde *Theriaces recentis* ℥ *ij.ß.*
Vitrioli
Salis fuſi
Aluminis ana ℥ *iiij.*

Deſtillentur ad ſiccitatem per cineres: huic aquæ adde

Salis Vitrioli, id eſt, è ſuo colchotare extracti ℥ j. ß.
Camphoræ
Croci ana ʒ *ij.*

Miſce. Ex hac aqua foueantur partes dolentes tepidè, ſæpè noua immerſione renouando linteola. Vel cum muria ſalis & vrina pueri ana ſimul mixta, deſtilletur aqua ad eoſdemmet dolores pacandos.

Aqua alia podagrica.

℞ Foliorum & florum ſambuci viridium ana ℔ j. aut plus minus, prout libuerit maiorem vel minorem quantitatem conficere. Contundantur omnia, & optimè macerentur in aqua vitæ, idque per dies duos vel tres in Baln. Mar. dein deſtillentur per vas vitreum vel cupreum ad ſiccitatem: déque hac aqua bis in die foueatur pars dolens, eaque fidenter & intrepidè vtere, vel etiam in ea Podagræ ſpecie, quæ à calidis humoribus promanauit.

Alia aqua antipodagrica.

℞ *Spiritus Vini rectificati* ℔ *ij.*
Mellis puriſſimi ℔ j.

Deſtillentur in balneo vaporoſo: ſic duos deſtillabis liquores: primus eſt aqueus, ſecundus multò fortior & ſulphureus, quem ſeorſim reſerua: magmati ſiue remanentiæ adde croci orientalis integri ℥ j.ß.

Terebinthinæ Venetæ ℥ ij.
Caſtorei ʒ vj.
Tartari ad albedinem calcinati ℔ ß.
Salis fuſi ℥ j.
Phlegmatis vitrioli, à ſuo ſpiritu non ſeparati ℥ iiij.
Lixiuij ſarmentorum vitis ℔ *ij.*

Macerentur per 24. horas: dein deſtillentur ad ſiccitatem; liquor qui inde emanabit ſeruetur etiam ſeorſim. Fœcibus remanentibus affunde priorem aquam reſeruatam: macerentur & deſtillentur: Tandem omnes liquores deſtillatos miſce & denuò per Balneum vaporoſum deſtilla: ſic habebis aquam antipodagricam miræ facultatis.

Hanc mihi aquam Germanus quidam, vir celeberrimus tanquam ſingulare donum obtulit, affirmans hanc eſſe ipſam aquam M. Rulandi. Eodem igitur, quo nobis conſtitit pretio eam nunc reddamus, dignam eandem ſtatuentes, vt in publicum hominum cōſpectum veniat. Eximios enim ipſius effectus vidimus in ſedandis podagricis doloribus, ſi linteola in eadem mediocriter calefacta & immerſa membro dolenti applicentur.

Aqua ad ambuſta.

℞ *Aquæ Stillatitiæ foliorum Filicis* ℔ j.
Phlegmatis vitrioli
& Aluminis ana ℔.ß.
Flor. Tapſi barbati p. ij.

Folior. Hederæ nigræ ana M.j.
Limacum rubrarum
Ranarum
Aſtacorum aut Cancrorum fluuialium,
ana N.x.

Deſtillentur alembico plumbeo, ſatis magno igne: ex hac aqua foue aduſtum locum quinquies aut ſexies in die. Aqua quoque ſpermatis ranarum mixta cum ſolo vitrioli phlegmate multum confert.

Aqua ſpermatis ranarum ad ambuſta.

Ante multos iam annos deſcripſi aquam quandam in meo ſclopetario, ex Filicis tantum additione præparatam: quæ ſola in ambuſtis præſentiſſimum & ſummum eſt remedium, ſi linteola in ea imbuta loco afflicto apponantur. Aqua ſequens in eodem libro noſtro deſcripta, ad eoſdem vſus valet, poteſtque omni tempore parari.

Aqua filicis ad ambuſta.

Aqua cancrorum ad idem.

Cancri aut gammari bulliant cum aqua Semperuiui maioris in vaſe duplici accurate occluſo per diem integrum: poſt deſtillentur igne ſubiecto. Aqua ter fundatur capiti mortuo, & abſtrahatur, tum demum reſeruetur. Inflammationi, ambuſtis, & carcinomati multum confert. Si ex cineribus capitis mortui ſalem cum propria aqua elicies, præſtantius euadet remedium ad curanda carcinomata, & phagædenica omnia vlcera.

Aqua extemporanea cancrorum.

Aqua purgans.

Accipiantur ſemina ſambuci & ebuli, ſuo perfectæ maturitatis tempore, quod erit circite Autumni initium: ex his prælo exprimantur vinum ſiue ſuccus, conquaſſatis ſimul vinaceis ſiue

Aqua purgans ſimplex.

nucleis ſuis internis: mixtis ſimul omnibus fiat deſtillatio. Hæc aqua ſuper fæces ſuas cohob[illegible]a, inſignem purgandi efficaciam habet, præ ipſé-que ſeroſos humores trahit: aromatizetur cina-momo, coriandro cum ſucco cotoniorum præ-parato, & ſimilibus. Hydropicis dari poteſt ab ℥ j. ad ℥ ij.

Vt ex iiſdem, ad eoſdemmet vſus, aqua fiat compoſita; quæ nobiliores ac validiores purgandi vires obtineat; *Aqua purgans compoſita.*

℞ Aq. vt ſupra deſtillatarum
Sem. Ebuli & ſambuci ana ℔ j.
Succ. Peti
Florum perſicæ arboris ana ℔ ß.

His adde ſuo tempore

Flor. Ebuli
Sambuci
Hyperici
Centaurij ana m. ij.

Flores prius contundantur: dein omnia ſimul deſtillentur per retortam, ad ſiccitatem vſque, idque virtute caloris balnei vaporoſi. Aquæ huic adde

Aloes ſuccotrinæ ℥ iiij.
Scammonij ℥ ij.
Myrrhæ ℥ j. ß.
Cinnamomi
Sem. Fœniculi dulcis
Aniſi ana ℥ j.

Omnia iterum deſtillentur per retortam, cum ſuo recipiente, vt nihil expirare poſſit, idque in eodem balneo vaporoſo: digeſtionis tempus duret ad diei vnius ſpatium, poſtea inferueſcat

balneum ad ſummum, vt ad ſiccitatem omnia deſtillentur: nec vllum aduſtionis periculum hic timendum erit: aquæ enim feruentis vapores, vaſe vndiquaque accuratiſſimè occluſo, aduſtionem prohibent. Quæ deſtillandi ratio omnium eſt optima & facillima, qua ſola citra alterius rei additionem, ex omnibus herbis & floribus calefaciendi vi præditis, aquæ & olea ſimul & vnà elici poſſunt. Dicta aqua omnes humores clementer purgat, infantibus, qui lumbricis & corruptionibus internis infeſtantur conducit, necnon iis, qui alia remedia vulgari modo parata prorſus abhorrent. Doſis eſt ab ℥ j. ad ℥ ij. habita ægrotantis naturæ viriúmque ratione.

Aqua & olea ſimul & vnà alliciuntur ex omnibus herbis & floribus calidis virtute caloris Baln. vaporoſi.

Circa finem huius tractationis de aquis, vnicam adhuc coronidis loco addemus, quæ vomitiua & purgatiua ſimul exiſtit. Huius admirandæ admodum ſunt dotes in curandis febribus, etiam peſtilentibus quæ hoc ipſo tempore tyrannidem ſuam exercent in ampliſſima noſtra Pariſienſi vrbe: hæc inſuper præſtantiſſimos prodit effectus in perſanandis pleuriſibus, morbis multùm popularibus & communibus: in quorum curationibus hodie infiniti errores committuntur: Quibus rationibus permotus, occaſionem hic vel inuitus arripui, publici commodi cauſa, non diutiùs celandi tam arduum & excellens ſecretum, quamuis id præter inſtitutum, ex metallicorum remediorum familia deſumptum ſit: huius enim claſſis medicamina aliò nobis reſeruãda propoſueramus, nempe in Pharmacopœam noſtram Spagyricam, quæ propediem hanc quoque lucem viſura eſt, modò Deus Opt. Max. no-

Aqua vomitiua & purgatiua ſimul.

bis exiguam adhuc huius vitæ vſuram largiatur. Scio non defore criticos aliquos Cenſores, qui cum ſint metallicorum medicamētorum acerrimi hoſtes, ob conatus noſtros candidos proculdubio indignabuntur, nóſque reprehenſione & ignominia laceſſere haud dubitabunt. Sed parùm certè moueor ab ipſorum indignatione, dummodò nobis certò conſtet labores noſtros in publicam cedere vtilitatem. Satis eſt ſaltem iis placuiſſe & profuiſſe, qui momis iſtis nulla in re inferiores exiſtunt: hi me dignum fauore ſuo exiſtimabunt, meáque me laude minimè priuabunt. Sed quoniam hoc remedium metallicum & chymicum eſt, in eo deſcribendo vocabulis artis chymico medicis intellectu facillimis vtar: cùm iſti ſoli tam ſplendidis & lautis ferculis guſtandis digni ſint.

℞ Magneſiæ Saturninæ opalinæ, & pellucidæ, & lapidis vel ſalis prunellæ ana, miſceantur, igniantur, & calcinentur calcinatione philoſophica: magneſiam inuenies calcinatam & coloratam inſtar hepatis, quam dulcorabis & vſibus reſeruabis. *Magneſia Saturnini, & Sal. prunellæ.*

Puluis hic erit inſtar alicuius croci, eique nomen croci metallorum verè competit, ſi quidem magneſia, à qua originem traxit, eſt metallorum radix & primum ens. Eius accipe ℥ j. aquæ cardui benedicti ℔ ij. vel tres: cinnamomi ℥ ß. macera omnia per biduū aut triduum: dein tranſcola, & vſui reſerua hanc aquam, quæ iure optimo meretur nuncupati aqua benedicta, inſignes enim & mirādos edit effectus: de hac ſume ℥ j. ß. aut amplius horis matutinis: non eſt ingrati ſapo- *Crocus metallorum.* *Aqua benedicta ex croco metallorum.*

ris: blandè prouocat vomitum, & quatuor aut quinque ſedes, euacuando per ſuperiora & inferiora ſimul, quod vix præſtabit aliud remedium. Vſurpatur vt ſuprà feliciſſimè ad omnis generis febres etiam peſtiferas: pleuritides item, aliosq́ue deploratiſſimos affectus, qui ob radices profundius validiúſque infixas, vix ſubigi & edomari poſſunt.

ADDITIO.

Aqua benedicta M. Rulãdi aduerſus pleureſim.

Equidem ignoro, num aqua benedicta doctiſſimi Martini Rulandi cum hac æquiparanda ſit, necne: filij tanto patre digniſſimi erit, id edocere; & planè mihi perſuadeo, eum in gratiam publici boni aquam ſuam, diu iam celatam, tandem in lucem producturum. Obſeruaui in eius centuriis permulta & egregia curationum experimenta, quæ in variis affectuum generibus ab ipſo præſtita ſunt, & præcipuè in pleuritide, cuius morbi curam, paucorum dierum ſpatio, plerumque citra dierum criticorum obſeruationem, venæque inciſionem abſoluit. Fuit autem à nobis aliàs in obſeruationibus noſtris animaduerſum, pleuritidis quandam ſpeciem eſſe, quæ in omnibus veram & legitimam, non autem ſpuriam æmuletur: orta ea eſt à malignis & acribus vaporibus, ab inferioribus partibus ſurſum in pectoris regionem delatis: ex quorum virulentia & acrimonia, tunicæ, pleuræ dictæ, inflammatio, necnon venarum eroſio excitatur, vnde ſanguinis expuitio, ſpirandi difficultas, febris, & alia ſymptomata, quæ veram pleuriſim comitari ſolent, conſequuntur: Vbi purgatio, cum huiuſ-

Pleuritidis notha ſpecies.

cemodi

cemodi præſidiis iuſtituta, ſanguinis detractioni, & eccoprotici exhibitioni, longè latéque præferenda erit. Sed huius rei veritatem cognoſcent ij, qui Ferrariæ in Xenodochio aliquandiu degerunt: vbi infinita pleuriticorum cadauera quotidie diſſecantur, in quibus viſcera interiora, ſtomachus videlicet & inteſtina, lumbricis & vermibus tota infarcta reperiũtur. Huiuſmodi pleuritides, quæ ab iiſdem, quibus peſtilentes, ortus ſui cauſam ducunt, auxilium tale expoſcũt, quod facultatem habeat vermes expellendi, & corruptionum incommoda tollendi: qualis eſt virtus & proprietas Mercurij, rerumq́ue mercurialium, ſicut id omnibus ſatis conſtat. Nec dubitandum erit, quin dicta magneſia, quæ eandem participat proprietatem, in eiuſmodi affectibus tam ſuſpiciendos & propè diuinos effectus ſit oſtẽtatura. *Mercurius lumbricorũ hoſtis.*

Quoniam autem nobis de pleuritide ſermo eſt, quod morbi genus frequenter admodum & cum imminenti mortis periculo ferè vbique graſſari ſolet: hic à ratione non alienum erit, ſi contra eiuſmodi affectum, quædam adhuc remedia propria experientia à nobis multoties comprobata, propoſuerimus.

Primum eſt aqua papaueris rheadis, ex qua exhibentur ℥ iij. vel iiij. cum drachma j. pulueris ex corallo rubro, auellanis rubris, & lucij piſcis mandibulis compoſiti. Vidi hoc ſolo remedio nulloque altero ſiue interno, ſiue externo adhibito, elegantes ſimul & certos experimentorum effectus. *Aqua papaueris ad pleuritidem.*

Si malum perſeueret vltra tertium diem, dandum erit ſudorificum aliquod, quod eidem mor- *Pomum ad idem malum.*

bo ſit congruum & ſpecificum, cum pomo curtipendulo excauato, & olibani ſiue thuris maſculi drachma vna repleto, & ad ignem cocto, adeò vt puluis olibani ac pomi ſubſtantia inter coquendum commiſceantur. Sunt qui adiiciunt tantillum ſacchari candi, & ita pomum edendum offerunt. Poſt deglutitum pomum aſſumat æger ſubito duas vel tres vncias aquæ cardui benedicti, & ſtragulis coopertus, multum ſudet. Huius remedij beneficio innumeros priſtinæ valetudini reſtitutos nouimus.

Aqua ophthalmica.

Aqua ophthalmica ex croco metallorũ.

Si huius croci ex dicta magneſia parati, & prorſus inſipidi, accipias drachmam vnam vel duas, & infundas cum aquarum euphragiæ, fœniculi, aut ſimilium, quæ oculorum affectibus idoneæ ſunt, & ſalutares ℥ v. vel vj. aquam conficies ophthalmicam, miræ admodum virtutis contra amblyopiam, amaurosim, & ſuffuſionem oculorum. Poteſt guttatim in oculum inſtillari citra vllum doloris ſenſum: cuiuſuis enim acrimoniæ expers eſt: Ex ea etiam oculus ſingulis matutinis, idque ad pluſculos dies irrigari debet. Hæc tantæ virtutis eſt & energiæ plena, vt etiam exteriùs oculo applicata aluum ipſam ſollicitare poſſit. Hinc idcirco nubecularum viſum turbantium diſcuſſioni, ſimilibúſque affectibus multò aptior eſt, quàm cætera quæque collyria, ex corroſiuis compoſita, vt inter alia eſt aqua cærulei coloris, quæ paratur ex aqua pluuiali & ſale ammoniaco, diu in pelui tonſoria ſimul agitatis, cui ſpiritus vitrioli ea agitatione commixtus elegantem inducit viriditatem, eáque multi

Aqua mirabilis vel ab extra vẽtrem laxans.

multi, haud infelici ſucceſſu vtuntur. Sed ex inflammatione & dolore, quem adfert, malũ ſubinde acuitur, adeò vt aqua, ex croco dictæ magneſiæ concinnata multò præſtantior, meo quidem iudicio, habenda ſit, vt pote quæ citra vllum dolorem efficaciter & vtiliter operetur.

Optarem equidem, aquam meam ophthalmicam pari vel ad minimum non inferiori virtute præditam, tantas quoq; promereri laudes, quantas Martinus Rulandus adſcribit aquæ ſuæ, quam in amiſſo penè viſu reſtituendo, ſtupendos planè effectus prodidiſſe affirmat. Sed quorſum hæc enarro? vt nempe ipſum Rulandum filium ad tam vtile & rarum ſecretum tandem proferendum, & bonis cordatiſque viris, vel publicæ vtilitatis ergò communicandum, tacitè pelliciam.

Ex dicta magneſia, nulla addita præparatione alia, & ex cruſta panis puluerizata, elicio per continuatam ad ignem ſatis magnum aquam antepilepticam, quam pluris facio cæteris omnibus ſupra deſcriptis, quantumuis è varia vegetabilium familia petitis. Huius non mediocres effectus in pluribus feliciter expertus ſum, potiſſimum autẽ in J. Vignone, Euſtachij illius typographi magni hominis filio. Is à pueritia in Germania educatus, circa decimum octauum ætatis annum, graui admodum epilepſia corripitur, quam ex omnibus ſignis idiopathicam, omniúmque peſſimam pronunciare licuiſſet: auxilium primò & opem à doctiſſimis quibuſdam in Germania medicis imploratam, adhibuit: tandem in natale ſolum à parentibus euocatus, me cum J. Antonio Saraceno viro doctiſſimo & aliis quibuſdam

Aquæ antepileptica ex magneſia dicta, & cruſtæ panis.

celebribus medicis accerſiuit: vbi cùm à nobis communi conſenſu, iuxta artis præcepta, omnibus præſcriptis & tentatis remediis vulgaribus, nihil proficeretur, ſed fruſtrà omnia fierent, imò morbus in dies adeò increſceret vt cùm antea ſemel in ſeptimana, poſtea ſingulis ferè diebus horrenda mali acceſſione & inſultu æger infeſtaretur. Hinc Dominus Candolius affinis eius, & veteri amicitia mihi coniunctus, illum fidei & curæ meæ priuatim commendauit, obnixè petẽs, vt præter illa vulgaria auxilia, aliquod ſingulare de meis profligando morbo adhiberem: cuius petitioni, fruſtrà tentatis cæteris omnibus tandem locum lubens dedi. Purgatione ſemel tantùm præmiſſa cum panchymagogorum meorum vno, ſtatim vſum prædictæ aquæ meæ antepilepticæ ad triginta vel quadraginta dies ſingulis matutinis continuandum præcipio; in cuius ſecunda exhibitione, vermiculorum quoddam genus in excrementis hinc inde volutari animaduerto. Hæc enim aqua proprietatẽ habet aluum bis vel ter, citra corporis tamen vllam perturbationem aut vomitum, commouendi: cuius aquę continuo vſu, in dies magis magiſque infinitus vermium numerus educebatur: hæc enim tanti mali minera & fomes, in occulto nimis deliteſcens, poſt exhibitionem vigeſimam vel vigeſimam quintam tandem ſeſe prodebat, qua expulſa & penitus exciſa, æger tam firmam recuperauit ſanitatem, vt ab eo tempore, quo ſanatus eſt, ne vel minimum huius mali veſtigium percepetit. Hæc eſt huius curæ hiſtoria, quæ ante annos pluſquam viginti per Dei gratiam, feliciter

& ex

& ex voto ſucceſſit. Hanc vt veriſſimam de induſtria hic commemorare, oculiſque ſubiicere volui, vt indubitanter omnibus conſtet, quàm potentes & planè inenarrabiles ſint effectus horum medicamentorum, vulgo incognitorum, quorum tamen notitiam in patriæ ac reipub. emolumentum, magis ac magis ceſſuram, apud plures ex animo precor & exopto.

Præter enumeratas tam ſimplices quàm compoſitas artificioſas aquas, quas priſtino ſplendori reſtituemus, ars Spagyrica alias aquarum differentias, nouo nos docet artificio componere, præſertim verò ex omnibus aromatibus, herbis, floribus & ſeminibus calefaciendi dote præditis: hæ autem aquæ paratu facillimæ ſunt, ex quibus plurima emerſerunt commoda, & quarum ope olei plura genera maximè aërea, & partium tenuitate efficaciſſima eliciuntur. Verum quia omnibus ferè notæ huiuſmodi aquæ exiſtunt, in iis recenſendis non multum immorabimur: præcipuas tantùm in medium proferemus: atque illas quas Pharmacopœi ſemper paratas in officinis habere debent: quod ſcilicet propter inſignes operandi vires in quotidianum vſum cadant: nec ratio aliunde petenda, quàm quod nobiliori quodam modo ſimplicium medicamentorum, vnde extractæ fuerunt, facultates ferè totas & integras in ſe contineant. Eodem modo ſimplicium olea, quæ propriis aquis ſupernatant eliciuntur, quæque effectus exerunt non paucos atque vulgares. Aquæ etiam modò dictæ ad ſyrupos diuerſimodè concinnandos proderunt, baſimque ſubminiſtra-

Alia aquas præparandi ratio, ex aromatibus, herbis, floribus, & ſeminibus calidis ſiccis.

Olea ſimplicium, aquis innatant.

bunt: quorum inuentionem mihi iure adſcribere poſſum vt capite de ſyruporum reſtauratione latius patebit.

Exordiemur autem ab aqua cinnamomi, quia eius vſus & vulgarior & notior eſt: ea itaque ſic parabitur.

AQVA CINNAMOMI.

Aqua cinnamomi, cũ vino & aqua roſarum.

℞ Cinnamomi ℥ iiij. quod craſſiuſculè conquaſſatum, & in æquis vini albi generoſi, & aquæ roſarum partibus (alij in ſolo vino) duorum aut trium dierum ſpatio infuſum in Alembico deſtillant, atq; ſic aquam lacteam, quæ ſimul in ſe partem ſulphuream & oleaginoſam cinnamomi cõtinet, eliciunt, accuratéque adſeruant. Quod ſi magnam eius quantitatem componere velis, vtere æneo vaſe maiuſculo; cui refrigeratorium annexum ſit. Vulgò pro ſingulis cinnamomi libris vini albi & aquę roſarum ana libræ duæ adiiciuntur. Quia vero non multum olei ex cinnamomo extrahi poteſt propter partium illius tenuitatem, vnde fit vt cum aqua commiſceatur, propterea vinum album & aqua roſarum peculiariter & præcipuè vſurpantur, quorum loco in aliorum aromatum, herbarum, florum & ſeminum deſtillationibus aquam duntaxat communem aſſumimus. Exempli gratia,

Aqua Garyophyllorũ cũ aqua communi.

℞ Garyophyllorum conquaſſatorum ℔ j. aut duas, aquæ fontanæ tepefactæ quadruplum, imò plus ſi viſum fuerit: hæc recipiantur vaſe æneo commemorato, cui vaſculum refrigerans adhæret: macerentur vnum, duos aut tres dies: poſt mediocris ignis ſupponatur, ita vt aqua bulliat,

cum

tum euaporantem conſpicies; ſecúmque oleum Garyophyllorum deferentem, quod quia quouis alio grauius eſt, totum ferè imum petit. Ab aqua verò ſecernitur cum infundibulo (vt vocant) & lagenula ritè occluſa reconditur. Aqua quæ remanet poſt olei ſui ſeparationem, turbida eſt & oleaginoſa: odor & ſapor Garyophyllorum impreſſi tam vegeti exiſtunt, vt ſi ea hauriatur aut naribus admoueatur, qualitas garyophyllorum quàm maximè indicabitur. *Oleũ ab aqua infundibulo ſeparandum.*

Ex hac aqua, quemadmodum ex aliis quæ hac arte extrahuntur ex qualibet aromatum ſpecie, vt pipere, nuce moſchata, mace, Zingibere, cubebis, & huiuſmodi cæteris, vt etiam ex omnibus ſeminibus & baccis calidis, lauri ſcilicet, iuniperi, fœniculi, aniſi, cumini, dauci pœoniæ, & cæt. denique ex herbis & floribus, colore pollentibus, vt ſaluia, roſmarino, thymo, hyſſopo, ruta, calamentha, origano, pulegio, mentha, betonica, & ſimilibus, componi poterunt ſyrupi, qui longe melius vires ſimplicium, ex quibus concinnantur, ſibi concreditas ſeruabunt, geminaſque facultates multò efficacius referent, quam eorundem aquæ, & decoctiones gregaria via paratæ, vt paulò poſt dicturi ſumus, vbi de ſyrupis cum iiſdemmet aquis præparatis agemus: & conſequenter ſuo loco cuilibet compertum erit, quibus vſibus olea ipſorum ſimplicium inſeruiant, quæ vt monuimus, à propriis aquis ſeparari debent. *Ex omnium horum ſimplicium aquis cõponũtur ſyrupi.*

Sed hæc de aquis tractatio, huc vſque ſufficiat: Temporis nunc ratio poſtulat, vt vela contrahamus, ne fortè longiori mora in vortices inextricabiles abrepti, benigno lectori moleſtiam creare

Aqua ad externos faciei affectus ſecundo libro tradentur.

videamur. Plures aquas fragrantes & odoratas, ad faciei decorationem, puſtulas, impetigines, lentes, maculas, alióſque externos affectus conferentes, in ſecundum librum nobis reſeruamus deſcribendas: quas in humani generis vſum, in medium proferre non recuſabimus.

DE DECOCTIS.

CAP. VIII.

FATEOR equidem, celebrem decoctorum vſum longo iam tempore, in communi Pharmacia extitiſſe: quem nec ipſi improbamus, ſicut falsò de nobis garriunt quidam Cenſores. Sunt tamen potiſſimùm duo, quæ in iiſdem deſideramus, ob quæ noſtræ reformationi haud immeritò ipſa ſubiicienda putauimus: Quod vtique æquus lector ipſemet ſecum pauliſper conſideret, noſtróque conatui haud grauatè fauere dignetur.

Primum eſt, quòd in horum decoctorum compoſitionem, ex communi more recipiantur ingredientia adhuc viridia, & ſuperflua humiditate ſcatentia: ex quibus eſſentiam & virtutem elicere conantur decoctionibus cum aqua ſola fontana, vel fluuiali factis. Ac licet decocta huiuſmodi per manicam tranſcolentur, & cum oui albumine clarificentur, prout moris eſt, compertum tamen eſt, ipſa paucorum dierum ſpatio ſitum contrahere & corrumpi. Qua ratione igitur poteſt id, quod per ſe ipſum facilè corrumpitur, à corruptione vindicare corpora noſtra, in quem

quem tamen finem pleraq; ferè decocta ægrotis præſcribuntur ac offeruntur? Vt igitur ieiunis his & imperfectis operandi viis conſulamus, neceſſe erit, vt ſimul ac clarificatio fuerit facta, adhuc aliæ duæ ipſam cōſequantur operationes: digeſtio ſcilicet & fermentatio, quarum ope & vi, paucis poſt horis, ſeparari percipies materiam quandam craſſam ac terream, in eo, quod puriſſimū & clariſſimum credebatur, adhuc deliteſcentem, quæ huius corruptionis vnica cauſa exiſtit: quemadmodum de his fuſiùs dicetur in cap. de Syrupis, vbi modum ex variis herbis, fructibus & floribus exprimendi ſuccos docebimus: ex quibus digeſtis, fermentatis, & perfectè depuratis, ſyrupi in longiſſimum tempus, citra ſacchari melliſve additionem reſeruandi concinnabuntur.

Digeſtio & Fermentatio decoctorū poſt clarificationem vulgarem.

Alterum, quod notatione & reformatione noſtra imprimis etiam opus habet eſt, quod ſæpenumero eiuſmodi decocta fiant ex lignis, corticibus, radicibus, herbis, ſeminibus & floribus, omnibus ſiccis, ac omni humiditate excrementitia ſpoliatis, quæ cum aqua in vaſe aperto decoquūtur, adeò vt hoc modo partes illorum acidæ & mercuriales, vt ſulphureæ ſiue oleoſæ, in quibus præcipua illorum virtus & proprietas delitescit, deficiant: indéque eiuſmodi decocta vt plurimum aut omnino nullius aut exiguæ ſaltem efficaciæ comperiantur.

Decocta perperā fieri in vaſe aperto.

Huius dicti veritas ſtabilitur etiam per ea, quæ modò ſub finē de aquis diximus, vbi modū propoſuimus, quo ex omnibus aromatis, ex ſeminibus, herbis & floribus ſiccis, calidis & fragrantibus, aquæ & olea elici poſſint, quæ integras &

totas ferè ſuorum ſimplicium facultates retineãt, quod equidem ſoli deſtillationi, cum vaſe optimè clauſo, acceptum ferendum eſt: nunquam enim id præſtabit ea decoctio, quæ fit cum vaſe aperto: cuius rei vt periculum facias, accipe vnicam tantùm libram Sem. aniſi, addendo quinque aut ſex libras aquæ. Si ex eo, more chymico, oleum vaſe clauſo deſtilles, hæc aqua ſeparato oleo, aniſi odorem, cætera'que eius qualitates, quibus impregnata eſt, longè perfectiùs æmulabitur & reſeruabit, quàm decem, vel etiam plures libræ aniſi cum ea aquæ quantitate cocti, qua vulgo decoctiones cum vaſe aperto parari ſolent, vbi ſpiritus aniſi pereunt & prorſus euaporant. Idem de cæteris omnibus aromaticis, fragrantibus & calidis, quod de aniſo, ſentiendum eſt: imprimíſque notandum, in decoctis hydroticis & ſudorificis paratis ex guaiaco, & aliis rebus ſudorifica proprietate pollentibus, id neceſſariò obſeruandum eſſe.

At dices hunc morem ita ſtudioſè admodum obſeruari, vt eiuſmodi decocto in duplici vaſe præparentur: Sed ratio hæc nullius prorſus momenti eſſe poteſt: ſi quidem partes illæ acidæ & oleagino'æ, quibus plurimum abũdat guaiacum, nihilominus eo modo diſſipantur, & in auras euolant: ſpiritus enim ſunt ſubtiliſſimi, in quibus tamen omnis virtus ſudorifica & balſamica conſiſtit. Quibus incommodis vt ſubueniamus, decoctio illa fieri debet in vitro circulatorio vel pelecano, vbi nihil omninò expirare poteſt: ſi deſideretur Pelecanus, in cornuta vel retorta, vel in vaſe æneo, ſtanno interius obducto, cui refrigerium

tium ſuum appendeat, quodque eiuſmodi deco-ctis aptum ſit, & in longum tempus vſui tuo inſeruire poſſit. Vt vt ſit, opera danda eſt, vt vas tuum, ſiue vitreum ſit, ſiue cupreum aut ſtanneũ, accuratiſſimè claudatur, ita vt nihil prorſus euaporet, & de liquore tuo vel nihil, vel minima tantum portiuncula imminuatur aut pereat. Vnde libræ vni guaiaci libræ tantùm tres aquæ addantur, & ita ſatis diluta erit decoctio: nihil enim de ea, aut parum exhalat, & in fumum conſumitur. *Decoctio in pelecano aut alio destillatorio & vaſe.*

Coctio hæc multò accuratius perfici poteſt balneo vaporoſo, quam quouis alio caloris genere. Si vſus fueris cornuta vel alembico, ea quę deſtillaueris, fœcibus ſuis rurſus addenda erunt, & dein totum decoctum per manicam traiiciendum, vt clarificetur. Pro doſi exhibebis tres vel quatuor vncias, & excellentes effectus in ſudore prouocando videbis. Exempli loco hic proponimus decoctum Guaiaci, ad cuius imitationem parari poterunt quæuis alia ex rebus calidis & aromaticis. Neque hic tempus ſpectandum eſt, cuius reſpectu quidem vulgaria illa citiùs parantur: ſed hæc diuturnitatem temporis infinitis commodis inde emergentibus reſarciunt: interim tamen, vel admittere, vel repudiare horum vſum, liberum cuiuis eſto. Temporis ratio nunc poſtulare videtur, vt ea proponamus decocta, quibus Pharmacopœam noſtram ornandam ac ditandam conſtituimus.

Decocta:
- *Lenitiua, aperitiua, refrigerantia.*
- *Lenitiua aperitiua, calefacientia.*
- *Carminatiua*
- *Diuretica.*

Decocti præparantia { *Bilem* / *Pituitam* / *Melāc holiam ſiue atrabiliarium ſuccum*

Decocta purgantia vel { *Bilem, pituitam, melancholiam ſeorſim.* / *Omnes humores ſimul.*

Decocta { *Hydrotica varij generis.* / *Vulneraria.*

Decocta { *Varia ad diuerſos corporis humani affectus multiſque & certis experimentis comprobata.*

Decoctio lenitiua aperitiua refrigerans.

℞ *Rad. Taraxaci*
Graminis
Acetoſæ
Oxylapathi ana ℥ j.
Paſſul.
Liquiritiæ ana ʒ vj.
Cichorij
Endiuiæ
Scariolæ
Agrimoniæ
Portulacæ
Acetoſæ
Lactucæ
Fumariæ
Capill. omnium ana M. j.
Sem. Quatuor frig. maiorum
Althea ana ℥ ß.
Prunorum damaſcen. numero x.
Iuiubarum paria vj.
Flor. Violarum

Bugloſſæ

Bugloſſæ
Roſarum rubr. ana p. j.

Fiat decoctum : aromatizetur, ſi ita placuerit, pauco cinnamomo, & edulcoretur ſaccharo: vel addatur ſyrupus violaceus, vel acetoſus limonum, & ſimiles.

Decoctio lenitiua aperitiua Calefaciens.

℞ *Cort. Fraxini*
Tamariſc. ana ℥ ß.
Fœniculi
Petroſelini
Polypodij ana ℥ j.
Prunorum Damaſcen.
Iuiubarum ana paria vj.
Paſſul.
Liquiritiæ ana ℥ ß.
Lupul.
Agrimoniæ
Betonicæ
Primulæ veris
Fumariæ
Ceterac
Polytrici
Abſynthij
Petroſelini ana M. j.
Aſari ʒ ij.
Sem. Cardui benedicti
Citrij
& Corticis eiuſdem ana ʒ iij.
Sem. Maluæ
Althea

Citoniorum ana ʒ ij.ß.
Flor. Geniſtæ
Bugloſſæ
Borraginis ana p.j.

Fiat decoctio: coletur, clarificetur, aromatizetur & dulcoretur, vt ſuprà, ſaccharo, vel adde ſyrupi de duabus vel quinque rad. & capill. veneris. q. ſufficit.

Decoctio carminatiua ſeu flatus diſcutiens.

℞ *Rad. Fœniculi* ℥ j.
Thymi
Pulegij
Serpilli ana M.j.
Paſſul. Corinthiac. ℥.j.
Sem. Fœniculi dulc.
Aniſi
Dauci
Cumini ana ʒ iij.
Cinnamomi ℥ ß.
Flor. Anthos
Camomillæ veræ ana p.ij.

Decoquantur in hydromelite maluatico. Doſis ℥ ij. vel tres.

Decocta diuretica.

℞ *Rad. Vincetoxici*
Rubiæ tinctorum
Valerianæ
Pimpinellæ ana ℥ j.
Liquiritiæ ℥ ß.
Betonicæ
Capill. omnium ana M j.

Sem.

Sem. Bardanæ
Fœniculi
Milij ſolis
Aniſi
Baccarum Iuniperi ana ʒ iij.
Fructuum alkekengi numer. x.
Flor. Geniſtæ p. ij.

Coquantur, aromatizentur cinnamomo & dulcorentur melle anthoſato.

Decoctum præparans bilem nimia aduſtione incraſſatam, & ſoluens obſtructionem in viſceribus: quod in pleriſque febribus etiam ardentibus contingere ſolet.

℞. *Rad. Taraxaci*
Graminis
Petroſelini
Acetoſæ
Eryngiorum in aceto maceratarum ana ℥ j.
Paſſul corinthiac. ʒ. vj.
Liquiritiæ ℥ ß.
Cichorij cum toto
Scariolæ
Agrimoniæ
Cuſcutæ
Fumariæ
Lupulorum
Hepaticæ
Polytrici
Adianthi an M. j.
Sem. 4. Frig. maior.

Et Minorum

Sem. Citrij & cort. eiuſdem ana ℥ iij.

Flor. Geniſtæ

Violarum

Borraginis

Bugloſſæ ana p.j.

Coquantur in ſero lactis. Huic decocto adde ſi velis

Oxymelitis ſimplicis

Syrup. Acetoſ. compoſ.

De limonibus

De ſucco acetoſæ q. ſuff.

Ad bilis autem tenuitatem emendandam decoctum parabitur, vt ſequitur.

℞ *Rad. Acetoſæ*

Cichorij

Bugloſſæ ana ℥ j.

Iuiubarum par. vj.

Endiuiæ

Portulacæ

Lactucæ

Acetoſæ ana M.j.

Sem. Cuſcutæ

Cucumeris

Melonum

Lactucæ

Pſillij

Citoniorum

Papau. albi ana ℥ ß.

Flor. Violarum

Nenupharis ana p.ij.

Gummi arabici

Tragacanthi ana ʒ ij.

Fiat

Fiat decoctio, in colatura diſſolui poterunt

Syrup. De papau.
De nenuphare
Viol.
De roſis ſiccis &
Diacod. ſine ſpeciebus q. ſuff.

Decoctum præparans pituitam.

℞ *Rad. Acori*
Cyperi
Fœniculi
Petroſelini
Apij ana ℥ j.
Polypodij
Paſſul. ana ʒ vj.
Betonicæ
Chamædr.
Chamæpit.
Thymi
Hyſſopi
Sem. Aniſi
Fœniculi
Cort. Citrij ana ʒ iij.
Flor. Primulæ veris
Anthos
Stœchados
Betonicæ ana p. j.
Zingiberis
Cinnamomi ana ʒ ij.

Coquantur in hydromelite: in colatura diſſolue

Syrup. De calamintha
De Betonica ſimpl. & compoſ.
De corticibus citrij
Bizantinum compoſ.

De praßio

& Huiuſmodi.

Decoctio ad parandum ſuccum melancholicum craſſum, tartareum & fæculentum, conſtare debet partim ex his, quæ incidendi & attenuandi vim obtinent, partim etiam ex iis quæ mediocriter calefaciunt & humectant, exempli cauſa:

℞ *Cort. capar.*
Tamariſc.
Fraxini ana ℥ ß.
Rad. Enulæ campanæ
Polypodij
Oxylapathi
Graminis
Aſparagi
Fœniculi ana ℥ j.
Herb. Bugloſſæ vtriuſque
Fumariæ
Lupul.
Agrimoniæ
Meliſſæ
Thymi
Epithymi
Herb. capill. omnium ana M. j.
Sem. Cardui benedicti
Cuſcutæ ana ℥ ß.
Flor. Geniſtæ
Tamariſci
Violarum
Borraginis
Bugloſſæ ana p. j.

Coquantur ex ſero lactis addendo ſub finem coctionis

Succor. Depurat. pomorum redolentium
Fumariæ
Buglosſæ ana ℥ iij.

Dein colentur & aromatizentur cinnamomo his adde

Syrup. Fumariæ
Scolopendriæ
Sabor.
Buglosſi q. ſuff.

Ad atram bilem præparandam, quæ ex Gal. ſententia toto genere à ſucco melancholico differt, decocta conſtabunt partim ex his, quæ bilem retorridam & aduſtam refrigerant & humectant, partim ex his quæ eius craſſitiem incîdunt, de quibus iam ſuprà egimus: fiunt autem decocta, in ſuccis depuratis fumariæ, lupul. bugloſſæ, pomorum redolentium, & id genus aliis, in quibus ſyrupi de epithymo, & de biſantiis addi poterunt. *Lib. de atra bile.*

Hæc rurſus prædicta omnia decocta tum bilem, tum pituitam & melancholiam præparantia, Cephalica, Thoracica, Stomachica, Hepatica, Splenetica, Nephritica & Hyſterica concinnari poterunt, ſi ea ſimplicia, quæ his partibus conueniunt, addideris. Quæ ſimul & ſemel purgantia efficies, ſi decoctis ad bilem præparandam aptis, cholagoga, qualia ſunt tamarindi, rhabarbarum inter ſimplicia, & inter compoſita Diaprunum ſolutiuum, elect. Roſ. Meſ. & elect. de Pſillio infundantur & admiſceantur.

Phlegmagoga verò reddes, ſi cnicum, & agaricum: & inter compoſita Diaphœnicũ, Diaturbith, elect. Indum maius & minus, decoctis, quæ pitui-

tam præparare apta nata ſunt, addideris:

Vt melanagoga efficiantur, ſenam, epithymum, & inter compoſita confect. Hamech, Diaſennam, Syrupos helleboratos, iis decoctis, quę ad vtriuſque melancholię pręparationem conuenire ſcripſimus, addere poteris: quorum remediorum ſigillatim formulas deſcribere, eſſet ſuperuacaneum.

Decoct. Cathol. Addam ſaltem vnicam decocti formulam, qua ſimul & ſemel ſenſimque tum pręparari tum deturbari noxij omnes humores poterunt, idque per epicraſim, vt dicunt.

℞ Polypodij querni
Sem. Carthami contuſi ana ℥ x.
Paſſularum
Liquiritiæ ana ʒ vj.
Cort. Fraxini
Tamariſci ana ℥ ß.
Prunorum damaſc. paria x.
Fol. Fumariæ
Meliſſæ
Eupatorij Meſſ.
Lupul.
Agrimoniæ
Chamæd.
Chamæpit.
Et capill. omnium ana m. j.
Flor. Centaurij minoris
Hyperici
Geniſtæ
Tamariſci ana p. j. ß.
Trium cordialium
Nymphea ana p. j.

Agaric.

Agaric. rec. troch. cum ſuo modulo.
Hermodactylorum,
Fibrarum rad. ellebori nigri ana ℥ ß.

Coquantur in æquis partibus ſeri lactis, & aquæ pomorum redolentium vel fumariæ: in colatura clarificata, infunde, ac tandem parùm decoque

Folliculorum ſenæ ℥ j. ß.
Rhabarb. electi ʒ iiij
Cinnamomi
Garyophyllorum ana ʒ j.
Epithymi p. j.

Facta tandem expreſſione, & colatura reducta ad ℥ xvj. diſſolue

Syrup. violati ex nouem infuſionibus
Oxymelitis maioris Iuliani ana ℥ ij.

Fiat apozema in 4. doſes, pro 4. matutinis conſequentibus, vel alternis, ſecundum operationem & vires.

Hæc decocta purgant omnes humores vitioſos, & eos etiam qui ob tenacitatem & contumaciam ſuam minùs expelli, primoque inſultu vix moueri, aut extirpari poſſunt: Reiterandus eſt illorum vſus bis ad minimum, aut etiam ampliùs, prout mali radices validiùs profundiuſque inhærent. Hæc purgandi ratio maſſam ſanguinis mundificat, omnes corruptos & putridos humores vermium authores è corpore aufert: prodeſt omnibus melancholicis, vertiginibus, epilepſiis, paralyſibus: Confert etiam cachexiis, febribus quartanis, & ſimilibus affectibus, qui ob contumaciam ſuam eccoproticis vix cedunt.

Cautio.

Aquæ deſtill. ad eliciendã vim purgantium ſunt meliores decoctis.

Omnia decocta, quæ ad mucilaginoſam & craſſiorem ſubſtantiam iam redacta, & virtutibus ſimplicium, quæ in illis coquebantur, imprægnata ſunt, in poſterum minùs idonea ſunt ad eſſentiam & vim purgatoriam ex ſimplicibus eliciendam. Præſtat igitur eiuſmodi purgantia ſimplicia infundere & decoquere cum aquis deſtillatis cichorij, bugloſſæ, acetoſæ, pomorum redolentium, fumiterræ & ſimilium, quæ indicationum ſcopo inſeruiunt: vbi correctiua illorum, nec non ſyrupi affectibus debellandis apti, ſimul addi poterunt: & ſic euadent multò vtiliora, & tam viſu, quàm guſtu iucundiora decocta.

Ad finem harum decoctionum purgantium vnam hîc inſerere placet, qualem plerumque præſcribere ſoleo delicatis, & qui natura ſua à remediis tam turbidis & nauſeabundis adeò abhorrent, vt quidvis pati malint, quàm de iis vel minimam guttulam deguſtare.

Accipio foliculorum ſenæ opt. mundatorum ℥ vj. hæc patinæ argenteæ aut alij vaſi apto impoſita in aqua pomorum redolentium aut fragorum, quæ duæ omnium ſunt ſuauiſſimæ, macero, aquæ quantitas non maior ſit, quàm vna doſis requirit, vt melius purgatoria ſenæ proprietate imprægnetur: aciditatem ipſi cum ſucco limonum inducere ſoleo. Verus Chymiſta, qui mirandas acetorum ſuorum montanorum vires expertus eſt, ad reddendum aquam acidulam, acetoſos ſuos liquores admiſcendos haud extimeſceret. Correctiui loco addi poteſt, ſi ita videbitur

itur, paulolum cinnamomi: omnia macerentur
per 24. horas ad minimum: dein leuiter bulliant,
& fortiter exprimantur: in qua expreſſione adde
ſucci pomorum redolentium recens extracti ℥ i.ß.
ſacchari candi puluerizati ℥ ß. quod præſtat ad
maiorem clarificationem (aliàs à ſacchari additio-
ne ſuperſederem: ſuccus enim pomorum deco-
ctus eius vicem ſubminiſtrabit) cum oui albumi-
ne exquiſitè agitata omnia admoueantur igni, cla-
rificentur iuxta artem, potio ſic erit clariſſima, bo-
ni odoris, ac ne tantillum quidem faſtidij conci-
tabit, aluumque præterea blandè & vtiliter de-
iiciet. Syrupus roſ. pallidarum, aliique ſimiles, e-
narratis potionibus admixti, ingratum ipſis ſapo-
rem inducunt. Sed pro iis, qui palatum habent
non adeò delicatum, addi poſſunt. Si opus ſit,
rhabarum, necnon alia laxatiua his addes, po-
teſtque maior quantitas, ſi res expoſtulat, præpa-
rari. Addo autem pro vna doſi, ſenæ drachmas
ſex, eò quod clarificatio quartam ad minimum
partem virtutis medicamenti auferat. Sequamur
nunc ordinem noſtrum, & ad decocta hydrotica
accedamus.

Decocta hydrotica.

Decoctiones hydroticæ plerumque parantur
ad curationem diuerſorum affectuum, quorum
quilibet opus habet ſudatiuis ſpecificis & pecu-
liaribus remediis; quemadmodum id ex variis for-
mulis ordine hic in Pharmacopœæ noſtræ conde-
corationem deſcribendis liquidò patebit.

Eiuſmodi remedia, propriè locum habent in
luis venereæ curatione, quam communi &

vſitato nomine Diætam appellitant. Totum enim id temporis ſpatium, quo eiuſmodi decocta ægris offeruntur, ſtricta valdè & ſeuera victus ratio imperatur, quamuis prouocatio ſudoris ſit peculiare & proprium remedium, ad edomandos huiuſmodi affectus, quorum venenum in abſcondito inhærens, & per ipſas venas transfuſum primariò adoritur hepar facultatemque naturalem non ſecus ac ſerpens ictu ſuo venenato primum occupat cor: Canis rabidus functionem animalem, lepus marinus pulmones. Quemadmodum igitur videmus, in febribus continuis, adeò prouidam eſſe naturam vt ad expellendas impuritates in venoſo genere inhærentes, vt plurimum tanquam criſibus ſalutaribus vtatur euacuatione per ſudorem, vel per vrinam: ſic etiam huius veneni malignitas per eundem ſudorem extruditur. Hinc natum eſt illud, quod vulgò dicunt: *ſudare puſtulas venereas*. Verum quidem eſt, eiuſmodi morbos ſæpenumerò per vrinæ profluuium finiri: ſi quidem ſudor & vrina, ex eadem profluunt materia: omniaque ſudorifica, citra omnem dubitationis anſam, ſimul diuretica exiſtunt. Sed de his abundè ſatis egimus in conſilio noſtro de lue venerea, ita vt non neceſſe ſit hic plura addere. Rectà nunc accedamus ad deſcriptiones noſtrorum hydroticorum, quæ iiſdem affectibus, quibus Guaiacum & lignum Indicum, conducunt, quorum quatuor formulas præ cæteris vſitatiſſimas huc proferemus.

I.
HYDROTICVM.

℞ Raſuræ ligni Guaiaci ℥ x.

Corticis

Corticis eiuſdem ℥ iiij.

Macerentur horis 24. in aquæ fontanæ tepidæ ℔ viij. dein coquantur in vaſe circulatorio, in quo nihil expirare poſſit, ad ignem Balnei vapore ſi luculentiſſimum per 24. horas, dein percolentur: de colatura quæ erit valdè limpida, atque ſuo ſulphure balſamico & aciditate vitriolata imprægnata, ſufficiet exhibere manè ℥ iiij. æger ſumpto decocto ſuperdormiet, ſi poſſit: tectus plus ſolito ſudet, abſtergatur, caueat à frigore & vento: prandeat nona, cœnet verò ſexta.

℞ Magma præſcriptę decoctionis, cui affunde aquæ fontanæ tepidæ ℔ xij. & poſt infuſionem octo horarum circulentur, vt ſuprà horis octo, dein colentur. Quidam decoctioni huic adiiciunt liquiritiæ, & paſſularum Corinthiacarum ad libitum, & tandem aromatizantur pauco cinamomo ſuauioris guſtus gratia, quæ dulcorandi ratio nobis magis probatur, quàm ea quæ fit cum melle vel ſacchato. Hæc decoctionum parandarum methodus, tam ad ſudorem prouocandum, quam ad potum quotidianum in paſtu, omnium eſt ſimpliciſſima, ac ipſi lui venereæ, meo quidem iudicio, vtiliſſima: additis nimirum correctiuis iis, de quibus paulò poſt dicturi ſumus: & hic eſt primus modus: ſequitur nunc ſecundus.

I I.

℞ Scobis ligni Guaiaci ℥ vj.
Corticis eiuſdem ℥ iiij.
Cort. fraxini
Salſæ parillæ
Rad. Scorcioneræ ana ℥ ij.
Raſ. Ligni rhodij

Raſ. Eboris ana ʒ vj.
Sem. Cardui benedicti ℥ j.

Macerentur vt ſuprà per 24. horas, atque coquantur in eodem vaſe & igne, addita eademmet aquæ quantitate, deinde addendo ſub finem coctionis

Karabes conquaſſata ℥ ß.
Summitatum Fumariæ
Lupul.
Flor. Bugloſſæ, Stœchados, Anthos ana p. j.
Cinnabrij in nodulo lineo ligati ℥ j.

De hoc decocto tranſcolato per manicam Hippocr. capiat æger ℥ iiij. manè, idque ad pluſculos dies.

III.

℞ *Raſuræ corticis ligni ſancti ℥ vj.*
Saſſafras
Cort. fraxini ana ℥ ij.
Rad. chinæ in tenues orbiculos ſectæ
Scorſioneræ ana ℥ j.
Herb. ſiccarum Vlmariæ
Car. benedict. ana m. j.
Folliculorum ſenæ ℥ iij.
Hermodactylorum
Turbith ana ʒ. j. ß.
Nucis moſchatæ
Cinnamomi ana ℥ ß.
Epithymi p. ß.
Aquæ Meliſſæ
Fumariæ ana ℔. j.
Vini albi optimi ℔ iiij.

Macerentur ad ignem Baln. Mar. tepidum vaſe optimè clauſo, per tres quatuorve dies: dein

fiat

fiat expreſſio, & colatura dulcoretur ſi velis ſaccharo: doſis ℥ iiij. hoc decocto vtendum manè per xx. aut xxv. dies.

NOTA DE VSV.

Ex horum trium decoctorum vſu percurari tandem poteſt lues venerea quantumuis etiam inueterata. At verum eſt, vſum eorum quandoque pro mali contumacia & malignitate, in longius tempus continuandum eſſe. Quod cùm ita ſit, omninò hinc improbandam eſſe exiſtimò diæticulam illam decem tantùm vel duodècim dierum, quæ plus noxæ quàm commodi inducit: ſi quidem tum interrumpitur, cùm humores ad modum & fluxum præparati, nondum tamen prout res poſtulat euacuati ſint. Temporis igitur ratio hic perquam accuratè habenda eſt, id quod ex ſolertis medici arbitrio dependet, qui eam quoque ex dictis tribus decoctionibus eligere poterit, quæ videbitur maximè conuenire, tum naturæ & ſpeciei morbi, tum ipſius ægri temperamento.

Nam in corpore craſſo, obeſo & pituitoſo, locus erit decoctioni primæ, eoque magis, quòd quidam Guaiaco & imprimis eiuſdem cortici, nimiam calefaciendi vim tribuant. Hæc igitur ſunt vera illa & præcipua remedia hydrotica, venereæ lui congrua & vtilia, naturæ balſamicæ participantia: quæ vel bilioſis etiam & emaciatis, in toto morbi decurſu, tutiſſimè exhibebuntur: mallem tamen hic aquæ communis loco, ad decoctionem ſuadere aquas cichorij, bugloſſæ, pomorum curtipendulorum, fragariæ & fumiterræ. Denique ſciendum eſt, hydroticorum vſum

non admittendum eſſe priuſquam corpus idoneis præparantibus & purgantibus vacuatum ſit, imò nec ipſa ſanguinis miſſio intermittenda, ſi opus fuerit.

Æger intra hoc tempus, quo ſumit hanc decoctionem (ſumat autem continenter ad minimum per integrum menſem) abſtineat ab eſu fructuum & acetariorum: contentus vno tantùm cibo, eoque aſſo potius, quàm elixo: comedat panem biſ-coctum: & in menſis ſecundis vuas damaſcenas vel corinthiacas: Aluus ſuppreſſa ſoluatur tertio quoque die clyſmatis emollientibus: & in quemlibet ſextum diem vacuetur purgantę quodam ſpecifico, & emittatur eo die decoctum ſudatiuum: In potum vtatur decoctione ſecundæ deſcriptionis: vel decoctione ſolius ſalſæ parillæ, vel chinæ, quæ probe diluta, guſtuique gratior reddita fuerit. Hæc de hoc hydrotico eiuſque vtendi modo hic notanda fuerunt: ſed & in fine reiteranda erit purgatio, & ſanguinis miſſio: ſic quoque corporis habitus, nimis exſiccatus & excalefactus, prout ſitis & calor in ægro id facilè indicant, balneo quodam idoneo humectandus erit vt primi decocti vis multò efficacior reddatur, fæces quæ poſt primam & ſecundam decoctionem remanſerunt, in cineres redigantur, & ſal inde iuxta artem extrahatur, decoctionique ſudoriferæ admiſceatur: cuius virtus ſic auctior reddetur ad ſudoris prouocationem: At ventrem ſemel vel bis blandè commouebis, vbi in ſingula decoctionis ſudorificæ doſi, quæ conſtat ex quatuor vnciis, vti ſuprà dictum, addideris & diſſolueris gummi ſiue extracti proprij graiaci ʒ ß præparatio-

parationem illius gummi alibi docebimus.

Secunda decoctio excellens eſt, etiam in dolorifica & nodoſa lue venerea: neque hic quenquam abſterreat cinnabrium vulgare quod additur cum nodulo, quod tãtum abeſt, vt noxium ſit, vt è contra vtiliſſimum ſit & ſpecificũm huius generis affectibus, tam in eorum malignitate compeſcenda, quam in ſudore concitando: vnde licet huius decoctionis vis validior efficiatur, ſine detrimento tamen aut vlla noxa, poteſt doſis eiuſdem augeri: nodulus ille inſeruiet pluribus decoctis. Ad modum vtendi quod attinet, eadem hic quæ in ſecunda decoctione obſeruanda veniunt, tum ad præparandum, tum ad euacuandum corpus, in principio & fine diætæ, de qua ſuprà.

Tertia decoctio geminam ſimul obtinet facultatem, ſudatiuam, & purgatiuam, quæ partim cum vino, partim cum aquis appropriatis paratur: Ea potiùs maceratio & expreſſio dicenda eſt, quàm decoctio. Macerationem præ aliis maximè idoneam iudicamus ad rerum virtutes extrahendas, ſi fortè ex vaſis circulatorij defectu, vel etiam ex ignorantiæ vitio circulatio ipſa in actum deduci nequeat. Eſt autem circulatio omnium operationum optima ad rerum proprietates aucupandas educendaſque, vti iam dictum. Vinum additur, eo quod præditum ſit maiori agendi & penetrandi in ipſas venas poteſtate, quam quælibet alia aqua.

Geminæ igitur vacuationes, ſimul & ſemel eodem remedio perficiuntur, quod quibuſdam

inauditum & abſurdum videbitur: quemadmodum egomet ipſe eodem errore circumductus, quondam opinabar, antequam in contrariam ſententiam ipſa me perduxiſſet experientia rerum optima magiſtra: & quampluri mos affectus deſperatos, vt Neapolitanum morbum inueteratum, paralyſim, cachexiam & ſimiles, hoc ſolo medicamento perfectè curatos fuiſſe vidiſſem. In conſilio noſtro de lue venerea, alia nobis multò adhuc præſtantiora & tutiora remedia, tum hydrotica, tum purgantia deſcribuntur, quę ex mineralium ordine mutuati ſumus: quo lectorem ablegamus, nec non in Spagyricam noſtram Pharmacopœam, vbi Deo vitam nobis ad paucos adhuc dies concedente, vberiùs de iiſdem remediis agemus. Poſſem hic ſi res poſtularet, infinitos adducere, qui omnes adhuc ſuperſtites, tam admirandos horum remediorum effectus, in ſeſe ipſis experti ſunt: inter quos alij ad corpus purgandum, pilulis meis polychreſtis mercurialibus vſi ſunt: alij ad ſudorem prouocandum mercurio meo vitæ, per ſolum ſpiritum nitri correcto coagulato & fixato: è cuius ſex tantummodò granis cum conſerua quadam permixtis, pilula vnica ad piſi magnitudinem efformatur, quæ cum iuſculo quodam vel alio quouis liquore exhibita, citra omnem operandi vehementiam & incommoditatem, faciliùs, promptiùs, & multò etiam vtilius, cunctis cæteris hydroticis noſtris, ſudorem elicit.

Sunt qui ad eandem luem veneream, decoctionem conficiunt cum ſola ſalſa parilla, cuius accipiunt ℥ iiij. ad aquæ ℔ x. & omnia concoquunt

ad

ad duas tertias: quam decocti Guaiaci loco offerunt, addendo interdum radicis chinæ, apios dictæ ℥ j. æſtimantes eiuſmodi decocta minùs calefaciendi modum excedere, quàm cætera ſuprà dicta, quæ Guaiacum excipiunt.

Alij decoctam cum ſola china vſurpant, ac eiuſdem in talleolas ſectæ ℥ ij. accipiunt ad aquæ ℔ x. quæ etiam ad medietatis conſumptionem coquuntur: cui decocto etiam ſi ita videbitur, addi poterunt ea quæ expugnando malo ipſique ægri temperaturæ conueniunt. Huiuſmodi ergo decocta, minùs aliis calefacere putantur, eorúmque plurimus vſus eſt in diuerſis morbis: præſertim ad labefactatam hepatis facultatem inſtaurandam, & ingruentis cachexiæ vel hydropis periculum præcauendum. Non multò abhinc tempore innoteſcere quoque cœpit ſaſſafras, lignum aromaticum, cuius vſus ad plurimos morbos curandos inualuit. Sed inter cætera hydrotica, vel ad impuritates venereas auferendas, Guaiacum, vt opinor, facilè primas tenet.

Hic ad finem horum decoctorum, non præter decorem feciſſe videbimur, ſi huic catalogo vnum adhuc famoſi cuiuſdam Empirici Germani aduerſus ipſammet luem veneream, annexuerimus, qui magnum quotannis quæſtum ex eodem facere ſolebat in nundinis Francofurtenſibus: nec dubito quin eius fama ad plurimos iam delata, paſſim increbuerit.

Decoctum ſudorificum contra luem veneream catarrhoſam & ſimiles affectus inueteratos, Henrici Von Stran Empirici Germani.

℞ *Ligni ſancti vel indici* ℔ *ij.*
Salſæ parillæ
Stœchados Arab. ana ℔ ß.
Gratiolæ m. ß.
Cardui benedicti m. iij.
Seminis eiuſdem ℥ *vi.*
Auriculæ muris cum rad.
Scabioſæ ana m. i.
Tormentillæ ℥ *i.*
Rhabarbari ʒ *ij.*
Polypodij ℥ *j.*

Hæc omnia contuſa infundantur per ſex dies in aquæ fontanæ ℔ 30. aut 40. dein omnia bulliant in vaſe magno, oleorum extractioni apto eoque clauſo, vel in Alembico cæco, vt nihil reſpirare poſſit per 5. vel 6. horas. Adde huic decoctioni fruſtulorum ferri & chalybis ana ℔ ij. Quibus peractis, denuò in vini menſ. iiij, ſeorſim macera.

Corticis eiuſdem ligni Guaiaci ℔ ß.
Hermodactylorum
Turbith
Granorum paradiſi ana ℥ *iiij.*

Omnibus contuſis in olla terrea vitreata, operculo ſuo clauſa per horam integram coquantur: Confundantur poſteà hæ duæ decoctiones, & denuò bulliant per aliquod tempus: dein omnia ſimul per manicam traiiciantur. Empiricus ille hanc decoctionem in doliolis incluſam reſeruabat in cella vinaria, eamque diuendebat ad morbum Neapolitanum inueteratum, & ſimiles effectus curatu difficiles. Tenebat autem hunc vtendi modum.

Manè

Manè is propinabat decocti vitrum vnum, in quo tamen denuò prius incoqui curabat ſcabioſæ, auriculæ muris cum toto ana M.j. Dein hæc omnia colata ægris offerebat, & ſudorem per horas duas ſpectare iubebat. Reſiduam potionis partem, in doliolis reſeruatam, loco quotidiani potus ipſis exhibebat, tam in paſtu, quàm ante & poſt paſtum. In cæteris præterea duram admodum viuendi rationem imperabat, panem nempè bis coctum & paſſulas vel amygdalas aſſatas dabat. At ſi cum malo vlcera coniuncta erant, lauanda ea iubebat cum eadem decoctione, idque bis vel ter in die, & ſic plures fuerunt reſtituti.

Hanc decoctionem non idcircò in publicum mitto tanquam quid rari inde expectandum ſit, cùm econtrà multa in ea deſiderentur: proportio enim duarum drachmarum rhabarbari, ad tantam decoctionis quantitatem, quàm inepta ſit & inutilis, cuiuis facilè conſtat, vt nihil de cæteris dicam: non enim eſt noſtri inſtituti, omnia ſigillatim hic diſcutere. Curationis autem effectum, temporis longinquitati adiudicandum exiſtimo: per integrum namque menſem, vti dicunt, hoc ſuo decocto continuabat vacuationes, tam per ſudorem ac vrinam, quàm per ſeceſſum: Vnde mali vel peruicaciſſimi radices tandem euictas & ſubactas euacuaſſe, haud mirum fuit Hoc decoctum tanquam ſecretum aliquod ſingulare, à quodam viro doctiſſimo, & amico meo accepi: de cuius vſu commodo vel incommodo, eruditiores ipſi iudicabunt.

Sat dictum eſt hactenus de decoctis, ad luis

venereæ curam ſpectantibus: tranſeamus nunc ad ea, quæ ſpecifica quadam facultate conducũt vertiginibus, epilepſiis & paralyſibus, quæ in numero grauiſſimorum affectuum cẽſentur, vt pote, quæ ſummam corporis humani arcem & propugnaculum, cerebrum nempe ipſum oppugnãt.

Aduerſus epilepſiam hydroticum ſpecificum eſt viſcus quernus, ſemen pœoniæ, & raſura ligni buxei, quę inueteratis etiam vertiginibus opem ferre poteſt: componi poterit vt ſequitur.

Hydroticum aduerſus epilepſiam.

℞ *Raſuræ ligni buxei ℥ ij.ß.*
Raſ. ligni Iuniperi
Rad. Pœoniæ
Viſci querni ana ℥ i.ß.
Raſ. Ligni rhodij
Cornu cerui
Cranij humani ana ℥ vi.
Raſ. Eboris &
Rad. chinæ ana ℥ ß.
Sem Cardui benedicti.
Corticis citrij ana ℥ j.

Macerentur per 24. horas in ℔. viij. aquę fontanę tepidę: dein coquantur ad vnius tertiæ conſumptionem, addendo ſub finem coctionis

Flor. Tiliæ arboris
Lilij conuall. ana p. ij.

Fiat colatura per manicam Hippocratis, cuius doſis ſit ℥ v. vel vj. in potu. Hęc vtique potio cuiuſvis ætatis & temperamenti hominibus Epileptico hoc malo affectis, cõmodè exhiberi poteſt.

Aduerſus paralyſes hydroticum vſurpandum eſt ex ligno iuniperino cum floribus calendulæ, lauen-

lauendulæ, & roſmarini magna copia: addendo ſingulis hydroticis ſuos ſales in maiorem vtilitatem, nec non liquorum acidorum ex ſulphuris & vitrioli ſpiribus aliquot guttulas.

Hydroticum ſpecificum ad paralyſim.

Hydroticum ſpecificum ad paralyſim.

℞ *Aquar. fumariæ*
Vlmariæ
Saluiæ ana ℔ j.
Flor. Calendulæ ℔ ß.
Aciditatis ſulphuris q. ſuff.

vt fiat remedium acidulum.

De hoc remedio, cuius aciditas guſtū non afficiat triſti ſenſu, exhibe horis matutinis ℥ ii. quæ ſatis erunt: ægerque tectus ſudet, & admirandos huius ſudatorij effectus cōperiet: quod etiam in vſum eorum, qui ſicco nimis & bilioſo ſunt temperamento, cum ſolis aquis fumiterræ & calēdulæ parabis: aciditatem ipſis aquis inducendo cum dicto liquore acidulo ſulphuris, & ſic ſudatiuum habebis quod non vltra modum calefaciet: ſed humores potiùs attenuabit & fermentabit, inſtar fermenti acidi, quod panis ſubſtantiam attenuat, rarefacit, & eleuat, quæ alias grauitate ſua noxia foret: eodem modo humores noſtri attenuantur, & vacuationi per ſudorem idonei redduntur. Vix inuenies ſudatiuum, quod virtute & efficacia huic æquiparandum ſit ad paralyſim.

Si cum dictis liquoribus acidulis, aquis ſcabioſæ & tuſſilaginis aciditatem vt ſuprà induxeris, hydroticum conficies, quod eximios atque ſtupendos exeret effectus in cura Aſthmaticorum,

præmiſſis nempè vacuationibus generalibus & congruentibus.

Sudatiuum ſpecificum ad hydropem.

℞ *Fumariæ*
Eupatorij Meſ.an.M.i.
Rad. Aſari
Hirundinariæ ana ℥ j.
Baccarum iuniperi ℥ ij
Raſ.eboris ℥ vi.
Nucis moſchatæ
Santali citrini ana ℥ ß.

Macerentur per 24. horas in ſuff. quantitate aquarum florum ebuli & geniſtæ, & vini albi: de hoc decocto traiecto per colatorium vini aromatici, æger capiat ℥ v.manè, continuando ad pluſculos dies: præmiſſa ſufficienti & idonea purgatione hydragoga, cum extracto Eſulæ & ſero lactis. Hoc remedio per Dei gratiam è medio ſuſtuli omnis generis hydropites: imprimis autem eam hydropis ſpeciem, quam Anaſarcam dicunt.

Sudorificum ſingulare ad vehementem corporis concuſſionem, ex alto quodam & graui lapſu contractam.

℞ *Rad.Bugloſſæ*
Cardui benedicti ana ℥ ij.
Sem. Cardui benedicti ℥ ß
Butyri recentis ℥ i.ß.
Spermatis ceti ℥ ß.
Mumiæ veræ ʒ i ß.
Croci ℈ j.

Bulliant in ℔ j,ß. vini albi lento igne, ad conſumptio-

ſumptionem tertiæ partis: de colatura exhibe ℥. iiii. vel vi. calidè: exſpectet ſudorem in lecto coopertus plus ſolito.

Decoctio hydrotica, quæ D. Ambroſio attribuitur, aduerſus febres intermittentes & ipſas etiam tertianas.

℞ Milij à ſuperiore cortice mundati ℔ i. coquatur in ſuff. quantitate aquæ fumariæ ad crepaturam: cape huius decoctionis colatæ ℥ iiii. vini albi ℥ ii. exhibe ægrotanti calidè, qui exſpectabit ſudorem in lecto. Hoc decoctum prouocat ſudorem ſine moleſtia, ardores febriles, ſitimque extinguit.

Oximel etiam diureticum quoddam eiuſdem authoris D. Ambroſii videlicet deſcriptum reperitur in Pharmacopœa Jouberti: in qua item D. Auguſtino nonnulla adiudicantur remedia hydrotica contra peſtem & venena, ceu ſunt variæ aquæ theriacales, diuerſis affectibus accommodatæ, vt ibidem ſingula ſuo loco explicantur.

Bezoar Metallicum & Mercurius vitæ fixus, ſudatiua alia omnia ex vegetabilium familia deprompta longè ſuperans.

Ex omnium præſtantiſſimis ſudorificis contra peſtem & venena eſt, Bezoar metallicum fixum, & ex purgatiuo & vomitiuo ſudorificum factum: & præ cæteris Mercurius noſter vitæ etiam fixus per nitri ſpiritum, qui ad ſex grana pro doſi exhibitus, per nitri ſpiritum mira præſtat, vti iam ſuprà dictum. Eiuſmodi ſudatiua longè præſtantiora ſunt, quàm quæ ex vegetabilium familia educuntur: quamuis & his ſuo loco & tempore, laudem quoque ſuam non detrahamus.

Decoct. vulner.

De Decoctionibus vulnerariis.

☞ Antiquis in magno vſu erant potiones vulnerariæ, quæ licet per aliquod tempus exoleſcere cœpiſſent poſtliminio tamen in ſtatum ſuum reuocatę, noſtro adhuc ſeculo vigent: adeo vt nemo ſit, qui negare facilè auſit illorum incredibiles effectus, quos in curandis ictibus globulis bombardicis illatis, aliiſq; diuerſis vlceribus malignis & inueteratis, ſiue ea interna ſint, ſiue externa, in dies potenter exerunt.

De his potionibus, à nobis iam ante triginta annos ſuo ſplendori reſtitutis tum in Sclopetario noſtro tum in aliis noſtris ſcriptis egimus: ita vt haud inconcinnè nos facturos ſperemus, ſi ad locupletandam Pharmacopœam noſtram, aliquot inde formulas huc tranſtulerimus.

Potio vulneraria vniuerſalis, id eſt omnibus tam internis, quàm externis vulneribus & vlceribus conducens.

℞ *Rad. Tormentillæ*
Conſolidæ vtriuſque ana ℥ j.
Limonij vtriuſque
Saniculæ
Pyrolæ
Verbenæ
Alkimillæ
Perſicariæ ana M. j.
Vincæperuincæ
Herbæ Roberti ana M. ß.
Flor. Verbaſci
Hyperici
Centaurij minoris ana p. ij.
Aſtacorum expurgatorum & exſiccatorũ N. vi.

Mumiæ

Mumiæ ℥ ß.

Macerentur per duos dies in vini albi & aquæ veronicæ ana ℔ ij. in vaſe circulatorio ad calorem Baln. Mar. vaporoſum: dein fiat expreſſio & colatura per manicam Hippocratis, aromatizata pauco cinnamomo, vel coriandro in ſucco cytoniorum præparato: Doſis cochlearia duo vel tria manè, & veſperi tantundem, tribus ante cibum horis.

Pro iis quos amaritudo minùs offendit, addi poteſt radix ariſtolochiæ & enulæ campanæ: & tum potio, ſuauioris guſtus ergò, dulcoretur ſacchato, aut fiat maceratio in hydromelite vinoſo. Continuanda eſt ad dies pluſculos, & effectus referet planè mirandos.

Decoctiones ſiue potiones ſequentes, cæteris non inferiores, & multis abhinc annis, vti iam dictum à nobis in operibus noſtris deſcriptas, hic quoque inſerendas ſtatuimus.

℞ *Oculorum cancri* ℥ ß.
Mumiæ ʒ ij.
Boli armeni veri ʒ j. ß.
Herb. Agrimoniæ
Ophiogloßi
Veronicæ.
Cyclaminis ana m. j.
Spermatis ceti ℥ j.

Macerentur in vino albo per duos treſve dies: dein fiat expreſſio & colaturæ clarificatio: de qua capiat cochlearia duo vel tria, manè & veſperi, ſi opus fuerit.

Alia potio vulneraria.

℞ *Zedoariæ*

Galangæ ana ʒ iij.
Herb. Virgæ aureæ
Pyrolæ ana M.i.
Cochlearum Aſtacorum conquaſſatarum num. iiij.
Coquantur in vino & aqua: vtatur vt ſuprà.

Potio venenatis vulneribus ſclopetariis conueniens.

℞ *Rad. Angelicæ*
Galangæ
Zedoariæ ana ℥ ß.
Flor. Vincaperuincæ
Lilij conuall. ana p.i.
Mumiæ
Boliarmeni veri ana ʒ i.ß.
Spermatis ceti ʒ ij.
Digerantur & circulentur in Baln. Mar. per quatuor dies in ſuff. quantitate vini albi & aquæ vlmariæ: doſis & vtendi modus, vt dictum eſt.

Potio vulneraria in fracto oſſe ab ictu ſclopetario.

Ariſtolochiæ
Cyclaminis
Serpentariæ maioris
Conſolidæ vtriuſque
Geranij ana M.i.
Saniculæ M.ß.
Zedoariæ
Oculorum cancri ana ℥ ß.
Mumiæ
Galangæ minoris ana ʒ i.ß.
Conquaſſatæ & minutim conciſæ herbæ, & reliqua

qua in puluerem craſſiculum redacta, circulentur in duplici vaſe horis quatuor cum menſura vna vini: æger vtatur manè & veſperi.

Potio vulneraria cephalica.

℞ *Herb. limonij ſylueſtris*
Meliſſæ ana M. i.
Acari vulgaris ℥ ß.
Vincæperuincæ
Perſicariæ
Chelidoniæ
Pyrolæ
Veronicæ
Verbenæ ana M. i.
Flor. Verbaſci
Lilij conuall.
Betonicæ ana p. j.

Macerentur vt ſuprà, & ad vſum ſeruentur.

Potio ſanguinem ex vulneribus erumpentem prohibens.

℞ *Cineres teſtarum Aſtacorum*
& Ranarum ana ℥ ß
Coralli rubri
Spodij ana ʒ iij.
Mumiæ ʒ ij.

Macerentur in ℔ j. aquæ ſpermatis ranarum ad calorem Baln. Mar. per 24. horas: dein fiat expreſſio & coloratura, de qua exhibe cochlearia duo: cum eodemmet decocto foueatur extrinſecùs vulnus ſanguinolentum.

Potio ad renum & veſicæ vlcera.

℞ *Rad. conſolidæ maioris*

Sigill. Salomonis ana ℥ j.
Polygoni
Alchimillæ
Plantaginis ana m. j.
Croci Martis optimè præparati ℥ j.

Macerentur in æquis partibus hydromellitis ſimplicis & tincturæ roſarum præparatæ, vt docebitur alibi: bibat æger huius decocti cochlearia duo vel tria, manè & veſperi.

Ad Gonorrheam virulentam ſeu fœtidam.

℞ *Herb. vermicularis m.* j.
Sem. Cytoniorum
Rutæ
Agni caſti
Plantag. ana ℥ j.
Rad. Tormentillæ ℥ ß.
Roſ. rubr. p. ij.
Flor. Verbaſci p. j.
Succi Limoniorum ℥ vi.
Aquæ Flor. maluæ arboreſcentis ℔ i. ß.

Macerentur per tres quatuorve dies ad calorem Baln. Mar. lentum, dein tranſcolentur: doſis cochlearia duo vel tria manè & veſperi, continuando ad pluſculos dies.

In eiuſmodi remediorum vſu, & præſertim in hoc vltimo contra gonorrhęam virulentam, non omittendæ ſunt vacuationes congruentes & neceſſariæ: quibus præmiſſis, ægro poſteà illa per aliquot dies exhibe, & mira videbis, vel in grauiſſima etiam & inueteratiſſima gonorrhœa.

Decocta

Decocta varia diuerſis affectibus tam internis, quàm externis aptiſsima, certaque experientia comprobata.

Decoctum purgans ad quartanam expeitum.

℞ *Folliculorum ſenæ*
Epithymi ana ℥ *ij*.
Myrobalanorum citrinorum ℥ ß.
Flor. Bugloſſæ
Centaurij minoris
Hyperici ana p.j.

Fiat omnium decoctio in ſufficiẽti quantitate ſeri lactis, in cuius colatura macera per xii. horas

Rhabarb. electi ℥ ß.
Rad. Eſulæ præparatæ ʒ j.
Cinnamomi ʒ ß.

Dein exprimantur, addendo ſyrupi de pomis redolentibus compoſ. ℥ iii. fiat apozema in tres doſes: prima doſis detur per vnam horam ante acceſſionem, aliæ duæ ſequentibus aliis duabus.

Ad menſes prouocandos experimentum mirabile.

℞ *Milij ſolis*
Aniſi
Viſci querni ana ʒ *iij*.
Dictamni ʒ *i.*
Croci ℈ *i*

Contundenda contundantur & macerentur per 24. horas in vino albo generoſo: dein parùm bulliant, de hoc decocto exhibe ℥ iiij. Propinanda eſt hæc potio mulieribus ad prouocandos menſes, vt ſtato iuſtoq; tempore fluant: pręmiſſa

purgatione cum pilulis aloes, aut ſimili quodam & congruo purgante medicamento, idque duobus vel tribus ſubſequentibus diebus. Ad promouendum partum, ſiue viuum, ſiue mortuum, ipſamque ſecundinam protrudendam (addito tantùm ſcrupulo diambrę) idem remedium mira præſtat.

Ad ſiſtenda menſtrua.

℞ *Rad. Tormentillæ*
Conſolidæ maioris ana ℥ j.
Sem. Berberis
Acetoſæ ana ℥ ß.
Gummi Arabici
Tragacanthi ana ʒ ij.
Succi plantaginis depurati ℔ i. ß.

Macerentur per 12. horas dein coquantur, exprimantur, & colentur: & addendo ſyrupi citoniorum vel myrtillorum q. ſuff. fiat apozema in duas doſes. Prudentis medici eſt, hic deliberare & circumſpicere priuſquam hoc adſtringens exhibeat remedium, num fortè fluoris ſcaturigo & fons dependeat ab humoribus ſalſis & ſanguine ſeroſo; tunc eiuſmodi humores acres & ſeroſi ſunt digerendi, ſiue concoquendi, & poſteà expurgandi ſyrupis præparantibus & purgantibus opportunis & idoneis.

Ad præcipitationem vteri.

℞ *Fol. lauri*
Myrtillorum ana ℥ ß.
Sem. Paſtinacæ domeſticæ ʒ iij.

Macerentur, poſtea coquantur cum vino generoſo: de hoc decocto exhibe mulieri ℥ iii. reiteretur potio, ſi opus fuerit.

Ad

Ad iuuandam conceptionem.

℞ *Teſticulorum verueciſ præparatorum in vino & exſiccatorum*

Vuluæ leporiſ identidem præparata & exſiccata

Macis

Cinnamomi

Garyophyllorum

Zingiberis albi

Ameos ana ʒ ij.

Croci ʒ j ß.

Medullæ vel carnis nucum communium

Auellanarum

Piſtaciorum ana ℥ vj.

Contundenda contundantur, macerentur, & tandem concoquantur in ℔ ij. vini malúatici ad tertiæ partis conſumptionem. Huius decocti mulieri ſtatim poſt legitimum menſium fluxum offerendæ ſunt tres vel quatuor vnciæ, manè tribus vel quatuor horis ante cibum, idque tribus diebus conſequentibus: quarto verò die iungatur marito ſuo, ac niſi planè ſterilis ſit, concipiet.

Ad morſum venenatum ſerpentis aut rabidi canis.

℞. *Rad. Gentianæ*

Scorzioneræ

Vlmariæ ana ℥ j. ß.

Conſolidæ minoris

Rutæ ſiccæ

Pulegij ana m. j.

Corticis fraxini ℥ ß.

Mumiæ

Cancrorum calcinatorum ana ℥ j.

Coquantur cum vino: de horum decocto æger

capiat manè ℥ ij. vel tres per octiduum. Loco laboranti ex morſu, applicanda erunt balſama & emplaſtra congrua, qualia ſuo loco deſcribemus. Hoc decoctum peculiare eſt remedium ad morſum canis rabidi. In morſu ſerpentis addi debet radix ſerpentariæ maioris.

Ad febres chronicas decoctio perutilis.

℞ *Fol. ſcolopendriæ*
Abſynthij
Centaurij minoris ana m.j.
Vuarum Corinth.
Hordei ana ℥ j.
Aſari ʒ *iij.*

Coquantur in æquis partibus ſeri lactis & vini albi: in colatura diſſolue ſacchari, & cinnamomi q. ſuff. ad dulcorandum & aromatizandum prædictum decoctum pro duabus doſibus. Si dictæ febres fortè à verminatione quadam, vt in pueris ſæpenumerò accidere ſolet, producantur, tum ſequens exhibenda erit decoctio.

℞ *Vermium terreſtrium in vino albo lotorum & exſiccatorum* ℥ ß.
Flor. Hyperici p. ij.

Coquantur cum ſuff. quantitate vini albi generoſi, ac tandem tranſcolentur, & fiat decoctio: de qua exhibe ægroto ℥ iij. manè & veſperi: continuando ad quatuor quinquéve dies.

Ad febres intermittentes, quotidianam & quartanam, aliud decoctum purgans optimum.

℞ *Rad. & cort. Sambuci ana* ℥ j.
Aſari ʒ *iij.*

Cinna-

Cinnamomi ʒ j.ß.

Coquantur ex lacte : Hoc decoctum mouet ſimul & ſemel vomitum ac ſeceſſum : ſumatur initio paroxyſmi : reiteretur ſi opus fuerit.

Ad hydropem & purgandas aquas.

℞ *Rad. Ireos recentium* ℥ j.ß.
Soldanellæ
Aſari
Spec. Diacarthami ana ℥ iij.
Sem. Ebuli
Cinnamomi ana ʒ j.
Sacchar ℥ j.ß.
Vini albi
Et aquæ Sambuci ana q.ſ.& fiat maceratio & decoctio in tres doſes.

Ad Icterum expertum.

℞ *Chelidoniæ cum toto m.j.*
Fol. & flor. hyperici ana m.ß.
Raſ. eboris
Pulu.ſtercoris anſerini ana ʒ iij.
Croci ʒ.ß.

Puluis ſtercoris anſerini & crocus ponantur in linteolo lineo, & omnia coquantur æquis partibus vini albi & aquæ ſcolopendriæ:colentur & dulcorentur, ſi velis, ſaccharo, & fiat decoctum in tres doſes pro tribus matutinis continuis, & perfectè curabitur.

Ad duritiem ſplenis.

℞ *Raſura ligni ſancti* ℥ iiij.
Cort. eiuſdem
Corticis fraxini ana ℥ ij.
Aſari ʒ vj.
Liquiritiæ

Polypodij quer. ana ℥ j.
Ceterach
Adianthi
Polytrici
Chamædr.
Chamæpit. ana m. j.
Flo. Geniſtæ p. ij.

Macerentur per duos dies integros in vini albi & aquæ ſcolopendriæ ana ℔ iij. idque in Baln. vaporoſo vaſe optimè clauſo vt nihil expiret, tandem clarificentur per manicam Hippocratis, aromatizentur & dulcorentur cinnamomo & ſaccharo. De hoc decocto vtatur æger ad pluſculos dies: doſis ℥ iiij, manè, & totidem veſperi, tribus ante cibum horis.

Decoctum galli veteris ad oppilationem hepatis, lienis, meſenterij, colicum dolorem, calculum, quartanam, & chronicos omnes affectus.

℞. *Polypodij quer.*
Sem. Carthami ana ℥ j. ß.
Thymi
Epithymi ana p. j.
Sem. Cumini
Aniſi
Anethi
Fœniculi
Carui
Cardui benedicti ana ℥ ij.
Folicul. ſenæ ℥ j.
Turbith gummoſi ℥ ß.
Cinnamoni ʒ j. ß.

Criſtalle

Criſtallorum vel cremoris tartari albi, ℥ ij.
Salis gemmæ ℥ ß.

Contundantur & miſceantur ſimul: ex qua miſtura venter galli veteris euiſcerati impleatur: dein coquantur tribus aquæ partibus, & vna vini albi, quouſque galli caro ab oſſibus ſeparetur: de hoc decocto ſeu iuſculo vtatur æger omni manè, idque ad pluſculos dies.

Decoctio ſeri lactis.

Vſus ſeri lactis admodum frequens eſt in Italia: quod ſub finem Veris, ac in Æſtate, ad purgandum, magna in doſi, ad pocula videlicet quatuor, quinque, & plura etiam exhibetur. Purgat clementer, continuando ad aliquot dies. At ſi inde conficere voles remedium, quod omnibus affectibus, ab atra bile & melancholico humore ſubortis, & nutritioni dicatis partibus, ab inflammatione aut nimio calore æſtuantibus in quibus opus eſt refrigeratione & humectatione, aptum & idoneum ſit, hac via præparatio aggrediẽda eſt.

℞ Seri lactis ℔ iiij vel amplius: huic adde
Succi limonum ℥ iiij.
Succi pomorum redolentiũ recens extracti ℥ vj.

Omnia ſimul, cum vno atque altero oui albumine, probè agitata & mixta, igni admoto clarificentur. Addes, ſi velis, parùm ſacchari, & habebis medicamentum excellentiſſimum & ſuauiſſimum ad ſupradictos vſus: de quo ſufficiet pro doſi exhibere ℥ vj. horis matutinis: robuſtioribus autem plus dabitur, continuando ad 15. vel 20. dies. Non eſt maior ſimul & ſemel paranda quantitas, quàm quæ ſatis ſit pro duobus tribuſ-ve diebus, ne aceſcat.

Aut ſi animus ſit, aliud componendi remedium, ex eodem ſero lactis, prius acidulo facto cum ſucco limonum, & clarificato adde

Florum Violarum

Et Bugloſſæ

Recentium, vel exſiccatorum & optimè mundatorum, hoc eſt, in quibus amplius nihil, quod viride ſit, ſuperſit, quantum voles: & in 24. horis ſerum tingetur colore, ſapore, & odore enumeratorum florum: adiicies ſacchari ad lubitum, & habebis Iulapium ſuauiſſimum & vtiliſſimum.

Tinctura roſarum. Eodem modo cum aqua communi, cui aciditatem prius induxeris cum aceto montano, philoſophis noto, elicies tincturam è roſis rubris, omnibus febribus & calidis intemperiebus hepatis mirificè conferentem: nec non ex cæteris cuiuſcunque generis floribus: eadem via varias ad varios effectus educes tincturas.

Decoctum Chinæ.

℞ *Raſuræ rad. chinæ* ℥ j.

Aquæ fontanæ ℔ vj.

Succi limonum ℥ iij.

Macerentur per 24. horas, deinde coquantur ad tertię partis conſumptionem, ac tandem tranſcolentur per manicam Hippocratis. Doſis ℥ vj.

Hoc decoctum guſtu ſuauiſſimum eſt, & ſummopere prodeſt calidis intemperiebus hepatis, ardoribus vrinæ, & vlceribus renum: potiſſimùm autem conducit ſalſis & mucilaginoſis humoribus in veſica diſſoluendis, quæ ſæpenumerò Stranguriam excitant, & calculi ſpeciem æmulantur. De eo potandum exhibeatur manè & veſperi in doſi vt ſuprà: vinumque eodem diluatur.

Potes

Potes etiam, ſi velis, ad eundem vſum decoctum parare ex raſura ligni Rhodij: vel addes huius ligni raſuræ ℥ ß. ad ſupra dictæ chinæ ℥ j.

Decoctum ad Dyſenteriam & Lienteriam.

℞ *Rad. Tormentillæ*
Acetoſæ
Santali rub. ana ℥ j.
Sem. Berberis
Plantaginis
Portulacæ
Et granorum myrthi ana ℥ ß.
Coriandri præparati
Cinnamomi
Macis ana ʒ ij.
Been albi
Et rubri ana ʒ j.
Flor. Thapſi barbati
Roſ. rubrarum
Spicæ nardi ana p. j.
Aquæ. Plantaginis
Acetoſæ
Agrimoniæ
Abſinthij ana ℔ j. ß.

Coquantur ad medietatis conſumptionem: dein fiat expreſſio, & colaturæ adde ſyrupi de granatis acidis, citoniorum & de roſis ſiccis ana ℥ ij. fiat apozema in quatuor doſes.

CAVTIO.

Antequàm hoc decoctũ porrigatur ægro, ſi fortè ex dyſenteria aút liẽteria inueterata ac cõtumaci laboret, hoc ſequens pomum exhibendum eſt.

℞ Pomum curtipendulum, quod excauatum, rurſus impleatur gummi Arabici, & raſuræ

ceræ albæ ana ʒ j. claudatur pomum proprio ſuo obturamento, coquendumque igni admoueatur: donec cera & gummi liquata per totius pomi ſubſtantiam confundantur: & ſic coctum pomum edendum exhibe ægro, ſemihora poſt ſuperhibendo dictam potionem. Iuſculis quibus veſcitur, adde paululùm gummi Arabici. Nullus eſt fluxus dyſentericus aut lientericus, qui aſpirante ſimul diuina gratia, per hanc medendi rationem non fœliciter curetur. De purgationibus aliis congruis nihil hic addo, quæ ſi res fortè poſtulat, præmitti debent.

Decoctum ad calculum comminuendum & expellendum.

℞ *Rad. Reſtæ bouis* ℥ j.
Saxifragiæ
Virgæ paſtoris ana m. j.
Fruct. Senelorum
Alkekengi ana par. xx.
Miliÿ ſolis ℥ j.
Cinnamomi
Sem. Bardanæ
Saxifragiæ
Aniſi
Fœniculi ana ʒ iÿ.
Gran. Hederæ arboreæ ℥ ß.
Straminis vel ſtipitum fabarũ exſiccatorũ ℥ ß.

Coquantur ex æquis partibus aquarum parietariæ, argentariæ, & vini albi ad vnius tertiæ conſumptionem: exhibe pro doſi ℥ iij.

VEL

℞ *Cineris rad. Reſtæ bouis*
Et cineris ſtipitũ vel corticũ fabarũ ana ℥ j. ß.

Indantur

Indantur in nodulo lineo, & cum

Aquar. Parietariæ
Senelorum
Et Betonicæ ana ℔ j.

Coquantur, donec fiat lixiuium ſatis forte: tranſcoletur bis térve per manicam Hippocratis: & aromatizetur ſi velis cinnamomo: de hoc decocto cape ℥ ij. vel tres, addendo, ſi velis, ſyrupi limonum ʒ vj. & fiat potio guſtui grata. Nullum reperitur remedium efficacius & præſtantius ad expulſionem calculi, & ad ipſam Iſchuriam, & ſuppreſſionem vrinæ, hac ipſa decoctione, quæ exhiberi tum debet cùm æger eſt in balneo ſiue ſemicupio.

NOTA.

Ex enarratis cineribus Ononidis & corticum fabarum, iuxta eam quam ſuo loco docebimus methodum, educes ipſorum ſales: primò cum aqua communi: deinde eos depurabis, variis diſſolutionibus, filtrationibus, & coagulationibus, cum aquis parietariæ, ſaxifragiæ & ſimilibus calculo idoneis, donec ipſi fiant albiſſimi & pelluсidi. De horum ſalium vno miſce drachmam ſemis, vel cum ſuperiori decoctione, vel cum iuſculo quodam, aut vino albo, & ſingulare conficietur remedium contra dolores colicos & nephriticos, & contra Iſchuriam & ſuppreſſionem vrinæ ſiue meiendi difficultatem. Sal corticum fabarum in his affectibus omnium eſt præſtantiſſimum medicamentum.

Decoctio ſplenis bouis congrua ad duritiem & obſtructionem lienis, & ſpecifica ad menſium ſuppreſſionem.

℞ Splenem bouis integrum: hunc in fruſta inciſum, in phialam vitream capacem iniice: ita vt ad medietatem vſque impleatur: addendo

Cinnamomi craſſo modo contuſi ℥ j.
Garyophyllorum ℥ ß.
Croci ʒ ij.
Vini albi Canariæ, ſiue vini maluatici menſ. Pariſienſis 4. partem.

Ad humectandam ſolummodò materiam, vas probè clauſum ponatur in aheno aqua repleto: vel in Baln. Mar. feruentiſſimo, adeo vt ebulliat per 24. horas: donec dictus ſplen in particulas minutiſſimas coctus & conſumptus fuerit, magnaque iuris exquiſitiſſimè cocti & fragrantiſſimi copia reſtet: de quo ægra manè capiat ℥ iiij. continuando per quatuor aut quinque dies tum cùm menſes fluere debent.

N O T A.

Mirabitur ſine dubio hic aliquis Cenſor inquirens, quomodò ea corporis particula, quæ receptaculum ſit bilis atræ, humoris planè craſſi & tetri, vt vulgò medentium fert opinio, in medicamentum aperiendi & attenuandi viribus inſignitum, quali opus eſt in menſium prouocatione, adaptari poſſit: huiuſque remedij vim ac energiam aromatibus potius & croco, quæ eiuſdem compoſitionem ingrediuntur, quàm ipſius lienis proprietatibus tribuet: cui reſpondemus huius decoctionis ſpecificam facultatem à ſola lienis cocti ſubſtantia præſertim dependere: reliqua verò vt vinum & aromata ſolummodò guſtus gratioris cauſa adhiberi.

Alibi in meis ſcriptis, dudum ſententiam meam

de

de ſucco melancholico expoſui: quem per analogiam quandam aceto vini comparandum eſſe duxi: ac tantùm abeſt, vt lien eiuſdem humoris craſſi ac tartarei domicilium, durioris idcircò ſit ſubſtantiæ, vt contrà, ob fermentationem proprij humoris, ſpongioſus potiùs, leuis & rarus euadat: ſuccuſque in eo contentus, attenuantem aceti facultatem participet, inſitaque ſua vi aperiendi & attenuandi virtutem obtineat. Sed quia aliàs fuſiùs & accuratiùs diſputatum à nobis fuit de eodem ſubiecto: hic plura addere puto ſuperuacaneum. Experientia denique ipſa, medicaminis huius vtilitatem & efficaciam ſummam ad ciendos menſes, ſatis abundè demonſtrabit.

DE VINIS.

CAP. IX.

EXPOSITIS iis, quæ Aquarum & Decoctorum tam ſimplicium, quàm compoſitorum differentias, virtutes, proprietates, deſcriptioniſque modos ſpectant, æquum eſt vt vini etiam, liquorum omnium poſt aquas communiſſimi, quod humanæ imprimis inſeruit nutritioni, ſymphytumque corporis noſtri calorem inſtaurat roboratque, tractationem ſecundo loco aggrediamur. Nec verò hic diuerſa vinorum genera, quatenus ſcilicet, guſtu, viribus, proprietatibus & aliis huiuſmodi qualitatibus inter ſe differunt exponere ſtatuimus: neque etiam huius loci eſt, diuerſos vina corrigendi: validioremque illis virtutem & excellentiam imprimendi, mo-

dos explicare. Qua ratione, inquam, ipſorum emendanda ſit cruditas, ex aquoſa & excrementitia humiditate contracta, quæ ob caloris vitalis defectum (Sol quippe quibuſdam annis imbecilliores radios immittens, terram minùs calefacit) digeri, conſumique non potuit: Vnde fit vt vina aliquando cruda, viridia, imbecillaque & minùs reſtaurantia exiſtant, diuque conſeruari non poſſint. Quæ ſanè omnia, arte, naturam imitante, emendare, ac corrigere facillimum eſt, ſi ſuperfluitas illa aquea & excrementitia coctione, artificiali quidem, ſed naturã ęmulante, à vino ſeparetur, & expurgetur. Quæ tunc ſolummodò ſeparari poteſt, cùm vinum iam expreſſum, in doliis à calore ſuo naturali & interno concoquitur, & ex ſuo tartaro, ſolito more expurgatur.

Cuiuis enim apertè demonſtrabit experientia, quòd ſubſtantia illa, quæ primò à vino ſeparatur, extillatque, nihil aliud quàm pura putaque ſit aqua paſſiua, nulliuſque ſaporis compos ac inſtar fontanæ, inſipida: quæ nihil vino, præter viriditatem, cruditatem, imbecillitatemque imprimit, ac ipſius corruptionem iuuat & accelerat. Quin etiam aciditatem ipſam, prædictæ humiditati ab imbecillo calore minùs abſumptæ, & digeſtæ tribuit. Qui quidem calor (vt alio loco dictum eſt) omnia perfectè dulcorare poteſt, & eius opera prædicta humiditas omninò ſeparatur. Sed eo ſolùm tempore, quo vinum in muſtum redigitur, digeriturque. Abſolutis enim primis illis digeſtionibus, & fermentationibus, id nequaquam fieri poteſt: nam quod primò ex prædicto vino, vel minimo quidem calore admoto

moto extillat ſpiritus vini eſt, qui cum vino coniunctus, illud viuificatiuum & nutritiuum efficit, quo ſeparato vinum amplius non eſt vinum, ſed acetum & corruptum quid, mortuum atque nutritiuæ facultatis expers reſpectu ſuperioris vini. Talis inquam correctio, viniquè rectificatio, vt & aliæ plures, non minus iucundæ, quàm vtiles inueſtigationes, in alium locum remittuntur, vbi ex profeſſo de vino viniquè natura diſputabimus. At in rem præſentem ſat eſſe duximus, plures vinorum tum ſimplices, tum compoſitas præparationes reſtitutæ noſtræ Pharmaciæ inſerere, quæ corporis humani conſeruandæ ſanitati, morbiſque conferant depellendis.

Diuidemus vina (ſicut & aquas ſuprà) in ſimplicia & compoſita, nempè quòd ex variis rebus componantur, cùm ſimplicia ex vnà tantùm conſtent, vnde & ipſorum orta differentia. Hoc porrò ordine eadem recenſebimus.

Vina ſimplicia alterantia ſeu corroborantia quæ ad plures affectus curandos apta ſunt.

- *Vinum Acori*
- *Vinum Angelicæ*
- *Vinum Enulatum*
- *Vinum de Tuſſilagine*
- *Vinum Anthoſatum*
- *Vinum Saluiatum*
- *Vinum Bugloſſatum*
- *Vinum Iuniperinum*
- *Vinum Euphragiæ*
- *Vinum Fœniculatum*
- *Vinum Hyſſopi*
- *Vinum Aniſi*
- *Vinum Epithymi*

Vinum Abſinthij
Vinum Hypericonis
Vinum Centaurij minoris
Vinum Alkekengi
Vinum Eryngiorum
Vinum Scilliticum
Vinum Senæ ſimplex

Vina ſimplicia & compoſ. laxatiua.
Vinum Hermodactylorum
Vinum Turbith
Vinum Sem. ebuli maturi
Vinum Sem. ebuli non maturi
Vinum Sem. ſambuci
Vinum Sem. hederæ
Vinum Flor. perſicæ arboris,
Flor. Hyperici & prunorum
Vinum Helleboratum

Vina cōpoſita, nō laxatiua.
Vina varia purgantia compoſita
Vina Varia Hippocratica, claretadia
Vinum Antepilepticum
Vinum Antapoplecticum
Vinum antiparalyticum
Vinum Zedoariæ
Vinum Ophthalmicum
Vinum Chalibeatum
Vinum Antinephriticum.

Eiuſmodi vina conficiuntur duobus modis, primò cū muſto, tēpore vindemiarū: vbi aliquot doliola parua duodecim, quindecim aut plurium menſuratum comparanda erunt. Deſcribamus autem hic exempli loco Abſinthiacum, ad cuius normam cætera omnia facilè concinnabuntur.

Accipe igitur abſinthij Romani exſiccati, quā-
tum

tum voles, hoc iniice in vas aliquod idoneum, ſuperaffunde muſtum recens, & ſine bullire per aliquot dies, nouum perpetuo muſtum alternis diebus reaffundendo, quo vas ſemper repletum maneat, vinumque à fæcibus ſuis exquiſitiùs repurgetur: peracta ebullitione, reple totum doliolum eodemmet muſto, & optime claude. Macerentur & digerantur omnia per 24. dies aut mẽſem: nec prius quàm hoc temporis ſpatio perfectè digeſtum & clarificatum fuerit, hoc bibendum exhibe: ſeruari poteſt ad annum vnum aut amplius. Doſis eſt dimidium vitrum tempore matutino. *Vinor. artificialium proceſſus.*

Deinde parantur hæc vina quovis tempore: exempli gratia recipe idem abſynthium minutim inciſum, immitte in vas vitreum, ita vt tertia pars vaſis vel paulò plus eo impleatur: affunde vinum album optimum, vaſe probè obturato: quod deinde in repoſitorio vel loco quodam tepido ponatur, ad macerandum per decem aut duodecim dies, interea temporis vinum attrahet abſinthij virtutem atque ſaporem: & ita in phiala ſiue vitro illo relinquatur: & loco eius, quod in vſum quotidianum detrahitur, reaffunde nouum vinum generoſum: & ſic habebis vinum abſinthites, quod diu quoque ad vſum ſeruari poteſt. *Alius modus extemporaneus.*

Quod ſi magis ſpecificum reddere voles, ita vt efficaciorem vermes expellendi vim acquirat, adde flores Hyperici vel Centaurij minoris: & ita in aliis vinorum compoſitionibus, prout ſcopus fuerit procedatur.

Inter vina ſimplicia ſuprà enarrata, vinum acori,

angelicæ, anthoſatum, ſaluiatum frigidis cerebri affectibus conducunt.

Vinum euphragiæ & fœniculi, oculorum aciei & corroborationi confert.

Vinum enulatum & de tuſſilagine, aſthmati & pulmonum vitiis medetur, valetque ad detergendos pulmones & iuuandam expectoratione͂.

Vinum abſinthii in Germania ad lumbricos, omnemque corporis arcendam putredinem commune eſt remedium: non ſecus ác vina hyperico-nis, & centaurii minoris, quæ ad liberandas iecoris obſtructiones ipſumque roborandum maximè etiam proſunt.

Vinum bugloſſatum cordi, omnibuſque melancholicis affectibus accommodatum eſt, fitque vel cum floribus vel radicibus eiuſdem.

Vinum aniſi ad colicum dolorem ex flatu profectum, ſiue is in ſtomacho, ſiue in vniuerſo ventre exiſtat, laudatur.

Vinum epithymi, ſicut & vinum tamaricis, lieni confert.

Vinum paſſulatum admirabile eſt ad virium reſtaurationem in ſenibus.

Vina alkekengi & eryngiorum, nephriticos & calculoſos leuant, vt & ipſum vinum iuniperinum, quod mirè etiam cor, cerebrumq́ue, & reliquas partes nobiles corroborat.

Vinum ſcilliticum, prę ſtantiſſimu͂ eſt ad humorum prępar ationem & digeſtionem: hoc enim ad incidendas & attenuandas craſſas, pituitoſas, melancholicaſque materias aſſumitur: hoc etiã nullum eſt ad attenuandos omnis generis humores mucilaginoſos, tartareoſque excellu͂tius remediu͂

Vinum

Vinum ſenæ melancholicos, imò etiam alios humores purgat. Facillimum quidem eſt, nec iniucundum remedium, quo libenter ij etiam vtuntur, qui à potionibus medicinalibus abhorrent, cùm benignè & ſine perturbatione vlla, vel commotione purget.

Vina hermodactylorum & turbith, ſeroſos & pituitoſos humores ex ipſis iuncturis euacuant: Vnde ad athritidem vſurpantur.

Vina ſeminis ebuli, & ſambuci aquas potenter ducunt, & ad hydropis curationem adhibentur, quemadmodum & vinum hederæ.

Hactenus præcipua vina ſimplicia, eorúmque virtutes & proprietates ordine enumerauimus: Ad eorum verò præparationem quod attinet, alia hic inſtructione opus non eſt, quandoquidem illa per ſe facilis eſt, & ex duobus exemplis ſuprà propoſitis nullo negocio addiſci poſſit.

At verò vina ſeminum ebuli & ſambuci, quòd hæc ſemina vinoſa, & eo ſolùm tempore quo vuæ maturę ſint, paulò aliter, quàm dictum eſt, præparari debent. Quare prædictorum ſeminum vtrumlibet exprimendum eſt, & ſuccus extrahendus, qui cum dupla muſti optimi vini albi quantitate admiſceatur, & in dolium magnitudinis conuenientis, ad ſolitam digeſtionem & fermentationem infundatur. Notandum verò hic melius eſſe, ſi id obturato olio peragatur, hoc eſt ſi dolium penitus non repleatur, & obturetur benè, ne quid exhalet. Quo facto, & fermentatione per menſem integrum abſoluta dolium aperiendum, vinóque ad ſummum vſque

adimplendum eſt. Hæc vina purgant ſeroſos humores & conducunt hydropicis.

Vinum ſcilliticũ. Vinum propterea ſcilliticum paulò etiam diuerſa ratione, quàm prædicta vina parari debet. Scilla enim cultro ligneo aut eburneo, vel quouis alio, qui tamen ferreus non ſit, mundari, & in talleolas ſecari, Solique per 25. aut 30. dies ad exſiccandum exponi debet. De qua ſic præparata accipe ℔ j. & in vas vitreum aptum iniice, ſuperaffundendo vini albi optimi ℔ viij. omnia vaſe benè clauſo digerantur in Baln. Mar. calido per 5. aut 6. dies: dein tranſcolentur per manicam Hippocratis: adiectiſque mellis optimè depurati ℔ iij. parum bulliant, & purificentur: & ſic vinum habebis ſcilliticum, quod ad vſum reſeruabis in vaſe accuratiſſimè occluſo. Remedium eſt præſtantiſſimum ad omnes humores præparandos, vti iam dictum.

Vt vina artificial. guſtui grata reddantur. Verùm, vt vina purgantia ingratum ſuum ſaporem amittant, & guſtui grata fiant, poſt prædictam illam macerationem, per manicam Hippocratis ſæpius tranſcolanda, & ſaccharo, paucoq; cinnamomo & coriandro aromatizanda ſunt: ad quam eandem methodum parabuntur etiam alia vina, tam roborantia, quàm purgantia: quæ grata & vtilia erunt, nec adeò magno conſtabunt pretio, ſed promiſcuè omnibus, tam infimæ quàm ſummæ conditionis hominibus commodiſſimè exhibebuntur.

Vina cõpoſita. Reſtat iam, vt de vinorum etiam compoſitorum præparatione, ducto à vinis purgantibus exordio, verba faciamus.

Vinum

Vinum purgans ſenæ, Autumni ſiue vindemiarum tempore parandum.

Comparanda ſunt aliquot dolia ex lignis eiuſmodi vaſorum facta, quæ vinum maluaticum, aut aliud ſimile album & generoſum priùs continuerunt, quorum quodlibet capax ſit quindecim aut viginti menſurarum vel plurium, prout videbitur. Præſtat tamen plura dolia, eaque minora in promptu habere, quàm ſolùmmodo vnum, idque maximum, ſi magna vini quantitas præparanda veniat. Si igitur vaſis magnitudo erit viginti menſurarum Pariſienſium, in eo pone

Folliculorum ſenæ ℔ *iiij*.

vel amplius prout purgandi virtutem plus minus augere volueris addendo

Garyophyllorum ℥ *ij*.
Cinnamomi
Macis ana ℥ *iij*.
Sem. Fœniculi ℥ *ij*. ß.
Prunorum Damaſcen. ſine nucleis ℔ *iiij. vel v.*
Liquiritiæ inciſæ ℔ j.
Polipodij
& Sem. carthami contuſ. ana ℔ *ij*.

Omnibus probè inuicem mixtis, indantur in vas, & affuſo muſto generoſo bulliant, ſuperaffundendo ſemper vinum nouum: Poſt perfectam coctionem vaſe optimè clauſo, omnia macerentur & fermententur ad viginti, aut vigintiquinque dies: & ſic habebis vinum purgans, quod integris validiſque viribus per integrum annum perſtabit, cuius doſis eſt vitrum paruum in auora. Vel ſi matutina purgatio non ſatis ſuum aſſecuta fuerit effectum: vnciæ tres vel quatuor

Vſus eius in contumacibus affectibus.

adhuc ſumendæ erunt circa veſperam, duabus vel tribus ante cœnam horis, idque eodem die. In affectibus porrò contumacibus altaſque radices habentibus, quorumque authores exiſtunt impuritates tartareæ ſiue humores craſſi & fæculenti, purgatio eodem remedio continuanda erit ad duodecim vel etiam quindecim dies: ita per epicraſin, id eſt, ſenſim & paulatim eiuſmodi humores euacuabuntur, citra vitium deiectionem. Eodem quoque modo febris quartana, melancholia hypochondriaca, cachexia, & ſimiles affectus difficilis ſanationis, curabuntur, & prorsùs exſcindentur.

Melanchol. hypochondriaca.

Ad præſeruationem corporis, ſufficiet id ſemel tantùm per octiduum, vel bis per menſem ſumpſiſſe. Potes ſi velis, id paulò ante cibum, vel etiam in ipſo prandio cœnave ſumere.

Vinum purgans catholicum.

Si facultatem eius purgatricem reddere cupis generaliorem, adeò vt inſtar catholici omnes humores ſimul trahat & expurget, addere oportet radicum exſiccatarum oxylapathi, ſiue rhabarbari monachorum, hermodactylorum, mechoacæ, turbith quantum lubet. Et ſic medicamen habebis ſummum aduerſus podagram, luem veneream, & ſimiles affectus: addendo ſalſæ parillæ & raſuræ ligni guaiacini ad libitum. Ex cuius vſu continuato ad pluſculos dies, ſingulares & eximios percipies effectus.

Quod ſi nonnulli in eiuſmodi remediorum præparationibus accuſent nimiam temporis longitudinem, quamuis in tanta copia ſimul & ſemel parari poſſint, vt ſufficiant pro vno atque altero anno: vt tamen prorſus illis ſatisfiat, hîc pur-

gantia

gantia quædam quouis anni tempore paratu facilia, nec minus cæteris vtilia proferemus. Primi præparatio eſt, vt ſequitur.

Vinum catholicum purgans facilis præparationis.

℞ Polipodij quercini
Sem. Carthami ana ℥ j.
Rad. Acori ℥ ß.
Sem. Fœniculi
Aniſi ana ʒ iij.
Cort. Myrobalanorum citrin.
& Chebulorum ana ʒ ij.
Cinnamomi ℥ ij. ß.
Garyophyllorum
Macis ana ℈ iiij
Conſeru. Flor. geniſtæ
Violarum
Maluæ ana ℥ ß.
Hermodactylorum alborum ʒ vj.
Turbith ℥ ß.
Foliculorum ſenæ ℥ ij.
Vini albi generoſi ℔ ij. vel iij.

Omnibus probè inuicem mixtis, in vaſe vitreo optimè lutato & clauſo macerentur ad calorem lentum B. M per quatuor aut quinque dies, ampliúſve. Colentur aliquot vicibus per manicam, addendo ſacchari ℥ vj Hoc vinum ſiue claretum purgans ad aliquot dies reſeruari poteſt, ex quo facies ſex octóve doſes. Pro doſi vna, vnciæ duæ ſufficient: exhibendo id horis matutinis, & ſingulis diebus aut alternis continuando. Purgat clementer omnes humores, ſiue ſeroſos, ſiue craſſos

& melancholicos: & prodeſt calculoſis & podagricis, & potiſſimùm delicatioribus: necnon imbecilliori ventriculo laborantibus, qui citra vomitum alia purgantia admittere nequeunt. Conducit præterea hyſtericis affectibus, & albos ſiſtit menſium fluores, ſi addatur fæcula bryoniæ, quæ eſt ſpecifica vteri medicina, cuius præparandi modus docebitur alibi.

Aliud vinum purgans facillimæ præparationis.

℞ *Senæ* ℥ ß.

Hanc immitte in vas vitreum, addendo

Cinnamomi contuſi ℥ ß.
Garyophyll. N. v. aut vj.
Vini albi q. ſ.

Claudatur vas charta & bombace ſaltem: & addatur, ſi ita videbitur, paululum ſacchari. Omnia macerentur in loco frigido per dies tres, quoad vinum ſufficienter tinctum ſit: Huius vini ſumantur cochlearia duo vel tria manè, cum iuſculo, ſi placuerit, ac tantundem ſerò: idque continuetur ad dies duos vel tres. Remedium hoc ex vncia ſemis tantum ſenæ præparatum (quod vel pueris & prægnantibus exhiberi poteſt) ſi continuò ad dies tres vel quatuor quis ſumpſerit, blandè & vtiliter corpus purgabit.

Vinum purgans & ex floribus prunorum, perſicæ arboris, hyperici, &c.

Ad huius vini compoſitionem, verno tempore ſufficiens colligenda eſt florum prunorum, tam hortenſium quàm agreſtium copia: hiſque tertia vel media pars dolij replenda, quibus adde

Vuarum

Vuarum Corinthiac. ℔ *v.*
Prunorum dulcium ℔ *iij.*
Iuiubarum ℔ *ij.*
Dactylorum abſque nucleis ℔ j.
Fœniculi ℥ *iij.*
Cinnamomi ℥ *ij.*

Affundatur vinum optimum vſque ad ſummum vaſis, quo accuratè clauſo, omnia macerentur ad dies viginti, aut menſem vnum: Hoc vinum nullam planè nauſeam exhibet, & poteſt loco diapruni ſumi. Habet enim vim alterandi & purgandi humores bilioſos: ſeruatur ad vſum per integrum annum. Doſis eſt dimidium vitrum, quod cit a diagridii additionem blandè purgabit. Tempore vindemiarum etiam præparari poteſt idem vinum cum muſto vini albi optimi, ſicut & reliqua hactenus à nobis deſcripta. Flores in vmbra exſiccati, ſeruandi ſunt vſque ad tempus enarratum. Eius vim purgatricem efficaciorem reddes, ſi foliculorum ſenæ ℔. vnam atque alteram addideris. *Vſus.*

Ad eundem modum parari poteſt, tempore Veris, vinum purgans contra vermes ſiue lumbricos ex perſicæ arbori floribus.

Ex floribus hyperici, ſummitatibus centaurij minoris, & fumiterræ, collectis omnibus ſuo tempore, dum florent, & exſiccatis, conficitur etiam vinum purgans aduerſus vermes, quod idem ſanguinem mundificat, & tam atram quàm flauam bilem purgat. Si addideris ſenæ ad libitum, potentiorem purgandi vim acquiret. Hæc vina licet saporis ſint paulò amarioris, puriſſima tamen ſunt & clariſſima. Corrigi poteſt amaritudo illa *Vinum contra vermes & impurum ſanguinem.*

Amaritud. correctio in vinis. uuis corinthiacis & liquiritia.

Sic eodem modo purgans vinum præparetur cum roſis pallidis & albis, tam hortenſibus, quàm ſylueſtribus, quod purgat humores ſeroſos: ex quo etiam optimum remedium parari poteſt contra hydropem, quod etiam addita vincetoxici radice per vrinas purgat. Doſis duo cochlearia manè exhibita, idque continenter ad plures dies, ſi res poſtulat.

Vinum roſar. purgans.

Ad eoſdem humores purgandos vinum paratur ex ſeminibus ebuli & hederæ, tam in Autumno, quàm quouis alio tempore. Eadem vina conducunt etiam hydropicis.

Vinum Helleboratum.

Accipe radices hellebori nigri benè mundatas, & ab omni terreſtri impuritate purgatas, quas minutim conciſas in B. M. cum ſufficienti vini vel aceti quantitate, & ſemine aniſi per 24. horas macerabis: hinc poſt quatuor aut quinque dies vinum prædictum ſeparabis: eo enim modo omne venenum ex prædicta radice extrahetur, quæ dein exſiccari debet.

℞ *Rad. Hellebori ea qua dictum eſt ratione præparatum* ℥ ij. ß.
Folliculorum ſenæ ℥ iij.
Fœniculi dulcis
Aniſi ana ʒ vi.
Corticis citri ℥ ß.

Macerentur omnia in duabus vini albi optimi, & iam purificati menſuris per quatuor aut quinque dies in Baln. Mar. calido, coletúrque vinum abſque expreſſione vlla: dein bis térve per manicam Hippocratis tranſmittatur, dulcoretur & aro-

& aromatizetur cum ſacchari ſufficienti quantitate, & paululo cinnamomo. Excellens eſt educendis à cerebro pituitoſis & melancholicis humoribus. Optimum igitur eſt ad maniam & melancholicos omnes affectus, cum intrò aſſumptum, tum extrinſecus capiti cum linteolis in eo madefactis tepidè admotum, vt docebimus fuſiùs alibi.

Mania, Melancholia, & alij affectus capitis.

Hactenus de vinis compoſitis purgantibus: ſequuntur nunc quædam vina compoſita corroborantia & certis quibuſdam affectibus appropriata.

Vinum Hippocraticum commune.

℞ *Vini rubri vel albi optimi* ℔ *x.*
Cinnamomi ℥ j.ß.
Garyophyllorum ℈ *ij.*
Cardamomi
Granorum Paradiſi ana ℈ *iiij.*
Zingiberis ʒ *iij.*

Omnia craſſo modo contuſa, macerentur in dicto vino per tres aut quatuor horas addendo ſacchari albiſſimi ℔ j. ß. tranſcolentur per manicam aliquot vicibus, & fiat Hippocraticum.

Aliter.

Nonnulli tantam aromatum copiam exoſi, id præparant ex ſolo cinnamomo & ſaccharo: ſed alij vim eius calefaciendi paulò plus acuunt pipere, zingibere & garyophillis. Hyemis ferè tempore ſumitur cum pane toſto ad corroborandum ventriculum. Porrigitur etiam in quartanis, & aliis affectionibus ex frigida cauſa profectis.

Hippocraticum extemporaneum, ad cuius

exemplum omnis generis extracta, & remedia etiam ſpecifica ad diuerſos affectus poſſunt præparari.

℞ *Cinnamomi* ℥ ij. *vel* iij.
Garyophyll. ℥ ß.
Zingiberis
Piperis longi
Cardamomi
Granorum paradiſi
Galangæ ana ℥ ij.
Nucis moſchatæ ℥ j ß.

Omnibus craſſè cõtuſis & inuicem mixtis macerentur in ſpiritu vini, in vitro optimè clauſo, poſitoque in Baln. Mar. per tres aut quatuor dies aut donec ſpiritus vini colores & virtutes aromatum omnes extraxerit. Frigefactum vas aperi, & ſepara tincturam per inclinationem, quam in phiala ſeorſim ſerua ad vſum. Fœcibus ſeparatis reliquam aromatum partem fortiter exprime per linteum, quam in phialis aliis reſeruabis ad vſum. Sed prior tinctura poſt macerationem filtretur & coletur per manicam, idque ob extractionem faciliorem virtutum rerum aromaticarum. Eiuſmodi extracta diutiſſimè ad vſum ſeruari poſſunt.

Quoties igitur libuerit, cum vini optimi menſura vna infundes drachmam vnam atque alteram extracti, & ſacchari quantum voles: & ſic habebis vinum aromaticum; Loco ſacchari ſimplicis, inſeruiet oleum ſacchari cum albumine ouorum indurato factum, cuius deſcriptio habetur in Diætetico noſtro polyhiſtorico.

Claretum excellens.

℞ Cin

Cinnamomi ℥ ij.
Macis ℥ ß.
Dactylorum ſine nucleis, minutim inciſorum Num xx.
Myrobalanorum Num. iij. aut iiij.
Sem. Aniſi
Fœniculi ana ℥ j.
Vuarum Damaſcen. ℥ v. aut vj.
Coriandri præparati ℥ ß.

Aromatibus & ſeminibus craſſo modo contuſis omnia indantur vitro, affundendo aquæ vitæ rectificatæ, vini Canariæ, vel vini albi generoſi, ſingulorum menſuram vnam Pariſienſem, quæ facit tres libras aut circiter: occluſo vaſe macerentur in loco frigido per quatuor aut quinque dies, citra ſeparationem liquoris à fæcibus ſuis: aut ſi placet, poſt macerationem tranſcola per manicam inſtar vini Hippocratici, ſerua in phialis clauſis ad vſum. Doſis eſt vnum atque alterum cochleare tempore matutino. Eſt medicamen optimum ad roborandum ventriculum, eiúſque cruditates & flatulentam omnem materiam tollendam: nec non contra colicos dolores & ſimiles affectus. Poteſt hoc claretum dulcificari cum ſaccharo.

Claretum aliud præſtantiſſimum corroborans omnes facultates.

℞ Vini maluatici, aut vini albi optimi menſ. j. ß. vel ℔ iiij. vel v.

Indantur in vitrum aut pellicanum addendo
Garyophyllorum
Nucis moſchatæ
Macis ana ℥ j. ß.

Zingiberis
Cardamomi ana ℥ ß.
Coriandri
Aniſi
Fœniculi ana ʒ iij.
Dictamni
Flor. Roſmarini
Bugloſſæ ana p.ij. aut in horum locum recipe illorum Conſeruarum ana ℥ j ß.
Tabellarum aromatici roſati ℥ j.
Sacchari albiſſimi ℔ j.

Omnibus craſſo modo contuſis, & inuicem mixtis, infundantur cum vino, & ad macerandum ponantur in B. M. tepido, vaſe bene clauſo, per duos aut tres dies. Poſteà colentur per manicam aliquot vicibus, vt ſpecierum virtus melius extrahatur. Huius vini, quod diutiſſimè ſeruatur in lagenis clauſis, manè exhibe vnum aut duo cochlearia. Hoc claretum corroborat omnes facultates, & reficit ſpiritus tam animales, quàm vitales & naturales. Conducit igitur vniuerſis cerebri affectibus: item cardialgiæ, lypothymiæ, ſyncopis, aliiſque cordis affectibus. Eſtque medicina præſtans contra omnes imbecillitates, cruditates, & flatus ventriculi: corroborat iecur & lienem, & medetur omnibus cachexiis, melancholiis hypochondriacis, & ipſis hyſtericis affectionibus: præſeruat prætereà corpus à peſte, vermibus, & aliis putrefactionibus è quibus diuerſi morbi excitantur.

Vſus.

Corroborat omnia mẽbra.

Si eo vti voles in quodam affectu curando, addenda erunt ea, quæ huic fuerint appropriata & ſpe-

ſpecifica, quę pondere ſuo cæterorum ingredientium quantitatem ſuperent: vt in epilepſia adiicienda eſt radix pœoniæ cum ſuo ſemine, ramenta cranij humani: flores tiliæ, lilij conuall. calendulæ & ſimilium: Ex quibus fiat claretum, aut vinum antepilepticum, quod conducet epilepſiæ, tam ad paroxiſmi ferociam tollendam, quàm ad præcautionem, ſi aliquot eius cochleatia exhibueris in qualibet Lunæ quadra.

In epilepſia ex vteri affectibus orta, addenda eſt radix bryoniæ exſiccata.

In apoplexia & paralyſi addenda ſunt, baccæ iuniperi, flores lauendulæ, & calendulæ & ſaluiæ. Et ſic pro vario affectuum genere, varia quoque clareta ſiue vina aromatica medicata concinnari poſſunt.

Vinum antepilepticum.

℞ *Raſ. Cranij humani rec.* ℥ ij.
Viſci querni minutim inciſi ℥ j. ß.
Flor. Pœoniæ
Lilij conuall.
Tiliæ ana p. iij. vel iiij.
Sem. Pœoniæ
Cardui benedicti contuſ. ana ʒ vj.
Cinnamomi ℥ ß.
Nucis moſchatæ ʒ iij.

Indantur in vas vitreum colli oblongi: affundatur vinum optimum: occluſo vaſe, macerentur omnia in B. M. tepidiſſimo per quatuor aut quinque dies: colentur bis vel ter, & ſi velis dulcificare colaturam, adde paululum ſacchari. Hoc remedium ſummum eſt tam ad curationem, quàm ad præſeruationem epilepſiæ. Eius doſis

ſunt aliquot cochlearia tempore matutino, idque in quouis Lunæ ſeptenario.

Vinum antapoplecticum.

℞ *Flor. Lauendulæ*
Saluiæ
Anthos ana p. iiij. aut v.
Baccarum Iuniperi ℥ ij.

In cęteris fac vt ſuprà. Vnum vel duo cochlearia huius vini exhibita, ſubito apoplecticum reſtituunt, & tanti mali tyrannidem arcent: non tamen omi tendæ intérim ſunt aliæ euacuationes generales, item reuulſiones, deriuationes, &c.

Vinum antiparalyticum, à celeberrimis medicis ordinariis illuſtriſs. principis Mauritij Landgrauij Haſſiæ, &c. mecum communicatum.

℞ Florum calendulæ, lauendulæ mediocriter exſiccatorum bonam partem: quibus imple lagenam vitream, amplam & robuſtam: affunde vini maluatici tantum, vt tres vel quatuor digitos ſupereemineat: vas probè clauſum pone ad ſolem per tres ſeptimanas aut integrum menſem, quo temporis ſpatio vinum florum illorum virtutes atque eſſentias extrahet, & vim acquiret adeò efficacem & potentem, vt ſi vitrum ponas ad parietem aut murum aliquem, vbi ex radiorum ſolarium reflexione calor auctus in id fortius operetur, in centum fruſtra diſſiliat. Ponendum igitur eſt ad feneſtram apertam, vbi radiorum non tanta eſt reflexio. Elapſo tempore enarrato, vas refrigerandum in cella per noctem integram eſt

ponen-

ponendum, vt vis nimia ſpirituum mitigetur ac ſedetur: & poſteà, aperiendum. Confert ſupradictis affectibus, vno atque altero cochleari in aurora ſumpto: quod præſtandum eſt vſque ad viginti quinque vel trigiuta dies: & præmiſſis purgationibus generalibus, admirandos videbis effectus.

Si dictum vinum poſt ſufficientem florum macerationem per Alembicum in B. M. vaporoſo deſtilletur cum omnibus iſtis floribus, vſque ad ſiccitatem, multò efficacius euadet: omnium autem efficaciſſimum erit remedium, ſi florum fæces in cineres redigantur, ſalque extrahatur, & cum propria ſua aqua permiſceatur.

Vinum Zedoariæ compoſitum.

℞ *Zedoariæ* ℥ ij.
Garyophyllorum
Macis
Cinnamomi ana ʒ j.ß.
Zingiberis
Piperis longi ana ℥ j.
Nucis moſchatæ ℥ ß.

Omnia craſſiuſculè conquaſſata, vno pluribúſve nodulis lineis includantur & ſuſpendantur, per dolioli foramen, vt dolio muſti pleno quadraginta dierum, aut ad minus menſis vnius ſpatio, ad macerationem: quibus poſtea ſublatis, vinum ad cerebri ventriculique corroborationem tempore neceſſitatis exhiberi poteſt. *Cerebri & ventriculi affectus.*

Vinum ophthalmicum.

In vini ophthalmici præparatione, eadem planè methodus ac ſupra in vino Zedoariæ obſer-

uanda eſt, vt ſcilicet ſuſpendas per foramen dolij quo muſtum continetur (loco aromatum)

℞ *Rad. Enulæ campanæ in talleolas ſectæ & exſiccatæ* ℥ *ij.*
Euphragiæ m.j.
Sem. Fœniculi dulcis
& Sileris montani ana ℥ j.

Contundantur craſſiuſculè, & omnia in vnum vel in plures nodulos concluſa, ſuſpendatur in dolio, vt dictum eſt, aut in phiala vitrea & macerentur per menſem. De quo vna atque altera vncia ad acuendum viſum exhibeatur, idque ſingulis matutinis.

Viſus debilis.

Vinum Chalybeatum.

℞ *Limaturæ chalybis* ℥ *iiij.*
Rad. Eryngiorum
Enulæ campanæ ana ℥ j. ß.
Santali citrini ℥ j.
Corall. rubri
Raſuræ eboris ana ʒ *vj.*
Garyophyllorum
Macis
Cinnamomi
Zingiberis ana ʒ *iij.*
Ceterach
Flor. Geniſtæ
Anthos
Epithymi ana p. ij.
Vini albi generoſi ℔ *vj.*

Macerentur per octiduum ad minimum ad ignem Baln. Mar. calidum, dein tranſcolentur per manicam Hippocratis ter quaterve, vt vinum optimè clarificetur, quod dulcorari ſaccharo

poterit,

poterit, vt fiat vinum guſtui gratum: doſis vnum aut alterum cochleare, in principio, quę deinceps ſi opus ſit, augeatur.

Vinum aliud chalybeatum.

℞ Laminas chalybis puriſſimi vt ignis ſcintillantis atque laquefactioni proximi, mergantur in magdaleones ſulphuris, vt liqueſcat chalybs inſtar ceræ Hiſpanicæ, recipiatur in vaſe ſemipleno vini albi generoſi, vel aceti ſambucini: dein in tigillo ad ignem ardentem ſinatur per vnam atque alteram horam vt optimè exſiccetur, leuigetúrque tandem vt alkool in porphyrite: huius ſic præparati chalybis cape ℥ iiij.

Rad. Eryngiorum
Rubiæ tinctorum ana ʒ vj.
Cort. med. fraxini
Rad. Filicis ana ℥ ß.
Sem. Fœniculi
Baccar. Iuniperi rec.
Gran. Alkermes ana ʒ iij.
Fol. ſiccorum chamadr.
Ceterach. ana m. ß.
Flor. Geniſtæ p. j.
Garyophillorum
Macis ana ʒ ij.
Cinnamomi interioris ℥ ij. ß.
Vini albi generoſiſſimi ℔ *x.*

Indantur omnia in vas vitreum, & exponantur ad radios ſolares Æſtatis tempore, vel ad ignem lentum per xx. dies, materiam bis térve baculo agitando: dein tranſcolentur per manicam Hippocratis. Ad cachexiam & hydropem ineuntem ſingulare illud eſt præſidium: doſis primis *Cachexia, hydrops, Melanch. Hypoch.*

diebus ab ℥ j. ad ℥ ij. dein in dies augenda cenſeatur.

Vinum antinephriticum.

Vt vinum antinephriticum conficias: dolium iuſtæ magnitudinis vino generoſiſſimo repleatur: quod quidem vinum prius concoctum, & ab aquea ſua humiditate depuratum ſit. Semper huius vini heminis octo dolio incluſis vt ſuprà, addes

Fructuum Alkekengi ℔ j.
Rad. Reſtæ bouis
Et Eringiorum in Talleolas diſſectorum & exſiccatorum ana ℥ iij.
Sem. Bardanæ
Milij ſolis
Saxifragiæ
Biſmaluæ ana ℥ ij.
Herniariæ
Flor. Geniſtæ ana p. iiij.

Macerentur omnia per menſem integrum, deinde ad vſum reſeruetur vinum.

Si poſt prædictam macerationem illud transcolaueris, melliſque optimè depurati tertiam partem addideris, & vt ſuprà, in vino ſcillitico ebullire ſiueris, vinum efficies, quod diu conſeruari poterit neque ingratum guſtui erit. Cuius vnciæ ij. aut iij. (præmiſſa tamen primæ corporis regionis purgatione, cum bolo aliquo ex caſſia aut ſimili) ad calculi expulſionem, & prohibendam eius generationem, exhibentur. *Calculus*

Non erit ab inſtituto alienum, variis vinorum generibus iam enumeratis, acetorum etiam medicato-

dicatorum, quæ paſſim in antidotariis deſcribuntur, claſſem annectere: inter cætera frequentiora ſunt *Aceta medicata.*

- *Acetum ſcylliticum*
- *Acetum roſaceum*
- *Acetum florum calendulæ*
- *Acetum florum Garyophylli*
- *Acetum ſaluiatum*
- *Acetum anthoſatum*
- *Acetum ſambucinum*
- *Acetum paſſulatum*
- *Acetum Garyophyllatum.*

Quorum præparationis imitatione, infinita alia effingi poterunt, in quibus acetum vices vini ſubire poterit, tam ad materiæ præparationem & alterationem, quàm ad eiuſdem euacuationem.

Acetum ſcilliticum paratur eo, quo ſequitur modo: Scyllæ laminæ inter corticem & cor mediæ, ex arte purgatæ, & in orbiculos ſiue talleolas ſectæ, Soli, aut remiſſo calori exponantur per 30. aut 40. dies: dein libra minutim concila (cultro è candidiore ligno parato aut eburneo) in lagenam demittatur, optimi aceti ℔ vj. vel octo affuſis: vaſculum ritè obturatum, ne quid exhalet, exponetur æſtiuo tempore radiis ſolaribus triginta aut quadraginta dies. Poſteà aperto vaſe totum tranſcolabitur, indéque acetum ſcyllinum conficies, quod lagenis diligenter occluſis adſeruabis. *Aceti ſcyllitici præparatio.*

Quidam vnicam vel plures ſcyllas accipiunt decorticatas, quas maza ſiue paſta inuoluunt, vt ſingulæ panis figuram videantur adeptæ, *Vulgaris præparatio ſcyllæ.*

tum demum futuro calido aptoque pani coquendo illas committunt, & ita tempore multò breuiore ſcyllas ſuas præparant, quàm ſi per quadraginta dies ſoli obiicerentur. Scyllarum ita coctarum in clibano, & poſteà ad lentum calorem deſiccatarum ſeſquilibram accipere oportet, aceti fortiſſimi ℔ vij. excipiantur lagena vitrea bene clauſa, quæ ad ſolem aut ſimilem tepidum calorem per triginta aut quadraginta dierum ſpatium poſita, ſinantur. Quod ſi furno athanoris igne ex cineribus ſtructo vſus fueris, cùm ille diu noctuque perſeueret, dimidij temporis compendium facies, adeò vt duodecim aut ad ſummum quindecim dies ſufficiant fermentationi & digeſtioni huiuſce aceti, ſi illa hoc perenni calore procurata fuerit. Tandem materia per colum tranſmiſſa ſeruabitur vitreis vaſculis diligenter obturatis. Hæc præparatio à nobis maximè probatur: nullum enim vomitum ciet, vt prior in pleriſque facere ſolet: breuiore etiam tempore perficitur, tutiúſque exhibetur.

Furnus athanoris digeſtioni cõmodior.

Acetum rooſaceũ.

[Vt acetum roſaceum conficiatur, accipere oportet roſas rubras exſiccatas, quibus lagenam implebis, & acetum optimum affundes, donec illud lagenæ ceruicem ferè pertingat: vaſculi oſculum arctiſſimè occludes, & ad ſolis calorem expones per ſpatium temporis iam expoſitum: vel ad hypocauſtum transferes, vel igni cineritio committes.

Alia aceta ex variis florib.

Eodem prorſus modo compones Acetum paſſulatum: florum reſiccatorum, ſaluiæ, roſmarini, ſambuci, calendulæ, veronicæ ſiue floris caryophylli: Imò tot formas & ſpecies Acetorum li-

cebit

cebit tibi parare, quot ſunt ſimplicium vinorum, quæ etiam in variis morbis debellandis, propter eoſdem ſcopos vſurpabuntur: verùm acetum quodlibet ſemper erit facultate magis attenuante, incidente, & magis idonea diſſoluendis & liquandis humoribus viſcoſioribus & tartareis: præterea validiùs etiam aduerſabitur cuilibet putredini & corruptionibus quàm vina ſuperiùs enarrata.

Vſus horum ſimplicium Acetorum præcipui erunt, vt ſint baſes in componendis diuerſis oxymelitum formulis, tum purgantibus, tùm robur conciliantibus: vt quoque ſatisfaciant ſcopis & medicationibus, quæ ſeſe offerunt in plurium & magnorum affectuum cura, vt iam ſequenti capite ſumus oſtenſuri. *Vſus acetor. ſimplicium.*

De varia oxymelitum & hydromelitum medicatorum compoſitione, quæ diuerſis affectibus medendis aptiſſima ſunt.

CAP. X.

INSTITVTI noſtri ratio poſtulat, vt diuerſas oxymelitis & hydromelitis compoſitiones, quarum hodie in medicina factitanda magnus eſt vſus, in medium proferamus.

Hæc remedia apud veteres in multò maiore erant cõmendatione, quàm iam apud nos. Nam in noſtris officinis etiam famoſiſſimarum vrbium tantùm proſtat oxymel ſimplex & ſcilliticum, rariſſimè Elleboratum Iuliani, præſidium tamen à Geſnero magnoperè celebratum, aduerſus morbos comitiales, febres quartanas, & alios huiuſmodi morbos, qui iam altius radices egerunt, *Duo tantum Oxymelita in noſtris officinis.*

& quorum occulta ſunt ſeminaria. Solummodò etiam reperitur vnica hydromelitis ſimplicis, quemadmodum & compoſiti, deſcriptio, quæ in officinis locum habeat: cùm tamen videamus apud Galenum, Aetium, Trallianum, Oribaſium, deinde etiam apud Nicolaum Myrepſum, & Meſuæum (qui in faſciculos redegerunt, & in ordinem reuocarunt, quæ alij ſine methodo in ſuis libris tanquam ſcopas diſſolutas diſperſerant) infinita remedia purgantia, præparantia, roborantia aliiſque intentionibus ſeruientia: quorum baſes primariæ à ſupra dictis oxymelitis, & hydromelitis formulis petuntur: adeò vt quotquot vina ſimplicia & compoſita arte deſcripſimus, poſſunt etiam parari (imo maiori cùm emolumento) oxymelita & hydromelita, æquè benè ac ſi vino parata forent.

Oxymelita & hydrom. apud veteres erant in frequenti vſu.

Arabes, qui primi ſacchari vſum introduxerunt in cauſa ſunt, quod norma componendi varia oxymelitis & hydromelitis genera, immutata fuerit in eam, quæ ſyruporum eſt, quorum magna farrago in officinis adſeruatur.

Arabes, Oxymelita & hydrom. mutarũt in Syrupos.

Quod verò adfertur pro ſtabiliendo & confirmando ſyruporum vſu ab iis, qui tantoperè illis addicti ſunt, nempè huiuſmodi remedia diutius conſeruari poſſe, & palato gratiora eſſe, confirmatione indiget. Sed extra omne dubium eſt, omnes hydromelitis & præcipuè oxymelitis ſpecies, maximè verò id, quod melicratum nuncupatur (vbi aqua, mel atq; interdum acetum ſimul confunduntur & miſcentur) longè eſſe vtiliora, commodiora, imo magis idonea omnibus curandi intentionibus quàm ſint ſyrupi. Cùm ſaccharum

rum ſit ſal quidam dulcis,non exiguo calore prę-ditus:cui qualitas quædam obſtruens & glutinans coniungitur: vnde minus aptum ſaccharum iudicari poteſt ad præparationem, alterationem, mitigationem humorum, eorumque excretionem: cuius rei tamen cauſa commemorati ſyrupi vt plurimum componuntur & præſcribuntur.

Sacchari calor non exiguus eſt, obſtruens & glutinans.

His adde ſaccharum in corporibus bilioſis & natura macilentis, quemadmodum & cætera dulcia,minimo negocio bileſcere,& proinde plus damni quàm vtilitatis huiuſce texturæ hominibus adferre. Verùm quiſpiam nobis inſultabit, & mel,quo variæ oxymelitis & hydromelitis formulæ parantur, dulce forſan eſſe contendet. Admittemus id quidem: at longè mel defæcatius & purius eſt, naturaque præditum magis aeria, cœleſti & ad quintam eſſentiam accedente, quàm ſaccharum: quod licet dulce & candidum ſit ſuperficie tenus, intrinſecus tamen acrimonia ſcatet & nigrore non mediocri, vt probè norunt & experiuntur illi qui in rerum interna & vitali anatome aliquem progreſſum fecerunt.

Saccharum facile in bilem vertitur.

Mel purius Saccharo.

Quod animaduerſum & diligenter obſeruatum fuit à Galeno,& deinde ab Oribaſio Medic. coll.lib.5. c.24. qui dum intendit oxymelitis facultates, quæ acidæ & vitriolatæ ſunt,præfert hydromeliti: quod propter dulcedinem temperamentis calidis & naturis feruidioribus minus congruit,proptereà quod in bilem facillimè conuertatur, in hunc modum ſcribit: Cum melicrati facultas cætera omnia habeat, quæ ad acutos morbos valent, in vno tamen duntaxat eis eſt

„ contraria, quòd ſupercalfacta in bilem conuer-
„ tatur: hanc eius mutationem aceti permixtio co-
„ hibens præſtantiſſimum medicamentum efficit:
„ tantúmque aceti melicrato addendum eſt, quan-
„ tum ſatis ſit vt facultas in bilem conuertendi cor-
rigatur. Oribaſius verò poſtquam longa verborem ſerie retulit ingentes vtilitates & commoda quæ ex oxymelitis vſu promanant, & poſtquam recenſuit ſpecificam vim & proprietatem, quæ valet aduerſus affectus hypochondriacos & thoracicos, cùm ſcilicet opus eſt materiæ craſſæ & lentæ attenuatione & inciſione: vt magis palam fiat in quanta cõmendatione apud illum ſit oxymel, illoq; hydromel longè inferius eſſe, ita per-
„ git. Cùm igitur mel facultate calidum ſit, & in
„ bilem citò in calidis corporibus vertatur, idcircò
„ edulium eſt pituitoſioribus naturis, & ſeniori-
„ bus ac morbis frigidis accommodatum: & oxy-
„ mel omni ætati & naturæ ad tuendam valetudi-
„ nem vtiliſſimum eſt, cùm omnes anguſtos mea-
„ tus aperiat, ſic vt craſſus & glutinoſus humor
„ nuſquam contineatur. Quam etiam ob cauſam
„ medicamenta, quæ tueri valetudinem à medicis
„ dicuntur, attenuante facultate ſunt prædita: Ac
„ tibi quoq; & ratione & experientia perpendenti
„ ea quæ ad victum extenuantem faciunt, oxymeli
„ accommodatiſſimum eſſe videbitur: nam neque
„ mali ſucci eſt, neque ſtomacho infenſum, neque
„ aliam abſurdam facultatem habet. Si verò ſcilli-
„ ticum acetum fuerit, ita non modo eorum, quæ
„ ad victus rationem, ſed omnium medicamento-
„ rum aptiſſimum eſt ad incidendum, conuenitq;
„ hoc eos vti, itemque vino & aceto, qui humo-

res in-

ſes incidere & attenuare morbum cupiunt, qui “
in corpore ſit, quod craſſum, glutinoſum & pi- “
tuitoſum excrementum contineat. Atque infini- “
tos propè vidi qui ex aceti ſcillitici, atque etiam “
vini (ſcillitici ſupple) vſu ad vitæ finem vſque ſa- “
ni vixerunt.

Voluimus de induſtria referre, quid Galenus & alij antiqui ſentirent de oxymelite acido & vitriolato, quodque potiores & efficaciores vires illi adſcriberent ad ſanitatem conſeruandam, & morbos curandos quam hydromeliti dulci, vt hinc colligere liceat ipſum Oxymel Syrupis anteponendum eſſe, qui tamen hodie pluris fiunt, & contra omnem rationem, vt ſuprà demonſtratum eſt, maiorem authoritatem & vſum ſibi comparauerunt.

Jam ſupereſt, vt noſtram pharmaceutticem quibuſdam oxymelitis, & hydromelitis deſcriptionibus velut præſidiis vtiliſſimis locupletemus, quarum imitatione, quilibet proprio marte poterit nouas componere.

Oxymelitis ſimplicis præparatio.

Porrò oxymelita & hydromelita diuidũtur in ſimplicia & compoſita. Oxymel ſimplex duobus modis parari poteſt, prior eſt ſi ſumas vnam mellis partem, cui tantundem aquæ pluuiæ, aut ciſternis adſeruatæ, ſi haberi poſſit, primò admiſcebitur, miſcellam igni lento admouebis, perfectè deſpumabis, donec mel omnem ſorditiem depoſuerit, purumque appareat. Tum melli affunde optimi aceti tantum quantum guſtui gratificando ſufficit, ſicq; regulam & normã certam habebis, ne iuſtò acidius, aut plus æquo dulcius oxymel componatur. Iterum igne lento hæc co-

quantur, inter coquendum paulatim, & per vices inſtilletur aqua, q.ſuff. quæ ſecernendis heterogeneis operam ſuppeditabit, & magis defæcatum reddet, proderit etiam ad dulcorem comparandum, id eſt, vt remedium γλυκύπικρον & dulcoacidum fiat: quoniam in paſtu, potionis loco, vti quis poterit in diuerſis corporis affectibus, potiùs quàm hydromelite aut vino, vt ſuperiùs annotauimus.

Vt vulgare oxymel componatur ex tempore, hac ſerie progredi oportet.

℞ Mellis à ſordibus liberi & expurgati ſextarios quatuor ſiue duas pintas Pariſienſes.
Optimi aceti ſextarios duos.
Aquæ octo ſextarios ſiue quatuor pintas.

Imprimis miſceas baculo aquam iam tepefactam cum melle, totum feruere ſinas, mitiori igne abſque magnis bullis & ebullitionibus: tum ſpumam auferas & coqui permittas, donec aqua ad medium reſoluta & conſumpta fuerit, tum demùm acetum adiiciatur, cui affuſo tres aut quatuor ebullitiones ſatis erunt, facta legitima ſimul confuſorum coctione, per manicam ſiue pannum denſum tranſmittentur, colatura diligenter aſſeruetur.

Quod ſi vice vulgaris aceti, ſcilliticum, roſaceum, ſaluiatum, anthoſatum, ſambucinum, paſſulatum, & ſimiles aceti ſimplicis compoſitiones, quarum ſuprà meminimus, admiſcuerimus: efficiemus oxymel ſimplex roſaceum, paſſulatum, anthoſatum, &c. quorum ſingula variis affectibus aptiſſima exiſtunt: verbi gratia, quando ea vſurpamus, vt humores lenti & viſcidi incidantur,

tur, plurimorum morborum cauſæ, etiamſi cum febre complicentur, oxymel paratum cum aceto roſaceo, buglossato, violaceo, & ſimilibus accommodatius erit ſaluiato, vel anthoſato, quæ magis idonea ſunt melancholicis, hypochrondriacis, epilepſiis, apoplexiis, cachexiis & huiuſmodi affectibus, quarum cauſa terreſtris potiùs & frigidus humor ſtatuitur quàm calidus.

Et quando voles in morbis contumacioribus & peruicacioribus humores validius attenuare & incidere, oxymel ſimplex & ſcillinum hoc modo compones.

℞ *Mellis depurati* ℔ *iij.*
Aceti ſcillitici ℔ *ij.*

Coquantur ad perfectam mixtionem & conſiſtentiam: hoc oxymelite & aliis ſuprà deſcriptis obſeruatis, ſeligendo ſemper magis accommodata morbis quos expugnare voles, poteris tot ſpecies oxymelitis compoſiti fabricare, quot decoctorum aut vinorum, quæ diuerſis medendi ſcopis inſeruient, vt verbi cauſa oxymel cephalicum hoc modo tibi erit faciendum. *Oxymel Scilliticũ ſimplex.* *Oxymel Cephalicum.*

℞ *Fœniculi*
Polypodij
Acori vulg. ana ℥ vj.
Betonicæ
Meliſſæ ana m. j.
Seſeleos ℥ j.
Flor. Stœchados
Bugloſſ. ana p. ij.
Cinnamomi ℥ *iij.*
Macis
Garyophyllorum ana ℥ j. ß.

Croci ʒ j.

Macerentur per 24. horas in ℔ iiij. oxymelitis anthoſathi, dein coquantur ad vnius tertiæ conſumptionem: doſis ʒ iij. vel iiij. Conducit omnibus cerebri affectibus frigidis & melancholicis: ſpiritus animales fouet & illuſtrat, prodeſt ad memoriam, itémque ad mœſtitiam à quauis cauſa ſubortam. Prout particulares cerebri affectus poſtulabunt, adiicere poteris, quæ ſpecifica proprietate ipſis aduerſantur: vt ſi epilepſia curanda proponatur, addes viſcum quernum, rad. pœoniæ, flores tiliæ, lilium conuall. & ſimilia. Idem iudicium relinquitur ſi morbi & ſymptomata alteri cuidam parti infixa hæreant.

Oxymel. Epilepticum.

Oxymel pectorale ſiue thoracicum.

℞ *Rad. Enulæ campanæ*
Tuſſilaginis
& Iridis florent. ana ʒ j. ß.
Capill. veneris
Polytrici
Scabioſæ
Hyſſopi ana m. j.
Dactylorum
Iuiubarum ana par. vj.
Sem. Cardui benedicti
Bombacis
Vrticæ ana ʒ j.
Flor. Tuſſilaginis
Violar.
Bugloßi
Nymphea
Papaueris rheadis ana p. ij

Macerentur in oxymelitis paſſulati & bugloſ-

ſati

ſati ana ℔ j. ß. & aquarum cardui bened. & ſcabioſæ an. ℔ j. per 24. horas: dein coquantur ad gnem lentum ad vnius tertiæ conſumptionem, ac tandem tranſcolentur per manicam Hippocratis, & aromatizentur pauco cinnamomo: doſis ℥ iij. vel iiij.

Confert orthopnœæ, aſthmati, peripneumoniæ, tuſſi inueteratę, & diuturnis omnibus pectoris affectibus. Hoc thoracicum oxymel tibi exemplar quoddam erit, ad cuius normam alia infinita ſtomachica, hepatica, ſplenica, diuretica, &c. effinges, ſi addideris radices, herbas, flores & ſemina ſcopo tuo conuenientia, vt videre eſt in aquarum noſtrarum, decoctorum, & vinorum artificialium ſuprà enumeratorum deſcriptione, quæ ad hos agendi ſcopos direximus, adeò vt viam tibi ſternant & veluti manu ducant ad varietatem, copiam & delectum remediorum.

Oxymel de peto purgatorium mirabile non ſolùm pituitæ craſſæ, ſed & bilis flauæ, itemque nigræ, anheloſos thoracis & ventriculi affectus iuuans, & denique ad omnes morbos inueteratos laudatiſſimum remedium.

℞ Fol. Nicotianæ ſeu peti exſiccatorum ad ſolem & puluerizatorum, inditorúmque in nodulo lineo ℥ j. ß.
Iridis ſiccatæ & in talleolas ſectæ ℥ j.
Polypodij
Liquiritiæ
Sem. Carthami contuſi ana ℥ vj.

Spicæ nardi
Thymi
Epithymi
Hyſſopi
Menthæ ana m.j.
Sem. Aniſi
Fœniculi
Cardui benedicti ana ℥ iij.
Flor. Tuſſilaginis
Et Bugloſſæ ana p.j.
Fol. Senæ ℥ ij.
Agarici trochiſcati in nodulo concluſ. ℥ j.
Nucis moſchatæ
Garyophyllorum ana ℥ ij.

Contundantur & macerentur per triduum in aceti paſſulati & ſambucini ana ℔ ij. deinde coquantur, exprimantur & clarificentur: addendo mellis optimè deſpumati, ℔ j.ß. denuò coquantur ad bonam conſiſtentiam, vſu poſtulante, præbe cochlearia aliquot, vel per ſe, vel cum aliqua pectorali.

Sanè medicamentum hoc optimè & validè purgat è toto corpore, è thorace, è ventriculo prauorum humorũ ſaburram & illuuiem exhaurit, deterget & extirpat: remedium eſt aſthmaticis ſi quid aliud accommodatiſſimum & maximè peculiare. In eius vſu, cautione & dioriſmo opus eſt: augenda enim vel minuenda doſis, pro ægrotorum ætate & viribus. Aliquando vomitum ciet, qui contingit ratione peti, quod in vomitu prouocando pares vires cum helleboro vel antimonio habet, ſi ſolitarium & per ſe exhiberetur. Sed alia

Petum per ſe ſũptum vomitoriũ eſt.

alia purgantia quæ admiſcentur cum aceto (quod primas doles in corrigendo & demulcendo obtinet) vehementiam eius temittunt, & eorum ope præſtantiſſimum & efficaciſſimum remedium conſtituunt.

Ad huius oxymelitis imitationem licebit tibi multa alia diuerſa phlegmagoga, cholagoga, & melanagoga, id eſt, pituitæ, bili & melancholico ſucco excernendis, ſiue ſeorſim, ſiue ſimul peculiaria componere, prout animus dictabit, aut affectus expugnandus poſtulabit. Sed memineris ſemper eſſe apponenda, quæ partibus peculiariter amica eſſe perhibentur: deinde etiam purgantia humori analoga ſeligenda, non neglectis iis, quæ malignitati medicamentorum obtundendæ operas ſuas conferunt. Oxymel mox deſcribendum exempli loco tibi erit, quod ad omnia hydropis genera ſingulare eſt præſidium, aquas enim ſubducit viſcerum nutritioni famulantium, obſtructiones ſoluit, imò hepar ipſum & lienem, horum malorum prima ſeminaria, infarctu & ſcirrhoſa duritie liberat: denique partibus languidis & effœtis priſtinum robur & tenorem reſtituit.

Oxymel accommodatum humoribus ſeroſis euacuandis, hydropi & cachexiæ perquàm vtile, hepar, lienem, & totum meſenterium roborans, eorumque obſtructa ſimul reſerans.

℞ *Rad. Irid. vulg.* ℥ j. ß.
Vincetoxici ℥ ij.
Taraxaci
Valerianæ

Mechoacam
Rubiæ tinctorum
Polypodij ana ℥ j.
Cort. Fraxini
Tamariſci
Ebuli ana ℥ vj.
Raſ. Ligni rhodij
Eboris in noduloſlineo inditæ ana ℥. ß.
Herb. Eupatorij Meſuæ
Fumariæ
Hepaticæ
Ceterach ana m. j.
Sem. Cuſcutæ
Melonum
Acetoſæ ana ℥ ij.
Sem. Carthami
Ebuli
Halicacabi ana ℥ v.
Sem. Fœniculi
Aniſi ana ℥ iij.
Flor. Geniſtæ
Ebuli
Sambuci
Centaurij minoris ana p. ij.
Flor. Cichor.
Spicæ nardi ana p. j.
Trochiſcorum de rhabarbaro ℥ x.
Trochiſc. de capparibus ℥ ß.
Agarici trochiſcati cum ſuo nodulo ℥ vj.

Macerentur omnia in aceti ſambucini & ſcyllitici ana ℔ j. aquæ flor. ebuli ℔ j. ß. per tres quatuórve dies, ad ignem Baln. Mar. dein coquantur ad vnius tertiæ conſumptionem; in colatura cla-

Colatura clarificata adde

Syrupi roſ. ſolutiui

Flor. Perſicæ arboris ana ℥ iiij.

Mellis Narbon. opt. prius deſpumati ℥ x.

Et coquito ad ignem, materiam optimè deſpumando: addẽdo ſub finem coctionis, elaterij ʒ ij. ſcammoneæ ʒ ß. fiat oxymel coctum ad legitimã conſiſtentiam. Doſis cochlearia duo vel tria pro robuſtioribus: & remedium eſt ad cachexias, hydropes, obſtructiones & ſcirrhoſos tumores iecoris & lienis maximè accommodatum, vt iam ſuprà diximus. Eius vſus per aliquot vices repetendus, prout malum facile aut difficile permanſerit, per ſe aſſumetur, aut commixtum vni aut duabus vnciis aquæ noſtræ ſcorbuticæ, quam ante deſcripſimus, aut alteri conuenienti. *Vſus.*

CAVTIO.

In traditis iam variis aceti mulſi formulis, coctionis tẽpus accuratè conſiderari debet. Coquetur enim oxymel magis aut minus, prout videlicet diutius adſeruari, vel ſtatim in vſus transferri debet. Quippe quod ex tempore componi poteſt, ſi morbis præſentibus deſtinatur, minorem poſtulat coctionis gradum & conſiſtentiæ ſymmetriam. Quod ſi oxymel vi purgandi polleat, vnica eaque leuis ebullitio ſufficiet, aut in totum ea abdicata eius vices infuſio diuturnior in diplomate, ſiue Balneo Mariæ tepido facta, ſupplere poterit. Vas autem perfectè obturabitur, ne ſcilicet nimio contentorum feruore ſpiritales particulæ exhalent: hinc enim longè imbecillior & retuſior agendi potentia redderetur. Quare in ſimilibus maceratio etiam in frigido facta multò *Coctionis tempus in oxymelite.*

tutior eſt, ita enim ſpiritus intus manent, & retinentur, quamuis longioris temporis ſpatium ad hoc miniſterium requiratur: id quod diligenti animaduerſione dignũ eſt, vt iam fuſius & dilucidè explicatum fuit, dum hydrotica decocta expoſuimus. Pro paradigmate purgantis oxymelitis hoc iam deſcribendum proponemus, propter ſingulares eius dotes aduerſus luem veneream quantumuis inueteratam, & iam altiùs inhærentem ſolidis noſtri corporis partibus: valet etiam aduerſus alios ſimiles contumaces affectus, proindéque oxymel benedictum à nobis appellabitur, cuius formula eſt huiuſmodi.

Lues venerea inueterata.

Oxymel benedictum.

℞ *Scobis ligni guaiacini*
Corticis eiuſdem (qui magis oleagineus eſt & naturæ balſamicæ) ana ℥ ij.
Sarſæ parillæ ℥ j.ß.
Fol. ſenæ oriental. ℥ iij.
Hermodactylorum
Turpethi ana ℥ j.
Raſ. Eboris
& cornu cerui
Sem. Fœniculi
Cinnamomi ana ℥ ß.
Flor. Anthos
Stœchados
Hyperici
Epithymi ana p. j.
Flor. Buglosſæ
Cichorij ana p. j.ß.

Raſuræ ligni & cort. guaiacini, eboris, & cor-

nu cer-

nu ceruini nodulo includantur,& alia quæ ſuperſunt, craſſiuſculè piſtillo frangantur & conquaſſentur: omnia excipiantur Alembico vitreo conuenienti,eoque cæco, id eſt, cuius os optimè occludi poſſit, affundendo

Aquarum cardui benedicti
Meliſſa
Vlmariæ ana ℔ ß.
Oxymelitis ſimplicis
aut Bugloſſati ℔ ij.

Omnia ritè commixta macerentur Baln. Mar. blandoque calore (imò abſque eo ſi voles in frigido horum infuſio fieri poteſt) ſi per quatuor aut quinque dies foueantur. Interea ipſum oxymel alliciet ad ſeſe & imbibet dictorum ſimplicium facultates: deinde poſt vnam aut alteram ebullitionem fiat valida expreſſio,& colatura per manicam tranſmittatur, imò etiam depuretur ſi ita libuerit, vt exquiſitioribus & delicatioribus hominibus ſatisfacias, in quorum gratiam dulcedinem quoque ſaccharo, ſi velis, conciliabis, ne vllas guſtus moleſtias perſentiant. Doſis erit quatuor aut quinque vnciarum, quandoque etiam plurium pro validioribus. Vtendi modus is eſt, vt conſtituta doſis manè tribus aut 4. horis ante paſtum hauriatur. Cibus paucus ægro dandus, iſque vnius generis & vnius apparatus, aſſus potiùs quàm elixus: pro bellariis omnes fructus ablegandi, præter vuas damaſcenas: decima hora prandebit,quinta cœnabit,& circa decimam veſpertinam ad lectulum ſe componenti æqualis oxymelitis doſis propinabitur & porrigetur. Cauendum tamen ne vi repugnante,& negante na-

tura, ſeu matutino ſeu veſpertino tempore ſudores eliciantur, niſi ſua ſponte erupturiant naturæque motu proprio foras protrudantur: Proprius enim huius nobiliſſimi remedij eff.ctus eſt maleficos humores per ventris vias & vrinæ ductus excernere, ſanguiniſq; maſſam ſordibus & fœda illuuie inquinatam atq; conſpurcatam repurgare. Huius vſus ſępe repetēdus, & ad quindenam ſaltem prorogandus, ſi malum contumacius renitatur, nec facilè cedat propter fomitem penitiùs inſidentem, in longius tempus æger huius oxymelitis vſum producet: hæc via & ratio expugnādorum magnorum affectuum contra naturam optima & tutiſſima eſt, non autem primo quoq; tempore violento Pharmaco ipſos extirpare, vt multi perperam factitare ſolent: fidem facit hoc oxymel magiſtrale, cuius opę & dote atque vſu ſæpè repetito tum paralyſis tum peruicaciſſima quæq; venerea lues, etiamſi nodoſa & tophacea, etiamſi vlcerationes carioſas & cancroſas comites habeat, ſenſim & paulatim domatúr, & radicitus euellitur. Quòd ſi oxymel diſpliceat, ſume vinum album, quod maiorem cum natura, quàm oxymel ſocietatem habet, cęteraque vt dicta ſunt perfice. Ita enim concinnatū longè vtilius erit hoc remedium obæſis hominibus & temperaturis pituitoſis, iiſque qui iam vino aſſueti ſunt: quemadmodum oxymel temperamento calido & bilioſo donatis, & abſtemiis conuenientius iudicatur, ſi aquarum cardui benedicti & vlmariæ loco, aquam fumariæ & cichorij addideris.

Si viſum fuerit alio præparationis modo eoq; faciliore & breuiore, oxymel componere poteris:

ris: maximè ſi aceti medicati iam expoſitæ differentiæ non vbiuis locorum paratæ inueniantur. Si itaque non ſit ad manum acetum roſaceum, bugloſſatum, ſambucinum, aut aliud quoduis, cuius tamen ope opus tibi eſſet, ſatis erit, ſi ſuo tempore horum medicamentorum flores aut conſeruæ aceto admiſceantur, quod ſi etiam paſſulati aceti, aut veronicæ ſiue floris caryophylli non ſuppetat copia, adde ſuo loco vuas Damaſcenas vel Corynthias ac ſufficienti quātitate, aut veronicas. Igitur vt exerceamus pharmaceuticæ ſtudioſum in extemporaria oxymelitis compoſitione, in medium proferemus exempli loco oxymelitis diuretici & aperientis noſtræ deſcriptionis formulam, cuius vſus erit, dum viſcerum obſtructiones tollere, dum incidere, attenuare & diſſoluere humores viſcidos & concretos, vrinas ciere, menſtruumque fluorem præter naturæ inſtitutum ſuppreſſum prouocare: quinetiam dum calculum renum atterere & comminuere paulatim & ſenſim voluerimus: deſcriptio eſt huiuſmodi.

Oxymel diuteticum.

℞ *Mellis albi Narbonenſis prouincialis aut Hiſpanici (quale optimum iudicatur & fæcibus minus abundans)* ℔ ij.

Quibus primò addes

Aquæ itidem ℔ ij.

Blando igni hæc committantur, vt ſecundum artis præſcriptum fæculentia deponatur, quæ tamē pauca erit: qua penitus ablata, admiſcebis ℔. vj. aquæ & duas aceti generoſi, ſiue albi ſiue rubri

non refert, vel vnam & ſemiſſem, ſi minus acidum affectes: huic miſcellæ fictili vitreato conuenienti contentæ, adiicies quæ ſequuntur:

℞ *Rad. Taraxaci*
Valerianæ
Vincetoxici
Rubiæ tinctorum
Aſari
Eryngij
Fœniculi
Petroſelini
Rad. Ononidis ana ℥ ij.
Raſ. Corticis Fraxini
Capparum
Tamariſci ana ʒ x.
Sem. Raphani
Bardanæ
Aniſi
Coriandri
Fœniculi dulcis
Petroſelini
Aſparagi
Cinnamomi electi
Caßiæ ligneæ ana ʒ ß.
Flor. Hyperici
Geniſtæ
Sambuci ana p. ij.

Omnia ſimul coquantur ad medietatum conſumptionem, poſt traiiciantur ſemel atq; iterum per manicam Hippocratis ad meliorem clarificationem, habebis oxymel ad ea accommodatũ, quæ ſuprà commemorauimus, de quo vtendum ad

ad pluſculo dies, doſis ℥ iiij. Huius oxymelitis parandi ratio valdè facilis eſt, ad cuius normam infinitas alias formulas componere licebit, quę non maiorem quàm apozemata difficultate parandi modum ſpectes præ ſe ferent.

Apud Nicolaum Mirepſum, Meſuæum alioſque veteres auctores, imò etiam recentiores, reperies alias oxymelitis ſpecies tam humoribus præparandis, quàm expurgandis dicatas: quo in numero eſt oxymel helleboratum maius Juliani, tantopere à Geſnero celebratum aduerſus morbum comitialem, & varios alios morbos, vt iam diximus. Verùm non fuit noſtrum inſtitutum, quæ paſſim in aliorum ſcriptis recitantur, in hanc noſtram Pharmacopœam coaceruare: accedit præterea, facillimum fore etiam tyroni, ſi vini hellebotati, cuius antea fecimus mentionem, parandi modum norit, ad eius exemplar oxymel efficere helleboratum, tum maius, tum minus. Inſtat iam vt de hydromelite pauca dicamus.

De Hydromelitum componendi ratione & varietate.

CAP. XI.

PRincipem locum huiuſce tractatus dabimus vinoſo hydromeliti: quandoquidem potionis genus ſit ſuauiſſimum, æque alimentarium ac medicamentoſum, iis affectibus maximè peculiare, quibus vinum damnoſum eſt & nocuum, vt ſunt paralyſes, arthritides, &c.

Hydromel vinoſum.

℞ Mellis albi Narbonenſis optimi granulati

partem vnam, aquæ pluuiæ partes quinque, po-nantur in cacabum æneum ſtanno incruſtatum, his liquoribus recipiendis ſatis capacem, mel & aquam ſimul confunde, hæc tamen plus quàm tepida & calidiuſcula eſſe debet, dum melli ſociatur: fiat horum coctio, ſed blando calore procurata, id eſt, quàm minimùm ſines feruefcere: atque interim ſpumam cochleari ſolido vel perforato diligenter auferes, ipſumque decoctum ad vnius tertię conſumptionem conſumi permittes: adæquatæ coctionis nota tibi erit, ſi ouum recens iniectum non demergatur, ſed ſupernatet. Totum artificium in coctionis modo conſiſtit, proinde induſtrium te & accuratum eſſe oportet, ne in illius defectu aut exceſſu pecces. In mellis bonitatem etiam attendere debes: Si enim primæ notæ fuerit, minorem expoſcit coctionem, ſi ab illa recedat maiorem. Porrò materiam perfectè coctam adhuc mediocriter calentem per duplicatum pannum tranſmittes, vel per Hippocratis manicam, ſed amplam & huic miniſterio tantùm dicatam, vt ita exquiſitius craſſior fæx ſecernatur. Tum transfundes in dolia vinum maluaticum olim recipientia, vel in alia quæ ex vaſe, quod vinum album idque generoſiſſimum continuit, fabricata fuerint. Expones deinde diebus canicularibus ad Solis radios, vel potius in hypocauſtum calidum transferes, vel etiam ſupra furnum collocabis, in quo quotidie panificia coquuntur. Relinques illic menſem vel ſex hebdomadas in fermentationis & defæcationis gratiam. Tandem vaſcula in cellam traduces. Vſus erit non ante trimeſtre: intereà temporis hydro-

mel vinoſum penitus fit, ſimiléque redditur vino maluatico è Creta aſportato: atque hic modus vulgaris eſt.

Qui enim tartari tincturam elicere norunt, illiuſq; tantum in ſingula dolia addunt quantum poteſt capere putamen oui, & qui artem tenent fermentum adiungendi ipſi hydromeliti vt augeatur & producatur ebullitio, potionem multò præſtantiorem efficiunt, quæ nihil mellei ſaporis guſtui repræſentat, nunquam aceſſit, & quæ diutiſſimè integra ſeruatur, imò hydromel ita paratum in dies melius redditur, & quo antiquius, eo generoſius euadit.

Huiuſmodi hydromel quemadmodum nuper deſcriptum, vtile eſt prouectæ iam ætatis hominibus, pituitoſis, aſthmaticis, paralyticis, epilepticis, podagricis, calculoſis & ſimilibus quibus vini vſus interdicitur.

Ex cōmemorato maluatico vino noſtro artificiali, extrahitur præſtātiſſima aqua vitæ, vino lōgè accommodatior ad eliciēdas rerum eſſentias. *Aquæ vitæ ex hydromelite vinoſo optima.*

Idem etiam hydromel vinoſum non deſtillatum optimum organum ad plurimorum medicamentorum extracta conficienda. Ex illo quoque acetum componitur validum ac vegetum, quod vinoſo aceto non cedit ad diuerſa remedia, & diuerſis oxymelitis compoſitionibus æquè conueniens ac acetum vulgare. *Acetum hydromelitis.*

Hydromel ſimplex officinarum.

Hydromel ſimplex quo communiter Pharmacopœi vtuntur ita fit.

℞ *Mellis optimi* ℔ j.

Aquæ ℔ *viij.*

Fiat commiſtorum coctio ad perfectam mellis deſpumationem. Tot hydromelitis ſpecies præparari poſſunt, quæ vel morbificum humorem excernunt, vel excretioni idoneum reddunt, quot oxymelitis, eadémque etiam medicamenta recipere poterunt, prout agendórum ſcopi dictitabunt & inſinuabunt.

Hydromel cum ſucco ceraſorum ad ſitim ſedandam.

℞ *Aquæ fontanæ* ℔ *xij.*
Mellis albi ℔ *ij.*

Coquantur ſimul, donec expurgata ſint, hoc eſt mel amplius ſpumam non emittat: Adiice
Succi ceraſorum acidulorum ℔ *ij.*

Rurſus bulliant parùm ſpumam auferendo quàm fieri poteſt accuratiſſimè, tum hydromel è ceraſis habebis ſaporis iucundiſſimi: Eodem planè modo conficies è ſucco citri aliiſque ſuccis acidis & gratis, vt indeſſiant potiones dulcacidæ, ſuauiſſimæ, & ad omnes febres oxyſaccharo potiores & aptiores.

Melicratum vinoſum cum multis aromatibus paratum, mecum ab illuſtriſſimo principe Frederico piæ memoriæ, Electore Palatino communicatum.

℞ *Mellis optimi & albiſſimi partem vnam, vel* ℔ *x.*
Aquæ pluuiæ, ſi haberi queat aut fluuiatilis partes ſex vel ℔ *60.*

Imponito in cacabum reſpondentem copiæ hydromelitis quam componendam ſuſcepiſti: vtrumque ſimul confundito, coquito, & craſſiorem

rem fæcem deſpumando detrahito: deinde herbas quæ ſequuntur reſiccatas imponito, ſacculoque concludito, videlicet

Saluiæ
Arthemiſiæ
Hyſſopi
Origani
Hormini
Betonicæ ana m.j.]

Prætereà alio nodulo recipito

Baccarum lauri craßiuſculè conquaſſatarum ℔ j.
Flor. Lupuli m. iij.
Hordei integri p. iiij.

Omnia ſimul bulliant, & à ſpuma expurgentur ad partis tertiæ conſumptionem, ita vt liquor ouum recens immiſſum in ſuperficie ſine demerſione contineat, vt iam ante demonſtrauimus: fiat omnium exquiſita per pannum traiectio. Colatura recondatur vno aut pluribus doliolis, prout quantitas liquoris poſtulat. Vaſa autem vinum album generoſum antè adſeruarint, quæ etiam firmiſſimè ligneis circulis coagmentata ſint, ne diſſiliant aut diſrumpantur ſpirituum agitatorum efferueſcentia. Elapſis tribus aut quatuor diebus à feruore per vaſorum latiuſcula & ſuperna orificia nodulum ſuſpendito, cuius hæc eſt materia.

℞ *Cinnamomi*
Garyophyllorum
Galangæ
Piperis
Granorum paradiſi ana ℥ ß.

Aliquot dies feruefcendo & fermentando liquori concedito: Tandem ſingula vaſa ad eorum capedinem replebis eodem liquore: quem quibuſdam lagenis ſeruatum oportuit, & arctè obturabis appoſito operculo: ſed memineris aromaticum nodulum relinquendum eſſe. Poſt tres menſes liquorem habebis planè vinoſum, linguam iucundiſſimè afficientem & oblectantem, nec minus vtilem maximè hyemalibus frigoribus, ſi manè ieiuno ventre quotidiè ad duas aut tres vncias aſſumatur. Mirificè enim ſpiritus exhauſtos reparat, obtuſiores ſenſus illuſtrat, & acuit, oculos imbecilliores corroborat, hebetiores iuuat, auditus grauitatem & difficultatem ſanat, omnibus principibus partibus robur & firmitatem addit, cordi ſcilicet, cerebro, quinetiam ventriculo maximè languenti & debilitato. Et, vt vno verbo dicam, eſt languidæ ſenectutis refocillatio, leuamen, caloriſque reſtauratio: denique ad contracturas, paralyſes & ſimiles affectus frigidos, quibus ſenectus obnoxia eſt, ſalutare præſidium iudicatur.

Vſus.

Melicratum Senectutis fulcrum.

DE SYRVPIS.

CAP. XII.

SYrupi, quorum ſaccharum baſis exiſtit, in nullo vſu erant tempore Hippocratis, Aretei, Galeni, Aëtij & aliorum his coætanæorum, qui tamen vinum ad certam conſiſtentiam coctum, ſapam ab illis appellatum, vſurpabant. Galenus multis in locis huius mentionem facit, vt colligere licet ex ca.5. lib.3. de compoſitione medica-

mento-

mentorum per genera, & ex lib. 12. meth. circa finem. Hoc nomine etiam decoctum quodlibet, ſuccusve melle dulcoratus comprehendebatur, vt patet ex c. 1. lib. ſexti ſecundum locos. Porrò hæ antiquorum remediorum formulæ ſyruporum noſtrorum claſſe contineri poſſunt, de quorum nominis etymologia ſolus Actuarius inter veteres verba facit, quo loco etiam ſacchari meminit: recenſens enim formulas compoſitionéſque remediorum, quibus medicina vtitur, tandem cum ventum eſt ad potiunculas ſiue liquidiora remedia hæc ſcribit: *Aut aquam decoquentes ad tertias, & colantes eum tantùm liquorem iam medicamentoſum vſurpamus, aut cum altero quopiam, puta vino, melle, ſapa, vel eiuſmodi alio conueniente propinamus: aut quod proportione iis reſpondet, σάχαρ nuncupatum: vel mel, prout expedire arbitramur: denuò cum medicamento, quovſque conuenerit ac conſtiterit, coquimus & σεράπιον vel ζυλάπιον: nec verò hodie ferè ſyrupum vel iulepium barbara voce nominamus.* li. 5. c. 10. method.

Hinc paret ſyrupum nihil aliud eſſe, quàm medicamentum conſiſtentia liquidiore præditum compoſitũ, vel ex ſtillatitia aqua, vel ex ſucco, infuſione & decocto radicum, foliorum, florum, fructuum, & ſeminum, plantarum, quæ omnia ſint cocta conuenienter & ad amuſſim, cum ſaccharo aut melle ad conſeruationem longiorem & guſtum iucundiorem.

Jam verò Syrupi, ſecundum Meſuæum, in ſimplices & compoſitos, diuiduntur.

Simplex Syrupus duobus modis dicitur, aut compoſitionis aut efficaciæ ratione.

Qui Simplex dicitur propter compoſitionem

paratur ex ſucco, maceratione, aut decoctione partium vnius tantùm plantæ, admiſcendo tantum ſacchari qnantum ſatis fuerit, & ad legitimam conſiſtentiam decoquendo. Componitur etiam ex ſolis aquis ſtillatitiis plantarum: huiuſmodi autem remiſſionem & minorem coctionem poſtulat: vtendi tempore etiam plerumque conficitur, & ab Arabibus peculiariter Julep nominatur.

Simplex Syrupus ratione eff ectus is vocatur, quòd quamuis ex plurimis ſimplicibus concinnatus ſit, tamen vnico deſtinatus eſt tantùm operi: aut enim attenuat, aut aperit, aut inſpiſſat, aut calefacit, aut refrigerat, aut ſimili cuidam indicationis ſcopo operam & opem ſuam dedicat.

Compoſitum. Compoſitus ſyrupus nuncupatur ratione diuerſorum medicamentorum ipſum conſtituentium, ſiue factus ſit ex ſuccis variis ſimul commiſtis, quemadmodum ſyrupus Bizantinus Meſuæi paratur ex ſolis ſuccis endiuiæ, apij, lupulorum, bugloſſæ clarefactis & coctis cum idonea ſacchari copia: ſiue componatur ex iiſdem ſuccatiũculis, quibus alia multa incoquantur: ſiue ex ſolo radicum, corticum, foliorum, florum, fructuũ, & ſeminum plantarum decocto, vt eſt ſyrupus Bizantinus compoſitus eiuſdem Meſuæi, ſyrupus acetoſus diarrhodonis Meſ. ſyrupus de arthemiſia, de praſſio, de hyſſopo, &c. qui ex aqua communi fiunt, vel pluuia vel ſtillatitia: Aliquando vinum etiam additur, vt in ſyrupo de abſinthio: aliàs acetum, vt in ſyrupo Bizantino compoſito Meſuæi, acetoſo diarrhodon ex eiuſdem authoris deſcriptione: quinetiam ſyrupus acetoſus

ſetoſus, ex ſolo aceto & ſaccharo componitur.

Videtis hic paucis expreſſam præcipuam diuiſionem quam faciunt Dogmatici ſuorum ſyruporum; quorum maxima ex parte apud illos vſus eſt in præparandis & mitigandis humoribus, vt attenuati, deterſi, liquati, & domiti faciliùs cedant catharticis medicamentis, quorum vſum præparantia illa præcedere debent, vt teſtis eſt Galenus variis in locis: propterea numeroſis ſyrupis præparatoriis, & ſingulis eorum ſcopis ſtatim ſubiungunt ſyrupos tam ſimplices, quàm compoſitos purgatoria dote inſignitos: quales exiſtunt ſyrupi ex.g. infuſ. violarum & roſarum ſimpl. & compoſ. cum agarico, & ſyrup. de cichor. cum rheo, ſyrupus Sabor cum ſenna paratus, &c. Hinc etiam colligere licet ſyruporum diuiſionem, qua alij dicuntur purgantes, alij non. *Vſus ſyruporum.* *Cõment. in Aphor. 14. li. 1. & l. 2. Aphoris. 9.*

Atque hæc generatim dicta ſunt in gratiam nouorum & iuuenum Medicorum, & Pharmacopœorum, quibus præcipuè noſtros hoſce labores dedicamus: Quare hanc rem denuò reſumemus, & magis ſpeciatim vt doceantur, tractabimus. Nefas enim exiſtimarem, duo illa ſuprema capita tanti in medicina momenti, de humorum vitioſorum præparatione, & eorundem purgatione ſcilicet, perfunctoriè, & quaſi ſicco pede percurrere.

Proinde vt inſtitutæ à nobis methodi veſtigiis inſiſtamus, catalogum præparantium ſyruporum proponemus, nec quoslibet, ſed communiores & magis neceſſarios ad medicinam faciendam commemorabimus: ordine digeremus calidos, frigidos, mediocres, tum ſingulos ſingulis *Quid in ſyruporũ doctrina reformãdum.*

humoribus accommodatos, & peculiariter conuenientes atque etiam pro afflictæ partis conditione apponemus. Aliquot ſyrupos quoque expungemus, quorum diſpenſatio inutilis videtur, aut ſaltem non neceſſaria: in eorum autem locum ſubſtituemus alias nouas ſyruporum formulas, eaſq; per quàm vtiles & opportunas, quæ in vulgatium Pharmacopolatum officinis nō proſtant. Multa caſtigabimus, quæ perperàm in parandi modos irrepunt: tandem hoc caput de ſyrupis tot facilibus, efficacibus & variis compoſitionum formulis ditabimus & decorabimus, vt lector quilibet, modò humanitatem omnem, & gratum beneuolumque animum non exuerit, aut mali geniј particeps, vel critico reprehendendi ſtimulo percitus non extiterit, anſam arrepturus ſit meos labores celebrandi exhidendique gratæ mentis teſtimonium.

Syrupi calefacientes hac ſerie continentur.

Syru. de
- *Abſinthio*
- *Artemiſia*
- *Betonica ſimpl.*
- *Beton. compoſ.*
- *Calamentha*
- *Cort. citriј*
- *Epithymo*
- *Hyſſopo*
- *Mentha minori*
- *Mentha maiori*
- *Praßio*
- *Quinque radicibus*

Stœchados ſimpl.
Stœchados compoſ.
De Thymo.

Syrupi refrigerantes.

Syru.
Acetoſus ſimplex
De ſucco acetoſa
De agreſta
Berberorum
Acetoſitat. citrij
De ſucco cichorij
De cotoneis
De endiu. ſimpl.
De ſucco ceraſorum
De granatorum acidorum ſucco
De granatis dulcibus
De limonibus
De nenuphar. ſimpl.
De nenuphar. compoſ.
De papaue. ſimpl.
De papau. compoſ.
De pomis ſimpl.
De portulaca
Violarum.

Syrupi temperati:

Syru.
Acetoſus compoſ.
Acetoſus diarrhodon
De Borraginis ſucco
De bugloſſa
Byzantinus ſimpl.
Byzantinus compoſ.
De endiu. compoſ.
Fumar. ſimpl.

Syru.
- *Fumar compoſ.*
- *De glycyrrhiza*
- *Iuiubinus*
- *Lupulorum*
- *Myrtinus*
- *Ex mercuriali*
- *De duabus & quinque radicibus*
- *Sabor. compoſ.*
- *De ſcolopendria*
- *De ſcabioſa*
- *De veronicæ ſucco.*

Ex his ſyrupis alij præparant ſiue concoquunt pituitam, alij bilem atram, alij verò flauam.

Pituitam præparantes in genere ſunt,

Syru.
- *De Duabus & quinque radicibus*
- *De mentha* — *Minor*, *Maior*
- *De ſtœchade* — *Simplex*, *Compoſitus*
- *De praſſio*
- *De pæonia*
- *De Hyſſopo*
- *De betonica* — *Simplex*, *Compoſitus*
- *De calamintha*
- *De arthemiſia*
- *De abſinthio*
- *De corticibus citrij*
- *De eupatorio*
- *De rubia tinctorum,*

Cum aquis

Fæniculi

Apij

Abſinthij

Abſinthij
Saluiæ
Nepetæ
Menthæ
Petroſelini
Baſiliconis
Maioranæ
& ſimilibus.

Melancholicum ſuccum digerentes ferè hi ſunt:

Syru. *De fumaria*
De lupulis
De ſucco borraginis
De ſucco buglosſæ
De ceterach ſiue ſcolopendria
Capill. veneris
Bizantinus
De thymo
De epithymo
De pomis,

Cum aquis

Pomorum redolentium
Buglosſæ
Borraginis
Lupulorum
Fumariæ
Meliſſæ
Scolopendriæ
Florum ſambuci
Geniſtæ.

Bilem flauam concoquentes.

Violarum
Ex infuſione violarum
De ſucco violarum

Syru.
- *Acetoſa* { *Symplex* / *Compoſitus*
- *De ſucco acetoſæ*
- *De ſucco cichorij*
- *Endiuiæ*
- *De ſucco ceraſorum*
- *De ſucco portulacæ*
- *Mirtinus*
- *De limonibus*
- *Acetoſitatis citrij*
- *De agreſta*
- *Berberis*
- *De cotoneis*
- *De nymphæa* { *Simplex* / *Compoſitus*
- *Acetoſus*
- *De granatis*
- *De papauere*

Cum aquis
- *Lactucæ*
- *Nenupharis*
- *Roſarum*
- *Violarum*
- *Portulacæ*
- *Acetoſæ*
- *Cotoneorum*
- *Endiuiæ*
- *Cucurbitæ*
- *Cichorij*
- *Solatri*

Syruporũ alij aliis potentiores. Inter iam enumeratos ſyrupos, alij in præparandis humoribus mitius agunt, alij vehementiùs: prout videlicet humor alius alio eſt craſſior, viſcoſior

coſior, tenacior, aut præparationi, attenuationi & liquefactioni minus idoneus. Nam vt pituita alia eſt tenuior, alia verò craſſior ac glutinoſior: ita humor melancholicus alius aquoſus ſiue ichoroſus, vt vult Hippocrates, alius verò inſtar tartaris & fæcum aceti, fæculentus eſt, vt atrabiliarius. Pro varia igitur humorum natura, alij ſyrupi, minori vel maiori operandi poteſtate præditi, vſurpandi ſunt. Quod medico imprimis obſeruandum, & cognitu per neceſſarium eſt, vt aptum præparando humori præſcribat remedium. Choleræ præparandæ exemplo hoc clarius patefaciemus.

Commēt. in Aphoriſ. 16. 2. prognoſt. li. de nat. fac. 2. & 1. de atra bile.

Cùm enim bilis adeò interdum efferueſcat, vt corpus ipſum erodat ex ſententia Galeni: nonnunquam autem incaleſcat ſimul & incraſſetur, vt in bilem vitellinam conuertatur: aliàs tenuior fiat, qualis eſt pallida, vt idem docet Galenus pluribus in locis: boni ac periti medici partes erunt, aduerſus prædictæ bilis incommoda ſyrupis vti, nunc refrigerantibus & mitigantibus, nunc attenuantibus & incraſſantibus ad eius craſſitiem incidendam, & incraſſandam contra nimiam ipſius tenuitatem. Ad bilis feruorem contemperandum conueniet ſyrupus de ſucco violarum, de ſucco acetoſæ, de ſucco portulacæ, acetoſus ſimplex, de limonibus, de granatis, cum aquis portulacæ, lactucæ, melonum, fragarum: & id genus aliis, cum quibus concinnari poterunt Iulepi.

Digeſtio ſiue præparatio bilis.

Si bilis ab exceſſu caloris, vt in febribus ardentibus plerumq; accidere ſolet, vſque adeò incraſſatur, vt in vitellinam degeneret, & in hepate, me-

ſenterio, & partibus aliis nutritioni famulantibus obſtructiones pariat: vtendum erit ſyrupis attenuantibus & aperientibus, citra tamen manifeſtam calefactionem: in quem finem præſcribendi ſunt ſyrupi endiuiæ & acetoſæ compoſiti, ſyrupus acetoſus diarrhodon à Meſuæo deſcriptus, ſyrupus Bizantinus ſimplex & compoſitus, & id genus alij cum aquis agrimoniæ, abſinthij lupulorum, fumiterræ, ſcolopendriæ, graminis valerianæ, &c.

Syr. attenuantes bilem.

Sic ad bilem nimis tenuem incraſſandam mirifice conferunt ſyrupi papaueris, portulacæ, nympheæ, myrtillorum, agreſtæ, berberorum, granatorum, cum aquis lactucæ, melonum, portulacæ, nymphez.

Syr. incraſſantes bilem.

Hæc breuiter de ſyrupis, humorum præparationi aptis monuiſſe ſufficiat.

Notandum eſt præterea ſyrupos illos omnes certis quibuſdam corporis partibus eſſe appropriatos: nonnulli enim dicuntur cephalici, qui cerebri affectibus appropriati ſunt: veluti ſyrupi betonicæ, ſtœchados, pœoniæ, meliſſæ, &c.

Syr. Cephalici.

Nonnulli ſunt thoracici ſiue pectorales: vti ſyrupi iuiubarum, papaueris rheadis, de ſucco ſcabioſæ, tuſſilaginis, capillorum veneris, de liquiritia, de praſſio, de hyſſopo, & ſimiles: quorum alij tenues incraſſant humores, alij craſſos & viſcoſos attenuant, & vna eadémque opera anacatharſin ſiue expectorationem promouent.

Pectorales.

Alij ſunt cardiaci, vti ſyrupi acetoſitatis citrij limonum, de ſucco arantiorum acidorum, cera-

ſorum & granatorum, de ſucco bugloſſæ, borraginis, &c.

Syrupi menthæ maior & minor, de abſinthio, de ſucco acetoſæ, de roſis ſiccis, de agreſta, myrtynus, &c. ſunt ſtomachici: quorum illi roborant ventriculum à nimia frigiditate languentem, & pituitoſas, crudas, mucilaginoſas impuritates, in eius tunicis tenaciter inhærentes, detergunt & emundant, ſimulque flatus diſcutiunt: hi verò conferunt ad contemperandam bilem, ipſumque ſtomachum à nimia ipſius acrimonia laceſſitum & debilitatum adſtringendo corroborant. *Stomachici.*

Hepatici ſunt, ſyr. de ſucco cithorij, de ſucco endiuiæ, Byzantinus ſimplex & compoſitus, acetoſus diarrhodon: horum alij ardorem hepatis compeſcunt & reſtinguunt: alij verò eiuſdem obſtructionem, quæ fomes eſſe ſolet plurimorum affectuum, & ipſarum plerumque febrium, reſerant & tollunt. *Hepatici.*

Sic lieni conducunt ſyrupi de ceterach ſiue ſcolopendria, lupulorum, fumariæ, & de pomis, &c. *Splenici.*

Renum affectionibus proſunt ſyrupi de althęa & fructuum alkekengi. *Nephritici.*

Matrici verò ſuccurrunt ſyrupi de artemiſia, de mercuriali, &c. *Hiſterici.*

Ex tanta ſyrup. multitudine plurimi occurrunt, qui ad enarratos vſus, & eaſdem partes adaptari poſſunt: plures qui ſuperuacanei, paſſim obſoleti, ac minùs neceſſarij, ex diſpenſatoriis protſus eradicandi ſunt: nonnulli præterea nondum ibi deſcripti inueniuntur, quorum tamen *In officinis ſunt multi Syrupi non neceſſarij.*

diſpenſationi incumbere debet induſtrius quiuis pharmacopœus, eoſque in officinis paratos adſeruare, ob magnam illorum vtilitatem: ſiquidem remedia exiſtunt ſpecifica ad plurimos grauiſſimos morbos. Horum nobis partem communicarunt viri hinc inde doctiſſimi & rei medicæ experientiſſimi: plurimam verò partem illorum, noſtro marte & arte adinuenimus, quos ſimul certa experientia à nobis comprobatos animo liberali, publici nunc iuris facere placet.

Sequitur catalogus ſyruporum, de quibus nobis ſermo eſt.

Violaceus, tribus modis paratus
Mucharum ſiue ſyrup. infuſionis roſarum
Citoniorum ſine ſacchare
De pomis cum ſena
Florum calendulæ
Primulæ veris
Lauendulæ
Flor. tiliæ arboris
Liliorum conuall.
De ſucco peti ſeu Nicotianæ — *Simplex*, *Compoſitus*
De ſucco hederæ terreſtris
Elorum papaueris rheadis
De ſucco ſcordij — *Simplex*, *Compoſitus*
Centaurij minoris
Florum ſambuci
Florum camomillæ
De granis maturis ſambuci
Florum ebuli

De granis

Syru.
- *De granis maturis ebuli*
- *De granis hederæ*
- *De ſucco cucumeris agreſtis*
- *De eſula*
- *Florum geniſtæ*
- *Fructuum ſenelorum* — *Simplex* / *Compoſitus*
- *De ſucco foliorum mercurialis*
- *De ſucco alchimillæ*
- *Plantaginis*
- *Saniculæ.*
- *Florum maluæ arboreſcentis* — *Simplex* / *Compoſitus*
- *De ſucco radicis bryoniæ.*
- His addemus Syrupos
  - *De corallis*
  - *De margaritis.*

Quorũ præparationis imitatione quilibet peritus medicus, & qui vel tantillũ in philoſophia & medicina Hermetica ſit verſatus (hæc.n. Dogmaticæ plurimum adfert ornamẽti) poterit infinitos alios ſyrupos componere, in quibus hyacinthus, granata, aliíque pretioſi lapides baſis vicem ſubibunt, & plures contumaces affectus edomabunt.

Huiuſmodi ſyrupos, nequaquam triuiales, neq; plebi notos, in publicam lucem nunc producendos iiſque pharmacopœam noſtrã reſtitutam locupletãdã cẽſemus: quorũ facultas & vis ſpecifica potẽtiſſima eſt & efficaciſſima ad omnes vniuerſi corporis affectus, vt paulò poſt ſumus oſtenſuri.

Addemus inſuper his, in maiorem operis noſtri gratiam, ſicut & ſuprà polliciti ſumus, omnis generis ſyrupos haud vulgares, ex aromatibus &

ſimplicibus odoratis, vnde olea elici poſſunt paratos, veluti ſunt

Syrupi aromatũ & rerum odoratarum.

Syru.
Cinnamomi
Garyophyllorum
Nucis moſchatæ
Carpobalſami
Cardamomi
Piperis
Ligni aloes
Rad. angelicæ
Zedoariæ
Sem. fœniculi
Aniſi
Pæoniæ
Baccarum Lauri
Iuniperi
Fol. & flor. ſaluiæ
Roſmarini
Hyſſopi
Thymi
Serpilli
Maioranæ
Cort. Citrij
Arantiorum, & ſimilium.

Quorũ omniũ pręparatio vna eadémq; eſt, eaq; facillima, qua ſyrupis cũctę corporũ ſimpliciũ dotes ac virtutes longè perfectius imprimũtur, quã euenire ſolet in vulgari ſyruporum præparatione. Addemus præterea modũ eliciẽdi multorũ florũ tincturas, eaſq; in ſyrupos vel in lapia cõcinnandi.

Præparationes, proprietates, ac vſus ſyruporum noſtræ deſcriptionis, ad quorum normam complures qui vulgares ſunt reformari poſſunt.

Non

Non diu hic in deſcribendis ſyrup.vulgarium formulis ſiue ij calidi ſunt, ſiue frigidi, aut temperati, immorabimur: illa enim trita nimis & vulgaria, ac vel minimo Pharmacopœæ tyroni notiſſima ſunt, quorum etiam numeroſam ſuppellectilem ſuppetunt diſpenſatoria, quò lectorem ablegamus.

Artis ſpagiricæ nobiles operationes.

Syrup.igitur nonnullorum haud vulgar.acceſſione nunc Pharmaciam noſtram amplificabimus, eamque ditabimus quibuſdam ornamentis, à Spagirica arte mutuatis, quæ ſolâ digeſtione & putrefactione, cruda concoquere, amara dulcorare, acidaque & acria contemperare docet, etiam ſine ſacchari additione. Hac methodo medicamenta eiuſmodi ritè præparata, etiam in minori doſi exhibita, vtiliora, & guſtui gratiora redduntur, ſuaque munia iuxta tres illas conditiones, tantoperè ab Hippocrate commendatas, citò, tutò, & iucundè, perficiunt.

Syrupis in vniuerſum præparandis inſeruiunt potiſſimum radices, ſemina, folia & flores vegetabilium. Ex foliis & floribus tanquam partibus plantarum mollioribus exprimitur ſuccus: ex radicibus & ſeminibus plerunque fiunt decoctiones aut infuſiones, quæ cum certa ſacchari quantitate, poſtea in ſyr. decoquuntur.

Syrupi vt retineant ſaporem & odorem ſuorum ſimpli-

Noua quædam methodus componendorum ſyrup. reſeruatis propriis coloribus & odoribus innoteſcere cœpit: de quibus in Pharmacopol. antiquorum, vel etiam recentium ne gry quidem: quo artificio hoc noſtrum ditabimus opus. Paradigmatis loco ſumemus ſyr. violatum, eiuſque præparandi aliquot trademus me-

cium, interdum etiam colorem. thodos, quibus proprium florum illorum & odorem ſuauem, & pulchrum ſimul colorem conſeruabimus.

Syrupus violatus violaceus.

I. MODVS.

Syr. viol. aliquot modi. Accipe flores violarum, ſuo tempore virentes, quibus foliatim ſtudioſè examinatis, quicquid album viridéque ipſis adfuerit, diligenter admodum ſecernendum, adeo vt nihil aliud præterquam quod violaceum ſit, relinquatur: neque hic in re pulchra & vtili labori parcendum erit: collecta florum optimè mundatorum ſatis bona quantitate, in mortario marmoreo, piſtillo ligneo contundantur, veluti in conſeruarum præparatione vſuuenire ſolet. Accipe horum florum ita contuſorum ℥ iiij. ſacchari (inſtar ſacchari roſati perfectè ex arte cocti) ℔ j. infunde ſaccharum illud ita coctum, & adhuc feruens in mortario, quo dicti flores continentur, & omnia probè inuicem miſce, ac ita in infuſione ſine per 24. horas: dein modicè calefacta per torcular exprimantur: Et ita habebis ſyrupum violatum violaceum.

II. MODVS.

Aut ſi voles, ex floribus illis contuſis, præloque ſuppoſitis, ſuccum educes: cuius accipe ℥ iv. ſacchari albiſſimi ℥ vj. mixtis omnibus, & in cucurbita vitrea poſitis, ſtent in baln. Mar. feruenti per duas horas, vſque dum ſaccharum optimè ſolutum, & in conſiſtentiam ſyrupi decoctum fuerit. Spumam, ſi quæ adſit, ſpatula ſeparabis, & elegantem eximiúmque habebis ſyrupum.

III. MO-

III. MODVS..

Vel accipe flor. optimè, vt ſuprà mundatorum ℔ j. aquæ pluuialis, vel violatum ℔ ij. macerentur per 24. horas: dein prælo exprimantur: expreſſioni adde eandem quantitatem nempe ℔ j. eorummet florum recentium, & per idem temporis ſpatium denuò macerentur, ac tandem exprimantur: reiteretur eadem operatio quater vel quinquies: quò pluries, eò meliùs. Vltimæ expreſſioni, ad ℔ iij. aut quatuor circiter redactæ, addi poſſunt ſacchari ℔ xii. & inditis omnibus in vas vitreum aut ſtanneum, ſinantur in B. M. calido vſque ad iuſtam ſyrupi decoctionem.

Huius ſyrupi vim ac facultatem ſi reddere cupis præſtantiorem & efficaciorem, adeò vt clementer & benignè purget, aquæ communis vel aquæ violatum loco infuſio fiat cum duabus libris ſucci violarum: atque ſi eundem ſyrupum in minori quantitate præparare ſit animus, de præſcriptis doſibus tantum detrahas, quantum videbitur.

En triplices illos modos, iuxta quos non tantum violarum, ſed omnes etiam omnium aliorum florum ſyrupos conficies, qui impregnati ſint ac tincti proprio ſuo ſapore & odore, in quibus qualitatibus rerum omnium virtus ac eſſentia præcipua conſiſtit.

Cùm igitur circa infuſiones verſemur, inque pharmacia maximus ſit vſus ſyrupi nouem infuſionum de roſis pallidis, qui mucharum dicitur: non alienum erit ab inſtituto, ſi eiuſdem vnam atque alteram formulam noſtræ deſcriptionis

hic addiderimus. Artis enim Spagyricæ beneficio, ſyrupi in tantam virium amplitudinem excreſcunt, vt vulgares illos multis poſt ſe ſtadiis facilè relinquant. Ad horum exemplar alios plures componere licebit. Neque hæc ipſa in opere hoc noſtro amplificando, inter minimas recenſenda erit reformatio.

Mucharum ſiue ſyrupus infuſionis roſarum Quercetani.

℞ Succi roſarum pallidarum, vel ſucci roſarum rubrarum (quas vt aptiores magis probo, ob propriam & natiuam adſtringendi dotem, qua laxandi vim in remediis ex roſis pallidis concinnatis corrigunt) ℔ vj. in his infunde roſarum pallidarum mediocriter contuſarum ℔ iij. & in B. M. tepido ſinantur per 24. horas: dein omnium fiat expreſſio: addendo nouarum roſ. pallidarum contuſarum ℔ iij. digerantur omnia in Baln. Mar. per 24. horas: dein exprimantur, addendo denuò nouarum roſ. pallid. ℔. iij. reiteratis omnibus infuſionibus, digeſtionibus, & expreſſionibus, vſque ad nouenam vicem, aut pluries, ſi vim in eo laxandi efficaciorem reddere voles. Vltima expreſſio in vno vel pluribus vitris reponatur ad digerendum in B. M. tepido per 24. horas, aut amplius: donec in fundo vaſis appareat hypoſtaſis quædam ſiue ſedimentum ſpiſſum craſſumque reliquum clarefieri & rubeſcere incipiat rubini inſtar, aut vini rubicundiſſimi. Purum ab impuro ſeparabis per inclinationem, hoc eſt, clarum à turbido ſeu fæcibus, quas ſeorſim reſeruabis: repoſito eo, quod clarefactum depuratúmque tibi videbitur, in alio vaſe

Digeſti Syrup.

nouo

nouo & capaci, iterum digeri permittas in B. M. tepido horis 24. & denuò ſedimentum in fundo ſubſidere animaduertes, ſed non prorſus idem cũ priori. Iterúmque ſepara purum ab impuro, & craſſamentum in fundo remanens transfundendo, priori adde: & exquiſitiùs depuratum priori infunde rurſus vaſe mundo & eloto: & iugiter continuabis eamdem operationem: donec fæces amplius nullæ in fundo conſpiciantur: quod perfectæ depurationis ſignum eſt.

Ex perfectè depurata hac eſſentia, in Alembicum cui collum cum recipiente ſuo adaptatum ſit, indita, elicies liquorem mercurialem, ſiue aquam roſarum præſtantiſſimam. Reſiduum decoctione inſpiſſabitur, & dulcorabitur in ſyrupum, qui ad ℥. ß. vel drachmas ſex ad ſummum, cum propria aqua ſumptus, benignè vtilitérque purgabit. Huius generis remedia non ſine longiore temporis ſpatio, neque ſine labore, & induſtria elaborantur. Sed quid hic laborioſum videbitur ei qui maxima illorum commoda ſpectauerit? Sanitas enim (qua pretioſius nihilque nobilius in vita humana dari poteſt) per illa in mediocritatis ſtatu, ſarta tectaque conſeruatur. Quinetiam eiuſmodi politiores & ingenioſæ præparationes, conueniunt principibus viris, ac præcipuè iis, qui delicatæ teneræque ſunt naturæ, quique trita illa & gregaria purgantia magna nimis & faſtidioſa doſi exhibita, vix ferre, ac ne aſſumere quidem poſſunt. *Aq. roſarum ex infuſione depurata.*

Si verò ex prædicto ſucco præparare velis ſyrupum, in longius tempus adſeruandum, doſique *Syr. vt diu conſeruetur.*

minore, quam communiter in ſyrupo roſato ſolutiuo exhibendum: quiq; nihilominus ſine magno negotio feliciſſimè operetur, ſicuti huius rei veritatem experientia facilè euincet: ſucci huius ſummè depurati vnciis xvi. oportebit addere ſacchari albiſſimi ℥ iiij. vel vj. & in digeſtione ponere, idque in B. M. feruenti per 24. horas: & habebis ſyrupum ad iuſtam conſiſtentiam decoctum, præclariſque dotibus, (de quibus paulò antè) præditum.

Compendium. Quod ſi nimium ſubterfugere laborem, tempuſq; ae abbreuiare malis: poſt primas nouem infuſiones & expreſſiones, & vnicam ſaltem aut alteram in B. calido digeſtionem atque depurationem ad craſſiores fæces ſeparandas, quod nulla vnquam clarificatio cum oui albumine facta præſtabit, huius materiæ craſſo modo ſolummodò depuratæ vnciis ſexdecim adde ſacchari ℥ viij. vel x. dein more communi decoque, & excellentem habebis ſyrupum, qui ad vnciam vnam tantùm exhibitus plus operabitur, quàm vulgari modo paratus, licet ad ℥ ij. vel tres exhibeatur.

Additio de hactenus enarratis ſyrupis, notatu digna.

Spiritus vitrioli & ſulphuris ſyrupis admiſcēdi, aciditatis gratia. Si ſyrupo roſatum, poſt primas infuſiones, digeſtiones & expreſſiones, aliquot guttulas ſpiritus aciduli vel vitrioli, vel ſulphuris addideris (vel tum addere potes, cùm ſyrupus iam fuerit abſolutè & perfectè præparatus) non tantum color ſyrupi pulchrior ac rubicundior inſtar rubini apparebit, ſed guſtum etiam ſuauiorem, viriumque præſtantiam longè maiorem, vel ad ipſum purgandum corpus, acquiret.

Quin etiam ſyrupi violati violacei, ad iuſtam gratamque aciditatem, cum prædictis liquoribus redacti (ponderis hîc iudex guſtus ſolus eſt) in purpureum & elegantiſſimum ſimul colorem tinguntur. Sumi poſſunt vel per ſe ex cochleari, vel cum ptiſana, vel aqua, quæ rubicundiſſimi vini colorem induet, & gratiſſimum ſaporem repræſentabit. Medicamen hoc extinguit omnes ardores febriles, & inflammationes internas, arcet omnes corruptiones, ſedat ſitim ardentiſſimam, ſtimulat appetitum, & vt paucis multa complectar, præſtantiſſimum ac vniuerſale eſt remedium, quod hac via methodoque præparatum, ſolum, & quidem cum laudabiliori effectu abſoluet officium omnium ſyruporum acetoſorum, de ſucco acetoſæ, de ſucco limonum, acetoſitatis citrij, de granatis, de agreſta, quos aliàs cæteris in tota Medicina anteferendos, magiſque neceſſarios æſtimamus.

Tempus nunc inſtat, vt eadem methodo, qua inſiſtere hactenus conſueuimus, breuiter ac ſuccinctè deſcribamus illas ſyruporum formulas, quibus officinæ vulgò deſtituuntur, quarum fœcundo acceſſu, dignoque ornamento noſtram Pharmacopœam amplificandam, decorandamque ſtatuimus: ne inani ſterilique *Reſtituta* nomine ac titulo ſuperciliosè ſuperbire videatur.

Digeſtiones, depurationes & ſeparationes puri ab impuro, quarum conditiones iam in variis illis ſyruporum violatorum & roſatorum præparationibus plus ſatis expoſuimus; hæ, inquam, operationes, nobis iam exemplar conſtituant, ad cuius normam varias ſyruporum iam deſcri-

bēdorũ formulas maiori breuitate perſtringemus.

Syrupus citoniorum ſine ſaccharo.

Paratur igitur per hanc digeſtionem, & depurationem & ſeparationem fæcum, ſiue puri ab impuro ſyrupus excellens ex ſucco cytoniorum, cuius virtus mirabilis admodum eſt. Nam prætérquam quod corroboret ventriculum, vrinam inſuper prouocat, & ſudorem & ventrem laxat, éſtque excellentiſſimum remedium. Totius autem magiſterij operatio fiat in B. M. ne aduſtionem redoleat: ſi addere velis ad ℔ j. ſacchari ℥ ij. vel tres, ſyrupus gratior erit guſtu, virtute interim eius nequaquam imminuta.

His ſyrupis ſupradictis adiungam ſyrupum de pomis redolentibus cum ſena noſtræ deſcript. qui guſtu ſuauis & ad omnes affectiones atrabiliarias ſiue melancholicas vtilis eſt, quique omnibus, vel etiam iis à quibus medicina ægerrimè aſſumitur, vt prægnantibus & infantibus, omni tempore commodè exhiberi poterit.

Syrupus de pomis cum ſena Quercetani.

℞ Succi de pomis redolentibus ℔ i. ß. huic admiſce ſuccorum citri vel limoniorum recenter extractorum & depuratorum ℥ iiii. vel quantum ad aciditatem aquæ dictæ inducendam ſufficit: his adde

Fol. Senæ elect. ℥ ij. ß. vel tres
Cinnamomi conquaſſati ʒ j.
Flor. violarum recentium, aut exſiccatorum & optimè mundatorum p. ij.
Flor. Buglosſæ p. j. vel eiuſdem conſeruæ ʒ vj.

Macerentur omnia in Balneo tepido per duos dies continuos, & aqua iſta tingetur in elegantiſ-

ſimum

ſimum colorem purpureum, & impregnabitur virtutibus ſimplicium additorum: dein fiat omnium colatura & expreſſio, addendo

Succi pomorum redolentium rec. extracti, ℥ vj.
Sacchari violati ℥ x.

Omnia probè agitata cum vno vel duobus albuminib. ouorum clarificentur, dein coquantur ad ignem lentum in conſiſtentiam ſyrupi: qui & viſu iucundiſſimus & guſtu gratiſſimus, cætera quæuis purgantia & ſyrupos huius ordinis, naturæ & qualitatis præſtantia & vtilitate ſua facilè ſuperabit: ad huius normam plures alios componere licebit.

Nota, quod huiuſmodi aciditates admixtæ, iuuent attractionem proprietatum & tincturarum rerum, quod pro ſingulari & maximo ſecreto habendum eſt. Sed ſi loco ſucci citrij aquam tuam acidulam reddideris cum liquore acidulo ſalis marini vel ſulphuris, aut vitrioli, præſtantior multo euadet ſyrupus.

Syrupus calendulæ.

Vt ſyrupus fiat calendulæ, eius ſucci accipienda erit ℔ ß. quem in B. M. per 3. vel 4. dies depurabis, ſeparando ſemper purum ab impuro, ſicuti ſuprà præcepimus. Huic ſucco ita præparato, adde ſacchari albiſſimi ℔ j. Decoque in ſyrupum in B.M. vt artis eſt.

Aut ſi eundem conficere velis per infuſionis modum, paradigmatis loco tibi proponas ſyrupum violarum, per infuſionem paratum: cuius deſcriptio ſuprà habetur.

Mirari hic ſubit, quòd cùm huius floris, qui elegans admodum & prorſus ſolaris exiſtit, tanta ſit

excellentia & præſtantia, vt etiam vel in media hyeme, qua cæteri languentes, & emortui iacent vigeat & floreſcat, quod vtique ſignum eſt inſignis virtutis balſamicæ (qua præ cæteris abundat, & cuius fauore à temporum iniuria præſeruatur) & hinc etiam magna virium poteſtate non poſſit non excellere: mirari, inquam, ſubit, quod antiqui eum, in vſum medicum vocare neque ex eo ſyrupos, conſeruas & ſimilia remedia componere non dignati fuerint, quod tamen in aliis quamplurimis floribus qui non ſunt tanti momenti, factitatum conſtat. Huius floris notitia nihilominus tamen ſeſe prodidit, veluti alibi monuimus, per inſignem ſuam efficaciam & vim in corroborandis facultatibus, animali ſcilicet & vitali, & propter vim quandam ſpecificam, qua paralyſibus prodeſt, & contracturis, non ſecus ac inter gemmas Hyacinthus: quo etiam nomine ſyrupum noſtrum ad eiuſmodi affectus, æquè, vel etiam magis commendandum iudicamus, quam ſyrupum florum primulæ veris, qui tamen ſimili modo, ad enarratum vſum reformari poteſt.

Syrupi florum lauendulæ, flor. tiliæ arboris, & liliorum conuall. iuxta eamdem methodum præparati, ſpecifica pollent poteſtate: prior aduerſus apoplexiam, poſteriores duo ad omnis generis epilepſias.

Syrupus de peto ſimplex noſtræ deſcriptionis.

℞ Succi peti ℔ iiij.
Hydromelitis ſimplicis ℔ j.
Oxymelitis ſimplicis ℥ iiij.

Omnibus ſimul mixtis in matracio vitreo capaci fiat digeſtio in B. M. per 2. vel 3. dies, intereà temporis craſſior ſedimenti portio in fundo vaſis apparebit: tunc per inclinationem, magna induſtria, ne turbida fiat materia, ſeparabis purum ab impuro, hoc eſt craſſum illud ſedimentum, à claro & pellucido liquore: quo iterum in noua digeſtione poſito, in cæteris progredieris vt ſuprà: donec materia ab omni fæculentia depurata fuerit, adde poſteà ſacchari ℔ ij. & in ſyrupi conſiſtentiam decoque.

CAVTIO.

Succus peti opus habet perexquiſita & ingenioſa digeſtione, qua ſola veræ omnium rerum correctiones, dulcorationes, & contemperationes perficiuntur, ac omnes acres, malignæ, & venenatæ qualitates ſecernuntur ac tolluntur. Cuius rei euidens habemus teſtimonium in helleboro, tithymalo, & eſula minori: ex quibus per hanc ſolam rationem, varia & ſaluberrima concinnantur remedia: hoc inſuper in peti ſucco maniſeſtè euincitur, qui licèt potens ſit in prouocando vomitu, & in corpore tam ſupernè, quàm infernè perturbando: digeſtionis tamen interuentu in ſyrupum abit præſtantiſſimum aduerſus omnes affectus aſthmaticos, in quibus pulmonum bronchi pituita craſſa ac viſcoſa adeò infarciuntur, vt intercepta reſpiratione ſuffocationis periculum immineat: in quo caſu ſyrupus hic, ritè præparatus & adminiſtratus, mira præſtat: Cerebrum inſuper à catharrhis ſiue fluxionibus ſeroſis & frigidis liberat. *Vſus in pulmonum affectibus.*

Doſis eius eſt dimidium cochleare tantum,

vbi tamen à principio ſumma opus eſt circumſpectione; poſteà verò doſis augenda erit. Preterquam quod pectus mirificè euacuat per ἀνακάθαρσιν, per inferiora quoque potenter educit.

Syrupus de peto compoſitus.

℞ *Succi peti vt ſuprà depurati* ℔ ij. ß.
Hydromelitis ſimplicis ℔ j.

In quibus macera per duos tréſve dies ad ignem Baln. Mar.

Hyſſopi
Polytrici
Adianti ana m. ß.
Flor. Tuſſilaginis
Stœchados
Violarum
Bugloſſæ ana p. ij.
Sem. Bombacis
Vrticæ
Cardui benedicti ana ℥ j.
Follicul. Senæ ℥ iij.
Agarici recent. trochiſcati ℥ j.
Cinnamomi
Macis
Garyophyllorum ana ʒ j.

Dein fortiter exprimantur, digerantur denuò ad perfectam fœcum depurationem: in ℔ j. ß. colaturæ adde ſacchari ℔ j. ß. coquantur in ſyrupum.

Vſus ad eoſdem affectus. Ad anheloſos & aſthmaticos, alioſque affectus omnes pulmonum, à frigidis & craſſis humoribus ſubortos, qui pulmonum bronchiis inhærentes vel tuſſim antiquam vel ipſam dyſpnœam

pariunt,

pariunt, excellentiſſimum remedium. Doſis ℥ j. ß. vel ℥ ij. ad ſummum.

Syrupus de ſucco hederæ terreſtris.

℞ *Succi hederæ terreſtris* ℔ ij. ß.

Digeratur & purificetur ad ignem Baln. Mar. vt ſuprà: cui ſucco ita perfectè depurato adde

Sacchari roſati ℔. j.

Penidiorum ℥ iiij.

Coquantur in ſyrupum. Singulare præſidium ad phtoam ſeu vlcera pulmonum, de hoc vtendum exhibe ex cochleari.

Syrupus de ſucco papaueris rheadis.

℞ Succi papaueris rubei, menſe Iulij, quo in campis ſegetes rubeſcere conſpiciuntur ℔ iij. digeratur & depuretur per ſe in B.M. vt ſuccus violarum ſuprà: additis poſteà duabus libris ſacchari, & tantundem penidiorum: in ſyrupum redigantur omnia.

Eundem quoque præparare licet (ſi libet) per infuſionem florum cum ipſorum propria aqua: quæ deinde æquis partibus ſacchari candi ac penidiorum in ſyrupum decoquantur.

Hic ſyrupus ſingulare præſidium eſt in omnibus thoracis inflammationibus, in peripneumoniis, & ipſis etiam pleuriſibus: detur ex cochleari aliquot vicibus, idque vel per ſe, vel cum aqua ſcabioſæ & cardui benedicti, & mirandos videbis effectus. *Vſus in pulmo. inflam. pleureſi, &c.*

Syrupi ſimplices ſuccorum ſcordij, & ſcorzioneræ ad eundem modum vt ſuprà præparati ſunt cordiales, & ſuccurrunt peſtilentibus affectibus, lipothymiis, & omnis generis venenis. *Syr. Scordij ſcorzioneræ cordiales.*

Syrupus ſcordij compoſitus etiam admirãdis eſt

præditus virtutibus, in hunc modum conficitur.

℞ Succ. ſcordij depurati ℔ iij.
Succi limonum depurati ℔ j.
Succi ſcorzioneræ ℔ ß.

In quibus macerentur

Rad. Angelicæ
Zedoariæ craßiuſculè conquaſſatarum ana ℥ j.
Fol. Diptamni m. ß.
Cardui benedicti ℥ j.
Granorum alkermes ℥ ß.
Conſeruæ florum
Bugloſſæ
Roſmarini &
Enulæ campanæ ana ʒ vj.
Cinnamomi ʒ j.
Croci ʒ ß.
Camphoræ ℈ j.

Omnibus in matracium inditis, fiat digeſtio in Baln. Mar. feruido per 24. horas aut amplius: dein exprimantur, & cum albumine oui clarificentur: At vt omnia melius depurentur, denuò in digeſtione poſita, eo vſque ſinantur, donec à materia nullæ planè fæces amplius ſecerni aduertantur. Huic ſucco ita depurato addatur ſaccharum ad pondus quartæ quintæve partis ad ſummum, & fiat ſyrupus: De quo detur vnum atque alterum cochlear per ſe vel cum aqua vlmariæ, idque ad præſeruationem & curationem, contra omnis generis venenatos & peſtiferos affectus, vt ſuprà dictum.

Vſus in venenatis affectibus. Sudorem modicè prouocat, & pellit cuncta venena à corde, eiuſque circumuicinis partibus: hinc etiã confert morbillis & variolis infantium, epile-

epilepſiis, & aliis affectibus, quos maligna comitatur qualitas. Singulos deceret Pharmacopœos, in officinis ſuis paratum potiùs habere talem aliquem ſyrupum, quàm multos alios planè inutiles, & quorum ferè pleraque pars non facit, niſi ad ornatum externum & ad friuolam inanemque pompam.

Ad ſyrupos florum hyperici & centaurij minoris quod attinet, iis nunquam carere deberent officinæ, ob ſummam ipſorum vtilitatem & neceſſitatem: prior inſtar balſami omnibus reſiſtit corruptionibus ventriculi, aliorumque viſcerum: & ſingulare ſpecificumque eſt medicamentum contra vermes ſiue lumbricos & omnis generis affectus vermiculares: poſterior febrium, ex bile ortarum, ferociam compeſcit, ac facillimo negotio edomat, ac bilioſum illum ſuccum benignè euacuat ac educit: hepar inſuper, cæteraque viſcera ab obſtructione liberat, & omnis generis icteritiæ conducit: hic ſyrupus in ſe continet proprium ſuum rhabarbarum, ita vt eiuſdem additione opus non habeat, ſicuti id neceſſariò requiritur in ſyrupo cichorij cum rhabarbaro. Centaurium enim ex quo componitur, nuncupatur etiam fel terræ & febrifuga. Denique eius præparatio, ſiue cum ſucco, ſiue per infuſionem ſit inſtituenda, eodem ſe habet modo cum iis, de quibus ſuprà iam mentionem fecimus.

Syr. flor. Hyperici & Centaur: minoris contra corruptionem ventriculi. Vermes. Febr. bil. Obſtruct.

Syrupi florum camomillæ & ſambuci, quorum etiam vſus infrequens & perrarus exiſtit, ſi per infuſionem præparentur (hi enim flores non multo abundant ſucco) optima ſunt anodyna

ad omnis generis dolores conſopiendos, tam à flatibus, quàm aliundè profectos, tum in ventriculo, tum in imo ventre.

Syr. ebuli contra hydropem. Syrupi florum & ſeminum ebuli, per infuſionem præparati, ſingularia ſunt auxilia in hydrope ad ſeroſos humores purgandos.

Syr. hederæ. Syrupus granorum hederæ, ſic præparatus, ad eoſdemmet vſus porrigatur. Doſis eſt tantùm vnicum cochleare.

Syr. Flor. geniſtæ ſimp. Lienis obſtruct. Syrupus florum geniſtæ ſimplex, quem concinnare licet, vel cum ſucco, vel per infuſionem, idque iuxta methodum ſuprà præſcriptam, præſtat ad ducendum humorem melancholicum, ad tollendam obſtructionem, & ad abolendam inflammationem & ſcyrrhum, quibus malis aliàs lien infeſtari plerumque ſolet.

Syr. geniſtæ compoſ. ad eadem efficacior. Compoſitus vires habet multò efficaciores ad educendum ſuccum atrabiliarium, & ad obſtructiones ſcyrrhoſoſque tumores lienis ſoluendos: componendi eius ratio eſt, quæ ſequitur.

℞ Succ. Flor. geniſtæ ℔ iij.
Succ. Summitatum fraxini
Folior. Fumariæ ana p. j.

His adde

Hepaticæ
Ceterach ana m. j.
Flor. Borrag.
Bugloſſæ
Violarum
Epithymi ana p. ij.
Sem. Fœniculi
Aniſi
Cardui benedicti ana ℥ vj.

Cinnamomi

Cinnamomi ℥ *ij*.

Macerentur ad ignem B. M. feruidum: dein fortiter exprimantur, in qua expreſſione denuò adde, & macera vt prius, per triduum ad eumdemmet ignem Baln.

Polypodij querni contuſi ℥ j. ß.
Pulpæ tamarindorum ℥ *iij*.
Follicul. ſenæ ℥ iiij.

Tandem fortiter exprimantur, & cum oui albumine clarificentur: addendo ſacchari albiſſimi ℔ ij. & ſyrupi de pomis redolentibus ſimplicis ℔ j. fiat ſyrupus, vt artis eſt, miræ virtutis ad enarratos vſus. Doſis ab ℥ i. ad ℥ ii. per ſe ex cochleari, vel cum aqua flor. geniſtæ.

Hic ſyrupus porrò ad melancholiam hypochondriacam, omneſque morbos ab humore ſalſo vel bile natos conducit, pſoram, impetiginem, ſerpiginem, itemque malum mortuum curat. *Melanch. Hypochondr.*

Syrupus ſenelorum ſiue fructuum paliuri, tam ad præcautionem, quàm ad curationem calculi confert: renes purgat arenulis, & tartareis viſcoſiſque humoribus, qui per venas emulgentes eò tranſlati, genitricem calculi cauſam fouent: hic fructus ſaporis eſt dulcacidi, & coloris rubri: vterque tam ſapor quam color in eo abundè ſatis produnt ſpiritum vitriolatum, omni ſolidæ craſſæque ſubſtantiæ diſſoluendæ aptum: vnde ſpecificum calculi remedium eſſe facilè colligitur. *Syr. ſenel. contra calculum.*

Syrupus ſenelorum ſimplex Quercetani.

℞ Aquæ ſenelorum, Autumno, ſiue ſuæ ma-

turitatis tempore deſtillatæ ℔ iiij. vel partem maiorem, ſi velis maiorem eius quantitatem parare: ſin minus, quatuor illius libras, vti dictum, accipe: in quam aquam tamen prius infundere oportet acidulum liquorem vitrioli vel ſulphuris, ad gratam aciditatem ipſi conciliandam. Craſſus & materiatus aliquis cenſor, qui eiuſmodi æthereorum cœleſtiumque liquorum proprietates animo concipere neque poteſt, neque vult, nimis addictus cortici externo, interiorisque rerum medullæ minimè ſollicitus, acidulam reddat (modò velit) dictam aquam, ſuccis citrij & limoniorum, naturam vitrioli participantium: qui acidi liquores omnes, etiam inſignis ſunt efficaciæ ad rerum tincturas extrahendas, quamuis hoc pauciſſimis notum ſit. Huic ſucco iuſta grataque aciditate perfuſo, addantur fructuum ſenelorum ℥ vj. & macerentur in B. M. feruenti per biduum: aqua intereà temporis colorabitur, & tincturis virtutibúſque ſenelorum imprægnabitur. Dein fortiter exprimantur omnia per linteum: in qua expreſſione denuò infundantur, vt anteà, eorundem fructuum ℥ vj. idque ter quatérve reiterando. Et ita liquor erit rubicundus ac miris dotibus inſignitus, qui digeratur & depuretur in Baln. Mar. per 24. horas: dein per inclinationem ſeparetur purum ab impuro, ſicuti alibi iam ſatis declaratum eſt: materiæ depuratæ, viribuſque ſucci ſufficienter tinctæ & imprægnatæ, adde ſaccharum albiſſimum ad pondus mediæ partis: dein decoquantur omnia in ſyrupum, qui efficax eſt contra calculum, vt ſuprà.

Circa

Circa huius ſyrupi ſenelorum deſcriptionem, hic & aliam noſtræ deſcriptionis formulam addere placet, iuxta quam ſi concinnatus fuerit, maiori virium poteſtate, quàm prior ille, donabitur, tum ad præſeruandum, tum ad curandum calculum. Præparationis methodus talis eſt.

Syrupus Senelorum compoſ. Quercetani.

℞ Dictæ aquæ ſenelorum, tincturis & proprietatibus proprij fructus iam impregnata, vt ſupra ℔ ij.
Succorum fructum alkekengi
limonum ana ℔ ß.
Sem. Fœniculi dulcis
Saxifragiæ
Raphani
Bardanæ ana ℥ j.
Milij ſolis ℥ ij.
Cinnamomi ℥ ß.

Digerantur omnia in B.M. feruenti per biduum aut triduum, dein clarificentur, tandemque cum ſacchari ſuff. q. decoquantur in ſyrupum. Doſis ab ℥ i. ad ℥ ii. tam ad præſeruationem, quàm attritionem & expulſionem calculi plurimùm valet.

Syrupi de ſucco alkymillæ, de ſucco plantaginis, & ſaniculæ iuxta ſupradictam methodum parati, curant omnia vlcera interna, præcipueque in renibus & veſica.

Denique ſyrupi de ſucco mercurialis, & rad. bryoniæ, iuxta eundem modum, vt ſuprà concinnati, digeſti, & perfectè depurati, & decocti cum debita quantitate mellis vel ſacchari, purgant

& mundificant matricem, malignis tetriſque impuritatibus ſcatentem, fluorique muliebri proſunt.

Syrupus helleboratus minor Quercetani.

℞ *Fibrarum hellebori nigri ſelectiſſimi* ℥ x.
Agarici rec. trochiſcati ℥ ij.
Follicul. ſenæ mundatorum ℥ iij.
Turbith
Hermodactylorum ana ℥ j.
Aniſi
Fœniculi
Cort. citrij ana ℥ ß.
Garyophyllorum
Macis
Cinnamomi ana ʒ ij.

Macerentur in ſuff. q. & æquis partibus oxymelitis ſimpl. vini maluatici & aquarum meliſſæ ac fumariæ, vaſe vitreo optimè clauſo, in B.M. moderatè calido per quatriduum: tandem aucto calore fiat leuis ebullitio & expreſſio: omnia denuò macerentur ad idemmet Baln.Mar. tepidum per biduum ad maiorem coctionem & fæcum depurationem: huic depuratæ & clarificatæ materiæ adde ſyrupi de pomis redolentibus ſolutiui, & ſyrupi de ſucco roſ. pallid. ſacchari roſati & violati ana ℥ iiij. vt fiat ſyrupus lentè omnia coagulando.

Omnibus morbis à materia tartarea, craſſa, ac tenace, à phlegmate, aduſta bile aut melancholia dependentibus, in capite, thorace, ventriculo, hepate, liene, vtero, ipſiſque articulis, mirum in modum confert.

Syrupus

Syrupus helleboratus maior Quercetani.

℞ *Rad.* Hellebori *nigri, veri & electi* ℥ j.ß.
Polypodij querc.
Sem. Carthami ana ℥ ij.
Viſci querni
Coryll. ana ℥ j.
Turbith gummoſi
Agarici trochiſcati
Aſari ana ʒ vj.
Sem. Pæoniæ
Aniſi
Citrij
Cardui bened.
Acetoſa ana ℥ ß.
Diptamni cretenſis
Flor. Tiliæ arboris
Calendulæ
Centaurij minoris
Hyperici ana p.ij.
Flor. Violarum
Bugloſſæ
Nymphea ana p.j.ß.

Macerentur in ſuff. q. oxymelitis ſcillitici, & aquæ fumariæ, idque in vaſe vitreo optimè clauſo ad ignem Baln. Mar. per duos dies ad minimum, dein fortiter exprimantur & clarificentur. In ℔ ij. huius colaturæ macera deinceps, & digere ad eundemmet ignem per 4. dies

℞ *Rad.* Hellebori *nigri veri & electi* ℥ j.
Follicul. ſenæ ℥ iij.
Macis

Garyophyllorum
Cinnamoni ana ʒ j.

Denuò fortiter exprimantur, & per vnum aut alterum diem in eodemmet Baln. Mar. quàm optimè purificentur, vt artis eſt, ſemel aut bis in die ad minimum fæces, quas in fundo vitri ſubſidere percipies, reiiciendo, & quod purius eſt, denuò purificando, idque reiterando, donec materia nullas amplius fæces deponat ad fundum vaſis. His peractis adde ſacchari viol. q. ſ. & coquantur in ſyrupum, addendo ſub finem coctionis rhabarbari ſeorſim in ſucco roſ. pallidarum macerati & expreſſi ℥ j. ß. miſce, fiat ſyrupus mediocriter coctus: Doſis eſto ℥ j. vel ℥ ij. Per ſe exhibeatur, vel cum aqua lilij conuall. ſemper addendo potioni guttulas aliquot ſpiritus vitrioli ex arte præparati. Atque is vnus eſt ſyruporum noſtrorum purgantium antepilepticorum, cuius omnibus æquè, ſiue ij ſint infantes aut fœminæ, ſiue iuuenes aut ſenes, obœſi aut macri, ſiue cuiuſuis temperamenti homines, tutus eſt vſus, eam doſin exhibendo, quæ pro cuiuſuis ægrotantis debili aut robuſta natura ſatis eſſe poſſit. Idemmet auxilium apoplexiis, paralyſi, & melancholiæ, aliiſque id genus morbis, validas etiam, fixaſque radices habentibus, ſummè conducit.

Syrupus cinnamomi ex propria aqua.

℞ Cinnamomi craſſo modo contuſi ℥ iii, vel iiii. iniiciantur in Alembicum, ſuperaffundendo aquæ fontanæ q. ſuff. & maceretur in loco frigi-

do per biduum vel triduum, dein deſtilletur. Huius aquæ deſtillatæ accipe ℔ j.

Sacchari ℔ ß.

Et coque in conſiſtentiam ſyrupi, qui totum cinnamomi odorem & ſaporem referet.

Ad hunc modum fieri poſſunt ſyrupi ex qualibet aromatum ſpecie, ex omnibus ſeminibus, herbis & floribus calefaciendi proprietate præditis, vt ſuprà in capite de aquis iam dictum eſt.

Syrupus ſimplex cinnamomi cum vino.

℞ Cinnamomi craſſo modo contuſi ℥ iiij maceretur in vini maluatici ℔ j. per triduum, idque in vaſe vitreo ad lentum ignis calorem: coletur, colaturæque adde ſacchari ℔ ß. lentè omnia coquantur, & fiat ſyrupus ſecundum artem. Si vinum maluaticum fortè deſideretur, eius loco vinum album optimum ſubſtituendum erit. Hic ſyrupus ob ſaporis ſuauitatem, ac vtilitatem præſtat cunctis aquis cinnamomi, quæ cordi ſunt appropriatæ, multiſque aliis affectibus congruæ. *Confort. cordiale.*

Syrupus nucis moſchatæ confert ventriculo.

Syrupus piperis quartanis prodeſt febribus.

Syrupus garyophyllorum conducit ad lipothymiã, cordis deliquia, & affectus lethargicos.

Ad tormina ventris & colicam paſſionem fiat ſyrupus aniſi ſimplex in hunc modum.

Syrupus aniſi ſimplex cum vino.

℞ Aniſi conquaſſati ℥ iiij. maceretur in vini albi generoſi ℔ ij. per tres dies, coletur: colaturæ adde ſacchari ℔ j. & coque in ſyrupum.

Syrupus fœniculi eadem via præparatus, guſtu gratus eſt: ventos & flatus in corpore quoſcun-

Syr. ex ſeminibus. que diſcutit, ac viſum inſuper mirificè acuit.

Sic concinnari poterunt ſyrupi ex aliis ſeminibus, veluti ex ſemine pœoniæ contra epilepſiam: ex baccis lauri & iuniperi contra flatus & calculum, eodem planè modo concinnabis ſyrupos rad. angelicę, zedoarię, hyſſopi, thymi, & florum calidorum ad varios affectus.

Syrupus florum roſmarini ſimplex cum vino.

℞ Florum roſmarini ℥ ij. vini & ſacchari dictam quantitatem: & ſequere in cæteris methodum modò præſcriptam, & fiat ſyrupus.

Syr. ex vinis medicatis. Parabuntur etiam ſyrupi & iulepi cum vinis medicatis, multis ęgritudinibus aptis: exempli cauſa. ℞ vini abſinthiaci ℥ ij. huic adde ſacchari ℔ j.ß & fac ſyrupum vel iulepum, decoquendo in B. M. vt de cæteris dictum eſt. Ea methodo confici poterũt diuerſi generis ſyrupi, qui iiſdem affectibus, quibus vina, vnde componuntur, accommodabuntur. Quinetiam cum vinis purgantibus, addita iuſta ſacchari quantitate, vt ſuprà, concinnabuntur varij ſyrupi purgantes.

Syr. ex ſolo vino generoſo Villanouani. Arnoldus de Villa noua, quemadmodum id alibi quoque monuimus, ſolebat iulepi ſiue ſyrupi quoddam genus conficere cum ſolo vino albo, eoque omnium optimo & generoſiſſimo, quod offerebat ad recreandos & roborandos ſpiritus: idem quoque congruum eſt imbecillo ſtomacho, cruditatibus & flatibus: quibus malis ſenectus plerumque obnoxia eſſe ſolet. Si addas pauca aromata præſtantius euadet.

Componuntur etiam ſyrupi purgantes cum vinis & aquis ſimul: quorum deſcriptiones in practica Joannis Stockeri habentur. Quod ſyruporum

rum genus haud improbo, imò felici cum ſucceſſu iiſdem ſæpenumerò vti ſoleo. Vinum enim non tantum guſtum amabilem iis conciliat & iucundum, ſed efficaciam etiam illorum præſtantiorem reddit ac præter corroborandi facultatem, qua excellit, idem quoque vehiculi muniis perfungitur, cuius opera ipſi ſyrupi promptiùs ad venas transferuntur, & ita ipſorum actiones atque operationes accelerantur.

Syrupus ex aquis & vinis ſimul.

℞ *Aquæ communis (vel cuiuſvis alterius, pomorum redolentium, fumiterræ, bugloſſæ, cichorij, &c.)*
Vini generoſi albi ana ℔ ij.

Bulliant ſimul ad ignem lentiſſimum, quo meliùs deſpumari queant. Peracta deſpumatione perfecta, adde ℔ j. mellis optimi Narbonenſis vel Hiſpanici granulati, & adhuc ſemel decoque omnia & deſpuma vſque ad perfectam depurationem, & medietatis conſumptionem. Huic hydromeliti vinoſo, ita præparato, & in phialam vitream capacem indito, adde

Folicul. ſenæ mundatorum ℥ iiij.
Turbith. gummoſi
Hermodactylorum ana ℥ j. ß.
Cort. raſ. ligni guaiaci ℥ j.
Cinnamomi ℥ ß.
Garyophyllorum
Sem. Aniſi ana ℥ ij.

Vas occluſum, nec ad ſummum repletum, quo materiæ commouendæ ſpatium locúsq; maneat, ſtet in hypocauſto aut tepido quodam loco, & intra biduum vel triduum materia bullire incipiens

& ſua ſponte decoquetur: Ceſſante ebullitione, quod die ſexto vel octauo poſt accidere ſolet, omnia traiiciantur per manicam Hippocratis, & reſeruentur. Detur ad ℥ ij. vel tres. Hoc ſyrupi genus, guſtu haud iniucundum eſt: vtilitas quoq; eius tāta exiſtit, vt mira præſtet in omnibus morbis chronicis, quorum cauſæ in profundo validiùs inhærēt, quales ſunt febres quartanæ, cachexiæ, paralyſes, & lues venerea nondū inueterata.

Sed huiuſmodi medicaminum vſus, ſeruata ſemper prædicta doſi, ad decimumquintum, vel vigeſimum vſque diem continuandus erit. Nam vt & alibi diximus, eiuſmodi morbi ſolent hac via, & continuo horum remediorum vſu tandem ſubigi, & funditùs extirpari.

Eſt & adhuc alia methodus, ex iiſdem aromatibus & ſeminibus, calida qualitate exuperantibus, ſyrupus conficiendi, qui affectibus à cauſa frigida enatis, & vbi illicò, ſiue morbi alicuius, ſiue ætatis, vt in ſenectute, ratione languentium & collapſorum ſpirituum corroboratione & inſtauratione opus eſt, cōducunt. Exempli gratia hîc vnam atque alteram tantùm eorum, tam ſimplicium quàm compoſitorum parandorum formulam præſcribemus non minus facilem quàm vtilem.

Syrupus ſimplex cinnamomi, alio modo paratus cum aqua vitæ.

℞ Cinnamomi (aut alterius aromatis cuiuſdam prout tibi viſum fuerit) ℥ ij. vel tres, vel plus minus pro quantitatis conficiendæ ratione: craſſo modo contuſum, indatur in matracium capax aut in ſimile aliquod vitrum aptum, ſuper affundēdo

ſpiritum

ſpiritum vini fortiſſimum, vt materia tres vel quatuor digitos ſupereemineat: vaſe optimè clauſo, macerentur omnia per triduum aut quatriduum in loco frigido, ne ſpiritus vini exhalet: & intereà temporis aqua dotes atque virtutes cinnamomi extrahet, iiſque tingetur & impræ gnabitur: tunc id, quod tinctum & clarefactum fuerit, effunde: & vnciis octo liquoris adde tres vel quatuor vncias ſacchari candi pulucrizati: dein ſubiecto igne, ſaccharum in liquore illo diſſoluatur: & accenſa charta ignis transferatur, & admoueatur ſpiritui vini ſiue aquæ vitæ, quæ ſi fuerit bona & ab omni phlegmate ſeparata, ſicut optima eius conditio poſtulat, in momento flammam concipiet: omnia interim continuò agitentur longiori ſpatula, donec aqua vitæ exuſtione illa tota conſumpta fuerit, & ſyrupus in fundo remaneat: cuius vtique guſtus gratiſſimus eſt: viréſque ac proprietates eius adeò ſunt efficaces & præſtantes, vt vel optimas cinnamomi aquas, multis poſt ſe ſtadiis relinquat. Si vires fortiores reddere velis, aqua vitæ paulò antè, quàm tota exuratur, ſuffocanda erit patina argentea: vel euaporatio fieri poterit orbe aut quadra argentea, & intercluſo aëre, aqua vitæ in momento ſuffocabitur: & ita multò fortior erit ſyrupus, ſaporémque cinnamomi redolebit.

Sufficit pro doſi ſemicochleare in omni cordis deliquio, lipothymia, imbecillitatibus, cruditatibus & flatibus ventriculi, quos huiuſmodi remedium illico reſtituit. Hoc medicamentum ſingulare quoque eſt ad accelerandum partum in grauidis mulieribus: ſi ex ſimplici hoc ſyrupo,

compoſitum, & ad certum morbum vt ad epilepſiam expugnandam, aptum reddere velis, cum dicto cinnamomo ſimul maceranda, adde ſemen pœoniæ, flores tiliæ arboris ſiccatos, & ſimilia, procedendo in cæteris vt ſuprà. Dentur de hoc ſyrupo duo cochlearia infanti vel adultiori in inſultu epileptico, & mira præſtabuntur. Ad apoplexiam & paralyſim macerentur cum cinnamomo, garyophylla, flores roſmarini, ſaluiæ, & calendulæ exſiccati, & procedatur, vt ſuprà. Ita conſequenter varij ſyrupi, ad varij generis affectus componi poteſtunt. Coronidis loco hic adiiciemus adhuc vnam formulam ſyrupi antepileptici iuxta dictam methodum compoſiti, quem etiam in Tetrade noſtra, pag. 309. iam deſcripſimus.

Syrupus Antepilepticus.

℞ *Rad. Pœoniæ*
Viſci querni ana ℥ ß.
Cinnamomi optimi ʒ vj.
Flor. Calendulæ
Lilij conuall.
Tiliæ arboris
Lauendulæ ana p. j.
Roſ. rubr. p. ij.

Sicca autem & arida, non recentia, omnia iſta ſumantur: radix pœoniæ in fruſtula ſecetur: at reliqua vt ſe habent, citra conquaſſationem, in matracium, vt vocant, iuſtæ capacitatis iniiciantur: quibus abundè ſatis aquæ vitæ, ſaluiæ, & iuniperi (ſi haberi poteſt, vt in Germania) ſuperfundatur. Quæ ſi deſiderentur, ſumatur aqua vitæ ex optimo vino prolecta, quæ quatuor digitos ma-

teriæ

teriæ ſupereminеat. Vas verò optimè clauſum, ne quid expiret, in Baln. Mar. collocetur, aut radiis ſolaribus ad tres quatuorve dies exponatur, vbi aqua per leuem inclinationem à fœcibus erit ſeparanda, ad cuius vncias decem ſacchari candi in puluerem redacti ℥ iij. vel iiij. adiiciendæ erunt, omniaque argenteo cochleari agitanda, vt ſoluatur ſaccharum in patina argentea, deinde ignis, ex incenſa charta, aquę vitæ imponendus, vt ardeat, verſando ſeu commouendo ſemper materiam cochleari argenteo, tamdiu exuretur aqua, dum ſyrupus ſatis coctus, aut plus minúſve fortis videatur. Tum enim, cùm tempus erit, extinguendum erit aquæ vitæ incendium, quadra aut orbe ſtanneo vel argenteo ſuffocatum. Atque hic ſyrupus in modum Hermeticorum paratus, antepilepticus præſtantiſſimus futurus eſt, cuius, ſiue in præcautionem, ſiue curationem morbi, ſemicochlearis menſura exhibita ſatis futura eſt. Ad idem prodeſt maceratio florum calendulæ, lauendulæ, lilij conuall. in hydromelite maluatico noſtro per menſem facta, cuius macerationis exhibentur ℥ j. vel ℥. ij. pro doſi manè.

Ad huius tractatuli de ſyrupis noſtris reformatis concluſionem, obliuione nullo modo prætcrire poſſum ſyrupos de corallis & gemmis, quorũ inuentionem mihi iure vendico, egoque primus expertus ſum illorum inſignes & admirandos effectus, quos nunc publicæ vtilitatis, ac emolumenti cauſa, hic deſcribere placet: quò & alij, ſi quid habeant rari & præclari meo exemplo incitati, id in medium adducant, ſemperq; publicum bonum priuatis commodis præferant.

Syrupus de corallis Quercet.

Oportet perfectæ ſuæ maturitatis tempore exprimere, filtrare, & depurare perquam accuratiſſimè ſuccum berberis aut limonum: nam acetoſi eiuſmodi, & acidi ſucci, quò perfectiùs depurati, & à craſſa ſua terrea ſubſtantia, qua ſcatent, exquiſitius ſegregati, eò aptiores erunt & efficaciores ad diſſoluendum corallium craſſo modo puluerisatum: ex cuius genere ad hunc ſyrupum conficiendum ſeligas, omnium rubicundiſſimum & elegantiſſimum: Hoc iniiciatur in matracium vitreum & idoneum, affundatur aliquis prædictorum ſuccorum optimè depuratorum, vt materia quatuor digitos aut paulò plus ſupernatet: collum ſubere vel cera Hiſpanica occludatur: & in balneum vaporoſum feruidum collocetur, hoc eſt, matracium aquam non attingat, ſed vapores ex aqua bulliente aſcendentes circumquaque illud feriant, vbi neceſſe eſt, vt vas aquam continens ex omnibus partibus probè muniatur atque claudatur, ne vapores exhalent: minimus autem chymiſtarum nouit, quid ſit balneum vaporoſum: quod hic ſeorſim in gratiam eorum, qui in hoc negotio tyrones ſunt, explicare volui. Huius Balnei calore, qui dies noctéſque per triduum integrum continuabitur, totum corallum illo liquore ferè diſſolutum apparebit, idque colore ſubrubro & ſapore dulci: Effunde per inclinationem quicquid diſſolutum fuerit, fæcibus ſi ita videbitur nouum ſuccum depuratum rurſus affundendo. & in cæteris procedatur: vt ſuprà.

Ad ℔ j. dicti ſucci, coralina eſſentia optimè impregnati, ſufficiet ſacchari candi vncias ſex adiicere

adiicere & ad ſyrupi conſiſtentiam decoquere, in ipſo quidem Baln. vaporoſo, non tamen clauſo, ſed aperto: & vaſis loco accipere oportet Alembicum aut ſimile vas, cuius collum & orificium ſit ſatis amplum.

Artificio & dexteritate ſingulari opus eſt ad eiuſmodi ſyrupos ritè conficiendos, ne corall. eſſentia à ſuccis illis ſeparetur, qua in re vigilantia & experientia ſumma requiritur: nec mirum videri debet, ſi quis prima vice forſan à ſcopo aberrauerit. Ob quam cauſam velim, vt quilibet hic præmonitus ſciat, me quidem pro viribus fusè & perſpicuè ſatis in ſcriptis meis propoſuiſſe omnis generis operandi methodos & vias, ſed iis tamen omnibus ocularem demõſtrationem longè præſtare. Eſt quidam Lutetiæ Pariſiorum, iuuenis & peritus Pharmacopœus (Lardier dictus) qui ab informatione noſtra manuali verum huiuſce ſyrupi conficiendi modum aſſecutus eſt: apud hunc proſtant eiuſmodi ſyrupi, corallorum omnium diligentiſſimè & accuratiſſimè præparati.

Hic ſyrupus præditus eſt miris proprietatibus ad inſtaurationem facultatum naturalium, & omnium affectuum ab hepatis vitio & imbecillitate ſcaturientium: Confert prætereà omnibus fluxionibus hepaticis, diſentericis & liëtericis. Hoc ipſo, tanquam præcipuo (poſt Deum) auxilio, illuſtriſſima Domina & Duciſſa de Seulli, à fluxu hepatico inueterato, quique incurabilis iudicabatur, intra paucos dies planè liberata fuit. Eoſdem remedij huius effectus iam ante expertus fueram in quadam nobiliſſima virgine Domini Garrot in ſupremo ſenatu Pariſ. Conſiliarij filia,

eidem fluxui hepatico ſubiecta, quæ à medicis ſuis relicta, vitam tenui adhuc filo pendentem trahebat cùm ipſam curandam ſuſciperem: cuius rei ipſamet adhuc in vita ſuperſtes vnà cum patre teſtimonium ferre poteſt. Eodem modo plures alij à nobis curati ſunt, inter quos eſt Reginæ noſtræ ephippiarius nomine Philipp. le Guagneur, qui vltra octo mêſes dyſenteria laborauerat, nec vllis aliis remediis leuari potuerat, is tamen hoc ipſo præſidio, necnon quibuſdam aliis conuenientibus adhibitis, intra trium ſeptimarum ſpatium, integram recuperauit ſanitatem.

Loco ſuccorum diſſoluentium, berberorum & limoniorum, vti quis poterit liquoribus acidis deſtillatis iuniperi aut guaiaci, efficaciſſima pretioſorum lapidum diſſoluendorum poteſtate inſignitis. Chymici non vererentur illorum loco, vti aceto ſuo montano, exquiſitiſſimè & dexterrimè depurato.

Ad eundem modum paratur ſyrupus perlarum, qui præſtantiſſimum eſt remedium in omni cordis deliquio: conducit præterea proprietate ſua ſpecifica phthiſicis & emaciatis.

Quemadmodum etiam ſyrupi de hyacintho, ſmaragdo, & ſaphyro in genere conferunt ad inſtaurandos ſpiritus naturales, vitales & animales; in ſpecie verò primus opportunus eſt contracturis & conuulſioni, ſecundus prodeſt epilepſiis: tertius verò opitulatur omnis generis affectionibus melancholicis & atrabilariis. Et hactenus de ſyrupis: pergamus ad purgantia.

DE

DE PVRGANTIBVS.

CAP. XIII.

HActenus ordine deſcriptiones & compoſitiones aquarum, decoctionum, vinorum, oxymelitum, hydromelitum, & ſyruporum propoſuimus, quibus ſi purgantia quædam interdum obiter admiſcuerimus, in eo methodum aliorum ſecuti videbimur, qui decoctis & ſyrupis, ſeorſim alterationi & præparationi deſtinatis, ſæpenumerò etiam ea adiungunt, quæ propriè vacuationi, quæ poſt humorum demùm præparationem inſtituenda eſt, inſeruiunt: ſicut docet Gal. comment. 14. aphoriſ. lib. 1.

Hæc igitur vacuatio fit medicamentis purgantibus, quæ iuxta eundem Gal. duplicis ſunt naturæ alia in genere dicta purgantia, quæ promiſcuè tantùm ac ſine delectu hominis excrementa educunt: alia verò propriè ſic dicta & κατ' ἐξοχὴν à certa quadam facultate ſiue proprietate, aut à totius ſubſtantiæ, vt volunt, ſimilitudine, vim & efficaciam habent trahendi & vacuandi humores, quorum alia educunt pituitoſos, alia bilioſos, alia verò melancholicos & aduſtos ſuccos, vel per vomitum, vel per ſeceſſum, idque vel blandè, aut vehementer, aut mediocriter. *Purgantia duplicia. Lib. 5. cap. 20. ſimpl.*

Vnde enarrata medicamenta in tres claſſes diuiduntur.

1. In benigna ſeu moderata: vt ſunt
   Caſſia
   Manna

Succus prunorum dulcium
Syrupus violarum
Serum lactis & ſimilia.

Quæ remedia ſunt alimentoſa, hoc eſt, quæ facilè in alimentum commutantur: ab his tanquam leuioribus Galenus, & alij eius imitatores, omnem morborum curationem inchoandam ſtatuunt.

2. In mediocria, qualia ſunt
Rhabarbarum
Agaricus
Sena
Aloë
Turbith
Hermodactylus
Polypodium
Myrobalani.

3. In violenta: vt ſunt
Colocynthis
Scammonium
Elaterium
Peplium
Helleborus
Thymælea
Chamælea
Thapſia
Catapucia, & alia tithymali ſpecies.

Ex cunctis enarratis ſimplicibus, diuerſis corporis humani humoribus purgandis idoneis, parantur medicamenta compoſita, quæ purgant vel bilem vel pituitam, vel melancholiam, vel craſſos, ac viſcoſos, & aqueos, ſiue ſeroſos humores: modò vnum, modò binos ſeorſim, modò omnes ſimul:

mul: quam ob cauſam talia remedia nuncupantur cholagoga, phlegmagoga, & hydragoga.

Differunt & eadem remedia ratione conſiſtentiæ: vbi alia mediocritatem inter molle & durum obtinent, & dicuntur electuaria liquida: alia ſunt ſolidæ conſiſtentiæ, & ſiccæ: ex quibus rurſus triplicia efformantur genera, electuaria videlicet ſolida, pulueres, & pilulæ, ita à figura ſua rotunda, quaſi paruæ pilæ dictæ: quas Græci à ſumendi modo καταπότια appellant. *Forma purgantium diuerſa.*

Hæ ſunt præcipuæ omnium illorum purgantium compoſitorum formæ, de quibus impoſterum ſermo nobis futurus eſt: vtpotè de materia quæ in Pharmacia imprimis neceſſaria eſt, ac reformatione ſummè opus habet: vbi quidem largam illam communem viam, quantùm fieri poteſt, ſequemur: quod ſi verò in aliam fortè flexerimus, qua & citius, & directius, & facilius, & maiori cum emolumento inſtituti noſtri finem adepti fuerimus, id publici ſolummodò boni prouehendi cauſa (hic enim eſt finis noſter, hic ſcopus, hæc intentio ſola) fieri, conſtanter aſſeueramus.

Vt igitur ordinem noſtrum ſequamur: inter purgantia primum aſſignabimus locum electuariis mollibus & liquidis, eaque hic, quæ maximè in vſu eſſe ſolent, deſcribemus, quorum alia humoribus acribus & bilioſis, alia pituitoſis, alia melancholicis vacuandis magis conueniunt.

Remedia lenientia, bilémque purgantia.

Lenitiua cholagoga } *Caſſia extracta ſimplex & compoſita.*
Diaprunũ lenitiuum ſeu diadamaſcenum

Nicolai.
Antidotus Catholica Nicol. præpoſiti.
Electuarium diaſebeſten Montagnagnæ.
Electuarium lenitiuum cum manna Nicol. Alexand.

Hæc ſunt purgantia illa eccoprotica, vt vocant, ad primam corporis regionem purgandam apta: ab omnibus authoribus inter maximè benigna recenſentur, vt quæ humores humectando & leniendo clementer educant: præſcribuntur etiam in febribus calidioribus, bilioſis & ardentibus, quas comitati ſolet ſitis intolerabilis, vbi humectatio vberior, minor autem rariorque calefactio requiritur.

Vera cholagoga.
Diaprunum ſolutiuum Nicolai.
Electuarium de ſucco roſ. Nicolai.
Electuarium roſ. Meſuæ, & Montagnagnæ
Elect. de pſyll. Meſ.

Diaprun. Solutiu. Diaprunum ſolutiuum, quod paratur ex ſolo lenitiuo addendo ſcammonium præparatum, hoc eſt in trochiſcos cum ſucco citoniorum, cortice myrobalanorum citrinorum & maſtiche redactum, ſingulare eſt remedium ad omnes affectus ex bile productos. *Præparationes vulgares ſcammonij.* Quidam tamen in febribus tertianis eius vſum reformidant, propter ſcammonij nimiam & excedentem calefactionem. Sed docebimus infrà ſcammonij præparationem talem, qua ipſius calor immoderatus contemperabitur: necnon deſcriptionem quandam diapruni ſolutiui, quod ſic præparatum, erit ſummo vſui, & in omnibus febribus bilioſis & ardentibus commodè & innoxiè exhiberi poterit.

Electuarium è ſucco roſarum Nicolai ad omnes affectus à bile flaua aut biliosis ichoribus redundantibus ſubortos conducit: idcircò tertianæ, ſimplici & duplici: febribus quoque aliis ardentibus, maliſque à bile caloréque ſuboris confert. Eſt enim magis refrigerans & exſiccãs, quàm diaprunum laxatiuum, vnde maior quoque ineſt ei laxiorum viſcerum adſtrictio & roboratio, ſicque ad omnes morbos à calida fluxione excitatos magis confert, vt in podagra, chiragra, & doloribus articulorum à bilioſis & ſeroſis ichoribus ſubortis: ſimul enim & ſemel vitioſos illos ſuccos detrahit, fluxionem deprimit, & adſtringendo membra roborat. *Elect. de ſucco roſarum Nicol.*

Electuarium roſarum Meſuæi, iiſdem morbis affectibus, quibus Nicolai, confert: illud tamen facilius & cum minori moleſtia purgat, minuſque corpus conturbat, quàm hoc. *Elect. roſ. Meſu.*

Electuarium de pſyllio Meſ. bilem tum flauam, tum vitellinam euacuat: febribus igitur omnibus ab vtraque bile ſuſcitatis, tum ardentibus tum diuturnis, & curatu difficilibus, quæque tandem ægros ad hydropem perducere ſolent, ſummoperè conferre creditur: morbo quinetiam regio & iecori ſupra modum calefacto, vt & vertigini & doloribus capitis à bilioſis euaporationibus procreatis ſummoperè confert. *Elect. de pſyl. Meſ.*

Electuarium de pſyllio Montagnagnæ vires in curandis bilioſis affectibus, electuarij de pſyllio Meſuæ æmulatur: ſed ſatis potens eſt medicamentum ad humores permixtos & varios euacuandos, præſertim pituitam craſſam cum bile *Elect. de pſyllio Montag.*

permixtam: idcircò tertianis nothis & morbis huiuſmodi, qui ex humoribus mixtis fiunt, prodeſt.

Humores craſſos, viſcidos & pituitoſos purgantia, ſunt

Phlegmagoga.
- *Diaphœnicum Meſuæ*
- *Diacarthamum Arnold. de villa noua.*
- *Diaturb. maius Petri de Tuſsignano.*
- *Benedicta laxatiua Nicolai.*
- *Electuarium indum maius Meſ.*
- *Hiera picra Gal. cum agarico.*
- *Hiera Paccij.*

Diaphœnicum. Diaphœnicum viſcidam craſſamque pituitam, eamque à remotioribus etiam partibus trahit. Febribus compoſitis & diuturnis, in quibus multi craſſi ac viſcidi humores permixti ſunt auxiliatur: doloribus ventriculi à cruditatibus ſubortis, itémque colicis cruciatibus, & aliis affectibus ex crudo humore generatis, mirificè confert.

Diacarthamũ. Diacarthamum Arnaldi iiſdemmet affectibus ex viſcida & craſſa cauſa procreatis prodeſſe iudicatur, & quotidianis febribus, paralyſi, &c.

Diaturb. Diaturbith maius Petri de Tuſſignano, cuius deſcriptio reperitur in diſpenſatorio Valerij Cordi, craſſos aut pituitoſos humores attenuat, digerit, ſimúlque deturbat & euacuat.

Bened. Laxat. Benedicta laxatiua Nicolai humores pituitoſos ſeu in articulos decumbentes, ſeu in renibus & veſica contentos, mirificè & per os ſumpta, & per clyſteres iniecta, elicit & euacuat.

Indum maius. Electuarium Indum maius excrementa cruda, pitui-

pituitoſa, putrida & corrupta à ventriculo, hepate, aliiſque partibus nutritioni famulantibus educit: idcirco lue venerea laborantibus prodeſt, vt & cachexiis, inflammationibuſque ventriculi & colicis doloribus: nam vt pituitoſa & cruda excrementa purgat, ſimul etiam flatus diſſoluit & diſcutit.

Hiera picra Gal. cum agarico, ventriculum corroborare, eumque à mucilaginoſis impuritatibus ipſius tunicis adhærentibus liberat & repurgat, & flatus ipſos diſcutit. *Hiera picra Gal.*

Scribonius Largus de hiera Pachij, vt Diætetico noſtro iam ſcripſimus, miranda prædicat: hancque compoſitionem propter eius vires & efficaciam ad infinitos & deploratos morbos curandos ſummis laudibus in cœlum effert. Ad omnes enim ſpaſmos neruorumque tenſiones, ad ſpinæ lumborumque dolores, ad vertiginem, epilepſiam, paralyſim; ad diuturnos capitis dolores, incubum, & ſubitas omnes præfocationes mirificè conuenit. *Hiera Pachij.*

Melancholicum denique ſuccum trahentia ſunt.

Melanagoga { *Cõfectio maior & minor Hamech. Meſ.* / *Diaſena Nicolai.* / *Triphæra perſica Alexandri.* }

Confectio Hamec eſt febribus autumnalibus curandis, quartanis præſertim atque omnibus aliis morbis, ex tartareis, craſſis, ſalſis, retorridis & melancholicis humorib. ſubortis optimum remedium: elephantiaſi, cancro, impetigini, ſcabiei, in ſumma omni fœditati cutis à ſalſis & aduſtis humoribus procreatæ, mirificè ſuccurrit. *Confect. Hamec.*

Diaſena, melancholia, mania, quartana vexatis: hemorrhoſis etiam & melancholicis omnibus, affectibus auxiliatur.

Triphæra perſica. Triphæra perſica confert febribus ardentibus, hepatis & ventriculi inflammationibus, ictericis & omnibus affectibus ex atra bile factis medetur: ſitim quoque mitigat, morboſque aduſtos fieri prohibet.

Hæc ſunt præcipua illa electuaria purgantia in forma opiatæ, vel mediæ inter durum & molle conſiſtentiæ, quæ in communi ferè vſu ſunt, & quibus Officinæ ad vſum neceſſarium inſtructæ eſſe debent. Inter quæ, nonnulla in formam ſolidam & in tabellas rediguntur, vt commodè ſumi poſſint, & guſtui gratiores fiant. Diaphœnicum hoc modo in formam ſolidam redigitur, quemadmodum & electuàrium è ſucco roſarum, diacarthamum, diaturbith, & ſpecies illorum, mellis loco cum ſufficienti quantitate ſacchari priùs diſſoluti, miſcentur, in electuaria ſolida iuxta artem coquuntur.

Deſcriptiones & formulas horum remediorum de induſtria hic prætereo: ſiquidem eas videre licet in ipſis authoribus quos citauimus, necnon in omnibus Pharmacopœorum antidotariis ac diſpenſatoriis, tam veterum, quàm recentium: ſuperuacaneum enim foret, toties eandem repetere cantilenam, crambemque toties coctam reponere.

Multò verò minus in iiſdem enarratis compoſitionibus, vel vnicam immutare literam conabor, ne fortè audaciæ & temeritatis arguendus videar, quaſi ille ſim ego, qui tam præſtantiſſimo-

rum virorum, noſtrorum maiorum ac patrum, placitis & ſcriptis doctiſſimis, communi antiquitatis conſenſu receptis & approbatis, vt bonis & vtilibus, longaque experientia hactenus ſtabilitis, meæ conſcius tenuitatis auſim refragari & contradicere. Nos nihilominus vt humiles pumiliones Gigantum humeris inſidentes, & eorundem ope, ad altiorem locum euecti, longè exactiùs rem eminus perſpicimus, quàm veteres ipſi: cum præſertim facile ſit inuentis addere, & in dies vel tantillo auctario eadem exornare & locupletare. Quare dignitate & exiſtimatione antiquitatis ſarta tecta conſeruatá, me propterea haudquaquam culpandum fore, neque rem ab officio meo alienam facturum arbitror, ſi in hoc opere noſtro ea qua decet reuerentia animique modeſtia, reformationem purgantium, circa quæ nunc verſamur, & quæ præcipuè in pluribus reformari merentur, aggrediamur. Hic ergo quædam huius generis purgantium remediorum deſcriptiones atque formulæ, noſtro marte & arte adinuentæ, & chymico artificio exquiſitiores, politiores & auctiores redditæ, tanquam ſummè neceſſariæ & vtiles, adiicientur, & in publicum commodum propalabuntur. Quod tamen, quicquid id ſit, eruditiorum iudicio ſponte ſubmitto, de eodem, pro ea, qua pollent, æquanimitate, ſapienter iudicaturis.

At verò tantum abeſt vt medicamentorum præparatio vltimum perfectionis gradum ſit adepta, quinimo in Officinis multæ ſeſe offerunt compoſitiones, quæ variis adhuc erroribus vndiquaque ſcateant: imò vel illæ ipſæ, quæ

rum maximus & quotidianus ferè eſt vſus: differentem planè & diuerſam compoſitionis ſortem experiuntur: adeò vt vix inuenias duos Pharmacopœos, qui in iis conficiendis, vnam eandemque rationem ſequantur: huius rei euidens teſtimonium habemus in diaphœnico Meſuæi: videas enim hic, quantum hoc electuarium in Val. Cordi diſpenſatorio deſcriptum, differat ab eo, quod in antidotario Florentinorum, & Pharmacopœa Auguſtana habetur.

Multi quidem reperiuntur, qui in indicandis & oſtendendis huiuſmodi erroribus diligentem nauant operam, Sed maius operæpretium ij facerent, ſi ſtudium ſuum exquiſitiori harum compoſitionum præparationi addicarent, & ſecuriores atque vtiliores ipſarum operationes redderent, vt celeriori & commodiori agendi poteſtate, vim ſuam exererent, guſtuique gratiores exiſterent. Hoc enim modo miſeris ægrotis ſolatio eſſent, eoſque lege Hippocratea, *tutò, citò, & iucundè* percurarẽt. Huiuſmodi igitur præparationibus politioribus laborem noſtrum poſt hæc ditabimus, iiſque Pharmacopœam noſtram exornabimus, ſimulque purgantia quædam noſtræ compoſitionis & deſcriptionis, diuerſis curationum intentionibus congrua addemus, ad quorum imitationem alia complura componere licebit.

Catholicum ſiue Antidotus vniuerſalis. Exordiendum autem nobis eſt à Catholico ſiue antidoto vniuerſali, quod omnes noxios humores clementer purgat: ad cuius exemplum quoque alia præparabuntur.

Catholicum Quercetani.

℞ Succi cichoreæ

Fumi-

Fumiterræ
Lupulorum ana ℔ ß.
Succi roſ.pallid. ℔ ij.
Succi limonum ℔ j.

Hi omnes ſucci perfectè depurentur in B. M. donec nullæ amplius fæces appareant, vt docuimus in cap. de ſyrupis, his adde

Fol. Senæ mundatorum ℥ vj.
Agarici recent. trochiſcati ℥ iij.
Macis
Cinnamomi
Fœniculi dulcis ana ℥ j.

Omnia indantur in matracium vel aliud vas vitreum capax, ſtent in infuſione in B. M. feruido per 3. dies. Dein exprimantur omnia torculari: quæ expreſſio rurſus in vaſe idoneo ponatur in B. M. ad denuò digerendum, coquendum, depurandum iuxta artem, prout idem in cap. de ſyrupis explicauimus, interim dum hæc fiat digeſtio, cape quoque ſeorſim

Pulpæ caßiæ
Pulpæ tamarindorum ana ℥ vj.

Hæc diſſolue in ſuff. q. aquæ violarum, maluæ, & citrullorum, vel in decoctione lenitiua optimè clarificata: omnia in matracium vitreum ſimul iniecta, ſimiliter adhuc digerantur per duos vel tres dies, donec materia appareat clariſſima. Collige ſeorſim quod depuratum fuerit, & miſce cum priore infuſione depurata: his adde

Mannæ calabrinæ ℔ ß.
Sacchari albißimi ℔ ij.

Manna & ſaccharum diſſoluantur in ſufficienti quantitate aquæ, & depurentur antequam cum

duabus his infuſionibus permiſceantur: dein coquantur omnia ad ignem lentum ad mellis ſpiſſitudinem & conſiſtentiam, vel vlteriùs. Remoueantur ab igne, & ſub finem addantur

Puluerù ſenæ

Rhabarbari ana ℥ iij.

Spec. Diatraganthi frigidi

Aniſi ana ℥ ß.

Probè diuque miſceantur omnia piſtillo ligneo, & fiat electuarium ad iuſtam conſiſtentiam. Sufficit robuſtioribus pro doſi exhibere ʒ vj. & cæteris ℥ ß. Generale hoc & benignum purgatiuum quouis tempore exhiberi poteſt tam ad præcautionem quàm ad curationem febrium, aliarumque corporis ægritudinum. Loco ſucci limonum ſubſtitui poteſt ſuccus mali punici: huius generis ſuccos data opera addimus, eo quod aciditate ſua vitriolata ad extractionem tincturarum & eſſentiarum omnium vegetabilium multùm conducant, & in omni purgatiuo, quod inſigni calefactione præditum ſit, veri correctiui vicem ſubminiſtrent: eſt præterea eiuſmodi aciditas ad rerum omnium fermentationem conciliandam efficaciſſima, quod ſummoperè notandum eſt.

Cholagogum Quercetani.

℞ *Succorum perfectè depuratorum*

Centaurij minoris

Roſarum rubrarum

Pallidarum ana ℔ j.

Succi rad. oxylapathi

Identidem depurati ℔ ß.

In quibus macera ad ignem Balnei Mar. per triduum

Rhabar-

Rhabarbari elect ℥ ij.
Folicul. ſenæ ℥ iiij.
Cinnamomi
Santali rubri
Aniſi ana ℥ ß.

Hæc omnia in vas vitreum indita, macerentur & digerantur per tres dies: dein fiat expreſſio, & colatura, cui adde

Pulpæ prunorum dulc. ℔ ß.
Sacchari ℔ j.
Syrupi ex nouem infuſionibus violar.
& muccag. ſem. pſyllij ana ℥ iiij.

Coquantur lento igne ad mellitam conſiſtentiam, cui adde

Scammonij præparati, vt docebitur, ℥ j.
Pulueris rhabarbari
Et fol. ſenæ ana ℥ j. ß.
Spec. Diatriaſantali
Et trochiſc. de berber. ana ʒ iij.
Sem. Scariolæ
Portulacæ
Lactucæ ana ℥ ij.

Parabis hoc electuarium (ſi velis) etiam ſine ſcammonio, quod tamen poſt veram ſuam præparationem, calore ſuo priuatum, adeò innoxium eſt, vt potius cæterorum remediorum vim & efficaciam, ad ſeroſos & bilioſos humores vtiliter euacuandos potenter acuat & extimulet. Loco igitur vulgaris præparationis cum ſucco citoniorum, cortice myrobalanorum, & maſtiche, optima eius & elegantiſſima præparatio cum aceto montano vel ſucco limonum fieri debet, quod fuſiùs docebimus alibi.

Electuarium purgans pituitam Querc.

℞ *Rad. helenij* ℥ j.

Polypodij

Sem. Carthami ana ℥ ij.

Chamædryos

Chamæpityos

Thymi

Elect. *Hyſſopi ana m.j.*

phleg. *Sem. Fœniculi*

Aniſi ana ℥ ß.

Flor. Stœchados

Betonicæ ana p.j.

Calendulæ

Hyperici ana p.ij.

Coquantur in aqua betonicæ: dein fiat expreſſio & colatura, de qua cape ℔ j.

Succorum depuratorum citoniorum

& roſarum Damaſcenarum, ana ℔ j.

In quibus mixtis macera ad ignem Baln. Mar. calidum, vt ſuprà

Agarici recens trochiſcati ℥ ij.

Turbith gummoſi ℥ ij. ß.

Foliorum ſenæ ℥ iij.

Aſari ℥ j. ß.

Scammonij præparati, ʒ vj.

Garyophyll.

Cinnamomi

Zingiberis ana ℥ ß.

Dein fiat fortis expreſſio, defæcatio ſeu depuratio, vt iam docuimus, ac tandem tranſcolatio: in qua adde mannæ granatæ purificatæ, ℔ j. penidiorum ℥ iiij. coquantur lento igne, donec reducantur ad bonam electuarij conſiſtentiam: doſis ℥ ß.

ſis ℥ ß. vel ʒ vi. pro robuſtioribus.

Febribus diuturnis à pituita & bile vitellina mixtis auxiliatur: quinetiam pituitoſa, craſſa, crudа, & mucilaginoſa excrementa, quæ circa ventriculi, inteſtinorum, renumq́ue regionem, flatus cruciatuſq́ue excitare ſolent, diſcutit & radicitus educit.

Electuarium purgans melancholiam atramque bilem.

℞ *Rad. Hellebori nigri non adulterini* ℥ ij.
Polypodij querni ℥ j ß.
Cort. capparum
Tamariſci ana ℥ j.
Diahel- *Summitatum meliſſæ*
leborũ *Epithymi ana p.* j.
Quer- *Follicul. ſenæ* ℥ iiij.
cetani. *Turbith. gummoſi* ℥ ij. ß.
Myrobalanorum omnium ana ℥ ß.
Agarici rec. trochiſcati ℥ j. ß.
Sem. Ireos.
Cardui benedicti
Fœniculi
Aniſi ana ʒ vj.
Cubebarum
Cinnamomi
Macis
Garyophyllorum ana ʒ iij.
Conſeruæ flor. bugloſſæ
Violarum
Nymphææ ana ℥ j.

Hæc omnia contuſa & permixta macerentur in ſuff. quantitate ſeri lactis, & ſuccorum quàm

optimè depuratorum fumariæ, bugloſſæ, pomorum redolentium, idque in Baln. Mar. vaporoſo, vaſe optimè clauſo per quatriduum: dein fiat expreſſio, colatura, itemque depuratio, vt iam docuimus: his adde

Mannæ granatæ
Sacchari violati
Pulpæ tamarindorum
& Pulpæ racemorum recentium præparatæ, vt docebimus, ana ℥ vj.

Coquantur lento igne ad conſiſtentiam ſyrupi perfectè cocti, cui ſubſequentes pulueres paulatim inſperge, rudicula omnia ſemper commouendo

Pulu. Diaſenæ noſtræ deſcriptionis ℥ ij.
Pulu. Trochiſc. de rhabarb.
De eupatorio
De capparibus ana ℥ ß.
Scammoneæ præp. vt iam docuimus ʒ vj.

Miſce & fiat electuarium, vt eſt artis.

Hoc eſt vnum ex melanagogis noſtris, quod minori agendi violentia operatur, quàm hiera diacolocynthidos Paccij aut Logadij: mirum in modum etiam vniuerſam ſanguinis maſſam mundificat, & ad ℥ ß. tantummodo exhibitum, vitia ab vtraque bile, & ipſa pituita ſalſa enata potentiſſimè tollit. Hinc ad omnes affectiones melancholicas, febres quartanas, cachexias, oppilationes lienis & meſenterij, epilepſiaſque auxilium eſt ſingulare, necnon aduerſus morphæam, impetiginem, & cancrum. Specificum prætereà & excellens purgatiuum ad diuerſas melancholiæ & maniæ ſpecies eſſe comperitur, addita eſſentia

lapi-

lapidis lazuli in ſufficienti quantitate : ſicut eius præparandi methodum ſuo loco trademus cum pulpam vuarum extrahendi ratione, quod extractum, à Gallis *Reſinee* appellatum, Autumni ſolummodò tempore præparari poteſt.

ADMONITIO.

Plures hodiè audito hellebori nomine ſtatim obſtupeſcere ſolent : cùm tamen certum ſit ipſos ſuis eccoproticis nihil vnquam effatu laudeque dignum ſine illius beneficio præſtare poſſe, in morbis præſertim chronicis & difficilibus, qui corporis membris altiùs & tenaciùs inhæreſcunt: in iis verò helleborata, modò ritè præparata fuerint, citra vim & moleſtiam, multò validiores penetrandi vires exerunt, quàm colocynthis, thymælea, chamælea, peplium & ſimilia : ſicut alibi iam in ſcriptis noſtris palàm demonſtrauimus, ſimulque oſtendimus, quanti olim antiquitas, necnon ipſemet Hippocrates helleborum fecerint, quod ob ſummam eius virtutem & efficaciam, laudibus maximis in cœlum vſque extulerunt.

Electuarium lenitiuum antinephriticum Quercetani.

℞. *Rad. Althea*
Polypodij q.
Sem. Carthami ana ℥ j.ß.
Rad. Taraxaci
Aſparagi
Petroſel.
Fœniculi

Iryngiorum ana ℥ j.
Iuiubarum
Sebeſten ana par.vj.
Cichorij
Scariolæ
Agrimon.
Pimpinel.
Saxifrag.
Herb. Capillar. ana m.j.
Sem. 4. frigid. maior.
Sem. Lactucæ
Portulacæ
Maluæ
Papau.alb.ana ʒ *iij.*
Sem. Aniſi
Fœniculi
Bardanæ
Milij ſolis
Saxifragiæ ana ℥ ß.
Fruct. Alkekengi
Senelorum
Prunorum Damaſcen.ana par.xij.
Flor.Geniſtæ
Violarum
Nymphea ana p.ij.

Coquantur vt artis eſt in ſuff. aqua: in ℔ j. ß. colaturæ clarificatæ, adde ſucci limonum optimè depurati ℥ iiij. in quibus macera per 24. horas ad ignem Baln.Mar.

Follic.Senæ ℥ *iij.*
Macis
Cinnamomi ana ʒ *ij.*

Dein fortiter exprimantur, & in hæc expreſſo denuò

denuò macera & parum decoque folicul. oriental. ℥ i. ß in colatura adde

Penidiorum
Sacchari violati ana ℥ iiij.
Pulpæ caſsiæ
Tamarindorũ extract. cũ aqua violar. an. ℥ iij.
Coquantur ad mellis conſiſtentiam.
addendo pulueris ſenæ ℥ ij.
Cryſtall. tartari ℥ j. ß.
Pulu. Diatriaſant. frigidi ℥ ß.

Omnia ſimul ritè miſceantur, & fiat electuarium ſecundum artem: doſis ℥ ß. vel ʒ vi.

Excellens eſt aduerſus calculi præſeruationem, ſumptum ad ℥ ß. luna decreſcente, purgat blandè & vtiliter: robuſtioribus ſufficit exhibere ʒ vi. in forma boli. Vſus quinetiam eius vtiliſſimus erit in remediis purgantibus & clyſteribus ad dolores nephriticos vſurpandis.

Electuarium hyſtericum Quercet.

℞ Succorum optimè depuratorum mercurialis
Betæ
Fumariæ ana ℔ j. ß.
Succor. Identidem depuratorum
Artemiſiæ
Matricariæ
Ebuli
Centaurij minoris ana ℔ ß.
Folicul. Senæ ℥ iiij.
Sem. Fœniculi
Pœoniæ
Aniſi ana ℥ j.
Sem. Altheæ ℥ ß.
Flor. Violar.

Chamomil.
Sambuci
Hyperici ana p.ij.

Fiat decoctio, expreſſio, & colatura: cui adde

Pulpæ prunorum
Pulpæ caſsiæ ana ℥ vj.
Mannæ
Sacchari ana ℥ viij.

Lentè coquendo reducantur omnia in elect. addendo ſub finem pulueris ſubtiliſſimi follicul. ſenæ ℥ ij.ß.

Fœculæ Bryoniæ ℥ j.
Sem. Aniſi
Fœniculi dulcis
Cinnamomi ana ℥ ß.

Miſce fiat electuarium: doſis ℥ ß.

Hoc electuarium eſt efficax ad ſuffocationem matricis, epilepſiam, vertiginem, melancholiam hypochondriacam, cardialgiam, & diuerſos alios affectus, qui ab his dependent: de quo pro ſpecifica horum malorum purgatione per os exhiberi poteſt ℥ ß. in forma boli: vſque ab ʒ vj. in clyſteribus.

Ad horum duorum electuariorum normam & formam alia plura conficere poteris: vel cum decoctionibus, vel cum ſuccis depuratis, qui affectibus, quos edomare velis, conueniant. Vnde alia plura electuaria mollia purgantia hic deſcribere nunc ſuperſedebimus.

Sequuntur nunc ordine purgantia ſolidioris conſiſtentiæ, quales ſunt pilulæ, quibus proximum nunc locum poſt electuaria deſtinabimus.

De pilulis ſeu catapotiis.

CAP. XIIII.

REmediorum quorundam purgantium, quæ à rotunda ſua forma à Latinis vocantur pilulæ, quaſi paruæ pilæ, quæque à Græcis à ſumendi modo καταπότια dicuntur, vti iam dictum, maximus vſus eſſe ſolet hodie in medicina factitanda. Sunt etiam multi, qui eas ſumere malunt, quàm bolos & electuaria. Sub hac enim rotunda forma, medicamenta vel ingratiſſima minori tum moleſtia, tum doſi degluciuntur, & in ventriculum ingeruntur, vnde paulò diutius in huius generis remediis immorabimur, & ſub iiſdem poſteà extracta quoque purgantia comprehendemus, vt pote quæ in pilulas magna ex parte efformari poſſint.

Hæc per pilulas medendi ratio, olim antiquis quoque familiaris & conſueta fuit, quemadmodum videre eſt ex reſcriptis Gal.l.9.ſecundum locos c.1. Item cap.14.lib.5.& ca.8.li.14.meth.med.

Porrò huiuſmodi remedia, non purgationis ſolummodò ſcopo inſeruiunt, ſed illorum vſus multò latiùs extenditur. Pro varia enim morborum cauſa & natura, variis quoque accommodantur vſibus: qui tamen omnes ad hos quinque potiſſimum reduci poſſunt: ad diuerſorum nimirum vitioſorum & noxiorum humorum euacuationem, ad dolorum mitigationem, ad ſomni inductionem, ad fluxionum tuſſiſque prohibitionem, & tandem ad ſitis extinctionem. *Pilularū differentia.*

Vt autem ordinem inſtitutum ſequamur, nec longiùs fortè ab eodē digrediamur, hic de pilulis

Pilul. cholagog. purgantibus tantùm nunc agemus, de cæteris ſuo loco dicturi.

Ex his itaque nonnullæ purgant bilem, veluti ſunt pilulæ aureæ, de hiera cum rhabarbaro, de eupatorio maiores Meſ.

Phlegmag. Aliæ pituitam, vt cochiæ, fœtidæ maiores Meſ. de agarico, de hiera cum agarico, de ſarcocolla, de colocynthide.

Melan. Aliæ ſuccum melancholicum, atramque bilem, vt pilulæ Indæ Haly ex Meſ. de lapide lazuli, de lapide Armeno.

Phanchymag. At earum nonnullæ omnes humores ſimul deturbant, vt pilulæ Arabicæ Nicolai, ſine quibus eſſe nolo eiuſdem Nicolai, pilulæ aggregatiuæ maiores Meſ. & pilulæ de opopanace Meſ.

Aliæ duos humores ſimul euacuant, vt pilulæ aggregatiuæ minores, de hiera cum rhabarbaro & agarico, pilulæ ſtomachicæ Alkindi ab Auicenna deſcriptæ.

Quarum omnium pilularum aliæ milius, aliæ valentius, aliæ verò mediocriter euacuant.

Mitius pilulæ de rhabarb. de agarico, de hiera.

Vehementius: pilulæ de euphorbio, de opopanace.

Mediocriter aliæ.

Poteſt etiam alia pilularum fieri diuiſio, qua aliæ certis partibus, & peculiaribus morbis conueniunt: vbi videlicet

Aliæ capiti deſtinantur, vt ſunt pilulæ cephalicæ minores Gal.

Aliæ oculis, vt opticæ ſeu lucis, quæ viſum roborant, conſeruant, excrementaque pituitoſa, tum à cerebro, tum ab oculis educunt.

Aliæ

Aliæ pectoris regionem expurgant, vt bechicæ, pilulæ de aloë, & maſtiche Nicolai Myrepſi, de hiera picra Galeni, vt & elephanginæ ſunt ſtomachicæ, vitiiſque ventriculi conducunt, ac ex eo pituitam, itemque bilem blandè educunt: ipſumque ventriculum ſimul & ſemel roborant, concoctionem iuuant & appetentiam excitant.

Pilulæ de mezereo valent ad aquas hydropicorum educendas.

Pilulæ de caſtoreo hyſtericæ ſunt & vteri affectibus conducunt.

Pilulæ peſtilentiales Auicennæ & pilulæ Ruffi, quæ ex iiſdem ferè componuntur, peſtiferis affectibus auxiliantur.

Pilulæ arthriticæ Nicolai, & pilulæ maiores, de hermodactylis Meſ. pituitoſos ſeroſoſque humores ex partibus remotiſſimis educunt, & ad podagram alioſque articulorum dolores mirificè proſunt.

Ad vitia, ex humoribus aduſtis pituitaque ſalſa procreata, à quibus morphæa, pruritus, ſcabies & ſimilia ſymptomata ſuboriuntur, conferunt pilulæ de fumo terræ Auicennæ.

En paucis omnium pilularum, quæ hodie in vſu ſunt, & in celebrioribus proſtant officinis, enumerationem diſtincta methodo, iuxta illarum proprietates & vires purgatorias tam generales, quam ſpeciales, hic à nobis propoſitam.

Non hic Pharmacopœam meam, tot tamque numeroſis pilularum modò enumeratarum formulis onerabimus: alij enim in ſuis ſcriptis plus ſatis de iis commentati ſunt, quò lectorem ablegamus, ſed ornabimus illam potius & ditabimus

quibuſdam pilulis non vulgaribus, quæ tamen ad grauiſſimos & diuerſos affectus vtiliſſimæ ſint & ſpecificæ, quæque minori doſi, quàm vulgares illæ exhibitæ, omnes noxios humores è corpore noſtro potenter educant, citra tamen vllam eiuſdem conturbationem aut moleſtiam. Hic pilularum minimè vulgarium delectus (quarum maximam partem noſtræ inuentioni iure vendicamus: cæteras ex mutua communicatione cum viris hinc inde per totam Europam doctiſſimis accepimus) hic, inquam, pilularum delectus efficiet, vt meo exemplo alij ſuam quoque Pharmaceutticen, ſelectiſſimis quibuſuis, non tritis aut vulgaribus remediis ditaturi & exornaturi ſint. Sed abſit dicto inuidia. Soli enim publicæ vtilitati propagandę incumbo, vanæ & inanis gloriolę perpetuus contemptor.

At cùm inter pręcipua harum pilularum ingredientia, Aloë primas teneat, & rei cardo in eo potiſſimum verſetur, vt ex arte rectè repurgetur, ab eius pręparationis deſcriptione hic initium faciemus, quæ ita habet.

Vera aloës præparatio.

℞. Aloës ſuccotrinę optimę & laudatiſſimæ ex veſica ℥vj. aut ℔ ß. vel tantum, quantum lubet: quam redactam in puluerem immittas in matracium ſeu cucurbitam vitream: affunde aquę endiuię aut acetoſę, vt quatuor vel quinque digitos ſupereminеat: pone in Balneo Mar. calido ac ferè bulliente, vaſe optimè clauſo cum ſubere ac cera Hiſpanica. Stet ita per duos vel tres dies integros, & conflabis aquam ab aloës eſſentia tinctam, & rubicundiſſimam rubini inſtar, quam

lentè

lentè per inclinationem à fæcibus ſeparabis, ne quod craſſum eſt, exeat ſimul, liquorem effuſum ſeorſim aſſerua in Alembico probè clauſo. Materiæ relictæ aliam affunde aquam endiuiæ, ſed non tantum quantum priùs. Denuò digere vt antè, colaturam ſepara, priorique adiice, ac rurſus aliam affunde, donec aqua nullum amplius eliciat colorem, & videbis reſiduum, quod eſt in fundo arenæ inſtar aut cineris in magna ſatis copia. Ex media libra duæ vel tres vnciæ reſtabunt: eſt autem fæx aloës inutilis, nec in aqua diſſoluitur. Aquam omnem tinctam deſtilla per Alembicum, aut fac exhalare in patina argentea, carbonibus calidis impoſita, donec materia reſtet craſſitudine mellis: quæ erit lucidiſſima rubini inſtar & maiori artificio atque iudicio præparata, quàm ſolet vulgo ſimplici illa ablutione, ſi vel centies abluatur.

Hæc aloë ſic præparata & depurata, baſis vicem obibit ad plures effingendas pilulas: quæque iam per ſe ad vnius ſcrupuli doſin exhibita, excellens medicina eſt.

In pluribus etiam pilulis formandis recipiuntur gummi ammoniacum, bdellium, opopanax, myrrha, ſcammonium, quæ ipſa quoque imprimis præparatione opus habent, vt potè quæ multis adhuc fæcibus craſſis & inutilibus ſcateant.

Antequam igitur gummi ammoniacum, bdellium, opopanax, & ſimilia in vſum veniant, ea in aceto roſato aut vino albo diſſoluenda ſunt: & per ſetaceum traiicienda. *Gummarum præparatio.*

Myrrha quoque in vino ad ignẽ Baln. Mar. diſſoluta, adhuc calens per linteũ tranſcolanda eſt. *Myrrha præpar.*

Scamm. Prap. Vera ſcammoneæ præparatio fit cum ſucco limonum depurato, idque in eodem Baln. Mar. calido: in quo diſſoluatur, & feruens etiam adhuc per linteum tranſmittatur, & hoc pacto craſſa eius & impura ſubſtantia, quæ non niſi noxam parit ab ea ſecernatur.

Chymici, qui certa quadam, & infallibili experientia edocti, elegantes illas & ſingulares vitrioli proprietates occultè in eo deliteſcentes eruere norunt, haud verebuntur ſcammoneam, myrrham, & ipſa etiam gummi præparare & diſſoluere cum phlegmate vitrioli, toto ſuo ſpiritu impræguato. In hoc ſolo enim ſpiritu latet vera illorum ſimplicium præparatio, quæ cùm exuperante calefaciendi qualitate inſignita ſint, hac via exquiſitè & perfectè corriguntur: hic etiam ſpiritus, verum euphorbij correctiuum exiſtit, quod alias tanquam venenum, tum in pilulis euphorbij, tum in aliis inde concinnandis remediis (niſi priùs vera, vti diximus, & legitima eius accedat præparatio) penitùs abdicandum puto.

Hæc omnia hactenus dicta ſunt, vt ſi in poſterum de aloë præparata, de gummi, myrrha, & ſcammonea præparatis mentio fiat, præmonitus lector, veras præparationes modò expoſitas intelligat.

Temporis ratio poſtulat, vt nunc ad pilularum mearum panchymagogarum deſcriptionem accedam: in quarum præparatione, temporis longitudo fortè quibuſdam videbitur, quæ tamen in re tam ardua & pretioſa, ad corporis ſanitatem inuenta, parum accedit ſpectanda.

Pilulæ

Pilulæ panchymagogæ Quercetani.

℞. Aloës præparatæ vt ſupra ℔ ß.

(vel amplius prout tibi videbitur) hanc inde in vitrum ampliſſimum capax (quali plerumque conſeruæ ſolent adſeruari) & ſimul affunde ſuccum violarum, variis coctionibus, & ſeparationibus puri ab impuro per ſolam digeſtionem in Baln. Mar. mediocriter calido, adeò depurati & cocti, vt tandem ad ſyrupi conſiſtentiam reduci poſſit citra mellis ſacchariue additionem: de qua præparationis methodo, abundè ſatis dictum eſt ſuprà in capite de ſyrupis: ſic quoque in præparandis cæteris ſuccis procedendum erit. Hic ſuccus ita præparatus cum prædicta aloe miſceatur, & vitrum in quo continetur materia, radiis ſolaribus æſtiuo tempore, aut ſimili calori, vt hypocauſti exponatur, & prædictus ſuccus inſpiſſabitur, atque paucis diebus adeò cum aloe permiſcebitur, vt omnia in vnum corpus, & in vnam conſiſtentiam reducta eſſe videantur. *Nota*: Materia ſingulis diebus rudicula lignea optimè agitetur, vt omnia probè in vicem miſceantur: cui mixtioni ſuo tempore adde

Succor. Florum primulæ veris
Perſicæ arboris
Roſarum pallidarum
Flor. Cichorij
Bugloſſæ
& hyperici ſingulorum ad modum
Succor. Violarum præparatarum ℥ iiij.

Et ſic intra quatuor vel quinque menſes, quod temporis ſpatium, huius operis perfectio requi-

rit, propter flores, qui diuerſo tempore naſcentes, ſimul colligi nequeunt, ſemilibram aloës tuæ, ad libram vnam & ſemis auctam inuenies: omnes enim ſucci perfectè cum illa incorporati ſunt: huius materiæ ſeſquilibræ, inſuper adde eſſentiæ ſiue extracti

Senæ ℥ iij.
Extracti rhabarbari
Agarici ana ℥ ij.
Cinnamomi
Pulueris fœniculi dulcis
Aniſi ana ℥ j.
Spec. diatriaſantali ℈ iiij.

Omnia reducantur ad bonam pilularum conſiſtentiam, quæ ad ℈ j. ß. exhibitæ, in vniuerſum omnes purgant humores, & ipſum etiam ſanguinem: vnde hoc remedium panchymagogum appellandum duxi. Hæ pilulæ citra extractorum purgantium additionem, per ſe ſunt præſtantiſſimæ ad corporis ſanitatem conſeruandam, ex virtute ſua balſamica: vnde etiam vermium generationem prohibent: in genere omnes humores corruptos, noxios & ſuperfluos euacuant, totam ſanguinis maſſam purificant, & ad alios diuerſos affectus curandos conducunt. Baſis præterea vicem ſubeunt ad diuerſa & ſpecifica remedia concinnanda, aduerſus febrem quartanam, & omnes lienis obſtructiones, addendo ſuff. quantitatem gummi ammoniaci, bdellij, ad eum, quem ſcripſimus modum præparatorum: vim earum purgatoriam efficaciorem reddes, adiiciendo ſcammonium vt ſuprà præparatum.

Quili-

Quilibet Pharmacopœus deberet ad modum præſcriptum, magnam eiuſdem eſſentiæ aloës, quæ in plures annos adſeruari poteſt, quantitatem ſimul præparare: per ſe ſola enim exhibita purgat ventriculum à mucilaginoſis impuritatibus, in ipſius tunicis impactis: roborat etiam eundem, coctionemque iuuat. Freq. præterea vnici huius balſamici remedij vſus, modò id rectè præparatum fuerit, vitam diuturnam & ſanam tuetur à pluribus morbis. Celſus eiuſdem Aloës laudes mirè prędicat, nec immeritò propter eius virtutes ſummas, quę multò efficaciores adhuc, enumerata illa digeſtione & depuratione euadunt.

Si quis voluerit ex ea parare remedium ſimplex purgans bilem, quatuor vnciis aloës vt ſuprà præparatę, addat vnciam vnam eſſentię ſiue extracti rhabarbari, vel vnciam vnam extracti agarici aut turbith, ſi pituitam purgare velit: vel eandem doſim extracti helleb. nigri, & ſenę, ſi ſolam melanchol. educere animus ſit: non hic opus habes correctiuis (quę potius molem corpoream in plerisque medicamentis augent, quàm nimiam illorum vim purgatoriam minuant) ea tamen adi videbis in capite de extractis, vbi de eorundem ſimplicium vera præparatione & correctione agetur. *Simplicia purgantia cum Aloë.*

Si generale quoddam remedium ad omnes humores ſimul, vt par eſt, purgandos conficere velis: miſce ſimul, omnia illa extracta, augendo doſim aloës ad eorumdem proportionem.

Si quis de labore & longiori tempore conquetatur, & craſſiori quadam horum remediorum *Alia purgātia ex*

Aloë faciliora. pręparatione contentus eſſe velit: is quatuor his vnciis aloës pręparatę admiſceant rhabarbari ſubtiliſſimè puluerizati ℥ j. cinnamomi ℈ ij. croci ℈ j. ſpec. diatriaſantali ʒ ß. ex his omnibus formentur pilulę ad purgandam bilem.

Ad pituitam deturbandam, eidem aloës ponderi adiice agarici trochiſcati, & in puluerem redacti ℥ j. maſticis ʒ j. ſalis gemmę ʒ ß. vel agarici trochiſcati loco, adde ſpec. diacarth. ʒ x.

Vt fiat melanogogum ſimplex, adde ſennę ſubtiliſſimè puluerizatę ℥ j. aniſi, fœniculi, epithymi ana ʒ ß.

Temporis ratio poſtulat, vt formulas noſtrorum cholagogorum, phlegmagogorum, melanagogorum, prout ſupra promiſimus, nunc proferamus.

Pilulę cholagogę de centaurio Quercet.

℞. *Succorum optimè depuratorum centaurij minoris*
Roſarum pallidarum
Eupatorij Meſuæ
& rad. oxylapathi ana ℥ iiij.
In quibus adde aloës præparatæ vt ſuprà ℥ vj.

Digerantur ad ignem Baln. Mar. per 12. horas, vt fiat perfecta diſſolutio & mixtio: dein omnia coagulentur ad mellis conſiſtentiam: cui adde

Pulueris rhabarbari ℥ j.
Xyloaloës
Myrrhæ ana ʒ ij.
Croci
Cinnamomi ana ʒ ß.
Spec. Diatriaſantali

Trochiſc.

Trochiſc. Diarrhodon ana ʒ j.

Miſce, fiat pilularum maſſa: doſis ℈ j.ß.vel ℈ ij.

Proſunt in omnibus febribus bilioſis, arquato morbo & cachexiæ. Iecoris item cæterarumque partium, nutritioni dicatarum, obſtructionibus mirificè auxiliantur.

Pilulæ phlegmagogæ de abſinthio Quercetani.

℞. *Spec. Hieræ ſimplicis Gal.* ℥ j.ß.
Trochiſc. alhandal ʒ vi.
Agarici recenter trochiſcati ℥ ij.
Sem. Carthami
Hermodactylorum
Aſari
Turbith gummoſi ana ʒ ij.
Myrrhæ electæ ʒ vj.
Cinnamomi
Macis
Piperis
Sem. Fœniculi ana ℥ ij.

Macerentur in ℔ j. ß. ſucci abſinthij optimè depurati, & ℔ j. vini albi optimi, idque in vaſe vitreo optimè clauſo ad ignem Bal. Mar. ſatis luculentum per triduum: dein materia adhuc feruida per ſetaceum traiiciatur, his adde aloës vt ſuprà præp. ℥ iij. tandem omnia ad ignem cinerum coagulentur, donec acquirant bonam pilularum conſiſtentiam. De his pilulis in extracti modum præparatis, ſufficiet exhibere pro doſi ℈ j. vel ℈ j. ß. ad ſummum. Pituitam à cerebro, pectore, ventriculo, cæteriſque partibus nutritioni dicatis, & ſeroſa excrementa à partibus etiam profundioribus, & neruoſis blandè educũt:

atque idcircò morbis omnibus à cauſa frigida genitis conferunt, vt cephalalgiæ, apoplexiæ, paralyſi, cruditatibus ventriculi : doloribus item arthriticis, tum ad præſeruationem, tum ad curationem, non paruas afferunt ſuppetias.

Pilulæ tartareæ melanagogæ
Quercetani.

℞ *Criſtallorum vel cremoris tartari* ℥ iij.
Polypodij querni ℥ ij.
Paſſul. Corinthiacarum ℥ j.ß.
Myrobalanorum omnium ana ℥ ß.
Florum bugloſſæ
Borraginis
Nymphea, ana p. j.

Coquantur in ſuff. quantitate aquarum fumariæ & ſcolopendriæ ad medietatis conſumptionem. De hoc decocto acidulo & guſtui grato, optimè depurato & clarificato cape ℔ ij. ſucci optimè depurati pomorum redolentium ℔ j. in quibus adde

Folliculorum ſenæ mundatorum ℥ iij.
Turbith
Rad. hellebori nigri veri ana ℥ j.ß.
Myrrhæ electæ ℥ j.
Macis
Garyophyllorum
Cinnamomi
Epithymi ana ℥ ß.

Macerentur ac digerantur ad ignem Bal. Mar. per quatriduum, idque in vaſe vitreo optimè clauſo : dein dum materia adhuc feruet fiat expreſſio, vel per ſetaceum traiectio, cui adde aloës vt ſuprà præparatæ ℥ iiij. omnia ſufficienter coagulen-

gulentur ad ignem lentum: addendo ſub finem dum ferè refrigerata erit materia

Spec. Diarrhod. abb.
Lætificantis Gal.
Trochiſc. dialacca ana ʒ j.
Salis Abſinthij &
Fraxini ana ʒ ij.
Eſſentiæ croci ℈ ij.
Olei aniſi aliquot guttulas.

Reducantur in bonam pilularum conſiſtentiam.

Doſis harum pilularum eſt quoque ℈ j. vel ℈ j. ß. ad ſummum. Admiranda illarum virtus nunquam ſatis laudari poteſt: purgant vtramque bilem, omnes humores craſſos, tartareos, ſalſos & mucilaginoſos radicitus eliciunt, vel è partibus etiam profundiſſimis: ſuccurrunt diuerſis maniacis & melancholicis affectibus, febribus quartanis: opitulantur & conducunt aduerſus pſoram, cancrum, lepram, & luem veneream, eo quod purificent totam maſſam ſanguinis, à variis corruptionibus diuerſorum affectuum effectricibus cauſis. Idcircò & ſani iiſdem ſingulis menſibus ſemel purgentur ad multorum morborum præcautionem. Sumi poſſunt manè vel veſperi poſt cœnam parciorem, & ante ſomnum: & mirum in modum euacuari animaduertes fæces atras, vel humorem atrabilarium, qui omnium totius corporis contumaciſſimus, ægerrimè euincitur aut ſubigitur. Iiſdem pilulis interdum adiiciantur eſſentiæ aloës & ſcammonij, eſſentiæ rhabarbari ana ʒ j. ß eſſentiæ ſenæ ʒ j. & eſſentiæ trochiſcorum al-

handal ℥ ß. vel amplius. His eſſentiis, vel ſeorſim vel omnibus ſimul præparatis pilularum harum vim purgatoriam longè efficaciorum reddo, quas tunc appello polychreſtas, à ſumma illarum vtilitate in curandis pluribus affectibus, & à ſingulari earundem proprietate, qua omnes humores ſimul educunt. De quibus licet vel vnum ſolummodò ſcrupulum, aut minus etiam exhibueris, operationem excellentem, & omnino admirandam percipies: ſed dum ſic à nobis præparantur, & tam exigua doſi exhibentur, quidam cenſores in eliciendis purgatiuis rerum eſſentiis parum verſari, & balſamicæ virtutis penetratiuæ, operatiuæ & actiuæ prorſus ignari, inde occaſionem arripiunt eas mercuriales & antimoniales vocitandi: quibus duobus lethalibus & peſtiferis vocabulis, pilulas meas ſtatim infectas, & ſuſpecta venenoſitatis macula inuſtas iri opinantur: quaſi verò ipſæ ex veneno paratæ eſſent, & idcircò dignæ iudicandæ, vt in perpetuum exilium ad Anticyras vſque & Garamantas relegarentur.

Sed friuolæ huius & efficiæ ſuſpicionis nebulam facilè diſcutiet veritatis lumen, & ipſa experientia: qua ſola fretus, de pilulis meis polychreſtis accipio partem vnam, & totidem Mercurij mei vitæ: ex quibus probè inuicem mixtis, cum quodam ſyrupo conficio pilulas meas benedictas, quas ſic appellandas puto, ab excellentiſſimis & planè ſtupendis effectibus, quos exerunt in cura luis venereę, quantumuis inueteratę, & quam cancer, puſtulę, nodi, dolores, & ſimilia pernicioſa, & grauiſſima ſymptomata comitantur:

tur: hæ porrò pilulæ blandè perficiunt operationes ſuas citra vomitus prouocationem, aut vllam corporis conturbationem, adeò vt à pueris & grauidis mulieribus tutò deglutiri queant: continuando illarum vſum quindecim, vel etiam viginti diebus alternis, donec eiuſmodi affectus radicitus euellantur & perdomentur: nulla prorſus ſaliuatione per os concitata, ſed tantùm per vrinam interdum, quæ vera in affectibus criſis eſſe ſolet. Teſtes hic producere poſſem infinitos medicos, chirurgos, & plures alios, qui verborum meorum veritatem confirmarent: ſed res ipſa per ſe ſatis loquitur, ita vt non opus ſit verbis, vbi rerum adſunt teſtimonia. Omnes præterea viri & ſapientes medici, quibus æquè ac mihi de ſummis & admirandis mercurij virtutibus, quas in occulto continet, conſtat, his fidem attribuere minimè detrectabunt.

Hæc me nolentem volentem compulerunt meæ pilulæ benedictæ, vt in quædam verba de mercurio vitæ, me tanquam obiter & extra inſtitutum vagantem effunderem: aliàs enim hunc locum ſoli Pharmacopœæ dogmaticæ, variis remediis ditandæ & ornandæ dicatum volumus. Cætera verò longè mirabiliora (loquor de medicamentorum præparatione) ad amplificandam & decorandam Spagyricam noſtram Pharmacopœam, quam ante annos ferè 30. publico iuri donauimus, reſeruamus.

Sed repetamus curſum noſtrum, & priuſquam huic capiti de pilulis finem imponamus, iis tanquam generalibus quibuſdam pilulis ſuprà deſcriptis, huc quaſdam alias adiiciamus non mi-

nus præſtantes, quàm vtiles, certaque experientiâ comprobatas, & certis quibuſdam morbis peculiares: ſic febri quartanæ conferunt pilulæ de ammoniaco, quarum deſcriptio mox ſequitur.

Pilulæ de Ammoniaco.

℞. Aloës vt ſuprà præparatæ ℥ iiij.
Gummi ammoniaci in aceto ſcyllitico diſſoluti & per ſetaceum traiecti
Myrrhæ præparatæ ℥ ß.
Maſtiches
Spec. Diatriaſantali, ana ʒ j. ß.
Croci ℈ ij.
Salis fraxini, vel
Abſynthij ℈ iiij.
cum ſyrupo de ſtœchade vel de ſucco roſarum: fiat pillularum maſſa.

Excellentes harum pilularum vires atque virtutes pro merito ſatis prædicari nequeunt: adeò copioſè & vtiliter purgant tartarum, omnemque fæculentam corporis materiam, idque citra vllum dolorem, moleſtiam & perturbationem, magnoperè etiam conferunt aduerſus omnes defluxiones & dolores ventriculi, aduerſus cachexias, oppilationes lienis eiuſdemque duritiem, & ſcyrrhum, febres quartanas tollunt & quotidianas inueteratas: præſtantiſſimæ præterea ſunt ad homines corpulentos & plethoricos euacuandos: & ſufficiet exhibere vnicam aut alteram ſaltem pilulam iis, qui difficulter vel bolos, vel potiones, vel huius generis alia medicamenta, ob ingratum ſaporem & nimiam quantitatem nauſeabunda, ſumere

ſumere poſſunt. Poterunt quoque eædem ſine extracto ſcammonij, & trochiſcis alhandal præparari: ſufficienter enim per ſe purgant, ac ita iis præparatis quilibet citra incommodum aut moleſtiam vllam fœliciter vti poterit.

Hoc vtique vnum erat ex numero præcipuorum purgantium D. Riuierij, non ita pridem regis noſtri inuictiſſimi primarij medici. Scio tamen quoſdam hic demirari ſatis non poſſe, gummi ammoniacum à nobis additum, quòd, illorum iudicio, immoderato & excedente calore prædi- tum ſit, & idcirco huiuſmodi remedia inter deleteria referri debere, planè ſibi perſuadent. Ob hanc ipſam cauſam ad me venerũt quidam, ſummæ authoritatis viri, ſciſcitantes, num & ego tales pilulas approbarem: quas illi tanquam noxias & exitioſas à quibuſdam nec infimæ notæ medicis improbari & planè damnari audiuiſſent. Quibus reſponſum fuit, quod eadem pariter ſententia, condemnanda eſſet tota propemodum reliquarum pilularum familia, quæcunque in diſpenſatoriis, ad communem vſum hodie deſcriptæ haberentur: ſiquidem & illarum pleriſque, eadem gummi vel ſine vlla præparatione adderentur: addita ſimul oculari demonſtratione, & oblatis diſpenſatoriis ipſimet viderunt, quàm magnus ſit pilularum earum numerus, quæ ab iiſdem gummoſis remediis & nomina & appellationem ſuam adhuc retinuerunt, vt ſunt pilulæ de ſagapeno, opopanace, bdellio, ſarcocolla, & quod eadem gummi in aliarum plurium compoſitionem recipiuntur, vt ſunt pilulæ de agarico Meſ. de colocynthide Io. Damaſceni,

fœtidæ, de hermodactylis, de nitro Alex. Tralliani, quibus etiam inter ingredientia additur ipſum euphorbium omnium calidiſſimum, inque venenorum claſſem relatum. Quibus omnibus euidenter ſatis demonſtratis ſic illuſi facilè colligebant, quod critici iſti has pilulas, quæ ſolummodò gummi ammoniacum, optimè inſuper præparatum excipiunt, vel ex inuidia, vel ex cæca ignorantia oppugnaſſent, vt qui parum acuto oculorum lumine ſua inſpexiſſent diſpenſatoria.

Ob has virtutes præſtantiſſimas & efficaciſſimas, quibus huiuſmodi gummi eximiè dotata ſunt, non intermittam & hic in publicum proferre pilulas de Sagapeno nuncupatas, quarum participem me fecit in vltima mea peregrinatione Italica D. Camillus à Camillis nobilis patricius, & medicus celeberrimus Genuenſis, quas inter alia ſua ſecreta plurimi faciebat: præſertim autem illas ad febrem quartanam propulſandam maximoperè commendabat.

Pilulæ de Sagapeno Camilli.

℞. *Sagapeni gummoſi præp.* ℥ vj.
Ammoniaci identidem optimè præp. ℥ iij.
Extracti trochiſc. alhandal ℥ j.
Scammonij præparati ℥ ß.
Salis gemmæ ʒ j. ß.

Cum ſyrupo violato acidulo & tincto fiat maſſa, ex qua conficiantur pilulæ in piſi vel ciceris formam.

Vnica tantùm pilula initio paroxyſmi exhibenda

benda eſt,continuando ad aliquot dies. Sed harũ vſum præcedat humorum præparatio cum decoctis noſtris præparantibus melanagogis, & ſyrupis de pomis redolentibus,& de fumaria.

Pauló ante,vel poſt harum pilularum deglutitionem,inungi debet ceraix,collum & tota ſpina dorſi linimento compoſito ex theriaca, aqua vitæ,ſaluiæ,vel iuniperi, aut vulgari, & pauco oleo laurino,vel de ſpica.

Hac methodo ad imitationem Camilli inſtituta per Dei gratiam multas febres quartanas ſubſtuli: quæ à fæcibus gummoſis viſcidis, & tenaciter corpori noſtro adhærentibus ſubortæ, non alia ratione, quàm per eadem gummi diſſoluuntur & liquefiunt. Res enim oleaginoſas & ſulphureas diſſoluit ſulphur, quod ne ſumma quidem aquæ fortis vehementia & vis efficiet vnquam. In omni enim actione opus eſt mixtione, quæ fit per ſimilia, veluti id alibi fuſius & clarius demonſtrauimus. Et rationi conſentaneum eſt, quod gummi à ſui ſimilibus gummi attenuentur, diſſoluantur & liquentur, & per conſequens ad expulſionem, & euacuationem idonea & apta fiant. Id quod à cæteris medicamentis ſiue præparantibus, ſiue eccoproticis vel laxatiuis nunquam præſtabitur: vnde fit, quòd tam infiniti morbi relinquantur incurabiles.

Huius febris magnitudo, longitudo & frequentia, quæ eſt tanquam medicorum opprobrium, & tormentum perpetuum, quo ſe expedire haud poſſunt, occaſionem mihi dedit in hac pilularum de ſagapeno deſcriptionem digrediendi, quarum effectus ſunt admirandi in cura

febrium quartanarum, procedendo vt ſuprà. Quarum vſus ſimiliter continuandus eſt ad aliquod tempus, ægerque duabus vel tribus horis poſt illarum deuorationem ſumat quoddam iuſculum, humectendi viribus inſignitum, in quo ex herbis incocta ſit borago, bugloſſa, thymus & radices aperitiuæ, cum pomo ſimul curtipendulo in rotulas diſſecto.

Pilulæ hydragogæ Quercet.

℞ *Succorum quam optimè depuratorum*
Summitatum fraxini ℔ j.
Valerianæ
Centaurij minoris, ana ℔ ß.

In quibus macera & digere ad ignem Baln. Mar.
Folicul. Senæ oriental. ℥ iij.
Hermodactylorum
Turbith
Aſari ana ℥ ij.
Cinnamomi
Santali citrini
Spicæ nardi ana ℥ ß.

Dein fortiter exprimantur, & coquantur ad mellitam conſiſtentiam, cui adde
Aloes præp. ℥ iij.
Fæculæ bryoniæ
Fæcul. Iridis ana ℥ j.
Scammoneæ præp.
Extracti trochiſc. alhandal ana ℥ iij.
Elaterij præparati, vt docebitur ʒ j.
Salis ceterach
Salis prunellæ ana ʒ j ß.
Trochiſc. de eupatorio ʒ j.

Cum

Cum ſyrupo roſ.ſol. fiat pilularum maſſa: doſis ϶ j ß.

Ad pellendam viſcerum obſtructionem, educendas aquas: denique ad cachexiam & omnem hydropis ſpeciem præſtantiſſimum illud eſt remedium.

Præparationem elaterij vide in capite de extractis purgantibus: & in capite de ſalibus, quid per ſalem prunellæ, (qui ex foſſilium familia elicitur) intelligamus.

Pilulæ de euphorbio, quæ non niſi in chronicis & extremis morbis, vbi attenuandum, liquefaciendum, & euacuandum eſt, exhibentur: idque ob materiam quandam adeò tenacem, viſcoſam & contumacem, vt reliquorum auxiliorum vim tanquam irritam & non ſatis validam reſpuat: hæ, inquam, pilulæ, quibus euphorbium adhuc crudum & ſine præparatione additum eſt, ſemper fuere ſuſpectæ: & ſi res meo ſtaret arbitrio, illorum vſum vix quidem approbarem: tale enim remedium, quod non artificioſa quadam præparatione prius emendatum fuerit, in corpus ingeri non poteſt, quin euidentiſſimam & nimiam eius ſimul inducat calefactionem, ſeditionémque moueat. Ac vtinam ij, qui adeò moroſè damnant & proclamant antimonium, paulo accuratiùs diſcrimen maximum inter hæc duo remedia perpenderent, aduerterentque euphorbium in venenorum numero, tum à Dioſcoride, tum ab aliis, non verò antimonium ſicut iam alibi fuſiùs oſtendimus, recenſeri.

Interim verò ex eodem euphorbio, artis induſtria correcto & præparato, tam excellentiſ-

ſima parantur remedia tum purgantia, tum ſudorifica aduerſus febres quartanas, & ſimiles indomitos & contumaces affectus, & contra ipſam etiam peſtem, vt multi hinc medici, viri grauiſſimi & doctiſſimi, poſtquam eius vires certa experientia comprobaſſent, idem ad vſum medicum vocandum iudicauerint, & proprietates eiuſdem in ſcripta retulerint. Sic quoque arrepta occaſione, idem euphorbium in Pharmacopœam meam introducere volui, addita ſimul vera & genuina illius correctione & præparatione, qua vim eius deleteriam & perniicioſam tollo: ac inde medicinam produco ad multos grauiſſimos affectus vtiliſſimam & ſaluberrimam.

Pilulæ de Euphorbio mirabiles contra omnis generis febres chronicas intermittentes atque quartanas, necnon contra omnes cachexias, hydropiſim, paralyſim & colicos dolores.

℞ *Euphorbij præparati, vt mox docebitur,* ℥ j.
Spica nardi
Maſtiches ana ʒ vj.
Opopanacis
Sagapeni præparati,
Bdellij ana ℥ ß.
Agarici trochiſcati
& Trochiſc. albandal ana ʒ iij.
Syrupi violati aciduli & tincti
colore purpureo, quantum ſuff. &
Fiat pilularum maſſa: doſis à ℈ j. *ad* ℈ ij.

Præ-

Præparatio Euphorbij.

Primò omnium optimè mundetur ab omni fæce: poſteà in exigua redigatur fruſtula, ex quibus cum limonibus ſiue citriis, in orbiculos ſiue rotulas diſſectis, vnà cum ſuis corticibus fiat S. S.S. adeò vt primum & vltimum ſtratum conſtet ex limonum orbiculis, & totum hoc paſtæ inuolucro includatur in panis formam, qui in furno mediocriter calefacto coquatur, idque in modum biſcocti, hoc eſt, panis ille ſemel coctus remittatur in furnum, coquatur ſecunda vice.

Quo facto, aperi panem, & euphorbium inde perquam accuratiſſimè ſepara ſimul cum orbiculis limonum, quibus illud adhęrebit, & albiſſimum ſimul apparebit, ſeparata & abolita omni eius vi venenata.

Huic euphorbij præparationi, quàm aliundè acceptam fero, nondum acquieſco, ſed illud ita præparatum, in matracium aut vitrum aptum & capax iniicio, ſuperaffundendo ſucci limonũ vel granatorum acidorum optimè depurati tantum, vt ſupernatet tribus vel quatuor digitis: dein omnia colloco in Baln. Mar. ferùentiſſimum ad digerendum, donec euphorbium diſſoluatur à dictis ſuccis, quibus omnibus per linteum traiectis, ſucci poſteà per euaporationem ſeparentur, & euphorbium remanebit in fundo depuratiſſimum, vtpote à quo omnis calor exuperans & qualitas venenata penitus ſit ſeparata. Sed vt ad Chymicos ſermonem noſtrum conuertamus, cum phlegmate vitrioli, totali & integro ſuo ſpiritu impręgnato, vel cum citoniorum, aut pomorum cortipendulorum aquis, acido ſulphuris, vel ipſius

vitrioli ſpiritu tinctis & acidulis redditis, multò adhuc præſtantior fiet eiuſdem euphorbij præparatio: quod licet alibi iam dixerimus, non tamen hic piget idem adhuc ſemel obiter tantùm repetere.

Vt igitur ex euphorbio concinnentur pilulæ, aduerſus peſtem efficaciſſimæ, hoc ſequenti modo procedendum erit.

Pilulæ de euphorbio contra peſtem Quercetani.

℞ *Euphorbij vt ſupra præparati ℥ j.*
Extracti nucis vomicæ
Extracti croci orientalis ana ʒ ij.
Extracti rad. angelicæ
Et tormentillæ ana ℥ j ß.
Extracti theriaces ℥ ij.
Confect. alkermes
Et de hyacintho ana ℥ j.
Eſſentiæ corallorum ʒ j. ß.
Terræ ſigillatæ veræ q. ſ. vt

Reducantur in pilularum conſiſtentiam: doſis ℈ j. ß. Qui peſte correpti ſunt vtentur iis manè in doſi præſcripta, confeſtim ſuperbibendo aquæ benedictæ ℥ ij. & ſtragulis tecti multùm ſudabunt: quo modo venenum à centro ad circumferentiam prouocabitur, & admirandum percipietur remedium.

Pilulæ mirabiles ad tremorem & ſpaſmum.

℞ *Caſtorei*
Pyrethri
Caßiæ ligneæ ana ʒ iij.
Sagapeni præparati, vt docuimus
Extracti trochiſc. albandal

& hieræ

& hieræ picræ Gal.ana ℥ ß.

Miſce, fiat pilularum maſſa: Doſis ℈ j. vel ℈ ij.

Pilulæ peſtilentiales Alberti Ducis Bauariæ.

℞ *Croci*
Myrrhæ
Camphoræ
Oßiũ de corde cerui
Spodij ana ʒ j.
Ligni aloes
Been albi ana ʒ ß.
Terræ ſigillatæ veræ ℥ ij.
Flor. ſulphuris ʒ j.
Cort. & ſem. citrij
Garyophyllorum
Zingiberis albi ana ℈ ij.
Ambræ ℈ j.
Fragmentorum hyacinthi
Smaragdorum
Granatorum ana ℈ j. ß.
Agarici electi
Rhabarb. optim. ana ℥ ß.
Aloes ex veſica ad pondus omnium.

Miſce, fiat pilularum maſſa: doſis ʒ ß.

Si loco horum ingredientium, craſſo tantùm modo præparatorum, recipiantur illorum extracta, remedium euadet multò præſtantius & vtilius. Has pilulas inſtar ſecreti alicuius magni acceptas fero D. Birkmanno, viro doctiſſimo & medico Colonienſi celeberrimo, quem tum hac præſenti memoria, tum aliâs ſemper honorificè & peramanter colo.

De pulueribus purgantibus.
CAP. XV.

PVlueres purgatorij ita diuiduntur, vt alij vel ſimpliciter purgent quemlibet humorem ſeorſim, bilem videlicet, pituitam, & ſuccum melancholicum: alij vel duos ſaltem, vel omnes pariter educant: alij verò apti & appropriati ſint certis corporis partibus, veluti capiti, ſtomacho, ventri, lieni, peculiariter à varia fęcum illuuie, putredine & corruptione repurgandis, de quibus ſolis pulueribus purgatiuis, ne longius ab inſtituto diſcedamus, hîc agemus. Quibus ſi acceſſerint nonnulli pulueres morbis quibuſdam peculiares & ſpecifici, eos ideò addimus, quòd tanquam ſelectiſſimi propriaque experientia diutiùs à nobis comprobati ſint, quibus lucem aſpiciendam publici commodi cauſa, nullomodo denegauimus. De cæteris pulueribus, tam alterantibus quàm roborantibus, variiſque aliis medendi ſcopis accommodatis, ampliſſima quidem dicendi occaſio hic eſſet: ſed illos reiicimus in cap. de confectionibus aromaticis, vbi de maxima illorum parte tractaturi ſumus: plures verò alios in ſcriptis hinc inde noſtris ſparſim tradidimus.

Puluis cholagogus.

℞ *Rhabarbari electi ℥ ij.*
Flor. Violarum ʒ ij.
Roſ. pallidarum ʒ ij.
Hyperici ana ʒ j.
Spec. Diatranſantali.
Maſtiches
Cinnamomi ana ℈ ß.

Scam-

Scammoneæ præp. ℈ j.
Sacchari violati ʒ ß.

Miſce, fiat puluis: doſis ʒ j. ſumatur ex iuſculo.

Puluis phlegmagogus.

℞ *Spec. Diacarthami* ʒ ij.
Agarici trochiſcati ʒ ß.
Turbith
Hermodactyl. ana ʒ j.

Miſce: doſis ℈ ij. cum iuſculo vel vino.

Puluis melanagogus Querc.

℞ *Senæ* ℥ j.
Aniſi
Fœniculi dulcis ana ʒ j.
Cinnamomi ℈ ij.
Cryſtallorum tartari ʒ vj.
Sacchari ℥ j. ß.

Doſis ʒ ij.

Hic puluis non iniucundi ſaporis eſt: optimè inſuper purgat humores acres, ſalſos, retorridos & melancholicos: ventriculum à viſcida & mucilaginoſa materia detergit, & ſic quoque eundem roborat. Si huic pulueri, Aquilæ noſtræ cœleſtis (quæ licet planè inſipida ſit, nihilominus tamen 17. granorum pondere, cum vino infuſa & exhibita omnes corruptos & putridos humores è corpore clementer educit) drachmam vnam atque alteram adieceris, excellens remedium habebis: vel contra ipſam luem veneream, addendo nimirum commemoratæ doſi gummi guaiacini ʒ iij. omniaque ſic reducendo in puluerem: de quo ſatis erit pro doſi exhibere ℈ iiij. ſtatim ſuperſorbendo iuſculum, & admirandos ſortietur effectus. Vſus eiuſdem conti-

nuandus eſt 12. vel 15. diebus conſequentibus. Prima venereæ luis ſpecies, hac methodo ſine negocio expugnatur: ſed ſi fuerit inueterata, cancroſa, nodoſa, doloribus & aliis infeſtis ſymptomatis complicata: ſumpto puluere enarrato, æger inſuper de decoctione quadam hydrotica noſtræ deſcriptionis, vt ſuprà, ℥ iiij. vel v. ſuperbibat, & in lecto vltra horam ſudet: probéque linteis abſtergatur, idque tam matutinis horis, quàm à prandio: & potentes mirificoſque effectus percipiet, quos puluis hic exeret, per inferiora vacuando omnes maleficos venenatoſque humores, qui alias cæteris remediis nunquam edomarentur.

Præparatio noſtrorum cryſtallorum tartari docebitur cap. de ſalibus: ſic Aquilæ noſtræ cœleſtis deſcriptio habetur in Tetrade noſtra cap. de mercurio.

Puluis panchymagogus.

℞ *Cryſtallorum tartari* ℥ j.
Senæ ʒ x.
Hermodactyl.
Turbith ana ℥ ß.
Rhabarb.
Agarici trochiſcati ana ʒ iij.
Scammoneæ præp. ʒ ij.
Macis
Cinnamomi
Galangæ ana ʒ j. ß.
Sacchari violati ad pondus omnium.
Doſis ʒ j. cum iuſculo.

Alius.

℞ *Fol. Senæ* ℥ j. ß.
Epithymi

Rha-

Rhabarbari ana ʒ iij.

Ligni Aloes

Macis

Zingiberis ana ℈ ij.

Salis abſinthij ʒ j.ß.

Spec. Diatriaſantali ℈ j.ß.

Turbith

Hermodactylorum ana ℥ ß.

Sacchari ad pondus omnium.

Miſce, fiat puluis: doſis ſemicochleare argenteum, ſuperbibendo iuſculum.

Puluis purgatorius conducens ad omnes morbos frigidos cerebri.

℞ *Cryſtallorum tartari*

Foliculorum ſenæ ana ℥ j.

Hermodactylorum

Turbith ana ℥ ß.

Pulueris foliorum peti ʒ iij.

Calami aromatici

Zedoariæ ana ʒ j.

Sem. Pœoniæ

Sileris montani

Fœniculi

Aniſi

Ameos

Nardi indici ana ℈ iiij.

Coralli præp.

Margaritarum præparat. ana ʒ j.

Cubebarum

Macis

Garyophyllorum ana ʒ ß.

Salis enphragiæ

Betonicæ ana ʒ j.ß.

Sacchari anthoſati ad pondus omnium.

Miſce, fiat puluis: doſis ℨ j. ſuperbibendo ſtatim iuſculum.

Puluis hic manè ſumptus bis térve aluum deiicit, caput nebuloſis & craſſis humoribus cerebrum turbantibus liberat: acuendo & roborando viſui mirificè confert, memoriam iuuat, & ſpecificum eſt remedium epilepſiis, apoplexiis, & paralyſibus, quo diebus alternis ad horum affectuum & ſymptomatum præſeruationem & curationem diu vtendum erit.

Puluis purgans hydropicorum aquas.

℞ *Rad. Aſari*
Mechoacæ ana ℨ ij.
Eſulæ præparatæ
Soldanellæ ana ℨ j.
Spec. Diacarthami ℨ j. ß.
Scammoneæ præparatæ
Fœculæ bryoniæ & ireos
ana ℈ iiij.
Trochiſcorum de rhabarbaro
De eupatorio ana ℈ ij.
Spec. Diatriaſantali
Cinnamomi
Macis ana ℈ j.
Croci martis ℨ ß.
Sacchari roſati ad pondus omnium.

Miſce, fiat puluis: doſis ℨ j. cum iuſculo aut vino iuniperino.

Hic puluis accommodatiſſimum & peculiare eſt remedium ad omnis generis hydropiſes, & mirificè

mirificè purgat aquas, & vna eadémque opera iecur corroborat.

Puluis ad expellendos lumbricos & ad deturbandum eorum ſeminarium.

℞ *Pulueris Flor. Hyperic*
Centaurij minoris ana ℥ ij.
Cornu cerui præparati
Coralli ana ℥ j.
Sem. Portulacæ
Citrij ana ℥ ß.
Corallinæ
Gentianæ
Diptamni ana ℈ j.
Rhabarbari
Aſari ana ℈ iiij.
Myrrhæ
Croci
Scammoneæ præp.
Trochiſcorum albandal ana ℈ j.
Cinnamomi
Coriandri ana ʒ ij.
Sacchari parum ad gratiam guſtus.
Doſis ℈ j.

Hic puluis guſtui quodammodò ingratus eſt: ſed eius vis tanta eſt, vermes & lumbricos expellendi, vt ne vnum quidem in corpore relinquat: ſimili modò etiam corruptos & putrefactos humores, generationis illorum authores & artifices exturbat. Ex eo quoque formabitur cum ſyrupo quodam pilula parua, ſcrupuli vnius pon-

dere, addito pauco ſaccharo, quæ facillimo negotio deglutietur tam à viris, quàm à fœminis prouecta iam ætate huiuſmodi affectibus infeſtatis, addendo, loco trochiſcorum alhandal, ſcammoneæ præparatæ ʒ j. pulueris Aquilæ noſtræ cœleſtis tantundem. Et ſic verum erit ſpecificum, quod vel ipſis infantibus exhiberi poterit, miſcendo puluerem iſtum cum pomo. Præcipuum & omnium facillimum aduerſus huiuſmodi affectus remedium paratur ex vermibus, quos infantes per anum deiecerunt, vel etiam ex lumbricis terreſtribus, qui vino albo priùs ſunt lauandi, dein in ollam vitreatam indendi, & olla optimè lutata, in furno, in quo modò panificia cocta fuerant, adeò exſiccandi, vt ad puluerem redigi queant. De hoc puluere ſic parato exhibe ʒ j. aut aurei vnius pondere ad ſummum, vel per ſe, vel cum iuſculo, vel vino, & mira inde colligentur.

Puluis alius paratu facilis ad eorumdem met vermium infantum expulſionem.

℞ *Pulueris lumbricorum, vt ſuprà præpar.* ʒ iij.
Rhabarbari
Cornu cerui præparati
Spodij
Corall. rubr.
Sem. Acetoſæ ana ℈ j.
Coriandri præparati ℈ ij.
Miſce, doſis ʒ j. vel ʒ j. ß.

Puluis cachecticus Quercet.

℞ *Limaturæ chalybis in tenuiſſimum alkool per ſimplicem aquam redacta, vel cum ſulphure calcinata, vt artis eſt* ℥ j.

Fæcula

Fæculæ rad. Aronis ℥ j. ß.
Eſſentiæ corallorum, margarit. ana ℥ ij.
Succini præparati
Cinnamomi ana ℈ iiij.
Sacchari q. ſ. vt fiat puluis guſtui gratus.

Doſis ſemicochleare argenteum manè.

Hic puluis eſt ſummum remedium ad omnes pallidos & deprauatos colores, vt cachexias, tam virginum, mulierum, quàm virorum, iuuenum & ſenum, quicunque tandem his affectibus obnoxij fiant: quod mali genus vt plurimùm eſt ſecundum Auicennam & Aurelianum, hydropis cauſa antecedens. Sed ad eius vſum non accedo, quin prius corpus præparauerim & repurgarim, cryſtallis meis tartari, & pilulis meis polycreſtis, tum deinceps continuè ad 15. dies vſque hunc puluerem exhibeo: & poſt tertiam vel quartam doſim purgantur noctu per aluum, materiamque quandam craſſam ac nigram inſtar picis eiiciunt, qui atrabilarius humor, tanquam ſeminarium horum malorum, vacuabitur continuè vſque ad perfectæ ſanationis terminum: In curandis omnibus cachexiis, admiranda vidi huius pulueris experimenta, nec eius vſus ſpem meam de optimo curationis progreſſu conceptam, vnquam fefellit. Hoc idem inter ſecreta mea medicinalia non vltimum tenet locum: quod tamen publico iure donare non intermitto. Omnem verò præcipuamque curam pone in limatura tua chalybis ritè præparanda. In hac enim conſiſtit remedij baſis & totum fundamentum.

Fæculæ rad. Aronis præparationem alibi docebimus.

DE VOMITORIIS.

CAP. XVI.

ARS in omnibus ſequi debet naturam. Natura verò in corpore humano ſua ſponte molitur omnis generis euacuationes, tam generales, quàm particulares: ſupernè & infernè, videlicet per ſeceſſum, per vrinam, per ſudorem & per vomitum: & quidem hæ ſunt illius vacuationes generales: particulares autem, quibus eadem vtitur, ſunt quando cerebrum & ventriculum à pluribus repurgat excrementis, quæ homo per nares emungendo, & per os ſaliuando & expuendo reiicit. In his igitur vacuationibus tam vniuerſalibus, quàm particularibus ars illam imitatur & ſequitur.

Vniuerſales igitur purgationes fiunt per ſeceſſum & vomitum, vt docet Gal. Sed de his quæ per ſeceſſum iam ſuprà in cap. de electuariis, pilulis & pulueribus egimus. Comprehenduntur autem ſub iiſdem etiam clyſteres, de quibus quidem hîc dicendi locus eſſet: quoniam tamen remedia purgantia, quæ per os exhibentur, priùs ordine perſequi conſtituimus, vomitoria clyſteribus iam præmittemus.

Vacuatio per vomitum in longè maiore frequentioréque olim vſu erat, quàm iam apud nos. Nonnulli inter medicos recentiores eum idcircò abdicare videntur, quòd corpus plus æquo, vti opinantur, commoueat & diſturbet, necnon moleſtiſſima plura inducat ſymptomata: adductis prætetea his ratiunculis, noſtras regiones multò frigidiores eſſe quàm Græcorum: cuius nationis

tionis Hippocrates frequentiſſimè eadem vacuatione vtebatur, & infiniti poſt illum alij Græci authores, ipſius exemplum ſecuti, addunt etiam homines noſtrarum regionum eſſe multò pitu toſiores, & minus ad vomitum procliues. Sed his rationibus & argumentis parum pondeis ineſſe, nemo non videt: quæ idcirco tanquam friuola explodentur, cum econtra huius vacuationis vſus vtiliſſimus & ſummè neceſſarius ſit ad plurimos affectus grauiſſimos & deſperatos profligandos, licet vel iis remediis concitari debeat, quæ timidulis illis & meticuloſis medicis ex auditu tantùm horrorem incutiunt. Sed quomodo ſe naturæ amicos illi iactitant, cùm relictis iis, quæ maxima agendi vi & poteſtate excellunt, quorumque ne periculum quidem facere audent, potiùs eiuſdem ſint inimici? Sic enim naturæ adulatores tantùm ſunt, qui imbecillis nimis & inualidis præſidiis eam fruſtra propugnare conantur, nec potentibus ſatis armis, illius hoſtem ferociſſimum adoriri cogitant: qui interim velut inuictus cuncta illorum eccoprotica, imò vomitiua blanda & adulantia ridet, & deſpuit, quibus eliſis vix ſecundò ad eadem auxilia refugere audent.

At verò non diffitemur, in huiuſmodi remediorum vſu ſumma medici prudentia & circumſpectione opus eſſe, qui primò omnium explorare debet naturam ægri, num facilis ſit ad vomitum, necne? Nam à laborioſo nimis & difficili vomitu, qualis iis plerunque contingere ſolet, qui carnoſiori corporis habitu ſunt, prorſus abſtinendum eſt, iuxta præceptum Hippocratis lib.

4. Aphoriſ. 7. Iis quoque, qui collum habent oblongum, pectus anguſtum, & per conſequens, qui ſunt ad tabem diſpoſiti, vomitus, non niſi extrema vrgeat neceſſitas, concedendus eſt: multò verò minùs iis, qui ventriculo ſunt nimis imbecillo, & qui obnoxij ſunt inflammationibus & abſceſſibus faucium: aurium item & oculorum doloribus. Præterea verus medicus in his facilè obtemperabit præceptis & doctrinæ Ætij cap. 100. ſerm. 3. l. 1. necnon aliorum Græcorum plurium: & naturam ægri, necnon medicamenti ſui vires & proprietates probè cognitas habebit & æſtimabitur: quod deinde medicamentum pro affectus magnitudine ac vehementia, quem expugnare volet, prudenter, & cautè admodum in vſum transferet.

Remedia igitur, quæ vomitum prouocare ſolent, communi nomine vomitoria nuncupantur. Eorum qualitas ab arte producta, ex iis cauſis indaganda eſt, quæ naturaliter vomitum concitant. Quod cùm ita ſit, vomitus naturalis eſt opus & beneficium facultatis expultricis ventriculi, dum ea, quæ ob aggrauantem copiam aut moleſtam qualitatem, aut ſubſtantiam venenatam, & prorſus alienam illi aduerſantur & noxia ſunt, per œſophagum vi & impetu expellit, inferioribus ſuis partibus contractis: ſuperioribus verò dilatatis, vt docet Galen. pluribus in locis. Vomitiones arte concitatæ iſtorum ſunt generum, vt vel ventriculum nimia copia & quantitate preſſum moleſtent, ſiue ſit aqua, ſiue vinum, ſiue ſimilis quæuis potio, aut eundem qualitate ſua acri & mordicante vellicent, lancinent,

Cauſæ vomitus tam naturalis quàm artificialis.

3. de ſympt. cauſis & l. 3. de fac. nat.

aut diſſoluāt & ſic ad vomitum excitent: aut tota ſua ſubſtantia prorſus ipſi contraria ſint, qualia ſunt quæcunque in venenorū numerum veniunt.

Hinc tres differentiæ medicamentorum vomitoriorū æquè ac ſuprà purgantium efficiuntur: ſuntque vel benigna, vel mediocria, vel violenta, hoc eſt, quæ ſumma vi vomitum eliciunt. *Vomitoriorum differentia.*

Quas tres differētias vomitoriorum remediorum vel ex ipſius Galeni ſcriptis eruere licet lib.1. de alimentis cap. de ſeſamo, & l.15.cap.4. de vſu partium, quò lectorem ablegamus.

Materia igitur, ex qua tria illa vomitoriorum genera componuntur, neceſſariò quoque triplex ſtatuatur.

Benignis fabricandis ſuffi-iet aqua tepida cum ſyrupo acetoſo vel oxymelite ſimplici, vel oleo oliuarum, amygdalarum dulc. quæ in quantitate ſatis magna ſunt exhibenda.

Mediocria paulò magis prioribus iſtis ſtimulāt, & irritant expultricem ventriculi facultatem, quibus ſola & ſimplex accedit decoctio cum rad. & ſem. raphani, triplicis, erucæ, naſturtij, cæpæ: quibus addi poteſt, vel ſyrupus acetoſus compoſitus, vel oxymel ſcilliticum, aut hydromel quoddam compoſitum cum rad. aſari, prout vomitiuum tuum plus minus efficacius reddere voles.

Hic notandum eſt, quod vomitoria enarratam primi & ſecundi ordinis tum vſurpari queant, quando ſuperflui & noxij humores, tunicis ſtomachi adhæreſcentes euacuandi veniunt, qui alias progignunt cruditates: vnde ventriculi imbecillitas, flatus, ἀτροφία & ſimilia ſymptomata, tanquam illarum comites indiuidui conſequuntur.

in quibus purgā ibus huic ſcopo deſtinatis, ſemper addenda erunt detergentia.

Commemorata vomitoria tam benigna illa, quàm mediocria, etiam vtiliter exhiberi poſſunt, quando ventriculus nimis repletus eſt, vel vino, vel cibo, nimiaque horum copia, moleſtatur & grauatur: vt diſertè monet Hippocr. l. 3. de diæta & alibi.

Quod ad tertiam vomitoriorum ſpeciem attinet, quæ ſunt violenta, vt veratrum album, de eorum qualitate, quę ventriculo prorſus infenſa eſt, & è diametro ipſi aduerſatur, ſuprà ſatis diximus. Vſus eorundem non vacat periculo. Nam, vt Celſus inquit, illud ſcire oportet, omne eiuſmodi medicamentum (de elleboro verba faciens) quod potui datur, ægris non ſemper prodeſſe, ſemper verò nocere ſanis. Si igitur ex neceſſitate quis coactus ea præſcribere, & ægrotis propinare cogitet, varias prius circumſtantias conſiderare debet. Nam prima corporis regio ſemper priùs purganda eſt: humores craſſi & viſcidi incidendi & attenuandi, & vacuationi per vomitum aptiores reddendi: omnes meatus corporis reſerandi, corpuſque optimè nutriendum & humectandum, tam alimentis boni ſucci quàm balneis & fomentationibus peculiaribus: ſicut id dilucidè docent Hippocr. & Gal. Aphoriſ. ſect. 5. 6. Epid. aphoriſ. 9. l. 2. & 13. l. 4. & Celſus l. 2. cap. 13.

Parabant autem olim veteres eiuſmodi violenta vomitoria, plerumque ex vtroque helleboro, & potiſſimum ex albo, thymelea, chamælea, peplio, & ſimilibus violentis, & venenatis purgan-

tibus,

tibus,quę penitus improbo,ipſúmque etiam helleborum,imò & album,quod excitat conuulſiones,ſi quis enim eo vſus fuerit ſine præparatione, de qua veteribus, niſi eam fortè celarint, nihil conſtitit,non mediocre incurret periculum.

Inuenta ſunt noſtra ætate,ſicut fœcundo temporis progreſſu noua rerum inuentio in dies incrementum ſumit,multò præſtantiora vomitiua, multóque tutiora, quorum vſus plurimus hodie exiſtit in diuerſis & grauibus affectibus curandis, iis etiam adiectis,quibus plerique vomitum nocuum & infeſtum exiſtimant, vt verbi gratia in pleuritiſibus,quarum pleriſque vomitus valdè neceſſarius eſt,vt peſtilentibus, & in iis, quæ cum lumbricis ſiue vermibus complicantur: de iis ſuprà in cap. de aquis,vbi deſcripſimus aquam noſtram benedictam purgatiuam vomitiuam,mentionem fecimus. *Noua vomitoria, à recentioribus inuenta.*

Quoniam autem tot infinita & egregia experimenta deſcripta inueniuntur in centuriis M. Rulandi Med.peritiſſimi & doctiſſimi, quorum effectum aquæ ſuæ benedictæ etiam vomitiuæ purgatiuæ adſcribit,nec non aliis potionibus vomitoriis, quas ad plurimos profligandos morbos & ad ipſam etiam pleuritidem ſoluendam deſcribit:non alienum erit ab inſtituto,ſi noſtram ſententiam ipſius authoritate ſtabilierimus,& quanta emergant commoda ex vomitionibus, oculis ſubiecerimus.

Ex vomitoriis ipſius ordinariis, vnum tantùm inuenio,quod ex vegetabilium familia depromptum, componi:ex drachma ſemis pulueris rad. aſari,addendo aquarum hiſſopi, praſſij, meliſſæ,

cardui benedicti ana ℥ j. interdum nihil præter aquæ cardui benedicti ℥ v. vel vj. adiicit: Et ſic parat vomitiuum ſudorificum: exhibet id cum feliciſſimo ſucceſſu in aſthmate, & diarrhœa, & ipſis etiam febribus quotidianis & tertianis: ſicuti videre eſt in Centur. 6. Curat. ſiue cap. 5. & Centur. 8. cap. 95. & 97.

A ſumpta potione, iubet ægrum ſuum in lecto benè tectum decumbere, & plurimum ſudare, & tandem vomere: & hoc modo ipſum reſtituit, & à febre in momento liberat.

Aq. benedicta Rolandi. Reperiuntur adhuc quinque aut ſex alia vomitoria in Centuriis eiuſdem Rulandi, quæ ex metallico genere deſumpta videntur, quorum præcipuum eſt aqua illius benedicta, cui tribuit plurimos & admirandos effectus, quos in perſanandis diuerſis affectibus, & præſertim in pleuriſibus, ſiue vermibus complicatis, ſiue aliis expertus eſt.

Vomit. ruptorium eiuſdem. Remedium hoc appellat vomitorium ruptorium: rumpit enim & aperit abſceſſus & apoſtemata, in quæ plerunque & promptè degenerant inflammationes. Eodem etiam vtitur in cura anginæ ſiue ſquinantiæ. Vide Cent. 2. Curat. 14. ſiue c. 14. Cent. 2. c. 52. 53. 62. Cent. 3. cap. 18. Cent. 4. capit. 11. & 16. Cent. 9. cap. 14. 35. 36. Vbi ſimul inuenies annotata, locum, nomen, ſexum, & ætatem eorum, quos ab eiuſmodi deploratis pleuriſibus reſtituit, imo breuiſſimo tempore, ante ſeptimum videlicet diem, & plerumque citra ſanguinis miſſionem. Sic in poſterum, vbi vſus huius generis remedia fortè expoſtulat, ille enarrata ſua contentus eſt aqua vomitiua purgatiua

aut vo-

aut vomitorio ſuo ruptorio, vt vocat.

Alibi eadem aqua benedicta plurimos grauiſſimos morbos feliciter percurat, veluti dolores & inflammationes ventriculi, icterum, febres tertianas & quotidianas Cent.1.cap.8. Cent.2. capit.31.34.65. Et videre quis poteſt in Centuria 9.cap.51. quàm mirificè prædicet eandem ſuam aquam benedictam, & ſimilia vomitiua purgantia, tam ad præſeruationem, quàm ad curationem ipſius podagræ.

Vtitur præterea alio vomitiuo, quod ab eo nominatur *Spiritus aureus*, quo facillimè & laudabili cum ſucceſſu curauit duas fœminas: quarum vna ſexaginta annorum aut circiter fuit, altera quinquaginta: illa hydropica, icterica, aſtmatica: hæc verò aſtmate ſuffocatiuo & lethali conflictata. Has curas annotat Cent. capit.25. & 35. *Spiritus aureus Rulandi.*

Apud eundem Rulandum aliud adhuc habetur vomitiui genus, quod ſudorificum eſt, idque nominat *aquam terræ ſanctæ*, qua elegantia quoque & ſingularia percepit experimenta in epilepſiis, ſtranguriis & iſchuriis. Vide Cent.4.cap. 31.& 33. *Aq. terræ Rulandi.*

Ibidem etiam ad curam omnium febrium intermittentium, calix quidam chymicus occurrit, parandus (vt arbitror) ex vitro antimonij, vel calce plumbi cum ſilicibus vitrificata, quæ in typum quendam effuſa, in calicem ſiue vaſculum quoddam fingitur: in quo per noctem macerentur vel vinum vel alius quidam liquor ad ℥. iiij. vel v. quæ poſteà potio bibenda manè exhibetur: qua hauſta prouocatur vomitus multò *Calix. vomit.*

benignior quàm ab antimonij vitro. Et notandum eſt, quod huiuſmodi vaſculum, ad eundem vſum ſemper aptum & idoneum permaneat, citra ponderis ſui viriúmque diminutionem: de qua purgandi ratione iam alibi in ſcriptis noſtris egimus.

Vomitiuum Pantagogum Rulandi.

Tandē adhuc aliud vomitiuum in eodem Rulando ſe offert, quod eſt ipſius crocus metallorum, de quo accipit ſolummodò ad piſi magnitudinem quod macerat per 24. horas in 4. aut 5. vnciis vini albi: Omnia colet & exhibeat. Hoc nominat purgatorium vomitiuum pantagogum: vtitur eo contrá anorexiam, apepſiam, & ſpaſmum. Vide cent. 1. cap. 13.

Crocus metallorum.

Hic enumeratus metallorum crocus eſt, ni fallor, baſis aquæ eius benedictæ: Equidem meam inde concinnare ſoleo, ſicut ſcripſi ſuprà ſub finem cap. de aquis, & modum docui crocum illum fabricandi, quamuis obſcurioribus quibuſdam verbis, quæ tamen vel minimo chymiſtæ intellectu facillima ſunt.

Aqua ipſius terræ ſanctæ vomitiua ſudatiua, ſpiritus item eiuſdem aureus vomitiuus purgatiuus, ſunt, opinor, remedia metallica, ex mercurio nimirum & antimonio rite præparata: ex quibus peritus medicus elicere nouit vomitiua, quæ virtute ſua vſque ad radices & mineras mali penetrant, & nihilominus tamen minùs noxia & perniciosa ſunt helleboris iſtis antiquis olim tam celebratis & vſitatis remediis. De huius generis medicamentis in Pharmacopœa noſtra Spagyrica tanquam in loco ſuo proprio nobis dicendum erit. Elegantes interim præparationes quaſdam

quaſdam in Tetrade noſtra, cap. de mercurio & antimonio propoſuimus, quò lectorem ablegamus. Satis mihi ſit, hîc in noſtram Pharmacopœam vnum ſaltem vomitiuum inſerere, quod paratur ex ſale vitrioli, de quo accipias grana 7. 8. vel 10. pro ægrotantis viribus, idque diſſoluas in vino, iuſculo, aut congruo aliquo liquore, & exhibeat iis, qui eo opus habent, & mirandos eliciet effectus. *Sal vitriol. vomitiuum.*

Porrò vt palàm fiat, quàm potentes & mirabiles effectus, huiuſmodi purgandi ratio, vomitoriis congruis, & quæ alnûs mali radices extirpant concitata, exerat, hîc hiſtorias duas memoratu dignas enarrare placet.

Prior eſt de D. de Luynes, & de Fourmentieres, qui ſumma & veneranda authoritate vir erat, piæ memoriæ, regiuſque conſiliarius parlamenti Pariſienſis: in anno ætati ſuæ quadrageſimo, vt ipſemet mihi ſæpiùs referebat, graui & diuturno morbo corripiebatur, quem ſimul febris lenta ac languida comitabatur, ex qua corporis habitus omnino reſiccatus, & maraſmo conſumptus ferè videbatur: ac licet medicorum Pariſienſium conſilio, & infinitis eorumdem remediis per annum & dimidium continuè vſus eſſet, nihil tamen opis & leuaminis vnquam inde ſenſerat. Derelicto igitur ab iis, & tanquam deſperato offertur illi à Domina de la Noue, muliere omni virtutum laude ac ſplendore clariſſima, (quæ adhuc ſuperſtes harum rerum ipſamet teſtis erit) tabella ex floribus albis Antimonij, & ſaccharo parata, quam ipſa ſumere eum hortatur ſimulque huius remedij vim & operationem præ- *Hiſtoria notabilis.*

dicit. Vnde D. de Luynes ad extremum iam redactus, fortunæ aleæ ſe commiſit, hancque oblatam tabellam ſumpſit. Aliquot horis poſt, tam vehementi impetu vomitus prorupit, vt inde quaſi obſtupeſceret: altera verò vice euomuit albugineam quandam & viſcoſam materiam, formæ rotundæ & conglobatæ, pedis ferè longitudinem, cannæque ſiue arundinis craſſitudinem referentis: qua euomita ſtatim ſe reſtitutum, vt & erat, exclamabat, & ſic paucis poſt diebus perfectè curatus conualuit: venit, & gratias egit commemoratæ Dominæ, & ſecretum remedij ab illa petens, obtinuit. Vnde occaſione oblata, idem ſæpenumero in aliis pluribus ægrotis expertus eſt: & indagandis poſt modum ſubtilioribus naturæ ſecretis, ad mortem vſque deditiſſimus fuit.

Altera mirabilis curæ hiſtoria, eſt de nobili quadam Domina ex prouincia Pictauienſi, de cuius affectu, & ſymptomatis, quibus præterito menſe Iunij vehementiſſimè affligebatur, ad me ſcriptum fuit: erant autem hæc, frequens lipothymia & animi deliquium, capitis dolores, vertigines, conuulſiones, vomitus, ventriculi dolores, diarrhœa, & infinita alia: &, quod notatu dignum eſt, in horum ſymptomatum exacerbatione & vigore, interdiu euomebat pilorum tenuiſſimorum, ſiue capillorum per interualla copiam, quorum vnus in epiſtola concluſus mihi tranſmiſſus fuit. De quo malo grauiſſimo ac deterrimo, ſimul in conſilium vocabam D. Turquetum virum doctiſſimum, medicum regium, collegam

collegam & amicum meum chariſſimum. Ex communi igitur vtriuſque noſtri cõſilio ipſi cum ſcripto, remedia aliquot chymica, nec vulgaria remittimus. Fruſtrà enim ac ſine vllo progreſſu hactenus diu vſa fuerat medicamentis aliis, ex præſcripto primariorum medicorum Pictauienſium ipſi exhibitis. Inter enarrata remedia noſtra, erat etiam Mercurius noſter vitæ in tabellis, qui vomitiuus & purgatiuus eſt: item pilulæ noſtræ polychreſtę, noſtrum laudanum ſiue nepenthes, & ſimilia, qualia apud vulgares Pharmacopœos proſtare non ſolent, quæ ipſi cum regimine atque vtendi modo tranſmittimus. Quorum remediorum fœliciſſimus ſucceſſus ſtatim ſeſe prodidit: nam ſumptis tabellis noſtris purgatiuis comitiuis, tam ſupernè quàm infernè, adeò fœtentem & putrem eiecit materiam, vt & aſtantes inde inficerentur.

In ſecunda & tertia exhibitione earumdem tabellarum, à quibus iam magnum perſenſerat ſubleuamen, tam vehementi ſymptomatum inſultu adhuc exagitata, ac aliàs nunquam (mali enim radices vi medicamenti cedere & extirpari cœperant) tam magnam capillorum copiam euomuit, vt ſeſe inde ſuffocatam iri crederet, idque per duos aut tres integros dies. Tandem ſumpto eodem remedio, molem quandam in faucibus hærentem, & vellicando lancinandoque moleſtam perſentiſcebat: paulò pòſt vero vomitione prolectâ, vermis adhuc viuus miræ craſſitudinis & longitudinis prorupit, paulò pòſt illa adhuc vomuit capillos aliquot, qui ſua ſponte moueri videbantur, & ſimiles

erant criſtæ aut faſciculo plumeo, ab vtroque latere diſtinctè diſpoſito: exhibita poſtridie vna adhuc de enarratis tabellis, tres tantùm capillos reiectauit, & ſic extirpata morbi cauſa perfectam recuperauit valetudinem: quemadmodũ de harum rerum circumſtantiis, & remediorum ſucceſſu, Pharmacopœus quidam nomine A. Mayaut, qui ipſi toto curationis ſpatio auxiliatrices præbuerat manus, ad me luculenter perſcripſit: idque tunc temporis cum officiis meis in aduerſa valetudine firmanda adeſſem Excellentiſſ. & Ampliſſ. Domino de Villeroy, auguſtiſſimi Cõſiliorij Comiti, & primario Reg. Secretario, viro ſanè non tantum de Francia, & toto Galliæ regno, non ſecus ac de patria bene merito, ſed etiam apud exteras nationes ob ſingulare ſapientiæ, integritatis & prudentiæ ſtudium, ſummámque in regiis negotiis obeundis dexteritatem cum ſummo animi candore coniunctam, celeberrimo: in huius, inquam, magni viri & mœcenatis mei arce ſplendidiſſima, Villeroy dicta, cùm eſſem, & remotus ab aulæ vrbiſque Pariſienſis tumultu, liberaliori Muſarum fruerer otio, noua hæc nuntia de tam mirabili caſu & fœlici eius exitu, ad me perlata ſunt: quo etiam in loco Pharmacopœam meam elucubrandam præ manibus habebam, ac in ipſo capite de purgantibus vomitu's pertractandis verſabar: vnde data occaſione hiſtoriam hanc præcedenti annectere viſum fuit, vt ſtupendi huius vacuationis per vomitum effectus, in propatulum producti, omnibus innoteſcerent, & hoc modo errorem ſuum agnoſcerent, qui iniquè eundem purgandi modum,

ex neſ-

ex neſcio qua timiditate pluſquam leporina condemnant.

Docemus præparationem Mercurij noſtri vitæ in noſtra Tetrade: Breuiter is præparatur ex duabus ſubſtantiis metallicis, quarum vna ſumitur ex regulo Magneſiæ, altera ex mercurio eiuſdemmet Magneſiæ in meteoron redacto, æqualiter mixtis: ex quibus extrahitur vi ignis per retortam liquor gummoſus, qui præcipitatur in aquam frigidam in forma cremoris ſeu floris lactis, qui optimè à ſua aciditate pluribus ablutionibus edulcatus, in puluerem niuei coloris conuertitur, hic ad 4. vel 5. grana ad ſummum exhibetur, idem etiam ſi velis cum ſaccharo in tabellas redactus, vel etiam cum quodam liquore, vel ſecus offerri poteſt. Eſt enim omnium vomitiuorum, & purgatiuorum præſtantiſſimum, vltrà quàm dici aut cogitari poteſt, ſtupendoſque planè effectus prodit in diuerſis morbis profligandis. Præſtantia tam inſignis remedij vi quaſi è manibus noſtris extorſit clariorem eiuſdem deſcriptionem: quam clauſulæ loco huic capiti appendere volui, ne aliàs mancum mutilúmque fortè videri poſſet.

DE CLYSTERIBVS.

CAP. XVII.

ABSOLVTO tractatu noſtro de purgantibus generalibus, quæ per os exhibentur, nunc æquum eſſe videtur: vt iuxta ordinem noſtrum inceptum, etiam de purgantibus liquidis, quæ per anum immiſſa, corpus ab excrementis præ-

uiſque humoribus repurgare apta ſunt, ſermonem faciamus. Vocantur autem huiuſmodi remedia communi nomine clyſteres: nonnullis appellantur enemata, hoc eſt, infuſiones & immiſſiones iuxta Celſum.

Celſ. cap. 12. libr. 1.

Eſt igitur clyſteris vocabulum generale, & pro variis remediis exhibendis vſurpandiſque accipitur: pro alio enim atque alio partis affectæ, cui is vt remedium adhibetur & in vſum aptatur, ſitu, aliam quoque nominis appellationem ſortitur: vnde clyſteres alij ſunt auriculares, otenchytæ antiquis dicti, alij ſunt clyſteres veſicæ, vocati ſyphones ſiue catheteres, per quos, quicquid volumus, in veſicam iniicimus.

Alij vterini, metrenchytæ nuncupati.

Eiuſmodi remedia diuerſis affectibus, quibus tres illæ nobiles enumeratæ partes defatigantur, medendis inſeruiunt: hos tamen eoſdem clyſteres in alium locum tractandos reiicimus.

Sufficiet nobis hic de veris tantum clyſteribus dicere, quales ſunt, qui in genere ita appellantur, & qui in anum infunduntur: quorum vſum, iuxta Plinium, auis Ibis appellata (quæ longo ſuo roſtro ſibi ipſi clyſterem quaſi per inferiora iniicit) nos primùm edocuit.

Galenus comment. in Aphoriſ. 36. ſect. 2. lib. 6. Epidem. plures tradit clyſterum differentias & compoſitiones: quorum alij ventrem nimis ſiccum emolliunt, & facultatem expultricem conſopitam excitant.

Alij emolliunt & purgant ſimul, non tantùm communia illa ventris recrementa, ad ipſius naturæ imitationem (quæ felle ſiue bile in inteſti-

num

num ieiunum regurgitante, expultricem facultatem, ad naturalem excrementorum egreſtionem irritat & ſtimulat, (vt Gal. docet lib. 5. de vſu partium: ſed etiam euacuant & repellunt pituitoſos, bilioſos, alioſque ſuperfluos & noxios humores, tam in ipſis inteſtinis, tum in toto meſenterio, & circa hepatis ſinum ſtabulantes, vt idem Gal. ſcribit comment. aphoriſ. 17. 6. aphoriſ. De his ſolummodò clyſteribus, quorum ope naturalem tantùm vacuationem expedimus, iam tractabimus, tanquam de re quæ ad purgationis ſcopum maximè ſpectat: ſimúlque iis adiungemus decocta, modò carminatiua, modò lenitiua, modò detergentia, & id genus aliis medendi finibus inſeruientia, vbi ſcilicet vel euacuatione, vel reuulſione, vel deriuatione humorum peccantium opus erit: ſed inſtituti tamen memores non latiùs æquo hinc diuagabimur.

Emolliētia. Clyſmata emollientia, quæ aridas & induratas alui fęces humectant, componuntur ex rad. & foliis biſmaluæ, maluæ, violarum, brancæ vrſinæ, betæ, quibus adduntur olea, butyrum, aut aliæ pinguedines, iura etiam inteſtinorum vel capitis veruecini ſola eidem vſui deſtinantur.

Anodyna. Vt vis anodyna augeatur, ſi fortè humor acris, mordax, ſalſus, ſiue pituitoſus, ſiue bilioſus, inteſtina obſideat, doloremque inducat, decoctioni adduntur ſemina lini, fœnugræci, biſmaluæ, pſyllij, flores camomillæ, meliloti, ſambuci & ſimilium.

Carminatiua. Sin verò dolorem comitetur, vel eundē etiā excitet flatus, & craſſus ac pituitoſus humor: ſemina carminatiua adiiciuntur, nempè cumini, aniſi, fœ-

niculi, baccæ lauri, herbæ origani, calamenti, rutæ, ſummitatum anethi.

Quoniam autem eiuſmodi dolores vt plurimum proueniunt vel ab humore tenui acri & bilioſo, vel etiam à craſſo, mucilaginoſo & pituitoſo, ſalſo & vitreo: bilioſus quidem vacuandus eſt looch ex caſſia, diapruno, catholico lenitiuo, elect. de pſyllio, & ſimilibus leuioribus cholagogis: pituitoſus verò deturbandus hiera picra Galeni, diaphœnico, diacarthamo, benedicta laxatiua: & interdum vbi humore exiſtente tenaciore, frigidiore, & glutinoſiore, validiùs trahendum purgandúmque eſt, hiera diacolocynthidos aſſumitur: olea congrua ad vtriuſque humoris acrimoniam obtundendam admiſcenda ſunt: minùs quidem calida & lenientia humori bilioſo conferunt, vt oleum violatum, oleum liliorũ, lini & camomillæ, laurinum verò, iuniperinum, ſeſaminum, anethinum, ſambucinum, rutaceum, irinum ad pituitoſum, & vbi maiori attenuatione, reſolutione, & calefactione opus eſt.

Si verò dolores huiuſmodi, ſicut ſæpe accidit, oriantur ab inflammatione quadam inteſtinorum aut circumuicinarum partium, veſicæ nimirum, vteri, aut renum, medicus parum verſatus curioſè & accuratè quid faciendum ſit conſideret: hæc enim mala ſemper cum febre coniuncta ſunt. Eiectis igitur cum emolliente aliquo clyſtere priùs craſſioribus alui excrementis, lenitiuis & refrigerantibus clyſmatis vtendum erit, paratis ex lacte, in quo incoxerint ſemina lactucæ, pſyllij & biſmaluæ, vt mucilaginoſum fiat, & anodynum: Aliquando paretur enema ex

ſolo

ſolo oleo violarum, in quo incoqui poſſunt aliquot capita papaueris. Sed de his iuniores medici conſulant Aetium cap. 4. 16. & 26. ſerm. 3. lib. 3. Videndum præterea, quid Galenus ſcribat de clyſteribus ex ſolo ſero lactis paratis 10. ſimpl. cap. de ſero lactis: quos ad pus detergendum, dolorem ſedandum, & acrimoniam humorum obtundendam, ſummopere commendat.

Hæc obiter dicta ſint: ſcopus enim noſter eſt, vti iam proteſtati ſumus, hic de ſolis purgantibus enematis verba facere.

His enumeratis communibus & vulgaribus ex mollientibus, lenientibus & anodynis, quoſdam alios eiuſdem ordinis adiicere poſſem ad huius operis ornamentum, niſi conſtitutum eſſet, cap. de extractis, annotare plura extracta purgantia ſimplicia & compoſita: plura item extracta lenitiua, anodyna, carminatiua, & diuerſa alia, omnibus intentionibus curatiuis apta, quæ ad quoſlibet clyſteres conficiendos abundè ſufficient.

Nam ſi exempli gratia componendus ſit clyſter ad diſſipandos ventos, extractum carminatiuum iam paratum in promptu aderit, quod diuturno tempore reſeruabitur, omnibus virtutibus & proprietatibus baccarum lauri, iuniperi, ſem. fœniculi, aniſi, anethi, cumini, dauci, herbarum ſiccarum, rutæ, calamenti, pulegij, origani, florum ſambuci, camomillæ, & ſimilium dotatum: cuius varias compoſitionum formulas deſcribemus (ſicut & extractionum lenitiuarum & anodynarum) & ſufficient commemorati extracti tantùm drachmæ duæ vel tres, cum iuſculo quodam aut

aqua calida aut vino, prout opus eſt, permixtæ: qua methodo carminatiuam clyſteris decoctionem, ſine laborioſa operatione ſtatim parabit: in qua extractum purgans affectui, qui edomandus eſt, congruum diſſoluet, ſicut ex variis illis formulis, quas cap. de extractis deſcribemus, palàm fiet. Ita, vt adhuc magis ſuperuacaneo labore Pharmacopœos ſubleuemus, varias quoque oleorum formulas dabimus, quæ facultate anodyna, lenitiua, carminatiua & purgatiua ſimul prædita erunt. Exempli loco hic oleum noſtrum diacolocynthidos carminatiuum in medium proferemus: quamuis plures eiuſdem formulas in ſecunda ſectione noſtræ Pharmacopœæ cap. de oleis ſimus daturi.

Oleum diacolocynthidos carminatiuum purgatiuum Quercetani.

℞ *Herb. ſicc. rutæ*
Calamenti
Origani
Pulegij ana m. j.
Sem. Dauci
Cumini
Fœniculi
Baccar. Lauri ana ℥ j.
Ol. Oliuarum ℔ ij.
Vini rubri ℔ j.

Coquantur ad vini conſumptionem: cum hoc oleo ſic præparato decoque pulpæ colocynthidos ℥ ij. digerantur ad ignem Bal. Mar. cal. per 12. horas: dein bulliant per duas horas, donec oleum

vim

vim totam colocynthidos attraxerit; dein exprimantur & colentur.

Hoc oleum in officinis parari, diúque adſeruari poteſt: doſis ℥ j. vel ℥ ij. prout maiori vel minori operandi efficacia opus fuerit: cum iure pingui permixtum, medicamen ſummum erit ad omnes ſoporiferos affectus, apoplexiam, lethargum, & ſimiles.

Ex commemorata colocynthide, cocta cum oleis lenitiuis lumbricorum, lini, liliorum, viſci pomi & camomillæ, componere licet oleum compoſitum lenitiuum purgatiuum, in modum olei carminatiui purgatiui, quod cùm iuſculo capitis veruecini mixtum, ad omnes dolores ſingulare eſt præſidium. Oleum enim mirificè contemperat acrem & venenatā colocynthidos qualitatem, adeò vt ſic præparata, neutiquam noxia aut damnoſa ſit inteſtinis, quorum tunicis aliàs vel ſubtiliſſimè etiam puluerizata, & in trochiſcos redacta, ſemper aliquantum adhærere ſolet: quod incommodum hac præparatione, & oleorum cum ipſius eſſentia & proprietate permixtione intercipimus: ſicque auxilium euadit minùs periculoſum ipſo diaphœnico, & benedicta laxatiua: cuius vſus vtilis erit in variis clyſmatis concinnandis, & effectus præſtantes felici cum ſucceſſu oſtentabit in ſedandis potiſſimùm intolerabilibus doloribus & paſſionibus colicis, vt plurimùm à pituita vitrea in inteſtinis ſubortis, in quibus purgantia lenitiua ſola exhibita, inefficacia prorſus & inualida comperientur.

Coronidis loco hic annectā adhuc aliam olei purgatorij deſcriptionem, quod ad prohibēdam

vermium generationem, & ad corruptorum, putridorum & deprauatorum humorum, vnde illi naſcuntur. expulſionem, præſtantiſſimum eſt: ex quibus aliàs infinita alia mala progrederentur: Si quidem plures hodie tam inter viros quàm fœminas, iuuenes & adultos videmus his affectibus obnoxios: quibus hoc oleo tam internè in forma clyſteris, quàm externè applicato, auxilium gratum & indubitatum ſæpenumerò tulimus;

℞ *Ariſtolochiæ rotundæ*
Gentianæ ana ℥ ß.
Tormentillæ ℥ j.
Herb. Centaurij minoris
Summitatum oleæ
Marrubij
Abſinthij pontici
Perſicariæ
Lupulorum
Diptamni ana m. j.
Sem. Polij montani
Portulacæ
Citrij
Cardui benedicti
Lupinorum
& ſem. contra ana ℥ j.
Amygd. amararum ℥ iij.
Flor. Perſicæ arboris
Hyperici
Stœchados ana p. ij.
Myrrhæ ℥ ß.
Turbith
Hermodactylorum ana ℥ j.

Palpa

Pulpæ collocynthidos ʒ ij.

Contundenda contundantur, & miſceantur cum ℔ iiij. olei oliuarum & ℔ j.ß. vini albi generoſi: dein bulliant ad vini conſumptionem, addẽdo ſub finem duo vel tria bouis fella, priùs ad Bal. M. optimè depurata ſeu defęcata, & fiat oleũ. Hoc oleum mixtum cum lacte, aut iure quodam congruo in ſuff. q. ad fingendum enema, ſumma erit medela aduerſus lumbricos quoſvis: infantibus 3. 4. aut quinque annorum ſufficiet exhibere pro doſi ℥ ß. vel ʒ vj. cum lactis ℥. iiij. aut v. vt fiat clyſter, vt ſuprà: mediocriter robuſtis ſatis erit ℥ j. robuſtiſſimis verò ℥ j.ß. imò & ℥ ij.

Hoc etiam oleum excellentiſſimum eſt ad vermes, vngendo aliquot eius guttulis orificium ſtomachi & regionem vmbilici. Admirandi horum duorum modò deſcriptorum oleorum effectus in dies magis magiſque, per ipſam experientiam ſeſe prodent, & diſpalabunt.

Sed vt paulò magis caput hoc amplificemus, vnum atque alterum adhuc remedium ex mineralium claſſe petitum, eidem inſeramus: cuius generis medicamenta, cætera purgantia in clyſterum compoſitionem venientia, longiſſimo interuallo poſt ſe relinquunt, ſiue ad demulcendos & leniendos dolores, à cauſis frigidis, cruditatibus, flatibus, ac humoribus mucilaginoſis, tartareis & arenoſis ſiue calculoſis ſuſcitatos: ſiue ad expellendos vermes, educendam fœtidam humorum illuuiem & putredinem: vel ad validiùs expurgandos omnes humores, citra tamen calefactionem nimiam, qualem inducere ſolent Hieræ Logadij, vel Pachij

diacolocynthid. benedicta laxat. & huius generis alia, quibus plerique ad agros excitandos vtuntur in comatoſis & ſoporiferis ſymptomatis & affectibus: quorum tamen vim excedens iſtorum medicamentorum calor potiùs auget, cerebrúmque maiori vaporũ copia replet & fatigat, quàm vt eoſdem diſſipando imminuat. Hoc non contingit in remediis aliis, quæ manifeſtis illis & noxiis qualitatibus prorſus ablatis, potiùs formales & ſpirituales produnt effectus, quàm materiales. Illud medicamentum, de quo loquor, eſt crocus metallorum, cuius alibi mentionem fecimus, eiuſque admirandas operandi actiones, quas etiam per os ſumptus perficit, oſtendimus.

Crocus metallor. in clyſteribus.

Si quis timidulus & inexpertus medicaſter, horum remediorum, quorum nullam habet notitiam, vſum minus approbauerit, ſi per os aſſumantur, non tamen credo illum tam ſtupido fore ingenio, vt eadem clyſteribus excepta, cõtemnere auſit: ſi præſertim eorũdem ſummos effectus, quos benignè quidem, ſed efficaciſſimè præſtant, agnouerit: qui nihil moleſtiarum neque ab oleorum ingrato fœtore, neque à quauis alia re conciliant, ſicut in vulgaribus plerumque accidere ſolet. Pretium quoque eorundem non excedet 3. aſſes: cùm quilibet aliorum ad minimum vendatur ſedecim vel etiam 20. aſſibus. Sufficit enim remedij illius enarrati, ſemidrachma vel drachma vna ad ſummum, quod macerandum eſt in 4. vel 5. vnciis aquæ cuiuſdam congruentis, aut vini per noctem integram aut amplius, & ſic maceratio hæc miſceatur cum quodam iure in ſuff. quantitate, vt fiat clyſter. Eandem macera-

tionem

tionem in aqua vel vino factam potes, ſi velis paratam adſeruare, eamque in magna copia, aucta ſingulorum doſi, parare: quam diutiſſimè reſeruabis, & in vſum vt res poſtulauerit adaptabis, ſeruata ſemper ſupradicta doſi.

Loco croci metallorum, licet non tanto cum emolumento, vti poteris Antimonio vitrificato, quod tamen infuſum, colatum & exhibitum in clyſteribus, minorem noxam adfert, quàm diaphœnicon, hocque ipſo vtiliores & efficaciores multò effectus demonſtrat. Sed dum hæc remedia Dogmaticis propono, liberum iudicium cuilibet relinquo, ſiue is vti voluerit, ſiue non. Hoc ſolùm affirmare poſſum, me in iis deſcribendis ſolido certóque niti experientiæ fundamento, quod nullis argutiatum machinis, à quodam fortè Momo ſubuectis, dirui & ſubuerti poterit.

Vtut ſit vnuſquiſque tandem fatebitur, modò non fuerit omnium ingratiſſimus, hiſce Hermeticorum ornamentis & floribus, quibus vulgarem pharmaceutricem amplificauimus, ſibi ſatisfactum: quos licet magnifaciamus, & inter fructus laborum vigiliarúmque noſtrarum chariſſimos habeamus, eos tamen omnibus propenſo & liberali animo impartimur.

His multas alias, diuerſorum clyſterum calefacientium, & refrigerantium, detergentium, conſolidantium, & cicatrices inducentium, adſtringentium, corroborantium, & nutrientium, & pluribus aliis medendi ſcopis inſeruientium, formulas addere poſſem: ſed quia nimis vulgares ſunt, inque antidotariis paſſim deſcriptæ, iis hic enodandis iam ſuperſedebimus.

Adderem prætereà ad amplificandum hoc opus varios particulares clyſteres auriculares, qui ad aurium dolores, inflammationes, abſceſſus, vlcera, ſonitus, tinnitus, & ſurditatem conferunt: clyſteres quinetiam vterinos, qui ad vteri inflammationem, vlcera, tumores, ſuffocationem, menſium ſuppreſſionem, fluorem eorundem immoderatum & album, nimiam vteri humiditatem, ſiccitatem, fœtidorum humorum illuuiem, & ſterilitatem faciunt: clyſmata tandem ſiue enemata particularia ad veſicæ affectus, ipſiúſque ardorem, inflammationem, vlcera, carunculam, gonorrhœam, ſtranguriam, & iſchuriam, & ad ipſius calculi comminutionem & attritionem conducentia, non incommodè hic adiungere poſſem. Sed omnes hos enumeratos clyſteres peculiares & ſpecificos, affectibus harum trium enarratarum partium, reſeruamus in tertiam & vltimam ſectionem huius Pharmacopœæ, vbi tractabimus de omnibus corporis humani affectibus, tam internis, quàm externis: ibique vſum præcipuorum & præſtantiorum remediorum, quæ in hoc opere continentur, ſimul docebimus.

De Caputpurgiis & errhinis remediis.

CAP. XVIII.

HACTENVS de omnibus purgationum generalium ſpeciebus verba fecimus: ordinis ratio poſtulat, vt nunc dicamus de particularibus, quæ illas ſequi debent, vt Gal. docet lib. 2.

cap. 2.

cap. 2, ſecundum locoſ. Exordiamur autem à cerebri vacuatione, vtpote quæ pars corporis ſuprema omnium humidiſſima exiſtit, & quę omnium maximè opus habet non vno euacuationis genere.

Nobilis hęc pars prę cæteris obtinuit particularia quædam emunctoria, quorũ ope excrementa ſuperflua deponit, inter quæ nares præcipuè numerantur, quarum vſus à natura non tantùm inſpirationi, & reſpirationi & odorum attractioni, ſed & craſſiorum excrementorum euacuationi deſtinatus eſt, veluti monet Gal. lib. 8. de vſu partium, c. 6. & 7.

Ars itaque naturæ imitatrix noxiorum humorum, quibus cerebrum nimis repletur, expulſionem & eductionem per eaſdem narium vias ſiue canales conſuetos operatur, idque congruorum & idoneorum remediorum opera.

Huiuſmodi remedia in genere à medicis *naſalia ſiue caputpurgia:* à Galeno verò lib. de ſimpl. errhina dicta ſunt, quæ varij generis ſunt:

- *Aut enim liquida infunduntur & attrahuntur.*
- *Aut in oblongam figuram formata narib. induntur.*
- *Aut in forma linimenti naribus illinuntur.*
- *Aut per inſtrumentum, quod* ῥινεγχύτης *dicitur iniiciuntur.*
- *Aut ſicca naribus inſufflantur.*

Galenus de caputpurgiis canonem ponit, quo hortatur, ſemper à leuioribus inchoandum, & poſtremò ad fortiora confugiendum eſſe, ſi opus fuerit. Nos obſeruato hoc canone, hic formulas quaſdam vtiliſſimas & maximè neceſſarias, pluribúſque morbis, quorum ſedes potiſſimùm in

cerebro ſtabulatur, peculiares & accommodatas deſcribemus.

Caputpurgium in 1. forma.

Caputpurgia ſiue errhina formæ liquidæ fiunt ex aquis ſiue ſuccis, aut decoctionibus radicum, herbarum, & florum conuenientium.

Huic ſcopo maximè inſeruient aquæ maioranæ, ſaluiæ, roſmarini, betonicæ, hyſſopi, pœoniæ, aliæque cephalicæ, quarum vel binæ vel plures inuicem mixtæ, & tepefactæ, in nares infunduntur, quibus quarta vel ſexta pars vini promptioris penetrationis ergo additur: hæc & ſimilia errhina omnium ſunt mitiſſima.

Vt validiùs attrahant, adde enarratis aquis ſuccos depuratos maioranæ, anagallidis, ſyrupum ſtœchados, & oxymel ſcylliticum.

Si opus fuerit maiori attractione & euacuatione, macera radices ciclaminis, iridis, ac vnum atque alterum folium peti reſiccatum, puluerаtum, & in nonulum inditum, & ſic habebis inſigne medicamentum, quod cerebrum à nubiloſis & turbulentis vaporibus expediet: vertiginibus quoque, lethargis, & epilepſiis idem conueniet, additis horum affectuum ſpecificis, ſicut epilepſiæ eſt viſcus quernus, radix pœniæ, flores tiliæ, &c.

Hæ ſunt formulæ liquidorum caputpurgiorum ſiue errhinorum, tam benignorum, quàm mediocrium & fortiſſimorum.

Caputpurgium in 2. forma.

℞ *Pulueris herb. abſinthij*

Maioranæ.

Morſus

Morſus gallinæ
Betonicæ
Saluiæ
Diptamni ana ℥ ij.
Sem. Nigellæ
Ameos
Rutæ ana ℥ j.
Trochiſc. albandal ℈ iiij.

Coquantur cum ſucco betæ & mercúrialis ad ſuccorum conſumptionem: dein incorporentur, cum terebinthina, & fiant naſalia ad longitudinem digiti & cordulæ ligatæ: naribus indantur.

Caputpurgium 3. in forma linimenti paratum.

℞ *Pulueris flor. calendulæ*
Lauendulæ
Tiliæ arboris ana ℥ j.
Pulu. Senæ
Pœoniæ
Nigellæ
Sileris montani ana ℥ ß.
Caſtorei ℈ j.
Hellebori ℥ j.
Piperis gr. vj.
Ligni aloes ℈ ß.
Moſchi
Ambræ ana gr. vj.
Olei terebinthinæ
& ceræ q. ſuf. fingendum linimentum.

De hoc parum digito minimo inde in profundiſſimum narium locum, & optatos in purgando cerebro effectus videbis. Eſt quoque aptiſſimũ remediũ ad vertigines, epilepſias, & ad ipſum

repurgandum in infantibus, ad hæc mala procliuibus cerebrum, quod acidis & ſeroſis humoribus plerumque obſidetur, ex quibus commemorata mala originem ducunt.

Caputpurgium aliud ad humores, à capite in pectus defluentes, reuellendos, & per nares expurgandos.

℞ *Gummi ammoniaci ℥ j.*
Pyrethri ſubtiliſſimè pulueriꝫati ℥ iij.

Incorporentur optimè cum ſucco radicis ireos in vnguenti conſiſtentiam. De hac mixtione parum baculi ad id aptati extremitati impone, & in narium profunditatem immitte, & ſtatim deſtillari videbis magnam aquæ ſeroſæ quantitatem.

In quarta forma errhinorum, quæ per inſtrumentum, quod ῥινεγχύτης dicitur, apparantur, vt ſuprà, ſi remedium liquidum profundiùs in nares iniici debet, ita vt nulla alia ratione validiùs attrahi poſſit. Ad eiuſdem compoſitionem inſeruient aquæ & decoctiones radicum, herbarum, ſeminum & florum huic ſcopo congruentium, vt iam ſuprà diximus.

Supereſt, vt loquamur de caputpurgiis in conſiſtentia ſicca, nempe de pulueribus, qui in nares penna, vel ſimili inſtrumento inſufflantur.

Huiuſmodi remedia, licet in genere quidem inter caputpurgia enumerentur: in ſpecie tamen ſternutamentis prouocandis inſeruiunt, idque ſemper ad ipſius naturæ imitationem.

Sicut enim ſternutatio à natura ſecundùm Galenum excitatur, ſiue per rarefactionem aut fuſio-

fuſionem humorum ſeroſorum & acrium, qui cerebro continentur: ſiue per vim naturæ, quæ conatur reiicere & expellere ea, quæ naribus noxia & infeſta ſunt: ſic etiam ars excogitauit ſternutamenti concitandi rationem, qua ipſi cerebro vacuando ſubuenit, idque medicamentis, quæ vel cerebrum calefaciunt, humores craſſos & pituitoſos in eodem ſedem figentes incidunt, & liquefaciunt, & ſic aptiores expulſioni & euacuationi reddunt: vel mordicant & vellicant nares: vel vtrumque ſimul efficiunt, & ea ratione ſternutationem eliciunt. Vnde materia ſternutatoriorum plerumque eſt calida, ſicca, acris, pungens, & omnino tenuium partium: Quorum aliquot formulas hic proponere non abs re fuerit.

Pulu. ſternutationem prouocans.

℞ *Rad. Ireos.*
Fol. Maioranæ ana ℥ j.
Sem. Sinapis
Cubebarum
Garyophyllorum
Piperis albi ana ℈ j.
Caſtorei ℈ ß.
Miſce: fiat puluis, ex quo parum inſuffla naribus.

VEL,

℞ *Pulueris rad. ciclaminis*
Maioranæ
Hyſſopi ana ℈ j.
Sem. Nigellæ
Pyrethri ana ℥ j. ß.
Macis ℈ j.
Hellebori albi ℈ ß.

Moſchi gr. viij.

Miſce, fiat puluis.

His addemus ſternutatorium quoddam Martini Rulandi med. peritiſſimi, in ipſius Centuriis deſcriptum, cui excellentiſſimos effectus author adſcribit.

℞ *Sem. Nigellæ*
Hellebori albi ana ℈ j.
Maioranæ
Roſmarini
Saluiæ ana ʒ ß.
Moſchi gr. ij.

Nos vtimur alia ſternutatorij forma, quæ non in nares inſufflatur, vt puluis qui poſſit, eò quod helleborum excipiat, facilè aliàs cerebrum offendere.

℞ *Pyrethri* ℈ ß.
Hellebori nigri ʒ j.
Naſturtij ʒ ß.

Pulucrentur & includantur in nodulo: maceretur nodulus in aqua roſarum, & naſo admoueatur ſubodorandum. Sternutamentum citra moleſtiam excitat, quæ ratio cæteris multò ſecurior eſt.

Auicennas quoque vſurpat ſternutatorium quoddam vaporoſum, paratum ex aceto fortiſſimo, in quo diſſoluit parum caſtorei, cuius vapor in nares immiſſus ſternutationem vehementiſſimè proficit.

Nonnulli vſum horum remediorum auerſantes, putant, per eadem humorum fluxum potiùs augeri, quàm reuelli, nec iiſdem niſi extrema vrgente

gente neceſſitate, & præmiſſis generalibus vacuationibus vtuntur. Sed ipſi, vt mea quidem fert opinio, grauiter falluntur: quandoquidem eiuſmodi remedia in defluxionibus magnis ſuffocatiuis, & ſubitò ſuperuenientibus, commodè admodum & feliciter exhibentur. Natura enim canales ſiue ductus narium dicauit cerebri vacuationi, quam ars ad ipſius imitationem promouet ita, vt aperto & libero tranſitu, curſus ſeroſorum humorum per eandem viam expediatur, & hoc modo reuellantur, ne in partes nobiles inferiores, thoracem nempè & ventriculum illabantur. Eadem remedia vtiliter quoque vſurpantur aduerſus epilepſias, lethargos, caros, apoplexias, & ſimiles affectus frigidos, vt ſcribit Gal. lib. de inſtrumento odoratus, & deinde Orib. lib. 10. cap. 3.

Eorundem quoque vſus felici ſucceſſu comperitur in vteri ſuffocatione, partu difficili, & ſecundinæ retentione: ſicut teſtes ſunt Hippocr. & Gal. lib. 5. aphoriſ. aphor. 35. & 51.

Caputpurgia ſiue errhina enumerata, non tantùm purgant & euacuant cerebrum, ſed ſunt nonnulla alia quæ conducunt etiam ad calidam eiuſdem intemperiem tollendam, ad narium hemorrhagiam ſiue ſanguinis ſtillicidium ſiſtendum: ad humores acres exulcerationi gignendæ aptos, contemperandos: ad narium fœtorem, & ipſum etiam polypum ibidem productum, abſque dolore conſumendum. Sed de huius generis cunctis remediis ſpecificis, deinceps in tertia huius Pharmacopœæ ſectione fuſiùs agemus, quò lectorem amandamus.

De Apophlegmatiſmis & Elegmatis.

CAP. XIX.

ORDINIS noſtri ratio poſtulat, vt particularibus cerebri purgationibus, quæ per nares procurantur abſolutis: nunc de præſidiis, ad particularem quoque tam cerebri, quàm thoracis vacuationem accommodatis, & per os exhibendis, tractemus.

Horum medicamentorum alia dicuntur apophlegmatiſmi, quos priuatim & breuiter tantùm perſtringemus: non enim in iiſdem multa explicanda videntur.

Eſt igitur apophlegmatiſmus, vt nominis ratio & etymologia indicat, Galenúſque lib. 2. c. 2. ſecundum locos docet, remedium, quod trahit & vacuat pituitam & ſeroſum humorem in cerebro collectum, idque maſticando: Vnde quidam idem barbaro vocabulo vocant maſticatorium.

Maſticatorium.

Horum porrò maſticatoriorum alia minùs, alia magis attrahunt humores.

Súntque vel ſimplicia, vel compoſita.

Maſticatoria ſimplicia & minus attrahentia ſunt maſtiche ſola, ſiue folia ſaluiæ, aut lauri manè maſticanda, & in ore probè agitanda.

Vel cum maſtiche pyrethrum miſcetur, vt ſequitur.

℞ *Maſtiches.*
Pyrethri ana ℥ ß.

Adiecta cera fingantur morſuli auellanæ magnitudinis, quæ manducentur, ſemper expuendo

puendo per horam dimidiam: idque per quatuor aut plures dies.

Fortiora & compoſita ſunt, quæ ſequuntur.

℞ *Sem. Staphiſagriæ*
Erucæ
Sinapis ana ʒ ij.
Pulu. Flor. betonicæ
Hyſſopi ana ℈ j.
Salis ammoniaci ʒ ß.
Pyrethri ʒ j.
Maſtiches
Et Ceræ q, ſ.

Fiant trochiſci formæ fabæ ſimiles aut paruæ auellanæ, ex quibus vnus teneatur in ore leniter maſticando, & continuò ſaluiam expuendo, idque manè ieiuno ventriculo: mirum in modum ſputum prouocat, & cerebrum à recrementis humidioribus expurgat, & eſt ad vertiginem & epilepſiam ſingulare præſidium.

Maſticatorium diuulſorium ad paralyſim.

℞ *Diatragacanthi calidi* ʒ ij.
Maſtiches ʒ ß.
Staphiſagriæ
Pyrethri
Granorum paradiſi
Zingiberis
Coſti ana ʒ j.
Piperis longi
Garyophillorum ana ℈ j.
Pulu. Rad. ireos
Turbith gummoſi ana ʒ ß.

Diſſoluantur cum ſyrupo de ſtœchade, & fiat maſticatorium, de quo vtendum vt ſuprà.

Si pro delicatis maſticatorium, quod os calore ſuo minùs offendat, componere velis, hac via progredi oportet.

℞ Rad. pyrethri in oxymelite macerata, exſiccata, & puluerata
Staphis agria
Sacchari candi ana ℥ ß.

Excipiantur mucagine gummi tragacanthi, & fiat maſticatorium.

Hæc particularia cerebri purgantia, poſt generalem vacuationem demùm adminiſtranda ſunt: conferunt ad defluxionum reuulſionem, & potiſſimum iuxta ſententiam Gal. ad omnes ſoporiferos affectus, ad dolorem & grauedinem capitis. In horum medicamentorum vſu obſeruandum eſt, vt os vtentis ad ſaliuam attrahendam ſemiapertum teneatur, & calidioris acriorisque materiæ reliquiæ, quales ex fortiorum vſu plerunque in ore remanere ſolent, tollantur lotione aquæ tepidæ, hydromelitis, aceti roſati, aut lactis. Vide de his Orib. lib. 8. collect. c. 10.

Prætereà ſciendum eſt, vſum eorundem interdictum eſſe iis, quibus inflammatio quædam circa fauces, palatum aut linguam, aut circa quamlibet oris particulam exorta eſt, vt ſcribit Gal. lib. 3. meth. cap. 11.

Reliquum eſt, vt dicamus de maſticatoriis idoneis ad pulmones, & pectoris regionem vacuandam; quæ quoniam non tam valida attrahendi

& pur-

& purgandi facultate pollent, vt præcedentes, de quibus modò diximus, in numerum purgantium affatim ſumptorum & vſurpatorum referri poſſunt: quandoquidem incidendo, attenuando, detergendo, vel incraſſando, irritant naturam, & eidem ſuccurrunt ad reiectãdas per ſputum multas ſuperfluitates excrementitias, quæ ipſi infeſtæ ſunt & noxiæ: ac quoniam huiuſmodi eiectiones ſuperfluitatum thoracis & pulmonum, naturaliter à tuſſi prouocatæ, Galeno ſub particularibus euacuationibus comprehenduntur, remedia etiam arte procurata, ſub eadem claſſe comprehendi poſſe videntur.

Hæc remedia veteribus dicta ſunt arteriaca: recentioribus bechica & elegmata: Arabibus loch & looch, quòd ſenſim lãbendo degluttiãtur.

Diſtingui poſſunt in duas claſſes, vel in calefacientia, attenuantia, incidentia, detergentia humores frigidos, lentos, viſcidos, & craſſos, qui thoracis cauo continentur: vel in refrigerantia, incraſſantia & lenientia humores calidos, acres & tenues, qui eroſionum & exulcerationum authores exiſtunt. Vtriuſque generis exempla petendã ſunt ex Gal. lib. 7. ſecundum loca. Ex his porrò duobus remediorum generibus componitur vnum tertium, quod inter vtrumque medium obtinet, attenuando & incraſſando ſimul: quodque confert tam ad cauſam coniunctam, quàm antecedentem: ad humorem nempe craſſum, in pulmonibus iam collectum, qui incidendus & detergẽdus eſt: & ad tenuem, per aſperam arteriam in pulmones influentem, qui craſſandus: quod breuiter exemplis illuſtrandum erit.

Eclegmata ſeu Looch incidentia detergentia.

Looch è ſucco ſcyllæ ſimpl. Gal.
compoſ. Meſ.
Looch ſanum & expertum Meſ.
Looch è pino Meſ.
Looch è praßio Pauli
Looch de ereuo eiuſdem Pauli
Looch de carthamo Meſ.

Hæc omnia eclegmata de eorum ſunt genere quæ fortiùs attenuant detergúntque materiam craſſam in thorace vel pulmonibus contentam. Tuſſientibus, aſthmaticis & difficulter ſpirantibus, ob purulentæ lentæque pituitæ copiam, reſpirationis viam opprimentem, auxiliantur.

Minus incidentia & detergentia ſunt.

Looch paſſulatum
Loch de farfara ſeu tußilagine
Loch de caulibus Gordonij.
Looch è pulmone vulpis Meſ.

Incraſſantia fortiora ſunt.

Looch è papauere
Diacodion ſimplex Gal.
Diacodion Ioan. Bapt. Montani.

Horum vſus eſt in omnibus deſtillationibus è capite in aſperam arteriam, ex perpetua tuſſi inſomnium patientibus. Tuſſi quinetiam & gutturis aſperitati à tenui deſtillatione ſeu catharrho excitatæ auxiliantur: defluentes enim illos humores inſpiſſant, mitigantque, excretioni præpa-

præparant: febribus etiam ardentibus & pectoris inflammationibus interdum exhibentur.

Incraſſantia leniora ſunt,

Looch de pſyllio

Looch de portulaca

Looch ex tragacantha.

Hæc ipſa ad ſputum ſanguinis commendantur. Poſteriora duo partim ex rebus adſtringentibus & ſtipticis compoſita, venarum rupturis conſtringendis & agglutinandis conueniunt.

Enumaratorum remediorum formulæ, in ipſis authoribus à nobis citatis, & in omnibus diſpenſatoriis ſiue antidotariis communibus inquirendæ ſunt. Nobis ſufficiat de noſtris tantùm ea inſerere, quæ non vulgaria ſunt, & tamen præclarè conferunt aſthmaticis, phthiſicis, & aliis pulmonum grauiſſimis & penè incurabilibus affectibus.

Looch de Althea Quercet.

℞ Rad. biſmaluæ optimè mundatarum ℔ ß. aut quantum volueris, bulliant in hydromelite communi ad ſufficientem decoctionem: optimè coctæ tundantur, & per ſetaceum traiiciantur: de quarum mucagine accipe ℥ ij.

Spec. Diatragacanthi

Diaireos ana ʒ *iij*

Sacchari candi

Penidiorum ana ℥ *ß.*

Flor. Sulphuris optimè præparatorum, vt infrà docebimus ʒ *ij.*

Syrup. capill. veneris

Tuſſilaginis ana q. ſ.

Omnia reducantur in formam Looch: de quo ſæpius vtendum cum baculo de liquiritia.

Excellens eſt remedium contra omnem tuſſim inueteratam, ſiue à frigida ſiue à calida orta ſit cauſa: contra aſthma, orthopnœam, & diſpnœam, alioſque pulmonum affectus: vſus quoque eius eſt in maturanda pleuritide, & ſputo proliciendo: ſicuti horum præcipua curatio per anacatharſim inſtituenda.

Looch paſſulatum Quercetani.

℞ Rad. Tuſsilaginis
Liquiritiæ ana ℥ j.
Rad. Enulæ campanæ ℥ ß.
Scabioſæ
Herb. Capill.
Hyſſopi ana m. j.
Flor. Tuſsilaginis
Violarum
Bugloſſæ
Nymphea ana p. ij.
Sem. Aniſi ʒ vj.

Coquantur in hydromelite ſimplici: de colatura clarificata cape ℔ iiij. in quibus decoque
Paſſularum purgatar. à vinaceis ℔ ß.
Iuiubarum
Sebeſt ana ℥ ij.

Coquantur ad medietatis conſumptionem: dein quàm optimè prælo exprimãtur, & addendo
Sacchari candi
Penidiorum ana ℥ iiij.

Coquantur ad mellitam conſiſtentiam: cui adde

Flor.

Flor. ſulphuris ℥ ß.

Miſce, fiat Looch.

Ad enumeratos pulmonum affectus, vtraque hæc loch plerumque offerre ſoleo: de quibus vtendum præcipio manè, à prandio circiter quartam, hora ſomni, & noctu primis vigiliis. Præſtantiſſima medicamenta ſunt, ad illa, vt diximus, mala. Nullis enim laudibus ſatis prædicari poſſunt flores ſulphuris, quos addimus, vtpote qui verum pulmonum balſamum ſunt, vt alibi in ſcriptis noſtris.

Ex commemoratis floribus ſulphuris, cum ſolo butyro, quadam mucagine ſem. citoniorum, biſmaluæ aut lini permixtis, addendo quendam ſyrup. capilli veneris, violarum, roris ſolis, aut tuſſilaginis, ad eoſdem vſus, vt ſuprà, bechicum ſiue loch parabis excellentiſſimum.]

Ad phthiſim & exulceratos ſiue purulentos pulmonum affectus, looch aliud paratu facillimum confici poteſt, quod potentiſſimum & ſummum eſſe auxilium ſæpenumero in pluribus optimo cum ſucceſſu expertus ſum.

℞ *Syrup. de ſucco hederæ terreſtris, noſtræ deſcriptionis* ℥ ij.
Flor. Sulphuris q. ſ. ad reducenda omnia in looch.

De quo Empyicis exhibe quater in die, idque ad dies pluſculos, & mira præſtabis. Multos profectò deſperatos & incurabiles ægrotos iam proclamatos, hoc eodem reſtituimus remedio.

Ad enarrati hederæ terreſtris ſyrupi vncias duas admiſcere poteris guttulas 4. vel ſex rubini noſtri ſulphuris, cuius deſcriptio extat in noſtra

Pharmacopœa Spagyrica, multis ab hinc annis à nobis edita: ex qua mixtione, medicina ſecurior & promptior in agendo, aduerſus eoſdem affectus euadet.

Eodem modo balſamum, butyrum, lac dulce aut cremor ſulphuris, cum quodam ſyrupo mixta, aut per ſe exhibita, iiſdem affectibus ſingulari & ſpecifica proprietate proſunt: quorum omnium præparationem paulò poſt docebimus. Sulphur enim ritè preparatum verum eſt pulmonum balſamum, verum bechicum, verum looch ſanum & expertum, omnibus pulmonum affectibus aptum & ſalutare, quod admirandis ſuis virtutibus, & effectibus, Looch illi ſano, & cæteris omnibus, quotquot ſunt bechica vulgaria, longè præferendum eſt.

De confectionibus aromaticis ſeu ſpeciebus aut pulueribus roborantibus, tabellis & trochiſcis.

CAP. XX.

SAtis abundè hactenus tractatum eſt de præparantibus, purgantibus ſeu vacuãtibus, necnon de reuellentibus & deriuantibus remediis: ordinis ratio expoſcit, vt nunc dicamus de iis, quæ facultatibus partium nobilium, animalibus nempè, vitalibus, & nutritioni dicatis, roborandis ſiue confortandis apta & idonea ſunt: necnon de iis, quæ afflictarum partium malignam qualitatem ſiue intemperiem corrigunt, & variis earundem ſymptomatis ſiue accidẽtibus præter naturam ſuccurrũt ac opitulantur. His autem curatio-

num

num indicationibus, diuerſa inſeruiunt medicamentorum genera, veluti ſunt

1. *Confectiones aromaticæ, ſpecies ſiue pulueres cordiales.*
2. *Trochiſci*
3. *Tabellæ*
4. *Opiatæ*
5. *Conditæ*
6. *Conſeruæ*
7. *Omnis generis antidoti.*

Vt igitur primæ ſectioni noſtræ Pharmacopœæ colophonem ſiue finem imponamus: de his tantùm enarratis remediorum generibus, quæque ex iis maximè neceſſaria videntur, ſiue ad vulgarem normam, ſiue per chymicum artificium ſint præparata, adhuc nobis dicendum reſtat: exordio ſumpto à confectionibus aromaticis, quarum aliæ calidæ ſunt, aliæ frigidæ, aliæ temperatæ.

Calidæ ſunt:
- *Aromaticum Gariophyllatum Meſ.*
- *Aromaticum roſatum Gabrielis*
- *Diamargarit. cal. Auicennæ*
- *Lætificans Rhaſis*
- *Diambra Meſ.*
- *Diamoſchum dulce Meſ.*
- *Confectio cordialis Alexandr. Bened. & Conf. cord. deſcripta à Fuchſ. 2. compoſ. med. ſect. 4.*
- *Diacalamentum Gal.*
- *Diacinnamomum Meſ.*
- *Dianthos Nicol.*
- *Diagalanga Meſ.*
- *Diahyſſopum Meſ.*

Diairis Nicol.
Diatrionpipereon Meſ.
Diacuminum Nicol.
Diapraßinum Nicol.
Diaxyloaloes Meſ.
Roſata nouella.

Frigidæ { *Diamargarit. frigid.* *Diatragacant. frigid.*

Temperatæ { *Diapenidium* *Diatriaſantalum* *Diarrhodon Abbatis* *Diacurcuma* *Dialacca maior.*

Hæ ſunt confectiones aromaticæ, quę maximè in vſu eſſe ſolent, quarum compoſitionum formulæ adeò ſunt communes, vt in omnibus diſpenſatoriis deſcriptæ reperiantur. Nobis hic ſatis erit ſingularum tantùm proprietates & facultates ordine explicare: vbi videre licebit, alias peculiariter conuenire capitis affectibus: alias pulmonum & thoracis, ventriculi, hepatis, lienis, renum, vteri, aliarumque corporis humani partium morbis.

Aromaticum garyophyllatum præcipuum & ſingulare roborans eſt cordis & ventriculi: confert ad nauſeam & vomitum: partes nutritioni famulantes à putredine præſeruat, & ventos flatúſque mirificè diſſipat.

Aromaticum roſatum auxiliatur imbecillitati ventriculi, iuuat concoctionem, ſtimulat appetitum, & imprimis iis aptum eſt, quibus ex longo quodam morbo calor naturalis labefactatus, etiamnum poſt morbum euictum langueſcit.

Diamar-

Diamargaritum calidum Auicennæ vtile perhibetur aduerſus omnes leipothymias, ſyncopes & cordis deliquia, & breuiter omnes vires collapſas reparat & inſtaurat: prodeſt ſuffocationi matricis, aſtmaticis, tabidis: ad cruditates item & imbecillitates ventriculi conducit.

Electuarium lætificans Rhaſis valet ad palpitationem cordis: ad omnes melancholiæ hypocondriacæ ſpecies, & quia lætitiam & hilaritatem adfert, lætificans appellatum eſt. Falluntur autem ij, qui huius deſcriptionis authorem Galenum fuiſſe opinantur, & idcircò id nominant lætificans Galeni; ſicut alibi quoque monuimus.

Diambra & diamoſchum dulce, vtraque à Meſuæo deſcripta, item conf. cordiales tum Alexādr. Bened. tum Fuchij inter pulueres & confectiones, cordi ſunt omnium maximè amicæ & ſalutares, & iiſdem ferè effectibus ac energiis præditæ, laudantur aduerſus peſtilentes omnes affectus, frigidoſque cerebri morbos, paralyſes, vertigines, epilepſias, conuulſiones, melancholias: recreant inſuper & inſtaurant facultatem maximè vitalem, roborantque ventriculum, aliaſque partes nutritioni ancillantes.

Diacalamentum Galeni conducit omnibus thoracis & venrriculi affectibus, à cruditatibus, & cauſa frigida ortis: mirum in modum attenuat omnes craſſos & tartareos humores: diſſipat omnes ventos: ſuccurrit febre quartana laborantibus: tandémque menſes & vrinam mouet.

Diacinnamomum Meſuęi, Dianthos Nicol. &

Diagalanga Meſuæi, ſunt compoſitiones, quę ob ſingularem conſenſum iiſdem vſibus adaptantur, omnibus nempè frigidis inſeruiunt affectionibus, intemperiei cerebri, ventriculi, & cæterarum nutritionis partium: concoctionem iuuant: cardiacis item & cordis deliquiis ſubueniunt: & vires exhauſtas mirifice reficiunt.

Diahyſſopum Meſuæi, Diatragacanthum calidum Nicol. & Diairis Salomonis Nicolai, magna quoque compoſitionis ſocietate inuicem conueniunt: omnibus etiam pulmonum affectibus, ab humoribus frigidis & viſcoſis ſubortis opem ferunt, qualis aſthmatum & tuſſium inueteratarum conditio plerumque eſſe ſolet.

Diazingiber Nicolai, & diatrionpipereon Meſuæi, cruditatibus, ventis & imbecillitatibus ventriculi opitulantur: attenuant & incidunt humores mucilaginoſos tunicis ventriculi adhæreſcentes, altiuſque radices agentes: Vnde feliciter in febri quartana poſt generales euacuationes præſcribuntur.

Diacuminum & Dianiſum Nicolai & Meſuæi, eiuſdem ambo compoſitionis ferè flatibus ventriculi, à craſſis & pituitoſis humoribus procreatis, diſcutiendis aptiſſima ſunt.

Diathamarum Nicolai, aſthmaticis, tuſſientibus & anhelosis: renúmque porrò imbecillitati optimè conuenit.

Diapraſium Nicolai, peculiariter inſeruit ad omnes defluxiones tuſſim excitantes: ad omnia item aſthmata & diſpnœas.

Diaxyloaloes Meſuæi exhibetur ad quæuis ventriculi incommoda à cruditate pronata: quinetiam

etiam illud idoneum eſt ad vermes & corruptos humores ex eodem expellendos: digeſtionem iuuat, & hominis animum exhilarat.

Roſata nouella Nicolai, facultatem habet vomitum inhibendi: confert etiam ad imbecillitates ventriculi, & lipothymias ſiue cordis deliquia, & vires debiles, à diuturno morbo contractas, in ſolidum inſtaurat.

Diamargaritum frigidum Nicolai, in omnibus febribus ardentibus & peſtilentibus, ad cor & facultatem vitalem recreandám, ſummopere commendatur.

Diapenidium & diatragacanthum, à Nicolao deſcripta, ad omnes calidos & acres pulmonum affectus, ad tuſſim ab humore ſalſo & ſeroſo prouocatam, ad anacatharſim, & expectorationem pleuriticis & peripneumonicis promouendam, commodè offeruntur.

Diatriaſantalum & diarrhodon Abbatis, idonea ſunt ad omnes viſcerum nutritioni inſeruientium, intemperies calidas contemperandas: conducunt ictero, opilationi hepatis & lienis: aliiſque calidis eorundem viſcerum affectibus, quæ ſimul etiam vna eadémque opera corroborant.

Dialacca maior & diacurcuma ſiue diacrocum Meſuæi, ſimiles habent proprietates, ſicut & eorundem deſcriptiones parum à ſe inuicem differunt: in frigidis partium nutritioni dicatarum intemperiebus, ad earundem obſtructiones & durities reſerandas exhibentur: vbi eadem opera ſimul roborant hepar & lienem, & idcirco omnibus cathexiis & hydropiſibus proſunt: non

parum etiam ad vrinam proliciendam apta ſunt.

Hactenus de viribus & proprietatibus enumeratorum puluerum ſat dictum: quorum deſcriptionum formulæ petendæ ſunt ex antidotariis, in quibus omnes ex veterum ſcriptis tranſlatæ & congeſtæ reperiuntur. Non enim operæ pretium me feciſſe arbitror, ſi in illis denuo huc tranſcribendis deſudato: Veruntamen ſicut ſuprà pulueres quoſdam purgantes, qui non ſunt vulgares, deſcripſimus, ita hic opus noſtrum decorare placet confectionibus ſiue pulueribus quibuſdam cordialibus ſpecificis ad plures affectus, qui vel noſtrę ſunt deſcriptionis, vel aliunde nobis à doctis viris communicati, multaque experientia comprobati, digni ſunt, qui in lucem publicam prodeant.

Tragema ad frigidos omnes capitis affectus.

℞ *Pulu. rad. acori ℨ vj.*
Coralli præparati ℨ ij.
Pulu. Florum calendulæ
Betonicæ
Stœchados
Anthos ana ℈ ij.
Coriandri præparati
Nucis moſchatæ
Cinnamomi ana ℨ ß.
Sem. Aniſi
Fœniculi dulcis
Pœoniæ
Sileris montani ana ℨ iij.

Carda-

Cardamomi
Garyophyllorum ana ℨ j.
Sacchar. anthoſati q. ſuff.

Vt fiat puluis guſtui gratus: doſis ſemicochleare argenteum, manè.

Qui ob cerebrum plus æquo humidum & nubiloſum plerumque exiſtunt torpidi, ſegnes & obliuioſi: qui porrò apoplexiæ, paralyſi & ſoporiferis aliis affectibus ſunt obnoxij: præmiſſa purgatione cum pilulis cephalicis & congruis, ſingulis matutinis vtantur prædicto puluere, idque ad dies plures, & non exiguum mali leuamen percipient.

Tragema capitale Langij contra vertiginem & apoplexiam.

℞ Maioranæ
Betonicæ
Saluiæ
Roſmarini
Lauendulæ
Meliſſæ
Stœchados ana p. j.
Nucis moſchatæ
Cinnamomi
Coriandri præp. ana ʒ iij.
Cubebarum
Cardamomi
Galangæ
Piperis longi
Sem. Gallitrici
Gran. Pœoniæ ana ℨ j.
Garyophyllorum

Macis
Zedoariæ
Zingiberis
Fœniculi
Carpobalſami
Xyloaloes ana ℨ ß.
Sacchari ℔ j. *miſce, fiat puluis.*

Tragema ad vertiginem expertum Cratonis.

℞ *Cinabrij non factitij, ſed mineralis veri* ℥ ß.
Coralli rubri præparati
Margaritarum præparatarum ana ℈ ij.
Croci ℈ j.
Fol. auri num. 5.

Omnia terantur ſubtiliſſimè ſupra marmor, & miſceantur: doſis gr. x. xij. vel xvj. cum aqua lilij conuall. prouocat ſudores. Excellens eſt & multo vſu comprobatum remedium contra vertiginem.

Ad eundem affectum remedium paratu facillimum occurrit, cuius vſu vir quidam magnæ authoritatis, & de tota Gallia perquàm optimè meritus, à graui quadam vertigine ſcotomatica feliciter reſtitutus fuit: paratur autem ex ſtercore pauonis maſculi, pro maribus, quod ſiccandum & pulueriżandum, dein maceretur de eo drachma vna per noctem integram in vino albo: omnia per linteum traiecta, exhibeantur vertiginoſo, idque continenter à nouilunio vſque ad plenilunium, aut etiam amplius, ſi opus fuerit. Huius remedij author eſt quidam ruſticus, qui ex hac cura ſingularem laudem & honorem præ

multis

multis aliis clariſſimis Medicis reportauit. Vnde colligere licet, medicinæ perfectionem tam exquiſitam non eſſe, quin in ea in dies quid addiſcere, vel à minimo & abiectiſſimo quouis homine opus habeamus.

Tragea antepileptica Quercetani.

℞ *Eſſentiæ corallorum*
Margaritarum ana ℈ *iiij.*
Vngulæ Alces veræ
Vnicornu ana ʒ ß.
Salis cranij humani ʒ j. ß.
Pulu. Flor. liliorum conuall.
Calendulæ
Tiliæ arboris
Anthos ana ℈ j. ß.
Sem. Pæoniæ
Rutæ
Viſci querni ana ℈ *ij.*
Lapidis bezoardici veri
Ambræ griſeæ ana ℈ j.
Cinnamomi
Cardamomi
Ligni aloes ana ʒ j.
Camphoræ ℈ ß.
Sacchari anthoſati q. ſuff.

Epilepticus, poſt generalem & congruentem vacuationem huius trageæ capiat ſemicochlear, continuando per integrum menſem: qua ſumpta, ſtatim vnam atque alteram vnciam noſtræ aquæ antepilepticæ, ſuprà capite Decoctorum deſcriptæ, ſuperbibat: moxque ſudet, & in

cæteris bona victus ratione vtatur.

Tragea ad omnes pectoris affectus.

℞ *Spec. Diaireos*
Diatragacanthi frigidi ana ℥ j.ß.
Pulu. Rad. vngulæ caballinæ
Summitatum hyſſopi
Sem. Vrticæ ana ℈ iiij.
Pulmonis vulpis præparati ℥ ß.
Flor. Sulphuris optimè præparatorum ℥ j.ß.
Eſſentiæ margaritarum
Coralli ana ℥ j.
Sacchari violati q. ſuff. miſce, fiat puluis, vel ſi velis, elect. per tab. concinnabis.

Excellentiſſimus est puluis aduerſus omnes pulmonum affectus, & ipſum etiam aſthma, & ſpirandi difficultatem: efficax eſt præterea ad tuſſim inueteratam, & ipſam etiam phthiſim ac vlcera pulmonum.

Tragea antipleuritica.

℞ *Salis prunellæ (quem anodynum minerale vocant veri Chymici)* ℥ ij.
Pulu. Flor. papaueris rheadis
Coralli rubri ana ℥ j.
Sacchari violati ℥ ß.

Reducantur in puluerem: doſis ℥ ij. ſuperbibendo parum aquæ papaueris rheadis, vel cardui benedicti. Singulare remedium ad pleureſim, cuius eximios effectus ipſis oculis multoties vidi.

Puluis ad omnes ventriculi affectus mirabilis.

℞ *Rad. Aronis præparata, vt docebitur,* ℥ ij.

Pulu.

Pulu. Rad. Acori vulg.
Pimpinellæ ana ℥ j.
Oculorum cancri ʒ ß.
Cinnamomi ʒ iij.
Salis abſinthij
& Iuniperi ana ʒ j.
Sacchari roſati q.ſuff.

Conficiatur puluis guſtui gratus.

CAVTIO.

Tanta eſt ventriculi affinitas & conſpiratio cum reliquis totius corporis partibus, vt ex eius vel minimo errore cæteræ particulæ ſtatim in conſenſum trahantur, & ita infinita propemodum mala procreentur: hinc vitiotum ventriculi medela, complectitur ſimul plurium aliorum affectuum medicationem. Occaſionem horum, quæ dico, mihi præbet admiranda huius pulueris efficacia: qui licet paratu ſit facillimus, nec ex numeroſa ingredientium, aut aromatum multitudine præparetur: exhibetur tamen non tantum ad ventriculum corroborandum, cui propriè conuenit, ſed etiam ad capitis affectus, ad hemicranias acutiſſimas, vertiginem, melancholiam hypochondriacam, cachexiam & ſimiles affectus. Ad calculum quoque & febrem quartanam porrigitur: habet enim facultatem deopilandi hepar, lienem & totum meſenterium, & diſſoluendi & liquefaciendi tartarum glutinoſum, qui plurimorum morborum cauſa exiſtit: cui negocio peculiariter inſeruit ſal pungens & piperinum, quem Acoris radix, quæ huius medicamenti baſis eſt fundamentum, acredi- *Melanchol. Hypochond.*

Pulu. D. Birckmanni.

ne & mordacitate ſua ſatis repræſentat. Id mihi communicatum fuit à D. Birckmanno medico excellentiſſimo, cuius iam honorificam alibi mentionem fecimus. Is ſingulis annis parabat huius pulueris pluſquam ſexaginta aut octuaginta libras: tanti eum faciebat ad medicinæ vſum, vt & eidem locum daret inter ſecreta ſua medica, quorum ſumma abundantia, is tanquam vnus primariorum medicorum ſui ſeculi diffluebat.

Præparatio radicis Aronis.

Colligenda eſt radix, dum vix inter dumeta germinare incipit, ac antequam eius virtus in folia ſe diſpergat, mundanda optimè & lauanda: poſteà in orbiculos diſſecta infundatur cum vino albo, & maceretur in loco frigido per 24. horas: vino duobus digitis tranſuerſis ſupernatante: enumeratis horis elapſis, effundatur vinum & ſeparetur per inclinationem: & rurſus affundatur nouum vinum album, repetita adhuc maceratione eadem per 12. horas, vt nimia acrimonia & vis pungens eiuſdem ſalis aronici mitigetur, quę aliàs tangentis manibus bullas ſiue puſtulas inducit, eaſque exulcerat. Sed in eo tamen acri ſale latet vis illa diſſoluens, quæ vero artificio inde eruenda eſt, hoc eſt adeò edulcanda eſt, vt amplius linguam non pungat acriùs ac ipſum piper, citra vllam exulcerationem: idque ex guſtu facilè percipitur. Radix itaque poſt macerationem reſiccatur ad ignem lentum in furno videlicet, in quo panificia modò cocta fuerint, dein reducatur in puluerem ad eundem vſum vt ſuprà.

Vt eximiæ huius radicis virtutes clariùs pateſiant obiter tantùm hic addo ex ea mundata & in rotulas, citra cultrum tamen ferreum, diſſecta, & in vmbra reſiccata, ne quid de ſale eiuſdem pereat, puluerem confici, qui verus domitor & expulſor eſt veneni arſenicalis cancri, ſi præſertim ipſi parùm arſenici fixi admiſceatur. De quo fuſiùs dicetur in ſecunda ſectione huius operis, vbi de externis remediis tractabimus.

Tragea ad affectus hepatis.

℞ *Coralli rubri præp.*
Spodij
Spec. Diatragacanthi ana ʒ ij.
Pulueris hepaticæ
Sem. Acetoſæ
Portulacæ
Berberis ana ʒ j.
Croci martis optimè præparati ʒ ij.ß.
Croci ex oleo ſulphuris parati, vt docebitur, ℈ ij.
Conſeruæ roſ. è ſiccis, vel ſacchari roſati q. libuerit.

Miſce, fiat puluis: doſis ʒ j.

Hic puluis eſt admirabilis contra omnes obſtructiones, imbecillitates & intemperies hepatis, cui priſtinum robur reparat: ſingularis porrò aduerſus omnes fluxus hepaticos & dyſentericos, nec vix vllum prætereà contra cachexias, hydropiſes, icteros, præſtantius reperitur remedium: ſumpto puluere, poſt horam bibendum eſt iuſculum.

Nos infrà capite de extractis docebimus quoque chymicas aliquot præparationes, inter quas dabimus tum croci martis, tum croci olei acidi ſulphuris, præparandi modum, nempè dictum oleum in puluerem & crocum conuertendi, qui verum crocum martis repræſentabit: at illius vires multò ſuperabit interuallo.

Quemadmodum ſuprà contra vertiginem, facillimam pulueris ex ſtercore pauonis præparationem tradidimus: eodem modo quoque alios pulueres ex aliorum animalium excremētis præparandos hic in medium proferemus, qui pluribus diuerſis affectibus erunt idonei & aptiſſimi. Hæc quidem remedia quantumuis facili & ſimplici artificio, vel à quouis idiota parari queunt: multò tamen certioribus & præſtantioribus effectis ſeſe produnt in pluribus curandis morbis, quàm varij illi pulueres aromatici, qui iuxta longas & tædioſas receptarum, vt vocant, deſcriptiones, ſcrupuloſè nimis fabrefacti, in theculis deauratis ad pompam potiùs, quàm ad verum aliquem vſum adſeruantur.

Tragea ad icterum.

Horum remediorum vnum paratur ex anſeculi, qui veris tempore herbis paſcitur, ſtercore ſeu excremento: hoc collectum, & in ſole vel alio loco moderatè calido exſiccatum, puluerizandū eſt: de quo puluere exhibeatur ʒ ß. vel ʒ j. ſi malum inueteratum fuerit, vel per ſe, vel cum vino albo. Non eſt morbus auriginoſus, quin hoc medicamine perfectè eradicetur & euellatur, idque in tertia vel quarta eiuſdem exhibitione, huic

pulueri-

pulueri addere poteris cinnamomi,& ſacchari ad libitum.

Ad idem.

Summum & certiſſimum ad eandem icteritiam medicamentum eſt pullorum gallinaceorum, vel gallinarum excrementum album, ſeorſim collectum: de cuius puluere manè exhibe ℨ ß. & continuando 4. vel 5. matutinis mira percipies. Idem puluis ſumitur ad calculi contritionem & expulſionem,& vrinæ ſuppreſſionem.

CAVTIO.

Nullus hic miretur ſummos nec incertos effectus, quos eiuſmodi auium aliorúmque animalium excrementa, in prædictis morbis edomandis oſtentant. Excrementa enim horum aëreorum animalium, quorum natura eſt calidiſſima, tota ſunt nitroſulphurea, cuiuſmodi quoque eſt columbarum ſtercus, è quo copioſa nitri quantitas educitur, ſicuti alibi notauimus. Vnde enarrata hæc excrementa mirificam habent incidendi, attenuandi,& diſſoluendi facultatem, viréſque ſimplicium, quibus animalia illa nutriuntur, reſeruant, quæ in quintas quaſi eſſentias, per digeſtionem & concoctionem, in horum aëreorum animalium ventribus conuertuntur: hinc tam efficaci operandi energia, ad plures & diuerſos morbos exſcindendos excellunt. Camillus à Camillis, medicus Genuenſis celeberrimus, cuius antea à nobis facta fuit mentio, aſſerebat, coturnicum helleboro veſcentium (quod ipſis, vt quidam ſcribunt, in alimentum cedit) excrementa, ſingulari proprietate quadam cõferre epilepſiis, quod tamẽ ipſe non expertus ſũ: ſed hiſce

in medium allatis, tantùm aliis politiori & exquiſitiori ingenio præditis, occaſionem præbere volo, vt natura & conditione ſingulorum alimentorum, quibus & Pauones, & Anſerculi, & Gallinæ paſcuntur & nutriuntur, philoſophica & acuta meditatione penitiùs examinatis & cognitis, tantorum effectuum ab his excrementis productorum cauſam & rationem faciliùs comprehendant.

Tragea ſplenitica.

℞ *Pulueris rad. aronis, vt ſuprà præparata,* ℥ ß.
Carpobalſami
Xylobalſami
Zedoariæ ana ʒ j.
Pulu. Florum geniſtæ.
Sem. Naſturtij
Erucæ
Cardui benedicti
Fœniculi
Aniſi ana ʒ j. ß.
Caryophyllorum
Zingiberis
Cubebarum ana ʒ ß.
Cinnamomi ʒ j.
Salis fraxini
Tamariſci
Ceterach ana ℈ iiij.
Sacchari anthoſati ad pondus omnium.

Miſce, fiat puluis. Doſis duo cochlearia argentea, conducit ad obſtructiones & ſcirrhoſas durities lienis, & cæteros affectus inde promanātes.

Tragea antinephritica & ad colicam paſſionem.

℞ *Tunicæ*

℞ Tunicæ interioris ventriculi gallinæ, & ſtercoris albi eiuſdem ana ℥ ß.

Pulueris pelliculæ interioris, quæ in putaminibus ouorum reperitur ℥ ij. ß.

Herniariæ

Cinnamomi ana ℈ iiij.

Nucleorum meſpillorum ℥ ij.

Sem. Aniſi

Fœniculi ana ℥ j.

Reducantur in puluerem tenuiſſimum, & miſceantur: doſis ʒ ß. vel ʒ j. ad ſummum cum vino albo.

Certiores & multò efficaciores huius pulueris effectus percipies, in atterendo & expellendo calculo, iis quos alij plures de milio ſolis ſimpl. ſpeciebus electuarij lithontribon Iuſtini, de cicadis, de lepore combuſto & ſimiles vulgares ad calculum comminuendum vſurpati prodere ſolent. Nos deſcripſimus quidem alibi, in conſilio noſtro de calculo, varios pulueres antinephriticos, ſed præcedenti huic præ aliis tribuimus præſtantiæ palmam.

Tragea hyſterica.

℞ Caſſiæ ligneæ

Calami aromatici ana ℥ ß.

Sem. Agni caſti

Paſtinacæ

Rutæ

Pœoniæ

Aniſi

Fœniculi ana ℥ ij.

Cardamomi

Macis

Cinnamomi
Garyophyllarum ana ℥ j.
Fæculæ bryoniæ ℥ j. ß.
Sacchari anthoſati ad pondus
omnium

Miſce, fiat puluis. Doſis ℥ j. ß. Prodeſt albo mulierum fluori, & vteri ſuffocationi.

Solum ſemen paſtinacæ domeſticæ exſiccatum, pulueriżatum, & ad ℥ ß. cum pauco vino, vel quadam aqua congrua hyſterica exhibitum, peculiare quoque eſt & ſpecificum medicamentum ad eandem vteri ſuffocationem.

Tragea granorum actes ad dyſenteriam.

Exprimatur ſuccus baccharum ſambuci maturarum, tempore videlicet autumni. Ex quo ſucco & farina ſecalina, conficiatur paſta ſiue maſſa optimè elaborata, ex qua formentur exigui panes, qui in furno ad biſcocti duritiem coquantur, adeò vt in puluerem tenuiſſimum redigi queant: qui puluis cum eodem ſucco iterum imbibatur, omniaque denuo reducantur in paſtam, quæ in biſcocti forma coquatur in furno: idque tertiò repetatur. Poſtremò omnibus probè coctis & reſiccatis, fiat puluis ſubtiliſſimus, qui longiſſimo tempore adſeruabitur: Specificum eſt arcanum aduerſus dyſenterias. De eo accipe ℥ j. & nucis moſchatæ tantundem, mixtis ſimul omnibus cum ouo parùm cocto incorporentur: & ſic omnia ſorbenda exhibeantur, vel miſceantur cum aquæ noſtræ dyſentericæ ſuprà deſcriptæ ſuff. quantitate, & propinentur.

Hoc remedium appellamus trageam granorum actes, quo nomine vocabat is, qui id nobis commu-

communicauit, nempe Dom. Volffius vir doctiſſimus, inclytæ Academiæ Marpurgenſis profeſſor celeberrimus, & illuſtriſſimi principis Landgrauij Haſſiæ medicus ordinarius, cui ſicut & aliis duobus eiuſdem collegis, D. nimirum Moſano, & D. Hartmanno viris celeberrimis & medicis quoque ordinariis, eiuſdem illuſtriſſimi Principis, adhuc alia plura medica ſecreta, rara & præclara accepta ferimus: quorum auctoritate huic operi noſtro maiorem gratiam & ornamentum conciliare voluimus, idque ob ſummam illorum erga me beneuolentiam, & ſingularem fraternúmque viciſſim meum erga eoſdem affectum.

Tragea ad bronchocelem.

℞ Spongiarum vel excreſcentiarum ſpongioſarum, quales in cynosbatis naſci ſolent ℥ ij.
Spongiæ marinæ tantundem.

Hæ ſpongiæ ſimul reducantur in cineres, vt artis eſt.

℞ Cinerum harum ſpongiarum ℥ j.
Cinerum chartæ leucophea combuſta ʒ ij.
Cinnamomi ℥ ß.
Coralli rubri puluerizati ʒ j. ß.

Miſce omnia inuicem, & fiat puluis. Certiſſimum & præſtantiſſimum eſt remedium ad bronchocelem, & licet hoc malum commune ſit tantùm certorum locorum incolis, vt Morianis in montibus Sabaudiæ inhabitantibus: nihilominus tamen & plures alibi reperiuntur, puellæ præſertim, quas moleſtus ille gutturis tumor planè deformes reddit: quibus hoc ſolo remedio, tanquam optimè comprobato, *Gutturis tumor.*

indubiè ſubueniri poteſt: vnde illud nolui publicæ vtilitatis ergo reticere.

Modus vtendi eſt, vt enarratum puluerem ad ℥ j.ß.vel ℥.ij.vel amplius,ſi velis, iniicias in lagenam, vino albo repletam,& ad dies duos vel tres maceres, antequam eo vtaris. Eligat autem æger tempus plenilunij, & quando luna decreſcere incipit, de dicto vino bibat ℥ ij. vel tres ſingulis matutinis continuando,donec luna amplius non decreſcat,ſed creſcere incipiat. Vbi deſiſtendum, vſque ad alterius plenilunium,& luna decreſcente, vini iſtius vſus iterum per 15. dies repetendus eſt, ſi fortè prima vice non integrè curatus eſſet. Et ſicut lunac dereſcit,ita tumor paulatim de die in diem imminuetur & abſumetur.

Sed priùs vtendum erit aliquo purgante eidem affectui congruo, cui inſtituto medicamenta ex Mercurio parata, omnium ſunt accommodatiſſima.

Puluis ad omnes herniæ ſpecies & ipſam enterocelem.

℞ Pulu.rad.conſolidæ maioris ℥ ß.
Pulueris herniariæ ℥ j.
Pulu. Spongiarum, cynosbatis adnaſcentium ℥ iij.
Eſſentiæ coralli
Eſſentiæ perlarum ana ℥ ij. ß.
Magiſterij lapidis hæmatitis ℈ iiij.
Spodij
Cinnamomi
Terræ ſigillatæ ana ℥ ij.
Fœniculi dulcis ana ʒ j.

Sacchari roſati ad lubitum, fiat puluis.

De quo vtatur herniolus manè ad pluſculos dies non neglectis interim perpetuis & commodis ligamentis, ac præſertim balſamo diakibric. noſtro, ſummè igneo exſiccante, ac partes membranoſas præhumidas & relaxatas contrahente.

CAVTIO.

Hoc puluere multis experimentis comprobato, graues admodum herniæ ſæpenumero ſanatæ ſunt: Communicatus eſt mihi à D. Genandio viro celeberrimo & medico Ducis Sabaudiæ primario. Herniaria, quæ præcipuis huius pulueris ingredientibus annumeratur, non citra rationem ita appellata fuit: eximios enim & ſingulares effectus in hiſce abigendis malis prodit. Idem Genandius cum cibo quoque offerebat eiuſdem herniariæ puluerem, ipſique pani admiſcebat. Eadem herba conducit etiam ad calculum.

Poſſemus quidem in Pharmacopœæ noſtræ decorationem, huius generis plura hic introducere remedia: ſed beneuolus lector contentus erit his hactenus enarratis trageis, ſiue pulueribus roborantibus, & ad plures affectus comparatis, quos priſcorum confectionum aromaticarum catalogo annexos, æqui bonique conſulet.

Vt enumerati pulueres aromatici, necnon alij, guſtui fiant gratiores, in electuaria ſolida, vel tabellas, vt vocant, effinguntur: idque cum ſaccharo in aqua aliqua conueniente priùs diſſoluto & perfectè cocto, cuius octo vel decem vnciis, additur vncia vna pulueris, omnia ſimul de-

coquendo & commiſcendo, vt artis eſt. Eodem modo parantur tabellæ diatriaſantali, aromatici roſati, & reliquę huius generis omnes quę iiſdem medendi ſcopis, quibus earundem confectiones ſiue pulueres inſeruiunt.

Ex iiſdem pulueribus formantur quoque varij generis trochiſci, vti appellantur, diuerſis curationum indicationibus apti.

Ex pulueribus purgatiuis, de quibus ſuprà nobis ſermo fuit, finguntur trochiſci alhandal, de rhabarbaro, de agarico, & ſimiles alij.

Ex confectionibus roborantibus etiam varij trochiſci, pro variis intentionibus curatiuis, quibus illæ inſeruiunt, componuntur.

Horum alij dicuntur ἐπισχετικοὶ, id eſt, adſtringentes, vt ſunt trochiſci

De ſpodio
De terra ſigillata
De Karabe
Ramich.

Alij corroborant partes nobiles: vt caput roborant trochiſci de gallia moſchata.

Pectus, trochiſci bechici albi, nigri.

Ventriculum plus æquo calidum, trochiſci de camphora & diarrhodon.

Fiunt præterea ex iis confectionibus, quas viſceribus deoppilandis aptas diximus, trochiſci, qui iiſdem vſibus adaptantur, quique Græcis appellantur ἐκφρακτικοί.

Ad hepatis obſtructionem, idonei ſunt trochiſci

De Rhabarbaro

De Abſinthio
De Eupatorio
De Laccha

Ad lienis trochiſci de capparibus.

Ad renum verò oppilationem conferunt trochiſci de halicacabo.

Vterum peculiariter ſpectant trochiſci de myrrha.

Horum alij plures occurrunt, ſed præcipuos qui maximè in vſu ſunt, hic enumeraſſe ſufficit: qui plures volet, videat ſect. 8. Antidotarij Meſuæi.

De conditis, opiatis & conſeruis.

CAP. XXI.

VOCABVLVM condîti duplici ſignificatione, in medicina accipitur, anguſta videlicet, & lata. In prima ſignificatione denotat compoſitionem quandam, ex ſpeciebus ſiue pulueribus roborantibus & conſeruis, affectibus, quos edomare voles, congruis paratam: idque in forma pulueris grumoſi, qui cochleari argenteo porrigitur: húncque medici moderni propriè dicunt condîtum.

In altera verò lata & generali ſignificatione, ſumitur pro quouis remedio, quod ſaccharo, vel melle condîtur, ſiue ſint fructus, ſiue radices aut flores, vt guſtum acquirant ſuauiorem, & conſeruationi diuturniori aptiores fiant. Vnde & ipſæ conſeruæ hac ratione inter condîta annumerantur: De his vide Meſuæum ſect. 1. ſui Antidotarij.

Opiata. Opiatæ eodem modo componuntur ex dictis conſeruis, & diuerſis pulueribus, qui variis indicationum ſcopis, medico propoſitis, accommodantur: ſed illarum conſiſtentia quodammodo mollior eſt: ob quam cauſam ipſis aliquot adduntur ſyrupi. Cùm autem horum amborum remediorum baſes exiſtant pulueres & conſeruæ, & iam ſuprà de omnis generis ſpeciebus ſeu confectionibus, abundè ſatis à nobis tractatum ſit: ſupereſt, vt tantùm de conſeruis dicamus, quas, quia pauca in iis reformanda nobis deſiderari videntur, breuiſſimè perſtringemus.

Inter conſeruas igitur ad partes corroborandas, & tollendas morbi malas qualitates, aliæ ſunt cephalicæ ſeu capitales, ad cerebrum, aliæ thoracicæ ſiue pectorales, aliæ ad cor, ventriculum, iecur & alias partes nobiles deſtinatæ.

Conſeruarum differentia.

Capitales ſunt, conſeruæ roſmarini, lauendulæ, calendulæ, maioranæ, meliſſæ, primulæ veris, pœoniæ, lilij conuall. tiliæ arboris, euphragiæ, betonicæ, ſaluiæ.

Harum aliæ ſpecificæ ſunt ad apoplexiam, vt conſeruæ lauendulæ, ſaluiæ, roſmarini: aliæ ad paralyſim, vt conſeru. florum calendulæ: & aliæ ad epilepſiam, vt conſeru. flor. tiliæ arboris, lilij conuall. pœoniæ, euphragiæ, peculiariter prodeſt oculorum affectibus.

Thoracicæ ſunt, conſer. rad. & flor. tuſſilaginis, roris ſolis, enulæ campanæ, hyſſopi, flor. violar. capillorum veneris, papaueris rheadis: quarum aliæ conueniunt calidis pectoris affectibus, aliæ frigidis.

Cordiales ſunt, conſeruæ florum borraginis, bugloſ-

bugloſſæ, acetoſæ, rad. angelicæ, & corticum citrij.

Stomachicæ ſunt, conſeruæ rad. acori, arantiorum, menthæ, diacydonium ſiue citonia condita: quarum aliæ corroborant eundem ventriculum à cruditatibus aut cauſis frigidis debilitatum: aliæ eius tollunt intemperiem calidam: vel minimus pharmacopœæ tyro harum nouit differentias, ita vt non opus ſit diutiùs in iiſdem immorari.

Conſeruæ florum cichorij, berberis, ribes, roſarum rubrarum hepati imprimis ſuccurrunt.

Conſeruæ de ceterach lieni conferunt.

Conſerua ſymphyti maioris ſingulari proprietate renum vlceribus prodeſt: in genere verò omnis generis immoderatas fluxiones ſiue ſanguinis ſiue aliorum humorum ſiſtit & cohibet.

Enarratarum conſeruatum præparationes non vſque adeò magni momenti ſunt: vt de iis plura dicere neceſſe ſit.

In capitis huius decorationem, aliquot tantùm conſeruarum præparandarum formulas adiiciemus, quæ non tàm tritæ & vulgares ſunt: ac deſcribemus inſuper compoſitiones quaſdam, ad præcipuos & grauiſſimos corporis affectus accommodandas, quibus benignus lector iucundè & vtiliter perfruetur.

Paradigmatis loco proponemus conſeruas quorundam florum, radicum, & fructuum, ad quarum normam alias plures licebit componere.

Prima conſeruatum præparatio, in Germaniæ quibuſdam locis tantum, nec vbique vſitata eſt. Comparandum primo eſt vitrum conſeruis *Modus faciendi cōſeruas.*

Aa

adſeruandis aptum, capax & amplum, in quo fiat ſtratum ex ſaccharo puluerato ad digiti tranſuerſi altitudinem: huic ſuperſpergantur flores qualeſcunque condire volueris, ad eiuſdem menſuræ quantitatem: oportet autem flores colligere, tunc cum à Solis radiis illuminati, omni rore & ſuperflua humiditate vacant, dein huic florum ſtrato ſuperiniiciatur nouum ſaccharum, & adhuc alij flores: & ita fiat S. S.S. vltimumque ſtratum ex ſaccharo conficiatur. Vitrum corio vel membrana craſſiuſcula optimè clauſum, exponatur in æſtate feruentiſſimo Solis ardori per tres ſeptimanas, vel vnum menſem, quo temporis ſpatio materia duriuſcula reddetur, & optime condietur, diuque reſeruabitur.

Sic quoque conſeruæ parabuntur ex omnibus floribus purgantibus, ex roſis pallidis, violis, floribus perſicæ arboris, floribus centaurij, & hyperici, & prunorum ſylueſtrium: quæ purgabunt, & infantibus, aliiſque qui à potionibus medicis plerumque abhorrent, commodè exhibebuntur.

Altera conſeruarum præparatio, quæ non gregaria eſt aut communis, & qua flores non ſolùm integri permanent, ſed ſuos inſuper colores, odores & ſapores totos conſeruant (res ſanè perquàm eximia & elegans) fit vt ſequitur.

Alius modus melior. Accipe florum (quoſcunque ad conſeruas parandas volueris) optimè mundatorum & exſiccatorum ℥ iiij. miſce cum ſacchari calidi, & ad perfectionem decocti (ſicut decoqui ſolet ſaccharum roſatum) ℔ j. idem ſaccharum cum admixtis floribus denuò bulliat ad ignem, donec perfectè coctum apparuerit: cuius perfectionis

ſignum

ſignum eſt, dum eiectum cum ſpatula, bracteas quaſdam & veluti folia facit: tunc vas æneum, quo materia continetur, ab igne remoueatur, rotula continuò commouendo, donec in puluerem reducatur ſaccharum, & additi flores ab eo ſeparabiles, & nihilominus in conſeruam condíti exiſtant, integros adhuc conſeruantes ſuos colores, odores & ſapores. Hæc eſt altera conſeruarum omnium florum præparatio, quæ prout ex ſaporis qua fruuntur bonitate facilè colligitur, cæteris vulgaribus longè præſtantior eſt, ex ſimplici contuſione & mixtione præparatis, fit autem hoc modo:

℞ Florum ſelectorum, mundatorum & contuſorum ℔ j.

Sacchari triti ℔ ij.

Omnibus ſimul contuſis & mixtis, fiat conſerua.

Vſurpamus ad condiendos fructus & radices aliam viam & methodum: ſed ex elegantioribus ad medicum vſum præſtantioribus, vnam atque alteram tantùm in medium proferemus formulam: ne gulæ potiùs gratificandæ, quàm medicinę amplificandæ gratia huiuſcemodi cupediarum delicias, hic introduxiſſe videamur: quæ magis mulieribus quàm Pharmacopœis tractandę conueniunt, nec quicquam niſi vulgatius & commune ſuſcipiunt.

Proponemus exempli gratia ex fructibus, citria, limonia, & arantia: & ex radicibus, radicem angelicæ: idque ob ſingularem horum omnium virtutem & præſtantiam, qua ad varios vſus excellunt: ad medicinam quippe ſummoperè

laudantur, cùm ex iis pharmaca ad cordis aliarumque partium corroborationem, & peſtis præſeruationem componantur.

Accipiatur igitur vnum atque alterum malum citrium ſummè flauum, de cuius cortice, qui omnium maximè ſulphureus, odoratus, & cordialis exiſtit, ſcalpro apto deradatur omne flauum in eius ſuperficie: quantitas raſuræ ex quolibet (malo citrio (etiam ſatis magno) collectæ, erit ad ſummum ℥ ß.

Hæc raſura (vt ſubtilior & delicatior euadat) optimè contundenda eſt in mortario marmoreo, adeò vt planè fiat impalpabilis: imò ſi ita videbitur, inſtar ipſius caſſiæ per cribrum tranſmittatur.

Sacchari ℔. vna pauca aqua roſarum diſſoluti inſtar ſacchari roſati, hoc eſt, ad perfectionem coquatur, in quo ſic bene cocto miſce raſuræ prædictæ citri ℥ j. ſaccharum adhuc parùm bulliat, raſuram cum eodem optimè permiſcendo: dein effundantur omnia, vt in conſerua roſar. e ſiccis fieri ſolet, & ſic erit conſerua citri, ſuauiſſimi & iucundiſſimi ſaporis.

Conſer. ex citriis limoniis, &c. Hæc eſt prima illa methodus conficiendi conſeruas ex citriis, limoniis & arantiis, hoc eſt, ex eorundem corticum raſuris. Raſura arantiorum amarior quodammodo eſt cæteris, vnde per diem vnum atque alterum maceranda eſt in vino albo: dein linteolis optimè extergenda: ad cuius vnciam vnam adiiciatur ſacchari perfectè decocti, vt ſuprà, libra vna.

Reliqua corticum pars carnoſior, ſuccis ſiue medullis interioribus ſeparatis, (ſeparãtur autem facili momento) bulliat in aqua vel ſola, vel pauco vino

co vino albo permixta, per horam vnam atque alteram donec ex tactu, molliſſima & probè co-cta iudicetur: dein ſeparata aqua, cortices hi, quorum ſuperflua humiditas linteolis exquiſitè exterſa fuerit, in mortario marmoreo contundantur, & per ſetaceum traiiciantur. Ad libram vnam ſacchari ad perfectionem decocti, adiice quatuor vncias paſtæ horum corticũ: omnibus ſimul optimè mixtis & contuſis, coquantur ad ignem lentũ, donec paſta vaſculo æneo non ampliùs adhæreſcat: dein ſupra chartam madidam effundatur, ad formandas inde, ſi velis, tabellas, aut rotulas in forma biſcocti. Hoc conditum eſt ſingulare cordiale, nec tanto calore præditum eſt, ac illud alterum de raſura eorundem fructuum.

Vt eiuſmodi conſeruæ guſtui gratiores, magis cordiales & medicamentoſæ fiant, ad enumeratæ vtriuſque paſtæ vnciam vnam addatur cinnamomi optimè pulverizati ℥ j. moſchi gr. xii. ambræ gr. viij. paſtæ inſuper ab igne remotæ, & iam effundendæ adiiciantur adhuc olei aniſi guttulæ decem vel duodecim, olei garyophyllorum guttulæ quatuor. Et ſic habebis conſeruam & palato gratiſſimam, & ad cor, aliaſque nobiles partes corroborandas vtiliſſimam. Eadem quoque contra peſtem eſt optimum præſeruatiuum, ſi ſingulis matutinis, antequam domo exeas, parùm de ea ſumas.

Rad. condio.

Ad radicum condituram, eadem ferè methodo progrediendum eſt. Verbi gratia: Accipe rad. angelicæ, quantum voles: coquatur in aqua, donec optimè contundi & in paſtam redigi poſſit, huius paſtæ per ſetaceum traiectæ vnciis

duabus adde:

Confectionis alkermes ʒ ij.
Confect. de hyacintho ʒ j.
Corallorum præparatorum
Margaritarum præparat. ana ʒ ß.
Pulueris lapidis bezoardici veri ℈ j.
Ambræ gr. xij.

Præſeruatiuum contra peſtem ſingulare.

Omnia ſimul miſta, & in ſacchari cum pauca aqua cinnamomi diſſoluti, & ad perfectionem cocti ℥ x. vel xij. iniecta denuò coquantur, donec paſta non amplius adhæreat vaſculo æneo, quàm ſupra chartam humectatam, aut lapidem marmoreum effundes, redigéſque in eam quam volueris formam. Ad peſtem excellens præſeruatiuum: de quo ſingulis matutinis vnius drachmę pondere intrò aſſumendum eſt: ſed hæc medicina diuitibus aſſignatur. Solam etiam, ſi velis, & ſimplicem radicem angelicam coques, & in paſtam reductam condies eadem ſacchari proportione, qua ſuprà in conſeruis fructuum, ſeruata. Ad eundem quoque modum Zedoaria ſola condiri poteſt. Et huiuſmodi condita ad peſtem, pauperibus inſeruient.

Ad enarratarum conſeruarum normam multas alias componere licebit, ad diuerſos corporis affectus, pro vario puluerum & cordialium rerum additarum diſcrimine.

Quoniam autem conſeruas baſes & fundamenta eſſe diximus remediorum, quæ vulgò dicuntur opiatæ & condita: ad finem huius capitis ſingulorum opiatæ ad cerebrum, & conditi ad cordis roborationem aptiſſimorum formulam annectemus.

Opiata

Opiata capitalis.

℞ *Conſeru. flor. anthos*
Saluiæ
Betonicæ
Calendulæ ana ℥ j.
Confect. anacardinæ
Diacaſtorei
Diacori ana ʒ ß.
Spec. Diamoſchi dulcis
Diambræ ana ℈ j.

Cum ſyrupo conſeruæ citrij fiat opiata: de qua capiendum ad molem nucis auellanæ.

Ad epilepſiam, addenda ſunt, conſerua pœoniæ, viſcum quernum, vngula alces, ſal cranij humani, & ſimilia, huic malo ſpecifica. Sic ad varias indicationes curatiuas, varianda ſunt ea, quæ adduntur. Ad corroborandas enim partes nobiles, veluti ad cor, adiicienda ſunt cordialia, ad ſtomachum ſtomachica, ad hepar hepatica, & ſic de cæteris idem eſto iudicium: addendo ſimul parùm ſyrupi, vt remedium, formam electuarij liquidi, opiatæ dicti, acquirat. Eodem modo conditum parabitur, miſcendo nimirum & craſſo modo contundendo conſeruas cum pulueribus & confectionibus cordialibus ſicut ex ſeq. formula patefiet.

Conditum ad cordis roborationem.

℞ *Conſeruarum corticis citrij, vt ſuprà conditi* ℥ j.
Conſer. Flor. Bugloſſæ
Violarum ana ℥ ß.
Confect. Alkermes ʒ j. ß.
Confect. Liberantis

Cordialis

Elect. De gemmis ana ℥ ß.

Spec. Aromat. roſ.

Dianthos ana ℈ j.

Coralli præparati

Margaritarum præparat. ana. ʒ j.

Oßis de corde cerui

Vnicornu ℈ j.

Lapidis bezoardici ℈ ß.

Ambr. gr. x.

Aliquot auri folia.

Contundantur omnia: miſceantur, & fiat conditum. Exhibeatur ex cochleari. Conducit ad omnes lypothymias, cordis deliquia, febres peſtilentes, & ipſam peſtem. Ad eundem modum poterunt infinita alia, ad plurimas medendi intentiones concinnari.

De antidotis liquidis roborantibus, & ad multos morbos curandos, necnon ad peſtem conducentibus.

CAP. XXII.

Al. præſeruatiua ſiue remedia cõtra venenum.

ANtidoti vocabulum Græcum eſt, & perquam generale: idémque ſignificat, quod apud Latinos *Electuaria*, quaſi dicas ſelectiora & præſtantiora remedia, quibus conſeruatur valetudo proſpera, & depellitur aduerſa.

Hoc remediorum genere comprehenduntur electuaria mollia purgantia, & confectiones ſiue trageæ aromaticæ, ac cordiales, de quibus iam egimus: nunc ergo dicendum tantùm reſtat de iis, quæ in conſiſtentia molli, ad diuerſos vſus ſunt accommodata.

Huiuſmodi

Huiuſmodi antidotorum, in genere ſic dicta-
rum numero continentur,

Aurea Alexandrina
Confectio anacardina
Diamoſchum dulce & amarum
Diacorum
Elect. Diapæonia.

Quas generatim frigidis tantùm cereb. affecti-
bus conuenire dicimus. Nimis enim longum fo-
ret, ac nullius ferè commodi, omnium proprie-
tates, quæ ipſis attribuuntur, ſigillatim enumera-
re, quandoquidem earundem vſus non ſit adeò
frequens in pleriſque officinis.

Ad pectus confert electuarium reſumptiuum.

Ad cordis corroborationem ſummè com-
mendantur

Confectio de hyacintho
Confectio alkermes,

Quæ vbique maximè in vſu eſſe ſolent.

Ad ventriculum

Electuarium ex citro Meſ.

quod calefacit ſtomachum. Ad eundem refri-
gerandum conducit

Diacitonium, itémque
Miua citoniorum.

Ad hepatis oppilationem, frigidamque eius
intemperiem, & ad icterum prædicantur

Diacoſtum
Diamoruſia
Confectio raueдſeni.

Ad obſtructionem & duritiem lienis, aliaque
eiuſdem vitia valent

Elect. è ſcoria ferri.

Diacapparis

Triophyllon Nicolai.

Ad hyſtericas affectiones, & ad calefaciendum præſertim vterum, efficacia ſunt

Elect. Ducis

& ex aſa

Ad partes genitales, & copioſi ſeminis fœcunditatem, valdè laudantur

Diaſatyrion Nicolai

Et Diaſatyrion Meſuæi.

Ad omnes quarumlibet corporis partium affectiones frigidas & melancholicas, prodeſt Tryphera magna ſpecifica imprimis malis muliebribus à frigiditate natis: colorem prætereà corporis floridum, elegantem & delicatum efficit: vnde etiam nomen Trypheræ, hoc eſt, delicatæ obtinuit. Alui quoque & menſium fluores immodicos ſiſtit.

Tryphera maior Phenonis Meſuæi, ventriculum, hepar, cæteraſque partes nutritioni dicatas corroborat.

Tryphera Saracenica Meſ. coctionem ventriculi ſuo calore iuuat, humores in ventriculo putres & crudos abſumit, flatuſque diſſipat.

Omnibus inflammationibus opitulatur Tryphera Perſica Jo. Damaſceni: valet ad omnes febres acutas, ad omnem hepatis & ventriculi intemperiem, & morbos omnibus ex humorum vſtione factis auxiliatur.

Omnes capitis catarrhos ſiſtit Diacod. Meſuæi.

Dyſentericis & lientericis fluxibus ſuccurrunt & medentur Mychleta Nicolai, & Diacodion Actuarij.

Ad

Ad flatus omnes diſcutiendos & colicos dotes ſedandos, prodeſt electuarium de baccis lauri.

Ad renum calculos comminuendos & atterendos, & ad nephriticos dolores confert Elect. Juſtini, Ducis, lithontribon, elect. de cicadis Manilij, de lepore combuſto Montani, nephrocatharcticum Nicolai.

Elect. Guidonis, quod alij electuarium contra peſtem vocant.

Elect. contra peſtem Ferdinandi Imperatoris.

Elect. de ouo Maxim. I. Imperatoris

Diaſcordium Hier. Fracaſtorei.

Hæc quatuor enumerata, remedia ſunt ſingularia contra peſtem, tam præſeruatiua, quàm curatiua, eadémque ab infantibus & prægnantibus, quæ aliàs à theriacæ vſu arcentur, tutò, extraque periculi aleam, intùs aſſumi poſſunt.

Sed ſatis erit nobis, in capitis huius ornamentum quaſdam duntaxat antidotos adiungere, quæ principalibus & nobilibus corporis partibus roborandis aptæ, & grauiſſimis earundem affectibus, quibus infeſtari ſolent, ſpecificæ ſint.

Cùm autem inter cætera mala, quæ corpus humanum exagitant, nullum exiſtat grauius peſte, humano generi tanquam in ſingularem pœnam à Deo immiſſa, cuius horrenda ſæuitia hoc ipſo anno, (dum in manibus elaborandum hoc præſens opus aggrediebar,) nec pepercit & ampliſſimæ & populoſiſſimæ vrbi noſtræ Pariſienſi: ad Antidota quædam huc inſerenda me accingam, ad huius tam immaniſſimi mali, tum præcautionem, tam ſanationem vtiliſſima, quæ partim noſtro labore inuenta, partim nobis aliundè à

doctiſſimis quibuſdam viris communicata, certiſſimis experimentis comprobauimus.

Antidotus cephalica maior.

℞ *Extracti cephalici maioris* ℥ *ij.*
Magiſterij cranij humani ℥ j.ß.
Salis cranij ʒ *ij.*
Eſſentiæ caſtorei ℈ *iiij.*
Spec. Diambræ
Diamoſchi dulcis ana ℥ j.
Ol. Garyophyllorum
Nucis moſchatæ, chymicè extractorum ana gutt. x.
Syr. Conſeruæ citrij q.ſ.

Vt fiat antidotus, vel electuarium mollis conſiſtentiæ: doſis ℈ j. Formabis inde, ſi voles, exiguam pilulam: aut de ea parum diſſolues in aqua cephalica, morbo, qui expugnandus eſt, congruente. Hæc antidotus iuuat imprimis ad omnes cerebri affectiones, eiuſque ſubſtantiam, facultatem animalem mirificè corroborat: prodeſt apoplexiis, paralyſibus, epilepſiis, vertiginibus: fumoſque vaporoſos, qui in ſublimi cerebri regione ſuſpenſi, ſomnolentiam, torporem, & ſtupiditatem plerumque inducunt, diſpellit & diſcutit: memoriam roborat: oculorum hebetudinem acuit: ad aurium tinnitum, & ſurditatem confert: & humores lentos ac craſſos, tamquam horum malorum cauſas antecedentes extenuat & diſſipat: ſed generalium tamen vſus ſemper præmitti debet.

CAV-

CAVTIO.

At nouam hanc formularum præſcriptionem, quæ ab extracto maiori cephalico, & à magiſteriis & eſſentiis ſumit initium, fortè quis mirabitur, & in eruendo horum verborum ſenſu, Oedipo opus eſſe contendet. Cui vt ſatis fiat, paulò poſt dabimus eorundem remediorum amplas & perſpicuas deſcriptiones: & deſcribemus cap. de extractis magiſterium cranij humani, & eſſentiam caſtorei: & cap. de ſalibus præparationem ſalis cranij. Ne tamen quenquam fors offendat quantulacunque laboris moleſtia, hîc compoſitionem extracti huius maiois delineare, æquum eſſe duximus, vt poſtquam ſicut hic præcipua capitula, & ea, quæ cerebri affectibus grauiſſimis ſunt ſpecifica & appropriata, non omiſſa eſſe conſtiterit, ſimile fiat iudicium de cæteris extractis, paulò pòſt deſcribendis, quæ pariter reliquis nobilibus partibus confirmandis, earum intemperiebus corrigendis, morbiſque & ſymptomatis inde contractis edomandis, accommodabimus.

Extractum igitur cephalicum maius præparatur.

Cum rad. acori
Pœonia
Viſco querno
Ligno aloes
Baccis iuniperi
Sem. pœoniæ.

Ex quibus omnibus contuſis & inuicem mixtis, fit extractum, vt docebimus. Item extractum

ex aromatibus elicitur, nempe ex

Cinnamomo
Garyophyllis
Macis
Nuce moſchata
Cardamomo, &
Fructibus anacordorum;

necnon ex floribus

Anthos
Saluia
Primulæ veris
Pæoniæ
Calendulæ
Betonicæ
Lauendulæ
Stœchados Arab.
Flor. lilij conuall.
Euphragiæ
Tiliæ arboris.

Ex triplici horum extractorum ſeorſim præparatorum genere fit (per mixtionem) extractum vnum maius, hoc eſt, ex his omnibus elicitur vna vera & eſſentialis agendi operandique virtus, quæ, tanquam nucleus, cortice ſuo longè præſtantior & nobilior exiſtit: ſicut quilibet, niſi fortè ingenij ſtupiditas & craſſities obſtet, facilè colligere poteſt, ex quo maiore extracto, additis magiſteriis, eſſentiis, & aliis remediis commemoratis, componitur prædicta maior antidotus. Antidotus cephalica minor in ſui compoſitionem recipit tantùm extracta herbarum & florum meliſſæ, betonicæ, pœoniæ, ſaluiæ, roſmarini, & extracta quorundam ſeminum &

aroma-

aromatum cephalicorum: quæ præparatio nec tam exacti, difficilis, & laborioſi eſt artificij: nec ad tot tantoſque cerebri affectus eſt efficax, ac altera illa antidotus maior: velut ſtatim ex diuerſa vtriuſque compoſitione elucefcet. Hinc in illis idem æquè ſtatuimus diſcrimen obſeruandum, ac in cæteris minoribus: quas, vt videre licebit, reliquis corporis partibus nobilibus adaptabimus: vbi non tam exquiſitis artis ritibus, nec tot impenſis, nec etiam tam longo temporis ſpatio opus eſt, ac in maioribus iſtis, quas ditioribus tantùm dicatas voluimus: ſicut minores, tenuioris fortunæ hominibus; quod tantum obiter monere placuit.

Præparationes extractorum, eſſentiarum, magiſteriorum, & ſalium, ex quibus antidota noſtra componimus, ad calcem huius primi Pharmacopœæ noſtræ libri, vti modo dictum eſt, facili methodo & ordine edocebimus. Hoc etiam obiter notandum eſt, antidotos eiuſmodi diuturnæ adſeruationi præ reliquis vulgaribus, longè aptiores eſſe. Sequitur nunc deſcriptio ſiue formula antidoti noſtræ cephalicæ minoris.

Antidotus cephalica minor pro gregariis.

℞ *Extr. minoris cephalici* ℥ ij.
Diacori
Confect. anacardinæ ana ℨ ij.
Ol. de nuce moſchata ℈ j.

Miſce: doſis ℨ ß. vel ℨ j. manè.

Cerebrum nubilum ſerenat, omnibuſque frigidis ipſius affectibus conducit: totam maſſam ſanguinis ſpirituſque præſertim animales reddit puriores & tenuiores: inde ad reſtaurandos

omnes ſenſus tam internos quàm externos, ad memoriam præſertim mirificè confert.

Antidotus thoracica maior pro ditioribus.

℞ Extracti maioris thoracici ℥ iij.
Extracti pulmonum vulpis
& Leporis inuicem præparati ℥ j.
Butyri ſeu lactis ſulphuris ℥ ß.
Rubini ſulphuris terebinthinati ℥ j.
Syrupi hederæ terreſtris q.ſuff.
Fiat antidotus: doſis ℈ j.

Præparationem extracti noſtri maioris thoracici, necnon extracti pulmonum vulpis & leporis: butyri item ſiue lactis ſulphuris, eiuſdémque balſami ſiue rubini, infrà deſcriptam reperies: præparantur enim diuerſis operationum methodis: omnia tamen & ſingula maximè opportuna & ſpecifica ſunt deploratis pulmonum affectibus, vt ſunt phthiſis, empyema, aſthma, diſpnœa, & orthopnœa: in quibus deſperatis & ferè incurabilibus morbis extirpandis, mira præſtabit antidotus noſtra maior.

Antidotus thoracica minor pro gregariis.

℞ Extracti minoris thoracici ℥ ij.
Flor. ſulphuris optimè præparatorum ℥ ij.
Spec. Diaireos ſimpl. ℥ j.
Spec. Diatragacanthi frig. ℥ j. ß.
Pulmonis vulpis vulgari modo præparati
Elect. reſumptiui
& Diapapaueris ana ℈ iiij.

cum ſyrupo violato fiat Antidotus.

Doſis ʒ j.ß.|vel ʒ ij.

Valet autem aduerſus omnem thoracis noxam: lenit, humectat & confortat pulmones, ad anacatharſim conciliandam: ſemper prodeſt tuſſiculoſis, & purulenta extuſſientibus mirificè ſuccurrit: itemque extenuatis & hecticis: defluxiones etiam ſiſtit & ſomnum conciliat.

Antidotus cardiaca maior pro ditioribus.

℞ *Extracti cardiaci maioris* ℥ iij.
Magiſterij corallorum
Magiſterij hyacinthorum ana ℥ ij.
Eſſentiæ fructuum anacard. ℥ ß.
Eſſentiæ croci ℈ ij.
Eſſentiæ camphoræ ℈ j.
Lapidis bezoardici veri
Vnicornu ana ℥ j.
Ambræ griſeæ ʒ ß.
Ol. corticis citrij
& Cinnamomi chymicè extractorum, ana gutt. xij.
Aquæ theriacalis cardiacæ, vel elixiris vitæ q. ſuff. vt fiat antidotus: doſis ℈ j.

Admirabilis eſt huius antidoti efficacia aduerſus omnes cordis affectus, ſyncopes, lypothymias, cardialgias. Tuetur cor ab omni veneno: eſtque præſtantiſſima medicina tam ad præſeruationem, quàm ad curationem peſtis ſiue interiùs aſſumpta, ſiue exteriùs in forma epithematis cordi appoſita: diſſoluendo vnam atque alteram dragmam huius antidoti, in quadam aqua theriaca-

li aut cordiali.

Antidotus cardiaca minor pro gregariis.

℞ *Extracti minoris cardiaci ℥ iij.*
Confect. de hyacintho
Confect. alkermes ana ℥ iij.
Elect. de gemmis
& Dianthos ana ℥ ij.
Diambræ
Diamoſchi dulcis ana ℥ j.
Margaritarum præparatarum
Corallorum præparatorum
Oſsi de corde cerui ana ℥ j.ß.
Trochiſcorum diarrhodon, & de
Camphora ana ℥ ß.
Syrupi conſeruæ citrij q. ſ.

Et fiat antidotus: doſis ℥ j.ß. vel ℥ ij.

Vtilis eſt ad eoſdem cordis affectus, ſed virtutem tam potentem & efficacem non habet, vt prior.

Antidotus ſtomachica maior pro ditioribus.

℞ *Extracti ſtomachici maioris ℥ ij.*
Extracti tunicarũ interiorũ ventriculi gallinæ
Extracti baccarum iuniperi
& myrobalanorum omnium ana ℥ ß.
Roſatæ nouellæ ℥ j.
Olei è nuce moſchata chymicè extracti ℥ ß.
Oleorum garyophyllorum
Et corticum citrij, chymicè etiam extractorum ana ℈ j.
cum ſyrupo corallorũ fiat antidotus: doſis ℥ ß.

Omnibus ſtomachi vitiis & imbecillitatibus opitu-

opitulatur, eumque corroborat aduerſus vomitum & omnem intemperiem frigidam, à pituitoſis & mucilaginoſis humoribus, & tunicis eius inhærentibus, ortam: inde cruditates tollit, flatus & ventos diſſipat: & vna eademque opera ciborum concoctionem mirificè iuuat.

Antidotus ſtomachica minor pro gregariis.

℞ Extracti ſtomachici minoris ℥ ij.
Spec. Aromatici roſati ℥ ij.
Elect. Diagalangæ
Dianiſi
Diacinnamomi ana ℥ ij.ß.
Ambræ griſeæ ℈ j.
Cum ſyrupo conſ. citrij, vel de mentha, fiat antidotus.

Doſis ℥ j. vel ℥ j.ß.

Præſtans quoque eſt ad omnes ventriculi affectus à frigida cauſa productos.

Si roboratione & adſtrictione ſimul opus eſt, ſicut vſus in diarrhœis poſtulat: adiicies miuæ cotoneorum, electuarij de ſorbis, & de baccis myrti, quantum voles.

Antidotus hepatica minor pro ditioribus.

℞ Extracti hepatici maioris ℥ iij.
Extracti ſantalorum omnium ℥ vj.
Extracti chelidoniæ ℥ ß.
Extracti hepatis vituli ℥ j.
Arcani tartari ℥ ij.ß.
Magiſterij corallorum ℥ iij.
Olei ſulphuris in crocum conuerſi, vt docebitur ℥ j.

Olei martis ℥ j.

Syrupi corallorum q. ſuff.

Vt fiat antidotus: doſis ℈ j. per ſe vel cum iuſculo, vino, aut liquore aliquo conuenienti.

Hermetici nobis veniam dabunt, quod ipſorum arcanis & magiſteriis, ad Dogmaticorum Pharmacopœam expoliendam & illuſtrandam, vtamur: hûc me impellit aliorum remediorum inopia: quandoquidem hoc non præſtantius occurrat medicamentum ad corroborandum hepar & facultatem naturalem, quam inſtaurat & confirmat adeò, vt iis, qui ex hepatis imbecillitate procliues ſunt ad hydropiſim (vtpote dum ſanguifica eius vis vitiata, ſeroſos tantùm generat humores, vnde iſtius mali ſcaturigo & fons promanat) præſentiſſimum inde auxilium & leuamen percipiant, ſicut & omnes cachectici & icterici. Idem remedium ſpecifica ſua proprietate iecur quoque liberat ab humorum infarctu: omnibúſque prodeſt diſenteriis, lienteriis, & fluxibus hepaticis: eius quoque efficacia ſumma, nullo ſatis encomio poteſt prædicari, vti abundè id teſtabuntur ſuſpiciendi eiuſdem affectus. De præparatione omnium enarratorum extractorum, vt magiſterij corallorum, aliorumq́ue ſimilium remediorum ſpecificorum, in prædictam antidotum ingredientium, & neutiquam vulgarium, infrà ad finem huius libri dicetur, vt iam ſuprà promiſimus.

Antidotus hepatica minor pro gregariis.

℞ Extracti hepatici minoris ℥ iiij.

Trochiſc. Diarrhodon

Coralli-

Coralli præparati ana ℥ ß.
Trochiſcorum de eupatorio
Trochiſcorum de rhabarbaro ana ℥ ij.
Spec. Dialacca maioris
Diacurcumæ minoris ana ℈ iiij.
Croci martis optimè præparati ℥ ij.
Tincturæ roſarum q. ſuff.
Vt fiat antidotus: doſis ℥ j. ß. vel ʒ ij.

Excellens etiam ad omnem debilitatem & obſtructionem hepatis: vnde prouenire ſolent hydropes, cauhexiæ, fluxus hepaticus, & ſimilia plura mala: ſed tamen vi & præſtantia non accedit ad priorem antidotum maiorem. Communi enim plebeculæ & vulgo, tantummodo debentur communia & vulgaria remedia.

Antidotus ſplenitica maior.

℞ *Extracti ſplenitici maioris ℥ ij.*
Extracti lienis bouis ℥ j. ß.
Extracti ſeu fœculæ rad. Aronis ℥ ij.
Salis ceterach
Salis fraxini ana ℥ j. ß.
Croci maioris cum ſulphure præparati, vt artis eſt ℈ iiij.
Vini chalybeati q. ſuff.
Vt fiat electuarium: doſis ℥ ß. vel ʒ j.

Nobilis eſt & bona ad omnes durities & oppilationes lienis, & totius meſenterij: & ad quæuis vitia ac ſymptomata, quæ inde promanare queunt: veluti ſunt cachexiæ, febres quartanæ, icterus niger, ſuppreſſiones menſium, & ſimilia.

Antidotus ſplenitica minor.

℞ *Extracti ſplenitici minoris ℥ iiij.*

Elect. Diacapparis ℥ ß.
Elect. è ſcoria ferri ℥ vj.
Diacocti ℥ ij.
Diatrionpipereon ℈ iiij.
Syrupi de pomis redolentibus q. ſuff.

Vt fiat antidotus.

Conducit quoque ad ſplenis durities & obſtructiones: in primis ad febrem quartanam.

Antidotus nephritica maior.

℞ *Extracti maioris nephritici ℥ ij.*
Extracti oculorum cancri
Extracti teſtarum ouorum ana ℥ ij.
Magiſterij lapidis Iudaici
Magiſterij lapidis lyncis ana ℈ j.
Olei terebinthinæ guttulas xx.

Miſce, fiat antidotus: doſis ℈ ß. vel ℈ j. ad ſummum cum aqua antinephritica, vel cum vino albo.

Admirandum remedium ad attritionem, comminutionem & expulſionem calculi, renum, & ad omnem datur vrinæ retentionem, prouocando ſtatim vrinam. Parum tantum de ea antidoto capiendum eſt. In fortiſſima enim vrinæ ſuppreſſione ſufficiunt duo vel tria grana ad ſummum ſolius magiſterij lapidis Iudaici, vel lapidis lyncis: tanta penetrandi vi & poteſtate huiuſmodi pollent medicamina. Nulla enim iſchuria aut vrinæ ſuppreſſio tam fortis erit, quin prædicta antidoto ſolui & euinci queat. Methodus autem horum extractorum & magiſteriorum præparandorum, inferius ſuo tradetur loco.

Anti-

Antidotus nephritica minor.

℞ *Extr. Nephritici minoris ℥ iij.*
Pulu pelliculæ internæ teſtarum ouorum
Pelliculæ internæ vẽtriculi gallinarum ana ʒ ij.
Salis reſtæ bouis
Salis prunellæ ana ℥ j.ß.
Succi limonum q.ſ.

Vt fiat antidotus: doſis ʒ ß. vel ℥ j.

Antidotus hæc excellentiſſima quoque eſt ad eoſdem effectus vt prior: niſi quod operandi effectus oſtentet paulò debiliores & tardiores: cuius vſus quoque eſt in extremis malis, hoc eſt, quando à calculo, arenulis, & ſimili materia tartarea vtrorumq; renum facta eſt obſtructio, adeò vt vrina penitus ſuppreſſa, æger præ angore & dolore perpetuum emittat clamorem, & in ſummo vitæ diſcrimine verſetur. Huius nihilominus antidoti nephriticæ minoris experimentum fieri poteſt, vt pote quæ ad ſuprà enumeratos affectus longè profectò efficacior exiſtit, quàm electuar. Iuſtini, lithontribon, de cicadis, & ſimilia nephritica remedia vulgaria, quorum ſuprà mentio facta eſt. Quid per ſal prunellæ intelligatur, etiam ſuprà declaratum eſt.

Antidotus hyſterica.

℞ *Extracti hyſterici maioris*
& minoris ana ℥ iij.
Extracti vuluæ ſeu matricis leporis ℥ j.
Extracti ſeu fæculæ bryoniæ ℥ ß.
Extracti caſtorei ℥ ij.
Olei gagatis cum colcothare diſtillati
& rectificati ʒ ß.
Olei ſuccini flaui ℥ j.

Nepenthes noſtri hyſterici ℥ j.ß.
Syrupi cinnamomi q. ſuff.

vt fiat antidotus: doſis ℈ j. vel ʒ ß. cum iuſculo vel liquore aliquo conuenienti.

Mirabilis eſt in genere ad quæuis matricis vitia: in ſpecie verò medetur omni vteri præfocationi, ſiue epilepticæ, ſiue alterius generis: albis item menſium fluoribus, cruditatibus, flatibus & doloribus, inde excitatis, confert: ſterilibus etiam prodeſt ad conceptionem & prolis fœcunditatem: ſi nimirum extractum ſecundinæ de fœcunda quadam muliere addideris: de cuius præparatione, ſicut & de matricis leporinæ præparandæ modo, ſuo loco agetur.

Poſteaquam igitur de antidotis, quæ principibus corporis partibus roborandis, morbiſque & ſymptomatis, quibus eædem defatigantur, expellendis aptę ſunt & idoneæ, hactenus diximus: ſupereſt, vt antequam huic capiti finem imponamus, promiſſi noſtri memores ſimus, & nunc de antidotis, tam ad præcautionem, quam ad curationem peſtis (ſi inter nos fortè tam horrendum malum, diuina permiſſione graſſetur) aptis & accommodis dicamus. Et quamuis ad eandem intentionem remedia alia vt aquas theriacales, ſyrupos, confectiones & electuaria ſicca, iam deſcripſerimus: viſum tamen fuit, eorundem catalogo, quædam adhuc antidota annumerare: ſi quidem antidoti vocabulum proprie ſumptum, nihil aliud ſignificat, quàm medicamen venena pellens & abigens.

Antidotus maior contra peſtem.

℞ *Rad. Angelicæ*

Zedoariæ

Zedoariæ
Scorzioneræ
Tormentillæ
Petaſitidis
Santali rubei
Ligni aloes ana ℥ iij. vel quatuor.

Ex his omnibus craſſo modo contuſis, fiat cum ſucco limonum extractum, vt artis eſt, & cap. de extractis docebitur.

ITEM.

℞ Corticis citrij ℥ iiij.
Sem. Cardui benedict.
Rutæ
Acetoſæ
Baccarum iuniperi
Fol. Dictamni
Cinnamomi
Macis ana ℥ ij.
Flor. Roſmarini
Bugloſſæ
Hyperici ana p. ij.
Spec. De gemmis
Diambræ
Diamoſchi
Dianthos ana ℥ ij,

Omnibus contuſis & inuicèm mixtis, in vaſe quodam apto, fiat extractum, cum aqua vitæ iuniperi, aut aqua vitæ communi iuxta artem, vt inferiùs enodabitur.

Hæc duo extracta fortiter exprimantur prelo, quæ ob diſſoluentium in ipſis contentorum na-

turam, liquidiſſima erunt: ex ambobus fiat miſtura, & abſtrahatur liquor ſiue aqua per alembicum, ad ignem baln. vaporoſi, donec materia in fundo conſiſtentiam electuarij, mediam inter durum & molle formam obtinentis, acquirat: aqua exinde deſtillata ſeorſim ſeruetur, cuius vſus erit in aliis extractis componendis, & per ſe iam eſt ſummum cardiacum. Ad vncias quatuor prædicti extracti adiice

Magiſterij perlarum
Magiſt. corallorum
Eſſentiæ croci ana ʒ iij.
Eſſentiæ camphoræ ʒ j.
Sulphuris aurati diaphoretici
Balſami lactei ſulphuris
Salis prunellæ ana ʒ ß.

Ex quibus omnibus fiat antidotus admirandæ virtutis, ad præſeruationem peſtis, ſi de ea ſingulis matutinis, ex cultri cuſpide, piſi magnitudinē capias: Sed peſte iam correptus de eodem ſumat ʒ ß. vel ʒ j. diſſoluendo in ℥ ij. ſuæ propriæ aquæ diſtillatæ, & vt ſuprà ſeorſim adſeruatę: vel cuiuſdam aquæ theriacalis, cardui benedicti vel vlmariæ: ſudorem mirificè prouocat, & cor corroborat aduerſus quoduis venenum: id à centro euocans ad circumferentiam. Inter antidota præſtantiora, huic peſtiferæ lui dicata, hoc facilè principem obtinet locum: cuius ſumma virtus & præſtantia laboris & temporis iacturam, quàm fortè quis in eius præparatione prætendere poſſit, vberrimo compenſat fœnore & lucro. Sulphuris aurati deſcriptionem ſuo loco dabimus. Sic quoque alibi tractādum reſeruamus modum paran-

di

di magiſterium gemmarum, magiſt. corallorum, balſamum, & lac ſulphuris, necnon eſſentiam croci & camphoræ. In huiuſmodi remediorum apparatu, quæ ditioribus, ad vitæ & ſanitatis ſuæ tutelam præſcribuntur, nullis parcendum eſt ſumptibus: pauperes & tenuioris fortunæ homines contenti erunt antidoto minori, cuius deſcriptio proximè ſequitur, quæ pari modo excellentiſſima eſt, tam ad præſeruationem, quàm ad curationem peſtis.

Antidotus minor contra peſtem pro gregatiis.

℞ Succi ſcordij
Rutæ
Cardui benedicti
Vlmariæ
Menthæ criſpæ
Saluiæ ana ℥ iiij. vel plus minus.

Omnes hi ſucci in Alembicum, vel matracium vitreum & capax inditi, digerantur in Baln. & depurentur: ſeparando multoties terreum craſſamentum & fæces, quæ in fundo reſidebunt, vt alibi cap. de ſyrupis iam perſpicuè docuimus.

Ad vncias decem horum ſuccorum optimè depuratorum adde

Rad. Angelicæ
Zedoariæ ana ℥ j.
Dictamni
Sem. Cardui benedicti
Cort. citrij ana ℥ ß.
Cinnamomi ʒ vj.

Myrrhæ ℥ ij.
Croci ʒ ij.
Camphoræ ʒ j.

Omnibus contuſis & ſimul cum prædictis ſuccis mixtis, fiat digeſtio in Baln. per biduum vel triduum: dein omnia adhuc calentia per torcular fortiter exprimantur. In qua expreſſione denuò adde

Theriacæ optimæ ℥ j.ß.
Confect. hyacinthi
& alkermes ana ℥ j.
Perlarum præparatarum
Corallor. præparatorum
Cornu cerui præparati
Spec. Diambræ
De gemmis ana ʒ ij.
Vnicornu ʒ ß.
Lapidis bezoardici ʒ j.

Omnia adhuc ſemel digerantur in B. M. per duos vel tres dies: dein per Alembicum ad ignem Baln. vaporoſi deſtilletur omnis liquor, donec in fundo remaneat cõſiſtentia inter durum & molle media, ſicque antidotus erit præſtantiſſima: de qua capiendum manè vnius paruæ auellanæ magnitudine: ad curationem verò pondere vnius drachmæ, vel drachmæ vnius & ſemis: diſſoluendo in duabus vnciis ſuæ propriæ aquę inde deſtillatæ & adſeruatæ: quæ per ſe iam efficax eſt & præſtans ad idem malum, & ad omnes putredines & venena, quæ in corpore progenerantur. Inter communia huius generis Pharmaca nullum paratu facilius, nullumq́ue virtute præſtantius, hoc ipſo datur: cuius diſpenſationem vel quiuis Pharmacopola facilè imitabitur. *Anti-*

Antidotus alia de granis maturis Iuniperi, dicta Theriaca Germanica pro gregariis.

Accipe granorum iuniperi maturorum magnam quantitatem, nempe ℔ vj. vij. viij. vel x. hæc infuſa & macerata in vino albo generoſo, vel hydromelite vinoſo, ad ignem parum bulliant, dein conquaſſentur & per ſetaceum in modum caſſiæ traiiciantur, & fiat extractum: Aut alia quoque via ac methodo idem paretur extractum, ſicut cap. de extractis oſtendetur.

Ad libram vnam commemorati extracti iuniperi adde

Pulu. Rad. Angelicæ ℥ vj.
Pulu. Dictamni
Cinnamomi ana ℥ ß.
Terræ ſigillatæ
Corallorum præparatorum
Perlarum præparatarum
Cornu cerui etiam præparati ana ℥ ij.
Elect. de gemmis
Diambræ ana ℥ j. ß.
Croci ℥ j.
Camphoræ ℈ ij.

Reducendo omnia cum aqua quadam theriacali in formã electuarij mollis ſiue antidoti: quod erit ſummum præſeruatiuum & curatiuum contra peſtem: exhibetur vſque ad ʒ ij. Solum extractum iuniperi citra alterius ingredientis additionem, eidem quoque ſcopo peroportunum eſt. Præter cætera additamẽta ſuprà enarrata, quidam adiiciunt theriacæ vel mithridatij, quantũ lubet.

Electuarium de ouo.

Quoniam hoc electuarium ſiue antidotum de ouo, contra peſtem magnoperè celebrata, in nullis ferè Pharmacopœis, præſertim in Gallia noſtra deſcripta reperitur: huc eius deſcriptionem in medium producam, qualis illa in Auguſtano habetur deſpenſatorio: in quo elaborando ſedulam ac felicem nauauit operam Adolphus Occo percelebris admodum medicus, idque opera & conſenſu ſuorum collegarum, virorum quoque celeberrimorum: ſicut Germania hanc gloriæ prærogatiuam ſibi iure vendicat, quod ſit vera doctorum & celebrium virorum nutrix, & infinitorum egregiorum medicamentorum, tanquam nouorum ingenij fœtuum excludendorum parens fœcundiſſima & feliciſſima. Deſcribamus itaque dictam antidotum de ouo, quæ modo qui ſequitur, paratur.

Electuarium de ouo Maximiliani I. Imperatoris.

℞ Ouum gallinæ recens, & educto per apicem albumine, id quod vacuum eſt, croco orientali non pulueriſato impleatur: poſteà cum alio putamine iterum occlude ne quid tranſpiret, & lento igne vel poſt fornacem tamdiu aſſa in ollula, donec tota oui teſta nigreſcere incipiat, diligenter cauendo ne crocus comburatur. Exempta è teſta materia, exſiccetur, vt mortario exquiſitiſſimè contundi, & in puluerem redigi queat: addendo pulueris erucæ ſeu ſinapis, quantum reliqua duo ponderant: poſteà

Pulu. Rad. dictamni albi
Tormentillæ ana ℥ ij.

Pulu.

Pulu. Myrrhæ
Cornu cerui
Nucis vomicæ ana ℥ j.
Pulu. radicis angelicæ
Pimpinellæ
Granorum iuniperi
Zedoariæ
Camphoræ ana ℥ ß.

Miſce omnia ſimul in mortario: & tandem appone Theriacæ ad pondus omnium, & iterum piſtillo fortiter contunde, & commiſce per tres integras horas agitando, fiat electuariũ vt artis eſt. Eius vſus maximus eſt in peſte, & præſeruatione à venenis deleteriis.

In antidotario Weckeri viri doctiſſimi, & de re medica, prout hoc perelegans & eruditum opus deſcriptionum teſtatur, optimè meriti, aliæ occurrunt deſcriptionum formulæ eiuſdem electuarij de ouo Anton. Chalmetei præclaræ eruditionis viri, tum etiam aliorum.

Sed vt libere dicam, quid ſentiam, vix credibile eſſe puto, quod vſque adeò ſingulares inde effectus produci poſſint: ſi albuminis abiecti loco, ouum ſolo croco repleatur, & dein eodem probè obturato, omnia ſimul coquantur, vſque dum in puluerem redigi queant.

Vis totius ſecreti in eo conſiſtere videtur, vt crocus & vitellus oui in puluerem redigantur: hac tamen conditione, vt planè nihil expiret. Neque enim adeò magnum id eſſet myſterium, rationem iſtius pulueris vitelli oui & croci conficiendi, cognitam habere. Nam miſcellanea reliqua puluerum quorundam, & theria-

cæ, quod niſi merum vulgare quid ſapiunt, vt & reuera ſunt.

Non tamen diffiteor, poſſibile eſſe, vt medicamen ſummum & efficaciſſimum, ex ouo parari poſſit, contra ipſammet peſtem: idque ea, quam mox trademus, methodo. Eſſentiæ namque in ouum inditæ, cum eiuſdem vitello perfectè miſcentur: qui aliàs ſua natura ſulphureus, ſummam penetrandi, necnon nutriendi vim obtinet: qua facultate reliquorum ingredientium virtutem adeò intendit, vt multo citiùs penetrent, & in venas transferantur. Adde quod per eandem coquendi rationem ſpirituales rerum eſſentiæ, vim & virtutem ſuam longè perfectiùs conſeruent. Quæ tamen verba in bonam partem accipiantur velim: nec quis exiſtimet, me plus æquo iactabundum, fortè hîc inanem aucupari gloriolam: à qua tamen animus penitùs abhorret, nec niſi in publico commodo fideliter iuuando, totus eſt.

Quercet. modus.

Electuarium de ouo maius pro ditioribus, Quercetani.

Accipe vnum, vel plura oua recentia gallinæ: de quorum vno, apicem teſtæ tam ſubtili artificio aufer, vt poſtquam educta fuerit illa teſta, rurſus in priſtinum locum commodè reponi, & glutino ſeu luto quodam tam induſtriè agglutinari poſſit, vt nihil reſpiret. Abiecto itaque albumine, vitello oui reſiduo admiſce

Lactis ſiue butyri ſulphuris ℥ j. ß.
Sulphuris auri diaphoretici
Eſſentiæ croci ana ℥ j.

Puluerie

Pulueris anodyni mineralis, hoc eſt, ſalis prunellæ ℥ ß.
Ambræ griſeæ ℈ j.
Lapidis bezoardici ℈ ß.

Omnia cum dicto vitello oui ſimul miſce, vt optimè incorporentur: dein apex putaminis perquàm aptiſſimè ſuo apponatur loco, cum tenuiſſimo ligamento lineo ſuperpoſito, vel glutino ex oui albumine & polline facto ſuperinducto, adeò vt ouo exquiſitiſſimè clauſo, nil tranſpirare poſſit.

Ad eundem modum plura oua apparari & accommodari queunt, prout magnam huius electuarij quantitatem ſimul componere volueris.

Aliàs vel vni vel pluribus ouis, à quibus eodem artificio apertis albumen ſeparatum eſt, addes theriacæ, confect. alkermes, & hyacinthi ana: vel ex his omnibus ſimul fiat miſtura, de qua adde ouo vel ouis, quantum capere poſſunt: probè clauſo foraminulo cum ſua propria teſta, ſuperinducto glutine, vt antè, ita vt nihil reſpiret.

Enarrata hæc oua ita præparata, aptè ſimul imponantur vaſi terreo capaci, quod operculo clauſum, in furnum mittatur, in quo panificia modò cocta & ex eodem recens exempta fuerint, & ſecunda aut tertia vice in eodem reponantur, donec omnia in vnam maſſam, quę puluerari queat, redacta ſint.

Accipiatur ouum vnum iuxta primam methodum præparatum, & vnum iuxta alteram: vel oua duo aut tria vtriuſque præparationis, prout animus eſt maiorem vel minorem electuarij quantitatem ſimul conficere: omnia quæ in dictis ouis

continentur, terantur, & optimè inuicem miſceantur in mortario marmoreo, eadem paulò poſt humectando pauca aqua theriacali contra peſtem, aut elixire quodam vitæ, cuius plures deſcriptionum formulas ſuprà dedimus: ita vt omnia reducantur in formam electuarij: quod multorum in annorum ſpatio reſeruabitur: pro doſi ſufficit ℈ j. tum ad præſeruationem, tum ad curationem peſtis.

Electuarium de ouo minus pro gregariis.

℞ *Rad. Angelicæ*
Zedoariæ
Cinnamomi ana ℥ j. ß.
Garyophyllorum
Macis ana ℥ ß.
Myrrhæ
Nucis vomicæ
Carlinæ ana ʒ iij.
Granorum iuniperi ℥ j
Croci camphoræ
Spec. Diambræ
De gemmis ana ʒ iij.
Theriaces Alexandrinæ ℥ iij.

Contundenda contundantur, & omnia ſimul mixta indãtur in matracium vitreum, ſuperaffundendo fortiſſimum ſpiritum vini: vaſe clauſo, ne quid euaporare poſſit, digerantur in B. M. per 4. vel 5. dies. Dein omnia adhuc calentia fortiter exprimantur. Hæc expreſſio denuò indatur in Alembicum cum ſuo capitello & recipiente, & inde ad ignem Baln. Mar. deſtilletur liquor, qui ſeorſim ſeruetur, & cum extracto quod in fundo

remanet

remanet in mellis conſiſtentia impleatur ouum vnum, vel plura, ſi velis, & optimè miſceatur cum vitello oui: dein occludantur ſingula oua cum ſuo proprio putamine, vt ſuprà diximus: Poſteà coquantur in furno, poſt exempta ſcilicet panificia, idque continuando & repetendo, ſine calore intenſo, donec materia ita exſiccata fuerit, vt puluerizari ferè poſſit: quæ dein irroranda eſt ſua propria aqua, vt ſuprà reſeruata, & ſic perficiatur elect. molle, ſiue antidotum pretioſum ad præſeruationem & curationem peſtis. Exhibendum de eo eſt peſtifero vſque ad ℈ ij. vel ʒ j. diſſoluendo cum ℥ ij. vel tribus aquæ theriacalis, cardui benedicti, vlmariæ. Præſtantiſſimum ſudatiuum eſt, quod omne venenum ab internis & profundis partibus, in exteriorem corporis ſuperficiem propellit; corroborat cor, ipſumque ab omni veneno vindicat ac tuetur.

De his igitur electuariis de ouo alij nunc ſuum interponant iudicium, vtra harum præparandi methodorum ſit laudabilior ac præſtantior: noſtráne, an verò communis: quam tamen, vt verum fateamur, non contemnimus. Sed primam inuentionis gloriam ipſi libenter aſſignamus, eamque addidiciſſe nequaquam erubeſcimus.

De Antidotis, Alexipharmacis, & Alexiteriis.

SEV

De Theriacis.

CAP. XXIII.

RESTAT nunc vt dicamus de antidotis ſiue alexipharmacis, quæ aduerſus omnis generis venena, & ipſas beſtias virus eiaculãtes conferunt: vt potè quibus iuxta modernos, propriè competit antidoti nomen: nec interim ſilentio aut obliuione ſuo loco prætermittemus antidota anodyna, narcotica & opiatica.

Hæc duo antidotorum genera, quæ tam apud antiquos, quàm adhuc hodie apud nos in magno fuerunt vſu & æſtimatione, ad diuerſos & deploratos affectus depellendos, nos quaſi adigunt atque compellunt, vt ſingula in iſtis tractandis paulò minutiùs & exquiſitiùs peruestigemus, quàm in nonnullis aliis hactenus à nobis factitatum eſt. Oculis enim manifeſtè contemplandum ſubiiciemus, hæc ipſa tanti hactenus vbiuis gentium æſtimata, mendis ſcatere quamplurimis, præque cæteris maxima reformatione opus habere: ita vt mirer, multos authores, licet doctrina & authoritate conſpicuos, quorum me diſcipulum non puderet profiteri, illud ipſum ſegniùs obſeruaſſe, ne dicam æterno ſilentio obruiſſe. Verùm id vnum depoſco, ne beneuolus lector me ex temeraria quadam laudis gloriæve cupiditate in hæc prorupiſſe verba exiſtimet: Sed depoſito affectu, recta rationis bilance rem libret, expendat & conſideret. Jampridem enim alibi proteſtati ſumus, & adhuc proteſtamur, omnia à nobis ita proponi, vt non vereamur ea doctorum virorum cenſuræ ſubmittere: quod ſi in iiſdem fortè quid occurrat ab Aſclepiadea doctrina, veraque diſciplina alienum, id quaſi non dictum,

aut

aut literis conſignatum habeatur.

Inter enumerata antidota alexiteria, meritò primus locus theriacis debetur.

Theriacas ideò dico, quod tam apud veteres, quàm apud recentiores, duo earumdem genera ſtatuantur: quarum vnum in compoſitione recipiat carnes viperæ: reliqua verò ſine iis componantur. Illi, quæ vulgo theriaca magna, priſcis autem glorioſa & liberatrix appellatur, tot tantęque laudes & proprietates tribuuntur, ad infinitos & deploratiſſimos affectus propulſandos, vt nihil ſuprà commendationis valeat aſciſcere. *Theriacarum duo genera.*

Cæteræ autem, quæ nihilominus contra venena ſpecificæ ſunt antidoti, ſine trochiſcis de vipera parantur, ſuntque huiuſmodi;

Theriaca
- *Democratis*
- *Oribaſij*
- *Eſdræ*
- *Diateſſaron*
- *Ex pœonia*
- *Ex terra ſigillata.*

Quarum deſcriptiones reperiuntur apud Oribaſium, Æginetam, Actuarium, filium Serapionis, Rhaſin, Auicennam, Celſum, pluréſque alios tam Græcos, quàm Arabes, & Latinos authores.

Inter hæc antidota alexiteria, non mediocris exiſtimationis erat Mithridatium, quod anteceſſit theriacam, quam Andromachus ſua ætate medicæ rei peritiſſimus, parabat ex carnibus viperæ, tanquam ſingulare aduerſus lepras, & quæuis alia venena pharmacum & experimentum, quod ſolum & per ſe omnibus venenis tanquam

ſummum antidotum conferre nouerat.

Mithridatium ex infinitis ſimplicium generibus compoſitum, authoris ſui, Mithridatis nempe regis Ponti nomen obtinuit: qui ex diuturniori eius vſu, adeò laudabilem corporis habitum ſibi comparauerat, vt, ſicut hiſtoriæ narrant, & mox dicturi ſumus, nullo veneno aſſumpto ſibi vitam adimere poſſet. De qua antidoto Auicenna ita loquens, noſtram confirmat ſentētiam: [Confectio, inquit, Mithridatis nobilis eſt confectio, quam fecit Mithridates & nominauit ſuo nomine. Et Aët. tetr. 4. ſerm. 1. ca. 96. ita ſcribit. De Mithridate ſanè magno illo belli duce referūt, quod theriacen quidem non biberit: neque enim adhuc in vſu erat: verùm ex alterius antidoti, quæ poſtea mithridatica ab illo appellata eſt, vſu ita corpus apparauit, vt nulla veneni vi lædi poſſet:] Et cum etiam lethale pharmacum accepiſſet, mori non poſſet: cum enim ab hoſtibus deuictus ſeipſum interficere meditaretur, nullo veneni hauſtu mortem ſibi conciſcere præualuit: ſed vocato cuidam ex amicis ſe iugulandum præbuit. Plinius fuſiorem huius hiſtoriæ enarrationem tradit lib. 23. cap. 9. & militis quinetiam nomen exprimit, cuius opera ad mortem ſibi conciliandam vſus fuerat: cum omnium venenorum ſumptorum vim aduerſus tam inſignem antidoti efficaciam, inualidam nimis & irritam prorſus expertus fuiſſet.

Mithridat. veneno perire nõ potuit.

Notandum porrò eſt, olim non tantùm compoſitis iſtis remediis, (è quorum numero ſuprà 5. aut 6. recenſuimus, paulò poſt eorundem deſcriptiones in medium allaturi) theriacæ nomen impoſitum,

Theriaces nomen etiã

poſitum, ſed eodem quoque nomine ſola quædam ſimplicia inſignita fuiſſe. Quod vtique Auicennæ authoritate comprobare licet, qui ſquillam appellat theriacam contra venena, & gummi opopanax, & ariſtolochiam theriacam ad punctura. *ſolis quibuſdam ſimplicibus olim competebat.*

Vnde complures tam philoſophos, quàm medicos, imò & eos, qui eruditiorum & celebriorum ordini annumerantur, non parum lapſos eſſe conſtat: dum theriacæ vocabulum, à ſerpente quodam (quem thirum vocari, & eiuſdem compoſitionem ingredi putarunt) deriuatum & ab eodem quoque trochiſcos theriacos appellatos crediderunt.

Albertus magnus vnus ex illorum numero, Ariſtotelis textum, qui habet echin vel echidnam, quę verba nihil aliud quàm viperam ſignificant, perperam de thiro ſerpente interpretatus eſt: quem diſtinxit à vipera, & peculiare de eodem caput conſcripſit. *Lib. de animalib.*

Hanc falſam opinionem ſecutus eſt Aggregator Patauus, qui thirum tanquam animal à vipera diuerſum conſtituit, illudque baſim trochiſcorum, quos excipit theriaca, eſſe putat.

Petrus de Apono eodem errore irretitus, ita ſcriptum reliquit. Dicitur autem theriaca à thiro ſerpente, quia eiuſdem excipit carnes, quæ ſunt veluti radix & baſis iſtius medicinæ. Et differ. 179. Sciendum, inquit, quod theriaca eſt multiplex ſecundum diuerſitatem componentium, cui tamen nomen illud proprius conuenit, theriaca eſt magna Andromachi & Galeni, in qua caro ingreditur Thiri ſerpentis, vnde nomina- *Lib. concil. diffe. 177. de ther.*

tionem eſt ſortita: quæ autem hanc non ſuſcipit, theriaca metaphoricè dicitur, vt Diateſſarum, ideò quod ad illius ſimilitudinem venenorum depellat nocumenta.

Imò & ipſe Nicolaus à ſiniſtra hac opinione non immunis videtur, dum ita in capite de trochiſcis ſcribit; Trochiſci, inquit, de thiro, qui in magna Galeni theriaca recipiuntur, ſic fiunt. Inuenias, inquit, Thiros longitudinis vnius palmi, &c.

Huic errori occaſionem dedit nomen ab antiquis olim trochiſcis iſtis, tanquam præcipuæ theriacæ baſi, inditum. Galenus enim illos appellat theriacales, & poſt illum idem nomen retinuerunt Ætius, Oribaſius, aliique Græci. Plinius eos vocat trochiſcos theriacos: Et Auicenna quibuſdam in locis eoſdem nominat trochiſcos thiri, vel thirios, hoc eſt, ferales. Sed ſi quis penitiùs veterum ſcripta perpendat, facilè perſpiciet, eos nunquam aliud ſerpentum genus hoc vocabulo præter ipſam viperam intellexiſſe. Gal. in lib. de Antidotis & de Theriaca ad Piſonem, & alibi diſertè viperarum facit mentionem. Vide quid poſt illum Ætius ſcribat libr. Tetr. 4. ſerm. 1. cap. 87.

Hoc caput primò ita inſcribit: [De Theriaca ex viperis, Andromachi: Poſtea idem in hunc modum incipit. Ordiemur à Theriaca Andromachi ex viperis, cuius admiratione ductus Galenus hæc de ea ſcribit: Cùm multa diſcordia ſit circa Theriaces deſcriptiones, nos Andromachi deſcriptione vt longè optima vtemur, quæ etiam in regum vſus apparatur. Et cap. 9. eiuſdem

lib.

lib. vbi de trochiſcorum ſiue paſtillorum præparatione agit, ita exorditur: Cæterum paſtillos theriaces hoc modo apparato: Viperas fœminas accipito, non quocunque tempore captas, ſed deſinente Vere, &c. Et Auicenna lib. 4. fen. 6. tract. 3. cap. 33. vbi loquitur de curatione morſus viperæ, his verbis ſermonem inchoat: Conſidera, inquit, radices communes in curatione: deinde fortior curatio eſt properare ad Theriacam viperarum. Inde apparet diſcrimen inter theriacam, quæ viperas recipit, & eas, quarum mentionem facit lib. 5. ſumma 1. tractatu 12. videlicet theriacæ Eſdræ & Diateſſaron, quas contra grauiſſimos totius corporis affectus laudat.] Idem Auicenna lib. 5. ſumma 1. tractat. 1. vbi de theriaca agit, eius deſcriptionis tale facit exordium. ℞ Trochiſcorum ſquillæ, trochiſcorum viperæ, &c. ex quibus manifeſtè liquet, quod etſi alibi eoſdem trochiſcos nominet thiri ſeu thirios, non tamen alios intelligat, quàm viperinos.

Hinc concludimus, Theriacam non à ſerpente quodam Thiro, qui eius compoſitionem ingrediatur, ſed à Græco vocabulo, quod eſt θηρίον, que θήρ, id eſt fera, denominationem ſuam acceſſiſſe: neque id propterea, quòd eiuſdem compoſitio feram vel viperam excipiat, vt quidam falſò opinantur, ſed quòd eadem theriaca, ſiue cum vipera, ſiue abſque vipera parata ſit, omnibus morſuris venenatis, à quacunque fera ſiue animali illatis ſuccurrat: Sic & ab antiquis & à neotericis (vt iam diximus) trochiſci dicuntur theriacales, non ratione ingredientis, ſed ab eo-

rumdem effectu, quem in pellendo lethalium animalium veneno manifeſtè oſtendunt: aliàs enim non theriacales, ſed viperini nominandi eſſent. Eadem ratione quædam remedia vocamus nephritica & hyſterica, non quod eadem componantur ex renum vel vteri additione, ſed tanquam medicaméta ſpecifica quæ iiſdem partibus morbo exagitatis opem & medelam afferant.

Præter dictas rationes, etiam orthographia & ſcriptio huius nominis noſtram ſententiam confirmat. Nam à Thiro ſcribendum eſſet Thiriaca cum I, non Theriaca. Sed quia ſcribitur Theriaca cum e longo, veriſimile eſt, quod à dictione deriuetur, quæ parem dictionem longam habeat in eadem ſyllaba, qualis ſanè eſt θὴρ, vel θήειον, hoc eſt fera. H enim Græcum in Latinis dictionibus à Græcis deriuatis, vertitur in e longum, quaſi diceres Theriacam antidotum, contra ferarum tam minorum, quàm maiorum ictus & venena.

Hæc de Theriacæ differentiis, eiuſdémque nominis etymologia, hic enodanda duximus.

Non diu hic immorabimur in enarrandis diuerſis horum theriacalium medicamentorum compoſitionibus, ſiue inuicem differant ratione ingredientium, quæ modò ab hoc, modò ab illo vel imminuuntur vel adduntur: ſiue ratione ponderis, quod diuerſum quoque in diuerſis deſcriptionibus eſſe deprehenditur. Hæc enim non ſunt tam magni momenti, neque hic quærendus eſt nodus ille Gordius, circa quem rei cardo verſetur: ita vt non poſſim hic opinioni Auicennæ ſubſcribere, qui lib. & tract. de Theriacis ſuprà

prà iam citatis, ſelecta præ cæteris Andromachi deſcriptione tanquam longè optima, in hæc ferè verba ſcribit: [Et iam niſi ſunt plures medicorum, ſicut Gal. & alij addere & minuere aliquid in ea, non propter neceſſitatem neceſſariam, neque propter aliquid fortè quod eos ad illud commoueret, ſed quærentes, vt rememorarentur, & remaneret ab eis in ipſa veſtigium, ſicut remanſit Andromacho. Et meum quidem conſilium eſt vt non remoueatur aliquid, quod experimentum iuuatiuum inuenit: fortaſſe enim illa complexio cum illo pondere exigit illud, cuius iuuamentum inuenit experientiam, quam quidem dum res ipſa mouetur à ſuo pondere, non conſequitur illam proprietatem, &c.] Fœcunda hodie eſt artium inuentrix, eaque in dies magis magiſque incrementum ſumit: hac duce & auſpice plurimorum remediorum vſum, quem veteres tanquam vtilem comprobauerant, abdicauimus: & in illorum locum alia noſtro artificio inuenta introduximus, quæ ipſis inaudita & incognita prorſus erant. Sic hodie infinitæ præparationes, vel pleriſque etiam antiquorum tam elegantia, quàm ſaporis ſuauitate & vtilitate longè præferendæ ſunt. Neque enim vlla erroris ſuſpicio hinc oriri poteſt, ſi rei, quam per ſe bonam iudicabimus, aliam ſuperaddimus bonitate multò præſtantiorem: hoc enim pacto rei bonitas vires ſumit, magis magiſq; accumulatur. Eodem planè modo in diminutione eorum, quę vel inutilia, vel ſuperflua, vel noxia ſunt, nemo erroris redarguendus vnquã videbitur ſi ſi induſtrius fuerit: fruſtrà.n.fit per plura, quod fieri poteſt per

pauciora. Suo itaque loco circa eandem de Theriacis tractationem demonſtrabimus, ob quam cauſam Arabis huius, aliàs doctiſſimi & celeberrimi authoris, opinionem minus recipiendam ſtatuamus.

Redibimus nunc ad Theriacas illas antiquorum, earúmque aliquot in medium proferemus deſcriptiones, vt ex illarum comparatione facta cum iis, quas ex noſtra officina informatoria producturi ſumus, eò melius de vtriuſque generis bonitate & præſtantia iudicari poſſit. Si quis prouocet ad experientiam: ſciat is, nos nihil magis in votis habere, quàm vt per eandem, tanquam per ignem & aquam fortem, perfectum hoc & ſplendidum operis noſtri aurum examinetur ac probetur: quamuis nemo adeò ſtupido craſſoque ſit ingenio, modò in eo vel exigua tantùm candoris, rectæque rationis ſcintillula ſuperſit, qui non ex ſolo Lydio lapide, hoc eſt, ex prima ſtatim earum deſcriptionum, compoſitionum, & præparationum inſpectione, de earundem præſtantia ſumma, rectum ſanúmque laturus ſit iudicium.

Theriaca Diateſſaron Meſuæi.

℞ *Gentianæ*
Baccarum lauri
Myrrhæ
Ariſtolochiæ rotundæ ana ℥ *ij.*
Mellis ℔ *ij.*

Theriaca Democratis.

℞ *Iridis Illyricæ*
Zingiberis

Opopa-

Opopanacis
Opij
Herb. Roſmarini
Myrrhæ
Sem. Trifolij bitumen olentis ana ℥ j.
Ariſtolochiæ ʒ xj.
Sem. Rutæ Sylueſtris ℥ j. ß.
Rad. Bryoniæ aridæ albiſ. ℥ ij.
Serpilli
Caſtorei
Rad. Eringij
Sem. Apij
Cumini Aethiopici recentis ana ʒ vj.
Farinæ erui rufi ℥ iij.

Omnia hæc contundito & cribrato: opopanacavero cum vino diſſolutio, eique arida inſpergito, & in paſtillos reducito, & ex iis ʒ j. cum vino veteri meraco bibendum præbeto.

Theriaca ex bryonia Oribaſij.

℞ *Rad. bryoniæ*
Opopanacis
Iridis
Roſmarini
Opij
Myrrhæ ana ℥ ß.
Ariſtolochiæ ʒ v.
Thuris
Sem. Rutæ ſylueſtris ana ℥ vj.
Cumini ʒ iij.
Farinæ erui ℥ ij.

cum vino paſtillos infotmato, atque ter cum vino præbeto.

Sat ſit nobis, harum trium tantùm Theriacarum deſcriptiones hic propoſuiſſe. Quod ad compoſitionem Theriacæ Eſdræ attinet, eius ingredientium ſeries nimis numeroſa eſt, & longa, in qua opium, euphorbium, ſulphur viuum, ſemen hyoſciami citra vllam præparationem recipiuntur: nec prætermiſſus in eadem eſt venter mergi, & ſtercus in eo repertum, ad ſuauiorem ſcilicet guſtum confectioni inducendum. Nihilominus interim videre licet, quàm admirandos & incredibiles effectus illi adſcribit Ætius tetr. 4. ſerm. 1. cap. 101. 107. 111. vbi eandem deſcriptam reperies.

De duobus huius farinæ præcipuis alexiteriis, adhuc nobis dicendum reſtat de Mithridatio nimirum, & de Theriaca magna. Mithridatij deſcriptio tam varia eſt, tamque variis authoribus, Andromacho, Democrati, Antipatri, aliiſque aſcribitur, vt, ne fortè in eam, quæ non vera & genuina ſit, incidam, nullam prorſus ex iis hic deſcribendam aggrediar. Adde quod vt ſuprà iam dictum, non vſque adeò magnum diſcrimen ſit inter compoſitionem Mithridatij & Theriacæ: ſi vnicos excipias trochiſcos ex viperis, ſicut iam diximus: quodque inſuper confirmat Auicennas lib. 5. ſumma 1. tract. 1. vbi de nobili loquitur Mithridatica confectione: & ſtatim eiuſdem deſcriptionem ex Galeno, ex Paulo Aëtio, & ex ipſo Nicolao exprompitam, adiungit. Mithridatij deſcriptio facilè eluceſcet ex ipſius Theriacæ Andromachi deſcriptione, cuius vnicam formulam Pharmacopœæ noſtræ inſerendam iudicauimus: ſed præ cæteris, quæ variæ hinc inde reperiuntur,

riuntur, ſeligemus eam, quam Galenus lib. de Antidotis, & de Theriaca ad Piſonem, in hunc, qui ſequitur, modum habet deſcriptam.

Theriacæ magnæ Andromachi deſcriptio vulgaris.

℞ *Trochiſcorum ſcylliticorum* ℥ *vj.*
Trochiſcorum de vipera
Opij Thebaici
Magmatis hedychroi ana ℥ *iij.*
Piperis longi
Roſ. rubrarum exſiccatarum
Iridis Illyricæ aut Florentinæ
Succi glycyrrhizæ
Sem. Napi agreſtis
& ſatiui
Comarum ſcordij cretici
Opobalſami, ſeu olei ex nuce moſchata expreßi
Cinnamomi
Agarici ana ℥ j.ß.
Myrrhæ
Coſti odorati ſeu zedoariæ
Croci orientalis
Caßiæ ligneæ veræ
Nardi indicæ
Schœnanthos ſeu iunci odor.
Thuris maſculi pellucidi
Piperis nigri
& albi
Fol. Dictamni cretici
Comarum marrubij
Rhabarbari rhei

Stœchados Arab.
Sem. Petroſelini Macedonici
Nepetæ ſeu calaminthæ montanæ odoratæ
Terebinthinæ
Zingiberis
Rad. Pentaphylli ana ℥ vj.
Polij cretici
Ramorum chamæpytios
Styracis calamitæ
Meu
Angelicæ
Amomi racemoſi ſeu calami aromatici
Nardi celticæ
Terræ Lemniæ veræ
Phu pontici ſeu valerianæ noſtræ
Comarum chamædryos creticæ
Fol. Malobathri
Macis
Garyophyllorum ana ℥ ß.
Chalcitidis toſtæ
Rad. Gentianæ
Aniſi torrefacti vel fricti
Succi hypociſtidis
Carpobalſami
Cubebæ
Gummi Arabici ſplendidi vermiculati
Sem. Fœniculi dulcis
Cardamomi maioris
Seſeleos
Acaciæ
Thlaſpios
Comarum hyperici cretici
Ameos

Sagapeni

Sagapeni ana ℥ ß.
Caſtorei
Ariſtolochiæ longæ
Sem. Dauci cretici
Bituminis Iudaici ſeu aſphalti
Opopanacis
Comarum centaurij minoris
Galbani recentis ana ℥ ij.
Mellis deſpumati triplum, id eſt ℔. quatuor, & vncias quinque, dragmas duas.

Hæc ſunt varia illa huius tam magni magiſterij ingredientia variis diuerſiſque proprietatibus dotata atque dicata: quod ab omni antiquitate pro miraculo & remedio maximo & incomparabili fuit exiſtimatum: & adhuc hodie in ſummo habetur pretio & æſtimatione, quod vel ex eiuſdem diſpenſatione, quæ ſolenni quadam pompa & apparatu celebratur, facilè colligitur.

Sed eius conficiendi artificium, ingenioſum ſcilicet & ſubtile, vel ſecundum ipſum Galenum tale eſt. Trochiſci, radices, folia, flores, ſemina & fructus, terra Lemnia, chalcitis, bitumen, in mortario æneo cum piſtillo ferreo in ſubtiliſſimum puluerem rediguntur, omniaque tenuiſſima redduntur, hoc eſt cribro ſubtiliſſimè traiiciuntur, ſeminibus thlaſpios, napi ſylueſtris & croco exceceptis, quæ ſeorſim teruntur, & pauco vino irrorantur, ne mortario facilè adhæreſcant.

Gummi, ſucci, & caſtoreum ſeorſim etiam contunduntur, & pauco vino irrorantur, vt faciliùs pulueriſentur. His omnibus ita probè apparatis, paulò antequam compoſitio & mixtio fiat,

terebinthina in duplici vaſe cum pauco melle liquefit, in qua gummi liqueſcunt, & omnia dein coquuntur ad iuſtam cõſiſtentiam, addita ſenſim puluetis in vino diſſoluti parte, donec mellitam acquirant conſiſtentiam: Dein omnia in mortarium magnum & capax, vel in ahenum magnum iniiciuntur: ſenſimq; vel ad ſolem, vel ad lentum calorem ſimul optimè commiſcentur, rudicula agitando, idque ad pluſculos dies, donec omnia probè vnita ſint: Poſt ſeptem autem vel octo dies repetenda eſt eadem agitatio, & continuanda ad duos menſes, vt materia meliùs fermentetur: quo tempore elapſo hoc mirabile pharmacum reſeruandũ includitur in vaſis elegãtiſſimè perpolitis, argenteis, ſtanneis, terreis, vitreatis, & vitreis: cuius virtus integra conſeruatur ad mediam vſq; hominis ætatem. [Theriaca enim eſt validum pharmacum vſque ad 30. annum in his affectibus, in quibus non tanta eſt nocentis cauſa, vt vult Gal.

Auicenna adhuc vlteriùs progreditur libr. 5. tract. 1. de Theriacis: ipſi tribuens ſingularum ætatum, imò vitę mortiſque conditiones. [Theriacæ quidem, inquit, adſunt infantia & pubertas, & adoleſcentia, & ſenectus, & mors: & fit infans poſt ſex menſes, deinde incipit in pubertate, & augmento vſque ad tempus, in quo ſtatu per decem permanet annos in regionibus calidis, & per xx. annos in regionibus frigidis: deinde ſtat decem annis aut viginti: deinde declinat aut poſt viginti aut poſt quadraginta annos: deinde ſpoliatur virtute Theriacæ: aut poſt lx. & fit vna confectionum declinata à gradu Theriacæ.]

Nimis longum foret hîc virtutes, & varias alias

lias qualitates, quas ipſi attribuunt, articulatim enarrare. Non enim bonas horas in eo perdendas, ſed vtiliùs collocandas cenſemus.

Sunt quidam præclari medici, qui legem illam duriorem, ab Auicenna prolatam, vt ſuprà diximus, ſuſque déque ferentes, in enumerata illa Theriacæ compoſitione, auſi fuerunt vti diminutione, additione, & correctione: Et in eiuſdem diſpenſationis methodo, alium ordinem, quàm Galenus, de quo paulò antè locuti ſumus, obſeruarunt.

Neoterici reformarunt theriacam.

Romani & Bononienſes medici addiderunt trochiſcos camphoræ, & loco roſarum ſubſtituerunt earundem extractum: ipſimet etiam adiecerunt inſuper baccas lauri, omnia myrobalanorum genera, rad. angelicæ, zedoariæ, imperatoriæ, vincetoxici, aſari, ſerpentariæ, enulæ campanæ, pimpinellam, ſcabioſam, cornu cerui vſtũ, & eiuſmodi ſimplicia, quæ hodiè tanquam ſpecifica remedia præſcribuntur contra peſtem & venena, quæ nos ipſi ad aquarum noſtrarum Theriacalium & antidotorum contra eandem luem peſtiferam, iuxta compoſitiones ſuprà à nobis deſcriptas, adhibuimus.

Bartholomæus Marantha vir doctiſſimus, eodem iure vt cæteri, in præparatione & mixtione commemoratæ Theriacę, alium ordinem quàm Gal. ſequitur, & vult vt ſimplicia humida, vt ſucci, gummi, & lacrymæ diſſoluantur in vino generoſo, quale eſt maluaticum: cuius ad eundem vſum accipit ℥ xxxx, quæ faciunt duas pintas ſiue menſuras Pariſienſes, aut circiter.

Iterum tamen illi mihi parum vel omnino

nihil ſolliciti videntur fuiſſe de cortice externo & materiali ſeparando & abiiciendo, neque eò animum appulerunt vt nucleum internum ac formalem, in quo tanquam parte efficaciori, & virtutibus longè præſtãtioribus prædita, vnicum correctionis fundamentum conſiſtit, eruerent. Eò tamen peruenerunt, vt contra Auicennam demonſtrarint, remedium hoc adeò perfectum nõ eſſe, quin tam in compoſitione, quàm in præparatione eius aliquid deſiderari poſſit. Potiſſimum autem aliis ſuo exemplo ampliſſimam aperuerunt viam & occaſionem, non tantùm eorum veſtigiis inhærendi, ſed etiam vlteriùs progrediendi: intereà tamen id, quantulumcunque fuerit, quod Deus apud illos depoſuerat, publici emolumenti cauſa, largiter erogarunt.

Eundem ſcopum ſibi præfixum tenere debet quilibet verus medicus: hæcque vnica fuit cauſa, quę mihi, meæ conditionis minimo, animum addidit, vt correctioni & reformationi huius remedij laudatiſſimi, vſitatiſſimi, & comprobatiſſimi & à tota antiquitate ad miraculum vſque commendati manus admouere haud dubitarem, interim tamen obnixè rogamus, ne beneuolus lector id fortè tribuat inanis gloriæ concupiſcentiæ, aut temerariæ leuitati, ſed honeſtæ huic & laudabili ambitioni, pioque inſtituto, cuius ductu omnes hactenus labores & vigilias noſtras, ſoli vtilitati publicæ iuuandæ conſecrauimus, & in poſterum ſemper conſecrabimus.

Vt igitur palàm fiat, propoſitum noſtrum non eò ſpectare, vt pharmaceutici ædificij ſtructuram veterem funditùs euertamus, ſed vt eandem

potiùs ex eodem fundamento magis magiſque exædificemus & extruamus, in prima Theriacæ reformatione cuius reformationis formulam nunc deſcribendam aggrediemur, eadem ſimplicia & ingredientia, imò & eandem doſim, idem pondus & menſuram, quæ à Galeno, aliiſque in Theriacæ magnæ, Andromacho adſcriptæ, deſcriptione fuerunt adhibita, reſeruabimus: eandémque quam nunc publicandam præſumimus correctionem, correctioni & cenſuræ aliorum], modò depoſito omni affectu adhibeatur rectæ rationis iudicium, libenter ſubiicimus.

Ne itaque in confuſum quoddam chaos, aut labyrinthum inextricabilem, beneuolum lectorem fortè præcipitemus: noſtram Theriacæ compoſitionem & diſpenſationem, nunc ordine facili, & in certas claſſes diſtincto proponemus.

In prima autem claſſe collocabimus Paſtillos

De ſcylla

Hedychroï

Et potiſſimum Theriacales, vt potè qui præcipuę baſis & fundamenti vicem ſubminiſtrant in magna huius Alexiterij compoſitione.

2. Secundæ claſſis locum meritò obtinebunt præcipua hæc & principalia duo anodyna, nempe

Opium

& crocus:

Quæ à ſingulari ſua vi & virtute anodyna, quam dictæ compoſitioni impertiunt, necnon ab nſigni ſua, dolores & cruciatus intolerabiles ſe-

dandi, & ſummam corporis ac ſpirituum tranquillitatem inducendi efficacia, occaſionem dederunt antiquis eam Γαλλώνην appellandi. Vt autem hæc enarrata duo anodyna, conuenienti inuicem glutine aſſocientur & colligantur, & illorum proprietas in ſiſtendis & coercendis omnis generis impetuoſis defluxionibus & hæmorrhagiis, magis inualeſcat: iis ſub hac eadem claſſe adiungere placet

Terram ſigillatam
Acacium
Hypociſtida
& gummi Arabicum

In tertiam claſſem veniunt, radices, folia, flores, & fructus, quæ contra omnia venena & corruptiones conferunt, ſúntque cardiaca & corroborandis partibus nutritioni dicatis apta, quas proprietates huic magnæ compoſitioni contribuunt: eaque ſunt

Radices
Zedoariæ
Gentianæ
Pentaphylli
Iridis Florentinæ
Valerianæ
Iunci odorati
Ariſtolochiæ
Caſſiæ ligneæ veræ
Folia dictamni
Calamenthæ montanæ odoratæ
Malobathri
Comæ Scordij Cretici
Hyperici

Centaurij

Centaurij minoris
Marrubij
Chamædrios Cretic.
Chamæpityos
Nardi Celticæ
Nardi Indicæ
Flores roſ. rubrarum
Stœchados Arabicæ
Sem. Seſeleos
Thlaſpios
Aniſi torrefacti
Fœniculi dulcis
Dauci
Napi agreſtis
& ſatiui

In quarta claſſe ponenda erunt aromata, ſanguinem & ſpiritus calefacientia, & naturam noſtram inſtaurantia & corroborantia: quorum alia balſami perfunguntur officio, corpus noſtrum à corruptione præſeruando: alia hanc antidotum elegantiſſimis aliis ditant qualitatibus: Huiuſmodi ſunt

Cinnamomum
Garyophyllæ
Macis
Carpobalſamum ſiue cubeba
Zingiber
Piper album
Piper nigrum
Piper longum
Opobalſamum ſiue oleum nucis moſchatæ.

5. Statim poſt aromata, in quinta nempe claſſe, caſtra metabuntur lacrymæ ſulphureæ pretio-

ſiſſimæ & excellentiſſimæ, aromatum iſtorum ſorores germanæ, quæque tanquam balſamum, ad radicale corporis noſtri balſamum ab omni putredinis & corruptionis infectione tuendum & præcauendum inſeruiunt: ſunt autem

Myrrha
Thus maſculum
& ſtyrax calamita.

Huic eidem ordini ſiue claſſi (ſed quaſi vno gradu inferiùs) inſeremus terebinthinam, quæ ſimiliter ſulphurea ſiue balſamica, tribus iſtis lacrymis loco veri & idonei diſſoluentis erit, illarúmque proprietates multò efficiet validiores & efficaciores.

Sextæ & vltimæ claſſis ſedem occupandam ſibi reſeruarunt gummi attenuantia, diſſoluentia, deoppilantia, cephalica, hyſterica, quæ ideo addita ſunt huic antidoto, ne quid in ea deſideretur, quod ad eius perfectionem pertinere videatur: ita vt non tantùm fiat alexipharmacum, ſed vniuerſale quoddam medicamentum contra grauiſſimos quoſuis totius corporis affectus & ſymptomata: huius generis ſunt gummi

Opopanax
Sagapenum
Galbanum
Caſtoreum
Bitumen Iudaicum.

Singulorum horum enumeratorum ſimplicium doſis petenda eſt ex Galeni Theriacæ formula, quam ex Andernaco depromptam, ſuprà iam deſcripſimus.

Videmur itaque omnia huius tam longæ & magnæ

magnæ compoſitionis ſimplicia, quæ antea tam confuſa & inordinata ſerie diſlocata erant, ordine ſatis perſpicuo & diſtincto tradidiſſe.

Non ſatis nobis conſtat, cui ordini vel claſſi annumerare debeamus tria quæ reſtant ſimplicia, adeò parum compendij ac vtilitatis illa conferunt, vnde minus appoſitè à nobis videntur apponi, nempe rhabarbarum, agaricus, & chalcitis. Agarici namque ℥ j ß. & rhabarbari ʒ vj. qua doſi parui, ne dicam nullius, ferè momenti ſunt ad tantam huius antidoti molem & quantitatem, ſi ad euacuandi ſcopum referantur, cui minus prædicta antidotus dicatur. Sin verò quis rhabarbarum pro hepate roborando, & agaricum pro cerebro additum eſſe inferat, nihil adhuc promouet, adeò vt ratum firmumque maneat, nullum digniorem & aptiorem hic ipſis locum, quàm patet præ foribus, relinqui: vt & chalcitidi, cuius pharmaci loco, nuperi vitriolum capiunt: quod mea quidem ſententia non meretur, vt in hac recipiatur compoſitione, quamuis ſint, qui id, tanquam totius antiquitatis calculo comprobatum, nullo modo expungendum propugnent: non tantùm eo quod fucum & colorem nigrum medicamento inducat, ſed etiam quod facultatem exſiccantem & aſtringentem exhibeat. Vtut ſit, pluris inde detrimenti, quàm boni proficiſci mihi ipſi perſuadeo. Eſt enim omnino crudum remedium, quamuis vel mediocriter calcinatum aſſatumque fuerit, veluti id præparandum eſſe aiunt, ſemper tamen pernicioſum eſt, vomitúmque vehementer prouocat, ad 8. vel 10. tantùm grana exhibitum. Sed verum

quidem eſt, quod dimidia tantùm vncia quę huius antidoti compoſitionem ingreditur, non poſſit adeò magnum inducere vel commodum, vel incommodum.

Interim tamen per nos licebit cuiuis illa admittere, & in eo quo voluerit loco collocare. Nos autem ſex iſtis conſtitutis modò claſſibus contenti, ſingularum nunc paulò ſpecialius & exquiſitius inſtituemus examen, idque clarè & ad amuſſim, adeò vt efficacia tam admirandi antidoti, tantique ab omnibus hactenus æſtimati, præſtantior, mirabilior, multoque reddatur commendatior.

Exordiemur autem examen noſtrum à primo ordine ſiue claſſe, quæ continet triplicia ſuprà commemoratorum trochiſcorum genera: & propoſitis primùm illorum formulis, prout vulgo componuntur, noſtram ſuperaddemus correctionem & reformationem: quam tamen, vt ſuprà, ſub exacti iudicij cenſuram reuocare poterit quilibet æquus ac eruditus lector. Faciemus autem initium à trochiſcis ſcilliticis.

Hi deſcribuntur à Gal. lib. de antidotis, & de Theriaca ad Piſonem: & poſt illum ab Aëtio tetra.4.ſermon.1.cap.88. & ab Ægineta de re med. libr.7. cap. 11. & inter Arabes ab Auicenna lib. 5. tract. 1. Hæc trochiſcorum de ſcilla præparatio nihil præ ſe fert, quod politum aut induſtrioſum ſit. Ægineta enim duobus ferè verbis delineat: Scillam, inquit, luto, aut farinæ maſſa oblitam, moderatè aſſato, & acceptis internæ partis ipſius partibus duabus, & farinæ erui parte vna terito, & ſimiliter paſtillos efformato. Aliqui adiiciunt

æquas

æquas farinæ partes. Sed priuſquam vlteriùs progrediamur, paulò minutiùs diſcutiamus ſingula, quæ in ſcillæ præparatione conſideranda ſunt, vbi ſimul deprehendemus ſcrupulos aliquot, quos veteres circa eandem præparat. nobis in animaduerſionibus ſuis reliquerunt.

Prima conſideratio, in ſcillarum electione cõſiſtit. Aliæ enim alijs ſunt pernicioſiores, vnde & idcircò à Meſuæo & Arabibus, inter ipſa venena relatæ. Huiuſmodi ſunt, quæ non cum aliis conſitæ, ſed ſolæ in locis ſtagnantibus, fœdis ac fœtidis naſcuntur. Scillæ Hiſpanicæ, foliis ſuis, aloës foliis reſpondentes, vtpote craſſiores, & melius ob calidiorem illam regionem coctæ, bonitate ſua ſuperant vulgares noſtras, quæ iſtis inefficaciores ſunt & impares, tam quoad materialem craſſitiem, quàm ad formalem qualitatem.

Secundò tempus quo colliguntur, obſeruandum. Antiqui autem omnes, eas colligi iubent in perfecta ſua maturitate, foliiſque & caulibus ſiccioribus: quod plerunq; accidit circa meſſis tempora in ęſtate: non autem reſeruatas, ſed recentes, hoc eſt, ſimul ac collectæ ſint in vſum transferendas præcipiunt: ſunt nonnulli, qui neſcio quos ſcrupulos, qui hic iniici poſſint, prætendãt: quorũ tamen opinio tanquam friuola nihili nauciq; eſt faciẽda: inferũt autẽ illi quod poſita hac lege corruant cæteræ, in quib. plus momẽti ſitum ſit. Trochiſci enim viperarum, authoritate & ſentẽtia antiquorũ celebriorum authorũ, præparari debent tempore vernali, ſimul ac animalia illa è latebris ſuis prorepſerint, & parati ſtatim in vſum transferri. Ex quibus clarè patet, theriacæ compoſi-

tionem procurari debere ſub finem veris: trochiſcos autem de ſcillis eſſe adhuc imparatos, hoc eſt, eos nondum, vt res poſtulat, exſiccatos eſſe, circa finem videlicet æſtatis, ſed quomodo ſcrupulus iſte facilè eximatur, non præuideo. Vt autem liberè dicam, quod rationi magis conſentaneum ſit, mihi illorum opinio erronea & abſurda videtur, qui trochiſcorum de ſcillis cōpoſitionem, in inſtanti, ſimul ac collectę ſint, aggrediendā enunciāt. Saluis enim & integris illarum ſuccis, & ſubſtantia, per totam hyemem adſeruari queunt. Temporis præterea interuentu magis coquuntur, edulcantur, & meliores euadunt, & ita nimiam ſuam amaritudinem & acrimoniam exuunt: quæ ratio ad trochiſcos hos conficiendos longè commodior in medio vere habenda eſt: quo ipſo tempore & trochiſci de vipera commodiſſimè præparari poſſunt, vtpote qui magnæ huius compoſitionis primarij ingredientis & fundamenti vicem obeunt, in quorum præparatione imprimis temporis ratio ſpectanda eſt. Accedit inſuper veterum authoritas, qui theriacam ſub veris finem tanquam tempus accommodatiſſimum, componendam iudicant, vt æſtatis inſequentis calore, meliùs fermentari poſſit, quod hîc, ſi quid aliud, omnium maximè notari debet. Iam verò, ſi contrariæ opinioni locus daretur, tempus iſtud iam prætęrlapſum eſſet, ſi quidem iuxta eandem trochiſci circa Auguſti finem præparandi eſſent. Tertiò in ſcillarum coctione quædam obſeruanda veniunt. Interdum enim coquuntur inter carbones aut in clibano, vel argilla, vel quod melius paſta inuoluuntur, donec probè coctæ

coctæ ſint. Aliàs enim plurimum noxæ adferrent iuxta Dioſcoridem: qui ad incommoda eiuſmodi propulſanda, eas coquit in pluribus & diuerſis aquis, donec iudice guſtu, deponat ſuam amaritudinem & acrimoniam.

Vltimò & quartò expendenda eſt illarum mixtio & compoſitio: quæ fit cum cepæ huius parte interiore, molli & optimè cocta, trita, & cum erui vel orobi, vt pharmacopœi vocant, farina permixta: Hic tamen authorum quædam occurrit diſſenſio in quantitate farinæ addendæ: cuius alij æquas partes, alij tertiam tantùm ſumendam ſtatuunt.

Sed vt de his quæ hactenus enarrata ſunt, meam libere exponam ſententiam, huius ſecreti componendi ratio nimis craſſa mihi videtur ac materialis, adeò vt mirandum ſit, quòd tot labores in re tam vili & exili deſcribenda, multi hactenus egregiæ notæ authores inſumpſerint, nempe in cepæ duntaxat præparatione, cui inſuper in magnæ theriacæ compoſitione primum ingredientis locum vendicare non veriti ſunt. Non tamen interim abnuo, cepas eiuſmodi, quæ in maritimis locis, iiſdémque ſalſis naſcuntur, ſingulari vi ac virtute incidendi, attenuandi, penetrandi, deoppilandi, & detergendi præditas eſſe. Sed opus habent exquiſita præparatione, aliàs, vt ait Auicenna, omnes ſcillæ, vel etiam ſelectiſſimæ ſunt venena. Vſus enim illarum diuturnior, exulcerat viſcera: Et, vt ſcribit Dioſcorides, ſcilla habet virtutem acrem & exurentem. Vt igitur rectè præparentur, ſola hæc illarum coctio in igne vel aqua bulliente, non mihi ſuf-

Lib. 4. ſect. 17.

Lib. 2. c. 167.

ficere videtur. Non equidem ignoro, omnia ignē dulceſcere: ſic enim cepæ communes in quotidianum ciborum vſum dulcorantur: Sed hoc pacto vel imperfectiùs coctæ, noxiam qualitatē, de qua ſuprà, non deponunt, vel nimium coctæ & edulcatæ, omni virtute attenuandi, incidendi, & detergendi priuantur, inutiléſque & prorſus inefficaces redduntur, ita vt difficillimum ſit, huius coctionis mediocritatem adeo exactè ſeruari poſſe, quin alicubi vel in defectu, vel in exceſſu delinquatur. Aliàs ad ſcillæ exurentem & exulcerantem vim & acrimoniam corrigendam, additur farinæ erui, & orobi media vel tertia pars, quæ inſignis eſt amaritudinis: & ſanguinis fluorem inſuper tam per veſicam, quàm per anum, non ſine maximis torſionibus prolicit, vt ſcribit Dioſcorides. Id ipſum Galenus confirmat dum in lib. 8. ſimpl. & lib. 1. aliment. ſubiungit, eiuſmodi farinam nō hominum vſui deberi, tum propter tetrum eius ſaporem, tum quod ſanguinem generet vitioſum; Vnde merito & optimo iure, hanc mixtionem in trochiſcorum ſcilliticorum præparatione, craſſam nimis & agreſtem eſſe cenſemus; ita vt mirum ſit, eam hactenus excultam, nec ex codicibus proſcriptam & relegatam fuiſſe, ſicut aliæ plurimæ iampridē exularūt, licet vtiliores & præſtantiores, imò hodie adeò exploduntur, vt ex omni ferè hominum memoria deletæ videantur, ſed trochiſcos hos ſuperſtites adhuc eam ob cauſam videmus, quòd principem teneant locum in admiranda huius theriacæ compoſitione, quam antiquitas miraculosè excoluit, ſicut & eadem hodierno adhuc ſeculo,

Lib. 2. ca. 102.

culo, multò maiori in pretio habetur, quàm cætera quæuis alexiteria.

In horum trochiſcorum correctione, ſequenti hac progrediar methodo. Primò præparatione omnem ſcillæ tollerem acrimoniam & adurentem facultatem, conſeruatis interim eius viribus integrè valentibus, Hiſpanicaſque præ cæteris, tota adſeruatas hyeme deligarem: iam ſuprà cap. de vinis & oxymelitibus, vbi de aceto & melle ſcillitico egimus, præparationem quidem ſcillæ, ſed communem tantùm edocuimus. Suaderem deinde iis, qui iſtis in regionibus commorantur, vbi recentes haberi poſſunt, vt è locis maritimis, eas in hortos transferrent. & in terram bonam & excultam tranſplantarent, ibique per tempus aliquod, ſedula adhibita cultura, & induſtria; ſinerent, donec vim ſuam venenatam omnem exuerent. Eadem methodo ſæpenumerò vſi fuimus in helleboro nigro, aliiſque ſimplicibus venenatis emendandis: cùm adhuc vicini eſſemus montibus, & ſic omne venenum illorum ſuſtulimus. Magni & admirandi ſunt tranſplantationis effectus, cuius beneficio innumerorum ſimplicium acris, amara, & infeſta qualitas cum dulci & ſuaui commutatur, prout in carduo ſiue herba cinare, in cithorio, & ſimilibus pluribus euidenter innoteſcit. Quibus autem occaſio iſta & commoditas denegata eſt, hanc ſequantur praxim.

Malignitatis in ſcilla artificioſè correctiones.

Accipienda eſt ſcillæ pars media, optima & tenerrima, quam cor vocant, ea minutim incidenda Soliq; exponẽda eſt, donec molleſcere, & ferè

in liquorem redigi incipiat: ea videlicet ratione qua Galenus ſcillas præparare,& viribus ipſarum integris ſeruatis, ad ſolem æſtiualem coquere ſolebat. Quibus verò tantùm otij non ſupereſt, vt æſtatis tempus huic coctioni, ob intenſiſſimum ſolis ardorem, dicatum expectent, hanc ſequantur formulam.

Fæcula ſcillæ

℞ Eandem ſcillæ partem optimam, cor vocatam, hanc minutim inciſam iniice in matracium aut vas vitreum cum collo longo, ita vt ad mediam impleatur partem.

Hoc vas, minimè, vel leuiter tantùm, ſi velis, clauſum, nullo affuſo alio liquore, ponatur in Baln. Mar. feruens per vnum aut duos dies tantùm, aut donec ſcilla redigatur in pultis formam, aut liquorem ſpiſſum, edulcatum, omnibúſque ſuis viribus inſignitum, qui ſolus ſine quauis alia admixtione idoneus eſt, vt recipiatur in theriacæ compoſitionem: vel ſi placet poſt temporis aliquod ſpatium, eundem adhuc calentem tranſcola per ſetaceum, & exſicca, aut ad ſolem, aut ad ignem lentum cinerum, & erit inſtar fæculæ, aut amili ſicci, quod ſeruabitur diu omnibus ſuis virtutibus dotatum. Adde ſi velis tantillum gummi tragacanthi, aut amili, & inde forma trochiſcos: tantillum, inquam, gummi & amili additum, incidendi, detergendi ſcillæ vires minimè obtundet: hæcque eadem magis familiaria & amica ſunt naturæ noſtræ, quàm farina erui. Sed hanc de induſtria addi quidam contendunt ad ſcillę nimirum vim incidentem & detergẽtem actuoſiorẽ reddẽdam: ſed hoc ſimpliciter negatur. Farina enim in tanta qualitate addita potiùs

Fæcula ſcillæ in trochiſcos redigi poteſt, qui dicẽtur trochiſci fæculæ ſcillæ.

potiùs obſtruendi & oppilandi vim exercet. Ad hæc, cùm eiuſdem vi detergendi, vt ſuprà notauimus, pernicioſa ſimul atque adeò noxia coniuncta eſt facultas, vt ſanguinis fluxum prouocet, tam per ventrem, quàm per veſicam.

Quod ſi velis ſcillam paſta inuolutam, iuxta craſſam communémque viam, in furno quodam coquere, ita, vt nullæ in ipſa nocendi vires remaneant, licet minus cocta ſit, & incidendi vi acríq; qualitate abundè adhuc vigeat: Scilla probè trita per ſetaceum traiicienda eſt, cuius vncias quatuor iniice in octo vel decem ℥. ſacchari, in tantillo aceti ſcillitici diſſoluti & ad perfectionem cocti: recoquendo totum adhuc ſupra ignem, agitando & probè miſcendo cum ſpatula, donec amplius non adhæreat vaſculi fundo: ita facies ſaccharum ſcilliticum excellentiſſimum, ex quo formare poteris trochiſcos, rotulas, ſeu cuiuſcunque formæ aliæ: tum ad theriacæ, tum ad quoſuis alios vſus, quibus ſcilla deſtinata eſt: cuius venenum per hanc vltimam coctionem, & ſacchari admixtionem penitùs ſecernitur. *Saccharum ſcilliticum.*

Optima, emendatior, certior, & ſecurior præparatio ſcillæ eſt, ſi ea in extracti formam redigatur vt ſequitur. ℞ optimam eius partem ſiue cor, vt ſuprà, hanc craſſo modo inciſam iniice in vas vitreum aptum, ſuperaffundendo acetum roſatum, vt duos digitos materiam ſupernatet: omnia in infuſione ſtent in loco frigido per XXIV. horas: deinde effunde acetum per inclinationẽ, quo cepa fermentata, omne venenum deponet: dein adde lac vaccinum vel ouium optimum, & recens mulctum: omnia ſinantur in Baln. Mar. bulliente, *Ext. ſcil.*

donec liquefacta ſint, colentur per linteum, dein
ad ignem lentum cinerum fiat euaporatio & re-
ductio in extractum ſiccum, cuius vſus erit ſi ve-
lis, loco trochiſcorum in dicta theriaca, & in doſi
debita.

Videbimur fortè vltra modum, hoc argumen-
tum de vnius cepæ præparatione pertractaſſe. Sed
multa in ea fuerunt conſideratione digniſſima,
quæ nullo modo intacta præterire voluimus: nec
quicquam à nobis dictum putamus, quod non ſit
proprium huius loci, & ex quo non percipi poſ-
ſit magnum emolumentum.

Trochiſci Hedichroï. Nunc ſequuntur trochiſci hedichroï dicti, qui
huic magnæ Andromachi Theriacæ admiſcendi
quoque ſunt: eos deſcribit Gal. lib. de Antid. Aët.
& Ægin. lib. & cap. ſuprà citatis. Eorundem quo-
que deſcriptio ab Auic. lib. 5. tract. 1. traditur, qui
eos vocat alindaracos: horum tres differentes de-
ſcribit formulas: ſicut & omnes authores in iis
deſcribendis à ſe inuicem diſcrepant. Non video
tamen, quænam neceſſitas horum trochiſcorum
præparationem introduxerit: quãdoquidem ma-
xima pars illorum ingredientium ſiue ſimpli-
cium, in longa illa ſimplicium ſerie, quæ theriaca
recipit, continetur. Nihilominus tamen ex Gale-
ni lib. præcitato, formulam hûc tranſcribere non
grauabimur: ſi enim multum haud proficiunt,
nocere tamen non poſſunt.

℞ *Mari*
Aſari
Amarici
Aſpalathi cum ſantalo citrino anã ℥ ij.
Schœnanthi
Calami aromat.

Phu pontici
Xylobalſami vel ligni aloes.
Opobalſami
Cinnamomi
Coſti ana ʒ iij.
Myrrhæ
Folij
Nardi Indicæ
Croci
Maſtiches ʒ ß.

Omnia optimè trita, & in puluerem tenuiſſimum redacta excipiantur vino albo odorifero, & paſtillos efforma digitis, opobalſamo vel oleo garyophillorum tinctis, dein in vmbra exſiccentur. *Trochiſci de viperis.*

Reſtat tertium trochiſcorum genus, qui præcipui ſunt inter reliquos, & in hoc magno & admirando remedio, baſis & fundamenti partes ſubeunt, in quibus minutiùs diſcutiendis, paulò diutius immorabimur. Eorum deſcriptio habetur apud Gal. in libris ſuprà citatis: ſed nos eam hûc inſeremus, quam ſcripto protulit Ægineta: quamque ex eodem Gal. depromptam fuiſſe magna vtriuſque ſimilitudo & affinitas facile coarguit.

Viperas quatuor aut quinq; fuluiores ac recens captas ſumito, & de ipſis ad caput & ad caudam quatuor digitorum magnitudinem abſcindito, & tota pelle interaneiſque ipſarum ablatis: reliqua in olla noua vitreata cum ſale & anetho coquito, donec ſpina de carnibus diſcedat, deinde ablatis ac diligenter à ſpinis purgatis carnibus, puri panis triticei æqualem portionem ipſis admiſceto, & bene ſimul trita in paſtillos efformato, digitis opobalſamo tinctis, & in vmbra ſiccato.

CAVTIO.

Præcipuum horum trochiſcorum fundamentum ſunt viperæ, ſicut iam alibi diximus, ſimulq́; clarè oſtendimus, quàm turpiter lapſi ſint ij, qui pro iis aliud ſerpentum genus quos falſo nomine Thiros appellarunt, introduxerunt.

Conſtat itaque totius antiquitatis ſuffragio & authoritate, & in hunc vſque diem conſtans manet ſententia viperas eſſe illud ingrediens primarium, ex quo conficiantur trochiſci theriacales: non verò alias quaſuis ſerpentum ſpecies.

Inter viperas autem fœminæ potiùs deliguntur, quàm mares: noſcũtur autem illæ ex dentium numero, quorum quatuor habent: maſculi verò duos tantùm. Sed vtero gerentes accipiendas eſſe negant. De cæteris ſignis vide Aëtium, iuxta quæ inſtituendus eſt delectus harum viperarum fœminarum potiùs quàm marium, aut aliorum ſerpentum, quæ formæ ſimilitudine ad eas accedunt. Sunt autem alia animalia (inquit Aët. de viperis fœminis loquens) ſubflaua, ingentia & agilia: oculos ſubrubros habent, collum anguſtum, latius caput, & caudam aceruatim in tenuitatem abeuntem, ac carne penitus nudam: ventrem autem ſinuoſiorem habent, &c.

Sunt adhuc plura alia ſigna & indicia, ab authore notata, ex quib. aptitudo viperarum ad trochiſcorum compoſitionem iudicanda eſt. Nam ſi abſciſis capite & cauda, tanquam immobiles iaceant, ad vſum ineptæ ſunt: ſi verò prædictis partibus amputatis (ſubiungit Aëtius) motum quendam videris in reliquo corpore ſuperſtitẽ, & animalia ipſa cruorem aliquandiu in ſe conſeruant:

haec

hæc ipſa vt optima in antidoti confectionem *li. 5. ſumma 1. tract. 1.*
ſunt admiſcenda. Et ſicut Auicenna circa idem
propoſitum his ſcribit verbis, licet non ita diſertis: Quod ſi cucurrerit ex ea ſanguis plurimus (loquens de vipera, capite & cauda truncata) & fuerit motus eius in illa diſpoſitione plurimus, & mors ipſius tarda, tuus erit electus.

Temporis præterea conſideratio in prædictis viperis ad trochiſcorum præparationem capiendis, admodum eſt neceſſaria. Quouis enim tempore captæ, non ſunt bonæ: qua in re tam inter priſcos, quàm modernos diſcrepantiam deprehendo: nonnulli in ea ſunt opinione, viperas non ſtatim, ſemel ac è latebris ſuis prodierint, accipiendas: hæcque fuit opinio Galeni lib. de antidotis: alij verò contrarium ſtatuunt, & volunt, vt in inſtanti ſtatim tempore, ſimul ac captæ ſint, ſi fieri poſſit, aut ad ſummum per vnum aut duos dies reſeruatæ, in trochiſcorum compoſitionem recipiantur: idque ſine mora ex Auicenna: & Ægin. lib. 1. de re medica ca. 11. vbi loquitur de ſalis *lib. 5. tract.* theriacalis præparatione: Viperas (inquit) ſumito recens captas quatuor, &c. Cui vltimæ ſententiæ & nos ſubſcribemus, idque ob rationem quam mox reddemus, vbi de cauſis, ob quas veteres moti in tam venenatiſſimo animali, tam præclaram & excellentem venati fuerint antidotum, accurata diſquiſitione diſſeremus. Digna quippe eſt materia, vt in altam & diligentem vocetur contemplationem.

Longè ante Theriacæ inuentionem, cuius author fuit Andromachus, iam viperarum aliorúmque ſerpentum vſus in medicina exiſtebat, vt col-

ligere licet ex Dioſcoride, qui vixit ferè circa tempora Mithridatis Regis Ponti, qui antidoto à ſe compoſitæ ſuum proprium indidit nomen, eíque magnam cõciliauit exiſtimationem. Dioſcorides enim lib.2.cap.16.loquens de viperis docet, quomodo ſint excoriandæ, capite & cauda truncãdę, reliqua illarum caro in fruſta diſſecanda, & in oleo, vino, ſale & anetho coquenda. Ita coctas viperas comedendas præbebat ad viſus claritatem, ad roborandos neruos debilitatos, ad ſcrophularum generationẽ inhibendam: ad hæc ſe ex auditu nouiſſe ait, quòd ij, qui hiſce veſcuntur carnibus, diuturnam traducant vitam: vbi præterea videre eſt, quomodo eodem authore ſal ex iis eliciatur, qui enarratos modò præſtat effectus.

Hæc præparatio & coctio nihil ferè differt ab hodierna, imò ex vini oleíque ſuperadditione præſtantior multò eſt, quàm quæ cum ſola aqua fieri ſolet. Hinc recẽtiores, & qui eos ſecuti ſunt, panem ad diuturniorem conſeruationem addiderunt, indéque paſtillos efformarunt.

Ac licet Dioſcorides ſuo tempore pleniorem nondum aſſecutus eſſet notitiam de viperinarum carnium præſtantia & vtilitate: eius tamen ſucceſſores, vt facili coniectura præſumitur (progreſſu namque temporis magis magíſque accreſcunt inuenta & experimenta) vlterius proceſſerunt, periculúmque fecerunt, num caro viperarum adeò ſit efficax, vt proprium venenum quadam ſimilitudine & familiaritate, à centro ad ſuperficiem attrahat, edomet, & expellat. Sicut nihil noui eſt, rerúmque experientia abundè confirmat, plura animalia venenata reperiri, quæ ſuo proprio veneno,

neno veræ exiſtant antidoti. Scorpio ſibi ipſi pulcherrimum medicamentum eſt, inquit Celſus lib. 6. cap. 27. quidam cum vino contritum bibunt: quidam ſimiliter contritum ſuper vulnus imponunt: quidam ſuper prunam eo impoſito vulnus ſuffumigant, &c.

De pluribus tantùm animalibus venenatis locuti ſumus. Nam ex omnibus in vniuerſum non extrahuntur Alexipharmaca: ſed contrà, quæ ex ipſis remedia educta putes, lethalia ſunt venena. Hinc Ariſtoteles 8.l.hiſt.anim.ait: Aſpis, anguis, ex quo medicamentum illud putrificum componunt, in Aphrica gignitur, ad cuius ictum, nullum inuenitur remedium.

Sed hîc nobis notanda & excutienda venit nobilis illa quæſtio, quibus nimirum cauſis & argumentis patres antiqui compulſi, huic ſe immiſerint indagationi, vt ex animali tam venenato, quale viperam eſſe conſtat, tam inſigne medicamentum & antidotum eruerent.

Cùm verò in re tam ardua ac difficili, omnia paulò longiùs ſim repetiturus, philoſophandíque rationem, non triuialem, aut omnibus obuiam adhibiturus, beneuolus lector fortè grauiter & anxiè tuliſſet, ſi de tanta prorſus tacuiſſem quæſtione, aut piſce taciturnior factus, ne verbulum quidem de eadem protuliſſem. Aduerſarios autem meos, ex tam innumeris maledicentiæ ac inuidiæ telis, quibus me quotidiè impetunt, contracto quaſi callo, amplius non moror: quò fortius enim inſurgunt in honores meos deprimendos, eò auſpicatius & ſplendidius eoſdem in dies emergere, vel inuiti intuentur: Propugnaculi

loco nunc iſtis oppono ſolas antidotos meas, quarum ſolus aſpectus & odor grauiſſimus, virus illud viperinum, quod in me expuunt, procul hinc fugabit, & in auras diſſipabit.

Ariſtoteles lib. 8. hiſt. anim. ca. 17. ſcribit: quòd ſerpentes, ſuas veteres reponant exuuias tempore verno, quo è terræ latebris rurſus proreptare ſolent, & autumnali: ſimiliter id faciunt viperæ, veris & autumni tempore.

Per ſerpentis vocabulum non intelligit quoslibet ſerpentes, quorum genus multiplex eſt, ſed in ſpecie colubros, vtpote qui ſunt cæteris communiores, notiores, & numero multò plures: vnde vulgò ſerpentes vocantur, quorum exuuiæ etiam plerúmque in campis inter ſaxa & dumeta reperiuntur, idque paſſim tam in Francia, quàm alibi.

Si ſerpentis nomen generali et ſumpſiſſet Ariſtoteles, eius ſpeciale nomen, vt de viperis facit, non expreſſiſſet. Sed patefiet in poſterum ex continuata huius tractationis ſerie, nihil hic à nobis dici ſine cauſa.

Nullum eſt dubiū quin multi olim ſublimi ingenio præditi, viri doctiſſimi, ac naturalium arcanorum perueſtigandorum cupidiſſimi, cauſam cur exuuias detrahant ſibi ſerpentes & viperæ, rimati ſint, necnon alias circumſtantias probè expenderint, & imprimis tempus veris & autumni conſiderarint, quo iſta animalia è latibulis ſuis ſubterraneis egrediuntur. Vnde meridiana luce clarius patet, quod hoc nempe tempore tam copioſo, & per totam ſuam naturam diſperſo abundent balſamo, tamque validiſſimè vigeant ſpiritualibus eſſentiis, & vero nectare vitæ, ſiue balſamo natu-

naturæ pretioſo & radicali, in ampliſſimo terræ ſinu, tanquam in proprio ſuo loco, matrice & ſeminario contento & incluſo: vt prædicta animalia tum vetere abiecta pelle, ſe noua induere & renouare queant.

Sed quia inter reliquos ſerpentes non ſunt, niſi hi duo enumerati, coluber nempe (vulgò ſerpens dictus) & vipera, qui exuuias ſtatis deponant temporibus: præſumendum hinc eſt atq; credendum his duobus animalibus, nō tantùm ad ſui conſeruationem, ſed in aliorum quoque vſum, conceſſum eſſe naturalem quendam inſtinctum, quo deligunt, exugunt, & in alimētum attrahunt, non materiali aut craſſo modo cibum corporeum, viſibilem, & palpabilem (ſi quidem authore Ariſtotele, & teſte quotidiana experientia, eiuſmodi animalia, citra cibum aut potum vitā multo tempore ſiue ſubtus terram, ſiue ſupra tranſigunt terram) ſed merè formalem & ſpiritualem, hunc nempe ſalem ſulphureum, & pretioſum naturæ balſamum, quo omnia animantur & vegetantur, idq; potiſſimum, dum circa æquinoctium vernale, calore ſiue igne Athanoris, magnæ lampadis cœleſtis, potenter operante & attrahente, ſublimatur & eleuatur: quod naturæ ſulphur per mirabilem hanc ſublimationem, totam terræ ſuperficiem irrorat ſpiritibus balſamicis, eiúſque interiorem ſinum irrigat pretioſæ & viuificæ aquæ vitæ, & nectaris naturalis ſaluberrimo & vtiliſſimo liquore: Vnde omnia reuireſcunt & effloreſcunt, & quæ mortis ſpeciem referebant, vitam recipiunt, & reuiuiſcunt. Eadem ſublimatio fit etiam ſub æquinoctio autumnali,

ſed decreſcente paulatim calore, ſydereóque igne longiùs regreſſo, magnum terræ ſublimatorium refrigeratur, omnéſque ſpiritus vegetales & balſamici reuertuntur in ſuum chaos ſiue matricem. Serpentes & viperæ, quæ in terræ ſinu & domicilio commorantur, naturali quodam inſtinctu, vt diximus, exugunt & in alimentum alliciunt cibum æthereum qui tam inſigni, viuifica & ſpecifica facultate pollet aduerſus veneratã & deleteriam illorum naturam: vt ſi eo ſatis reficiantur & inſtaurentur, non ſolùm vim acquirant & virtutem, ſpolia ſua vtroque tempore ſtato exuendi, ſéque renouandi: ſed ob exuberans illud balſamum, quo abundè vigent, inſtar medicinæ inſuper vniuerſalis ſunt, ad omnem cutem leproſam, ſcabioſam, vlceroſam, & quauis alia labe fœdatam, tollendam & renouandam, & ad corpus quauis ex parte vitioſum, putidum, & in fruſta mox collapſurum, ita emundãdum, vt in purum, floridum & ſanum euadat: ita quoque fiunt, eiuſdemmet balſami virtute, qua abundant, alexiterium ſummum contra omnia lethifera & præſentiſſima venena. Et hæc quidem de hoc ſubiecto philoſophari placuit.

Si quis fortè ſcire deſideret, ex quibuſnam ſcriptorum ac monumentorum codicibus didicerimus animalia hæc ſubtus terram hoc radicali naturæ balſamo nutriri poſſe; is ad admirandos eorundẽ reſpiciat effectus, quos arguit propria exuuiarum detractio: facultatem inſuper quam habent lepram nullis aliis remediis medicabilem, ſanandi rimetur: necnon præclara, quæ ex eis eliciuntur antidota contra omnis generis venena expen-

expendat. Quæ quidem ſumma & admiranda effectuum præſtantia aliunde proficiſci nequit, quã ex radicibus & principiis magnæ iſtius & vniuerſalis medicinæ cum qua ſerpentes illi participare, neceſſariò colligũtur. Sequitur igitur, vt vel eam ſcientia in nata & naturali, peculiariter deligant ac alliciant in profundis terræ latibulis, vbi acervatim congregati, variiſque inuicem nexibus implicati, in longum tempus degunt citra alterius alimenti fruitionem: vel neceſſe eſt, vt tum temporis, quando ſpiritus ſulphurei & vegetales, qui rebus omnibus animam & vitam, mediante hoc pretioſo naturæ balſamo, infundunt, eleuati & ſublimati penetrant duriſſimas etiam arborum radices, truncos & cortices, ipſiſque vigorem & virorem impartiũtur, floreſceréque faciunt, imò & reuiuiſcere: neceſſe eſt, inquam, vt hi ſpiritus balſamici, ſimili ratione per ſerpentum corpora tanquam multò molliora penetrent, eaq; in medicinam efficaciſſimam, tam pro ſeipſis, quàm pro aliis abundè & largiter condire queant. Hinc ipſis facultas illa, deponendi cutem, tempore videlicet, vt iam diximus, vernali & autumnali, quando ſpiritus iſti ſulphurei ſunt in ſua exaltatione: quibus temporibus (ac in ipſo præſertim Vere) videmus etiam arborum cortices, balſamicis ſuccis tum maximè abundantes, truncis ſuis, & ligno ſolidiori non adhæreſcere, ſed facillimo momento ab ipſis auelli & ſeparari: non ſecus ac ſerpentes, qui circa idem tempus, & ab iiſdem cauſis veterem dimittunt cutem.

Vlteriùs ſi quis quærat, cur cæteri ſerpentes & animantia, in interioribus terræ domiciliis

habitantia, careant hoc naturali inſtinctu, vt cum delectu in alimentum ſibi attrahant hoc radicale naturæ balſamum, & cur non æquè eodem perfundantur, & in medicinam condiantur, ac colubri & viperæ. Reſpondetur, quod hæc proprietas peculiariter his ſolis à natura indita ſit animalib. non ſecus ac in Tora, quæ herba eſt venenoſa, accidare videmus: iuxta quam proximè connaſcitur Antitora, quæ vt alteri ſit in alexipharmacum, eoſdē ſpiritus ex eadem terra exugit. Præterea reflectamus paulò oculos noſtros ad fucos, veſpas, & huius generis infinitas aliàs muſcas, quæ licet dulciſſimum omnis generis floſculorum, herbarum, ac fructuum ſuccum, in alimentum exugāt, inter illas tamen omnes vnica tantùm apis, vt inquit Riplæus, naturalem illam ſcientiam obtinuit, cœleſtem eiuſmodi mannam in ceram & mel conuertendi. Res certè ſummæ admirationis & myſterij plena. Annon idem in ſerpentibus contingere poſſe exiſtimandum?

Si quis interrogando actiùs vrgeat, quare, cùm tanta ſit huius balſami efficacia, non eadem opera tollatur omne ſimul venenum in ſerpentibus & viperis, cuius ſcintillulas ipſis adhuc inhærere produnt venenati eorumdem ictus: huic eaſdem contemplandas opponimus apes, quæ nihilominus aculeum ſuum retinent pungentem ac venenatum, licet totum illarum corpus abundè diffluat cœleſti, dulci, & balſamico liquore, qui proprij veneni aptiſſimum eſt remedium. Idem de ſerpentibus eſto iudicium.

Hîc Hermeticos philoſophos vno tantùm verbo admonitos velim, vt accurata mentis atten-

tione

tione perpendant, cur poëtæ, qui ſub fabulis ſuis ſemper occultarunt ſumma naturæ ſecreta, velleri aureo, & pretioſis in horto Heſperidum fructibus cuſtodiendis, terribiles & venenatos Dracones præeſſe finxerint. Ex hoc enim, ſi mentis oculis rem interius inſpexerint, facilè agnoſcent, in rebus etiam extrinſecus venenatis, opus ſuum magnum, medicinamque ſuam catholicam vniuerſalem inquirendam eſſe: non videlicet in primo ſtatim operis limine, quod plerúmque tactu aſperum, viſu horribile, odoratu fœtidum, guſtu ingratum, qualitate venenatum apparet, hoc eſt, non ab exteriori cortice, ſed ab interiore nucleo, arcanum eruendum: non ſecus ac in externis ſerpentis & viperæ partibus, nempe in eorum dentibus, pernicioſum delitеſcit venenum, ex quorum tamen interiori corpore ſummum & admirandum educitur alexipharmacum.

Poſſem in hanc rem, pluribus aliis meditationibus haud iniucundis, & penitus in arcanorum adyta deducentibus animos omnium in ſummã protrahere admirationem, méq; in aliorum gratiam & vtilitatem iiſdem magis oblectare: ſed ſatis ſit, philoſophico & chriſtiano medico hic ruminandum conſiderandumq; relinquere, Deum nempe & naturam nihil facere ſine admiranda & incomprehenſibili prouidentia. Qui itaq; omnes omnium effectuum cauſas perueſtigandas recipiet, magnum ſubibit onus, nec habebit vnquam, quod de rerum obiectarum penuria cõqueratur: præſertim illarum, quas Natura in penetralibus ſuis clam abſcondit. Sexcenta enim ſunt alia animalia, quorum certis ſolummodò partibus vene-

num inſidet, quæ tamen in cæteris, ad varios vſus proſunt. Draco marinus, Gallis *la viue*, piſcis, habet ſpinam in dorſo planè venenatam: Hic in partibus tamen cæteris cibus eſt delicatiſſimus. Eodem modo ſerpens & vipera, licet dentibus ſuis venenatis lethalia infligant vulnera, cætera tamen eorundem pars ſalubris & ſalutifera exiſtit.

Sed de his hactenus. Nunc autem fuſiùs oculis ſubiiciemus, num trochiſcorum horum præparatio, quæ adhuc hodiè in vſu eſt, talis ſit, vt neque additionem, neque diminutionem illius rei patiatur, an verò correctione & reformatione quadam opus habeat.

Suprà in trochiſcorum de viperis deſcriptione declaratum fuit, quod à ſola vera & legitima carnium iſtarum coctione, totius magiſterij fundamentum dependeat. Hæc coctio, ſicuti videre eſt ex correctione Bartholomei Marantæ viri celeberrimi, tanti momenti eſt, vt in ea omnis conſiſtat bonitas aut imperfectio Antidoti. In ſumma ſingulari cura & induſtria opus eſt in carne iſta perfectè coquenda: quæ ab oſſe ſpinæ ſeparata diligenter tundenda eſt in mortario adiecto pane ex pura & recenti farina triticea confecto, & optimè cocto atque fermentato: inde poſtea formandi trochiſci. Quidam prædictum panem ſeorſim exſiccant, eumq; in puluerem redactum per cribrum traiiciunt, & admixta carne optimè quoq; ſeorſim trita, inde efformant trochiſcos, quę mixtio longè eſt facilior & præſtantior.

De quantitate panis cum dicta carne commiſcendi, diuerſa eſt authorum opinio: alij enim addendas cenſent æquas partes, alij mediam, alij ter-

tertiam, & alij tandem quintam ſolummodò partem.

Notandum prætereà, quod veterum nonnulli inter tundendum & miſcendum panem cum carne viperarum, parum earundem iuſculi adiiciant, vt omnia melius miſceantur & ſubigentur: inter quos eſt Aëtius: Alij verò de prædicto iuſculo nihil prorſus addunt, vt Ægineta & Auicenna, ſolius carnis vſu contenti: quæ ratio præ cæteris communiſſima fuit: iuris enim admixtione citius corrumpuntur, & acidi fiunt trochiſci. Prænominatus Maranta in correctione enumeratorum trochiſcorum viperarum, in hanc abit ſententiam, vt ſcilicet formentur ſi, vt ipſemet ſcribit, fieri poſſit, ſine iuſculo, aut ſaltem ipſius exigua quantitate: hoc enim modo celeriùs exſiccantur: contrà (addit) ſi panis in iuſculo viperarum maceretur, & poſteà ſimul cum carne tundatur, tales trochiſci difficulter exſiccantur, & ſunt in cauſa, vt poſteà caro putreſcat, & panis fiat acidus.

Formatis ita trochiſcis, dicti antiqui, vt & adhuc hodiè moderni, ſummā adhibent curā in iis probè exſiccandis, eos ſubinde vertendo, mox in vnum, mox in alterum latus: idq; in loco à ventis & pluuiis tuto ac ſecuro: vt iuxta nonnullos ſpectent, vel plagam Septentrionalem: vel iuxta alios, meridionalem, quam Sol maxima diei parte colluſtrat: ſed ſingulari adhibita cautione, ne Solis radij feriant dictos trochiſcos. Sol namque, vt Auicenna ſcribit, deſtruit & ſpoliat eos virtute adpropriata carnibus viperarum, oppoſita venenis, quæ ſunt ex morſione, & venenis ebibitis. *li 5 ſumma 1. tract. 1.*

Hæc ſunt omnia illa, tam antiquorum, quàm modernorum myſteria, quæ tanquam notatu digniſſima circa horum trochiſcorum compoſitionem tradiderunt, quos præcipuum huius magnæ antidoti, huius, inquam, magnæ Theriacæ adeò ab omnibus hactenus commendatæ & celebratę fundamentum eſſe diximus.

Cogor equidem fateri, me non ſatis admirari poſſe, quod ij, qui hactenus in Theriaca hac vtcunque corrigenda operam & laborem impenderunt, errores & defectus iſtos non deprehenderint in enarratis viperarum trochiſcis: in quorum tamen correctione (tanquam in re maximi momenti) omnes potiùs ingenij neruos, neceſſariò intendere debuiſſent, quàm aliis ſe quæſtiunculis de cinnamomo vero, de opobalſamo, de chalcitide, & ſimilibus huius antidoti ingredientibus, inuoluiſſe.

Hic enim eſt præcipuus rei ſtatus, de quo in poſterum nobis agendum erit, vt hoc fundamento, quod imminentem minatur ruinam, reſtabilito, priſtinus medicamenti ſplendor ac virtus, quæ multùm defecerunt, minúſque antiquorum elogiis reſpondent, poſtliminio reuocentur. Quod propoſitum noſtrum ad publicum iuuandum ſolummodò dirigitur, vt nuper ante profeſſi ſumus, ne quis nobis inanis gloriæ, aut temeritatis labem impingat.

Solæ viperæ, magnæ huius antidoti baſis ſunt, ſicut communis fert opinio, omnium calculo comprobata.

Circa has viperas, veteres nihil aliud meditabantur, quàm vt inde conficerent trochiſcos, ea

qua

qua diximus methodo: qui in hoc magno arcano fundamenti ſeu baſis obtinebant locum, ſicut aliquoties iam à nobis ſatis abundè dictum eſt.

De his tres mouebimus quæſtiones, quas iam in publici commodum, ea qua poſſumus diligentia & fide, ſoluemus & euentilabimus.

Prima eſt, num lex ſit quædam Lesbia, quæ ineuitabili neceſſitate nos adſtringat huic vulgari trochiſcorum præparationi.

Secunda, an nil addendum, nil detrahendum, aut immutandum ſit in hodierna trochiſcorum illorum præparatione: num verò in meliorem ſtatum corrigi & reformari poſſint.

Tertia, num ſalua antiquitatis authoritate, dictæ viperæ debeant, an poſſint in præſtantiores alias remediorum formulas, velut in eſſentias, balſama, confectiones & ſales præparari: quæ ſua vi & energia communes illos trochiſcos de vipera, in omnibus illis curatiuis ſcopis, quibus alias appropriati perhibentur, longè latéque ſuperent. Illis duobus vt ſuprè, exactè & fideliter diſcuſſis, ſpes nobis certa & indubitata arridet, omnibus aperiendi viam, non ad vnam tantummodò, ſed ad varia & diuerſa Theriacarum genera componenda, quarum effectus admirandi admodum, cum optatiſſimo ſucceſſu ſeſe prodant aduerſus omnis generis venena, vel in corporibus noſtris nata, vel exhibita & aſſumpta, vel ab animalium venenatorum ictibus ac morſibus in nobis excitata.

Ad primæ quæſtionis ſolutionem quod attinet abſurdum eſt, exiſtimare, nobis in compoſitione theriacæ, neceſſariò confugiũ eſſe ad con-

ſuetam & vulgarem huiuſmodi trochiſcorum præparationem: quaſi verò viperæ in nullum alium remediorum vſum aptandæ ſint, neque vim & efficaciam ſuam aliter exercere poſſint, quàm ſi in trochiſcos redigantur. Cùm tamen res longè ſecus ſe habeat, vel ipſo Galeno teſte, qui lib. ſimpl. 11. & li. de antid. memorabilem refert hiſtoriam de duobus leproſis, quos ipſemet opera viperarum, non in trochiſcos redactarum, ſed vino impoſitarum, priſtinæ valetudini reſtitutos fuiſſe, teſtis vidit oculatus. Cùm enim dictis leproſis, vitam miſeram & ærumnoſam diu agentibus, ex commiſeratione ad mortem ipſis accelerandam, vinum, in quo vipera caſu immerſa & mortua fuerat, bibendum offerretur: accidit contrà, vt hauſto potu oblato, non tandem cutem vlceroſam, ſquamoſam, & fœtidam, cum ſana & florida permutarent, ſed integram inſuper, perfectámque inde ſanitatem recuperarent.

Hiſtoria de duob. leproſis ope viperarum reſtitutis.

Curatio hæc, quæ à Galeno citatur, mirabilis admodum, & breuiſſimo temporis ſpatio abſoluta, ſolis viperis vino immerſis & emortuis, accepta ferenda eſt: quod vinum veri menſtrui & vehiculi vicem gerebat, ad eliciendam ex vipera alexiterij vim & virtutem. Nec refert vtrum ipſæ integro manſerint corpore, quia virtus illarum præcipua vino fuit communicata, ex cuius potu vſúque commemorati leproſi à lepra, quæ nullis aliis cedit remediis, perfectè liberati remanſerunt. Ex quo manifeſtò euincitur, viperas nihilominus potenter ſuos demonſtrare effectus, licet neque coctæ, neque in trochiſcos ſint redactæ:

dactæ: hincque facilè concluditur, legem de iiſdem parandis non eſſe perpetuò neceſſariam: quandoquidem inſignis earundem virtus & alexiterium aliis modis oſtentatur.

Antiquitati porrò illiuſque ſequacibus, vt enarratam carnem viperinam in trochiſcos effingerent, cauſa fuit maior (ni fallor) difficultas olim, quàm hodie, colligendi eiuſmodi animalia. Vnde hoc remedium, in magna copia, ad aliquot annos reſeruandum præparare voluerunt, ne toties repetere cogerentur eiuſdem præparationem. Hinc Galenus ſummam requirebat induſtriam in iis rectè præparandis & exſiccandis, vt integris valentibúſque viribus adſeruari poſſent ad duos vel tres annos. Sic noſtro quoq; ſeculo accidiſſe legimus, vt loco viperarum, quæ ob inopiam ægrè tum haberi poterant, vſurparentur radices tormentillæ & dictamni. Ante paucos annos, inquit Barth. Maranta, vix cognoſcebantur viperæ, colligíque poterant: propterea maiores noſtri barbaros medicos ſecuti, pro illa ſumebant tormentillam & dictamnum. Nunc autem adhibito rectæ rationis iudicio, perpendite quæſo, quàm egregia & præſtans iſta foret theriaca, & quàm aptè hoc ipſi nomen conueniret.

De ſecunda quæſtione ſciendum eſt, vulgarem illam parandi methodum multa opus habere correctione: aliaſque inſuper formulas, multò præſtantiores & vtiliores, quàm vulgaris illa eſt poſſe dari. Quod perſpicuè admodum declarabimus omnibus iis, qui remota craſſa & nubiloſa ignorantiæ cataracta, rem mentis oculis acutiùs

intuentur: quique ingenio minùs ſtupido, præ nimio contradicendi ſtudio antiquis ſuis ſomniis mordicus propugnandis non inhærent: quod vitium hodiè adeò commune eſt, vt multi, qui hactenus in cineribus & vmbra conſenuerunt, eo contaminati videantur. Sed miſſis verbis ad rem ipſam accedamus.

Oſtenſum eſt ſuprà præparationem trochiſcorum viperinorum conſiſtere in recta carnium illarum coctione, quæ fit cum aqua communi, addito pauco anetho & ſale: donec os ſpinæ promptè auellatur à carne: per quam coctionem, virtus illarum prima & ſubſtantifica, penitus, ni fallor, cum iuſculo confunditur, carníſque vix dimidia pars, vel tantillum ſolummodo reſtat. Interim tamen non niſi caro ſumitur ad trochiſcorum illorum compoſitionem. Cùm cocta fuerit, inquit Paulus, ollam ab igne depones, & carnes diligenter ſà ſpinis exemptas per ſe contundes, nulla iuſculi addita parte. Sunt quidam, vt diximus, qui de eodem parum addunt, quod tamen nullius momenti æſtimandum. Nam poſita eius additione, neceſſariò quoque panis quantitas ad trochiſcos efformandos augenda erit, & ſic imminuetur trochiſcorum virtus, manebuntque illi nihilominus corruptioni & aciditati contrahendæ multò magis obnoxij, quàm ſi ex ſola carne ſine iuſculo confecti eſſent, vt id iam ſuprà authoritate antiquiſſimorum medicorum comprobauimus.

Dic amabo, qualenam præſeruatiuum, conſeruatiuum aut alexiterium erit id, quod ſeipſum à corruptione præſeruare nequeat? Ad condiendum

dum cadauer, & ad id præſeruandum à vermibus & facili corruptione, nonne adhibentur ſal, aloe, myrrha, & ſimilia, quæ balſamica virtute prædita, ſibi ipſis ad diuturnám conſeruationem inſeruiunt, nec facilè corrumpuntur? At trochiſci viperæ, niſi alterna & frequens illa, de vno latere in alterum, accederet verſio, & deſiccatio, momentaneam facilè incurrerent alterationem, & deſtructionem: vel poſt ipſam etiam opobalſami inunctionem, quod ipſis prò ſolemni quaſi corollàrio, ad diuturniorem conſeruationem additur. Hoc confirmat Aëtius in hæc verba ſcribens: *Tetr.4. ſerm.1. cap.90.*
" poſtquam verò ſicciores fuerint facti, eos opo-
" balſamo optimè oblinito, & in vitreo vaſe aſſer-
" uato: ac quicquid puluerulenti, & albi ex eis per
" ſitum productum eſt, poſt dies aliquot, linteo ex-
" tergito: perforantur enim, ſi idipſum eis diutius adhæreſcat.

Vides ergo, quàm imperfecta mutilaq́ue ſit trochiſcorum viperarum præparatio: cuius correctionem tribus modis aggrediemur, in quibus ſingulis liquidò patebit, virtutem & proprietatem viperarum integram conſeruari imò & accreſcere augeríque: cùm in vulgari illa compoſitione potiùs imminuatur & diſſipetur, vt paulò ante dictum.

Non ideò tamen confuſè, ſed diſtincto quodam ordine, tres enumeratas correctiones & reformationes proponamus: primam appellare libet confectioné viperinam aromaticam: Alteram confectionem viperinam ſaccharinam: tertiam confectionem viperinam iuniperinam. Ex quibus confectionibus tribus, tria quoque, ſi ita vi- *Triplex correctio viperarum.*

debitur trochiſcorum genera efformari poterūt, iiſdem ſeruatis nominibus: ſingulorum autem præparationis & compoſitionis formulæ, horum nominum rationem plus ſatis indicabunt.

1. *Confectio viperina aromatica.*

℞ Carnem de viperis recens captis, gregaria via præparatam, hoc eſt, capitibus, caudis & viſceribus internis abiectis, optimè lotam cum vino, & in fruſta inciſam: hanc indes in matracium vitreum capax, ſuperaffundendo aquæ cinnamomi excellentis, & vini canariæ vel hydromelitis vinoſi ana ℥ v. vel vj. vel tantùm, quantum ad irrigandam ſolummodo dictam carnem ſufficiet: his adde

Cinnamomi
Garyophyllorum
Macis
Piperis nigri
Zingiberis
Cubebæ
Cardamomi ana ℥ ß.
Summit. Anethi
Hyſſopi
Thymi ana p j.
Salis communis p. ß.
Elect. de gemmis
Pulueris aromatici roſati.
Diambræ ana ℨ j.

Dein vaſe clauſo, vt nihil expirare poſſit, pone in Baln. Mar. ad bulliendum: & omnia decoque ad ignem luculentiſſimum per 7. vel 8. horarum ſpatium, aut donec viperarum carnes in liquore redactæ videantur: Apetto vaſe, omnia effundan-

dantur in patinam argenteam, aut vas terreum vitreatum & mundum, ac inde ſeparatis omnib. oſſibus, colentur & exprimãtur omnia perquam optimè, quæ cum iuſculo ſiue liquore ferè omnia per ſetaceum tranſmittuntur. Et hoc modo habebis eſſentiam, ſeu integram ac ſubſtãtificam viperatum virtutem: quæ odoris erit fragrantiſſimi, vtpote virtutibus rerum aromaticarum impregnata, quæ balſami ſiue opobalſami (ab antiquis additi) locum tenent. Materia excipiatur Alembico apto & capaci cum ſuo capitello & recipiente, vt ad ignem Baln. vaporoſi exquiſitè ſeparetur omnis liquor, quem ſeorſim ſeruabis, & erit ſummum alexiterium, & aqua theriacalis præſtantiſſima: in fundo remanebit gelatina pretioſiſſima in forma eſſentiæ ſiue extracti viperarum, & in conſiſtentia inter molle & durum media: quæ iam, vel nulla accedente alia præparatione, vſui apta erit. Hæc ſtatim cum cæteris theriacæ ingredientibus, vt paulò pòſt dicturi ſumus, permiſceatur: vel etiam (ne omnino communem præparandi formulam faſtidire videamur) inde formabuntur trochiſci, addendo tantum quintam partem amyli probè puluerizati. Et ſiccando dictos trochiſcos ad ignem lentum hypocauſti, ſic trochiſcos habebis excellentiſſimos, qui viperarum virtutem ſubſtantificam in ſe perfectè continebunt, & longiſſimo tempore, ſi opus ſit, adſeruabuntur: ſiquidem ſpiritum aromatum balſamicorum viribus & armis induti ſunt, locó que communis theriacæ, vſurpabuntur. Imò vſus illorum erit quoque ad alias nouas theriacarum formulas fabricandas, prout

mali quod expugnandum eſt, natura & conditio poſtulauerit. Nunquam errabit quicunque in præparandis eius generis remediis, hoc tam præclaro & certo innitetur fundamento: quemadmodum & hæc viperarum præparatio, quam modò docuimus, reuera ſuprà eodem extructa eſt. In hac enim, necnon in aliis carnium harum veris ac legitimis præparationibus, præcipua ac prima huius magni alexiterij baſis exiſtit.

Si loco aquæ cinnamomi, vini canariæ, ſiue hidromelitis vinoſi, ad enarratam carnium viperararum coctionem accipies elixir magnum vitæ à nobis cap. de aquis deſcriptum, adhuc longè efficacius & præſtantius reddes alexiterium, ita vt opus non ſit addere aromata materialia, eo quod dictum elixir ſatis ditatum ſit ipſorum eſſentiis: imò & omnibus aliis alexitericis & bezoardicis rebus, veluti ex eiuſdem compoſitionis formula claré conſtabit.

2. *Confectio viperina ſaccharina.*

Accipe carnem de quatuor viperis, fruſtatim inciſam vt ſuprà: hanc impone patinæ magnæ argenteæ, ſuperaffundendo aquam vitæ fortiſſimam, & perfactè dephlegmatam, vt ſupernatet 4. aut 5. digitos: admoto igne cum charta accenſa, aqua vitæ flammam concipiet, ſicque ardendo viperas coquet: affunde deinceps nouam aquam vitæ, quoties priorem flamma abſumptam perſpexeris: affuſio verò hæc fiat per ampullam ſuperiùs occluſam, cum collo perquàm anguſto: aliàs hæc aqua vitæ, ignis flamma apprehenſa ardere incipiet. Hæc coctio continuanda eſt, do

nec

nec carnes illæ ſufficienter coctæ appareant: aquę vitæ quantitas pro vnius aurei pretio, huic viperarum decoctioni ſatis erit. Tandem fac, vt tota aquæ vitę ſubſtantia ardeſcat, & conſumatur, ceu in ea, quæ optimæ notæ eſt, probéque rectificata, accidere ſolet. Si quid incombuſtibilis ſuperſit liquoris, is viperarum adſcribendus eſt carni, quam (ſeparatis ſpinæ oſſibus) tundas in mortario marmoreo, admiſcendo ſenſim proprium liquorem, donec huius opera redigatur in pultem tenuem, & fiat apta, vt per cribrum ſimul tranſmitti queat: eamque poſt ad ignem lentum redu-cas in extractum. Hæc caro ita pręparata, omniq; ſua ſubſtantifica virtute dotata, iam idonea eſt, vt recipiatur in theriacæ compoſitionem: neque opus eſt, eam priùs transformare in trochiſcos, aut aliud quid addere. Sin verò libeat fortè trochiſcos inde effingere, qui longiori temporis ſpatio citra corruptionis metum adſeruandi ſint, eos parabis cum duabus drachmis gummi diatragacanthi, in mucaginem redacti cum ſufficiente quantitate aquæ cinnamomi: mucilagini dictæ adiicies carnis huius ita præparatæ ℥ iiij. & ℥ ij. vel tres ſacchari candi pulueriſati: omnibus ſimul mixtis, confice inde trochiſcos ſiue tabellas, quæ ad lentum calorem exſiccatæ diutiſſimè adſeruari poterunt. Commiſcebis etiam cum dicta maſſa ante trochiſcorum confectionem, oleorum nucis moſchatæ & garyophyllorum ana ℈ j. ß. ſiue ſingulorum guttas xxx.

3. *Confectio viperina iuniperina.*

Tertia præparatio carnium viperarum, quæ nulla prorſus virium abolitione, ſed potiùs earundem conſeruatione & augmentatione, ſe habet eo, qui ſequitur, modo.

Commemorata caro viperina ſufficienter imbibatur ſpiritu ſalis balſamici, & rerum omnium conſeruatoris: idque vel materiali & craſſo tantummodo, carnem dictam ſale aſpergendo marino, vt vulgò ſolent: vel formaliter & philoſophicè eandem imbibendo vero illo nitro ſulphureo ſiue ſpiritu acido ſolis philoſophis cognito: quæ vltima methodus omnium præſtantiſſima, priori illi longè præferenda eſt.

Hæc caro ſummo & principali naturæ balſamo, ſic condita, appoſitè locetur in cribrum ex ſerico factum, & quodam inſtrumento, ſiue ex ferro albo, ſiue ex ligno, ſiue ex panno cerato incluſum, ita vt facta ſuffumigatione, per prædictũ cribrum penetrare poſſit fumus: ſitque idem cribrum vndiquaque probè munitum, ad prohibendam vel quantulamcunque euaporationem, & ad fumum tranſuerſim id ferientem excipiendum. Hoc autem ſuffimento ita parato,

℞ Bacc. iuniperi ℔ j.ß.
Bacc. Lauri ℥ iiij.
Myrrhæ ℥ ij.
Garyophyllorum ℥ j.
Granorum alkermes
Succini aut Karabes
Benioini ana ℥ ß.

Omnibus craſſo modo conquaſſatis, & ignitis carbonibus iniectis, fiat ſuffitus, in loco conuenien-

uenienti, & carnibus, ter vel quater in die ſuffumigandis apto: ipſumque continua ad 4. vel 5. dies, donec ſuffumigationis perfectionem odor approbauerit.

Quo facto, carnes prædictas, inter duas ollulas terreas vitreatas, exquiſitiſſimè lutatas, ne quid expiret, incluſas mitte in furnum, è quo recens exempta ſint panificia, aut qui ſimili moderato regatur calore: ibique ſine continenter ſtare, donec tota harum carnium ſubſtantia, ſimul cum oſſiculis ſuis, in puluerem redigi poſſit tenuiſſimum & ſubtiliſſimum, qui ſubſtantifica carnium virtute nequaquam ſpoliatus erit, vt in communi decoctione vſu venire ſolet, ſed multò auctior & potentior euadet, ſpirituum balſamicorum, ſalis, & prædicti ſuffitus ingredientium acceſſione.

Hic pretioſiſſimus puluis, ex tam venenatiſſimo animali eductus, ſuperat quæuis alia alexiteria & alexipharmaca, ſiue eo vtaris ad compoſitionem Theriacæ, citra Trochiſcorum confectionem cum pane, quod opus nullius eſt pretij (hic enim puluis poteſt perpetuò conſeruari) ſiue exhibeas eundem contra omnis generis venena, vel in nobis progenita, vel ex quodam ictu aut morſu animalis, vel ſecus excitata: ſiue per ſe ad ℈ j. porrigas, ſiue inde varia alexipharmaca, quorum is præcipuum & primarium fundamentum ſemper erit, componere velis.

Sed quæras, cur de re mihi inexperta, audeam tamen tam fidenter & audacter verba facere? Reſpondeo, quod propoſitum noſtrum triplici nitatur fundamento, ratione videlicet, expe-

tientia & authoritate.

Suprà audiuiſtis rationem, cur viperæ & ſerpentes non tantùm in propriis, ſed & in aliorum exuuiis detrahendis renouandíſque, vim atque virtutem ſuam exerceant, qua de cauſa pro tam inſignibus ac præclaris alexipharmacis hactenus vſurpati fuerunt.

Si igitur trochiſci communes ex carnibus viperarum parati, virtutéque ſua ſubſtantifica per coctionem illam ferè orbati, nihilominus adhuc eximios produnt effectus: non poſſum mihi non perſuadere, quin eorundem effectus, beneficio noſtræ præparationis, quæ viribus & proprietatibus iſtis non ſolùm conſeruandis, ſed & augendis, maximè incumbit, longè præſtantiores nobilioréſque ſint futuri.

Porrò vt id confirmemus experientia, eam vidit illuſtriſſimus ille ac verè Princeps Anhaltinus, Dom. meus clementiſſimus, cui hoc dicatum eſt opus, cuius verba tam dignam amplamque merentur fidem, vt nefas ſit, ea in dubium reuocare, qui ex ſolo ſerpente communi, colubro dicta, puluerem eduxit ſine alterius rei additione, ſineque magno apparatu ſolenni aut laborioſo contra omnia venena, vel nocentiſſima & lethifera: certaq; & incredibilia huius experimenta fecit ac vidit. Horum inſuper fidem confirmauit (vel præſentibus ipſis DD. Laurentio, & Lormio, illo primario Regis medico, hoc verò reginæ, ambobus viris excellentiſſimis & clariſſimis ſeculi noſtri luminibus) Illuſtriſſimus Dux de Bouillon, hero fortiſſimus, ac vnus è pręcipuis Franciæ noſtræ Ducibus: qui ſe audiuiſſe aiebat ex illuſtri ac genero-

generoſiſ. Comite D. Otth. de Solms in rei veritate ita ſe habere, omnia quæ modò de hoc ſerpentum puluere diximus. Idem Comes pulueris huius conficiendi artificium tanquam maximum & incomparabile ſecretum impertiuit prædicto Duci de Bouillon, indéque magnam ab eo gratiam ſe initurum ſperauit. Hicque haud dubiè eſt ille idem puluis, de quo Joan. Hartmannus, Mathemat. in inclyta Marpurgenſium Academia profeſſor celeberrimus, ac vir doctiſſimus, frater & amicus meus intimus, paucos ante menſes, his ad me ſcripſit verbis: Pollicebor, inquit, tibi forſan breui nonnulla de puluere etiam aliquo magno certè alexipharmaco, contra omnia cuiuſcunque generis venena: vidi (addit) oculis meis δοκιμασίαν eius contra grauiſſima venena ſublimati, arſenici & napelli, tribus diebus continuè ab experto medico aſſumptorum intra corpus, ſed paulò pòſt ſine omni noxa ab exhibito puluere expulſorum, cum magna & admirabili admirantione aſtantium. Nullum certè venenum tam graue eſt, quin eo ſtatim abigatur: dignum mehercle omnium regum & principum deſiderio artificium: eſt enim prorſus mirabile & propè diuinum. Et neſcio ſanè an forſan ſimile vnquam audiueris. Sed de eo & cæteris omnibus paulò pòſt plura.

Quod ſi ſerpens, vti ſuprà enodauimus, ſingulis annis, non ſecus ac viperæ, exuuias deponens, tot tantiſque polleat virtutibus: minimum erit dubium quin iiſdem, vel etiam præſtantioribus viperæ ſint præditæ: de quarum admirandis effectibus, omnis antiquitas hactenus mira ſcri-

pſiſſe, palam conſtat.

Supereſt, vt adducta veterum authoritate, eximium noſtrarum confectionum viperinarum ſplendorem & præſtantiam ſtabiliamus, oſtendamuſq́ue quantum illæ conueniant cum antiquorum formulis, qui non perpetuò trochiſcorum vt ſuprà præparatorum, ſed iuſculorum etiam, ſalium & puluerum viperinorum vſum interdum admiſerunt, vt in ſequentibus ampliùs declarabitur.

Mirabile (inquit Aëtius ex Archigene) elephantiaſis remedium viperarum vſus exiſtit. Eas verò hoc modo apparatas edere oportet: primum quidem amputato capite & cauda, & detracta pelle, exemptíſque interioribus viſceribus omnibus, carnem aqua pura bis aut ter lotam in olla inſtar anguillarum coquito, aqua quidem ſufficiente affuſa & oleo modico cum anetho & porro. Poſt ſufficientem deinde cocturam iuſculum moderato ſale condiatur, atque ita ægro in Sole deſidenti exhibeatur, capite tamen probè velato.

Tetr. 4. ſerm. 1. c. 123.

Si iuſculum carnium viperarum ſimplex, cui ex omnibus cordiacis roborantibus, & bezoardicis ſimplicibus, nonniſi anethum & porrum additur, quodque plus continet ſterilis & reroſlaceæ aquæ, quàm vtilis & efficacis eſſentiæ, nihilominus tanti æſtimatum fuit ab antiquis, vt aduerſus lepram affectum grauiſſimum & incurabilem id conducere omnes vno ore affirmarint. Quid dicemus de primis duabus noſtris confectionibus viperinis, quæ aliud nihil ſunt, quàm vera quinta eſſentia ſiue extractum totius

virtutis

virtutis ſubſtantificæ viperarum?

Cæcus igitur is erit, quiſquis non primo ſtatim intuitu videbit quantum hæc duo inter ſe diſtent remedia: mentis inſuper caligine, iudicióque deprauato laborabit, quicunque pari efficientiæ virtutiſque gradu modulóque eadem metietur. Idem enim eſſet, ac ſi vellet iuſculum inſipidum, quod nonniſi puram aquam redoleret, æqua nutriendi lance librare cum optimo quodam reſtaurante, & conſummato, aut quadam gelatina delicatiſſima, & ſumma nutriendi vi prædita.

Quinetiam video ipſum momum hic piſce taciturniorem, ad priores duas confectiones meas prorſus obmuteſcere, eaſque vel propria victus confeſſione efficaciores & excellentiores iudicare, quàm ſimplex eiuſmodi iuſculum craſſo modo, iuxta Aë.ij deſcriptionem coctum. Contra verò nonnullos diſpicio inſulſo riſu ludibrióque excipere tertiam meam confectionem iuniperinam appellatam, quaſi ea nihil aliud ſit, quàm caro viperarum ſalita, infumata, exſiccata, & velut calcinata, & in puluerem vel cineres redacta, idque vi ignis, qui res humore ſuo primigenio ſpoliet, & ſic omnem agendi potentiam ac facultatem in ipſis corrumpat aut aboleat. Quibus obiectionibus, necnon aliis ſimilibus, alibi iam copioſè à nobis fuit ſatisfactum.

Sed vt omiſſis longis ambagibus, intra præparationis viperarum cancellos nos contineamus, ipſis interim reſpondeamus, & ad confirmationem illorũ, quæ diximus, tam authoritates, quàm

exempla ab antiquis, qui iiſdem remediorum præparationibus vſi ſunt, ſumpta, in medium proferamus. De quorum vtrorumque præſtantia & vtilitate, ipſimet iudicium ferre poterunt.

Antiqui vſurpabant viperæ ſales, qui Dioſcoridis tempore iam in vſu erant, vt per ea, quæ lib. 2. cap. ſcripſit, demonſtrauimus.

Inter Græcos longo tempore poſt Dioſcorid. fusè admodum de ratione eiuſmodi ſales præparandi tractat Galenus: & poſt illum Ægineta lib. 7. de re med. c. 11. omnium autem exactiſſimè de iiſdem ſcribit Aetius.

Tetr. 4. ſerm. 1. c. 97.

Salium Theriacalium præparatio ſecũdùm antiquos.

In pauca verba contraham modum quem tradunt ſales eiuſmodi præparandi: qui tot ferè recipiunt ingredientia ac ipſamet theriaca.

Accipiebant autem quatuor viperas, recens captas, hoc eſt, reſeruatas tantùm ad vnum, vel ad ſummum duos dies, quas viuas imponebant ollæ magnæ mundæ, ac ex optima terra fictæ: ſuper has in momento iniiciebant ſalis ammoniaci, aut ſalis albi communis ℔ xx. hancque primam perficiebant operationem tempore matutino, quo dictæ viperæ tardiores eſſe ſolent ad motum: dein, viperis, hoc ſalis pondere oppreſſis, adiiciebant paſtillos, quos parabant ex ſequentibus in magna doſi, hoc eſt, aliquot librarum pondo. Sunt autem ea,

Gentiana
Ariſtolochia rotunda
Centaurium minus
Cardamomum

Marru-

Matrubium
Scordium
Apium
Chamædrys
Semen rutæ domeſticæ

Et addito melle ex eis quinq; vel ſex paſtillos concinnabant, & vnà cum ſale ſuperiniiciebant: his inſuper addebant quinque ſcillas prægrandes recenter in minuta fruſtula diſſectas: & poſt ea numeratos paſtillos & ſcillas, adhuc ſuperindebant ſalis communis albi ℔ xx. Quo facto ollam optimè occludebant operculo, in quo tria erant ſpiracula, eamq́ue forinſecus probè vndiquaque lutatam, vt ignem fortiùs ſuſtinere poſſent, furno imponebant: & ſuccenſo igne materiam gradatim fouebant, tandémq; flammis vehementiſſimè vrgebant. Fumus qui multus, caliginoſus & turbatus primùm per ſpiracula operculi exibat, ſignum ipſis erat, quod ignis iam ageret in viperas: & nunc ſumma diligentia cauebant, ne ab eodem, quem veneriatam iudicabant, inficerentur. Tandem cùm obſeruaſſent, per eadem operculi foramina, flammum lucidam & claram exire, perfectæ viperarum vſtionis indicium augurabantur. Hoc peracto, ignéque paulatim extincto, vaſéque per 24. horas refrigerato, materiã illam in cineres redactam, & tenuiſſimè tritam per cribrũ tranſmittebãt, denuò addendo

Semen rutæ
Grana Iuniperi
Sem. fœniculi
Coriandrum
Mentham

Piper longum etiam in magna copia.

Et ſimilia alia ſimplicia, quorum pluri ma pars ingreditur Theriacæ compoſitionem: Omnibus probè inuicem mixtis & cribratis, fiebat puluis vel potiùs cinis aut ſal, & ſic eum nominabant, ſalem Theriacalem: nec certè immeritò: ſalis enim ammoniaci, vel ſalis communis quadraginta addebant libras, vt ex deſcriptione illa videre licet.

En totum ſalium Theriacalium myſterium, antiquorum, in quibus tamen parandis Galenus peculiare ſibi reſeruabat ſecretum: viperas enim viuas non exurebat (fortaſſis ex metu, ne inde malignum quendam vaporem attraheret) ſed paſtillos ex eis factos quales Theriaca excipit, cum reliquis, quæ calcinari debebant, admiſcebat.

Ego verò, inquit Galenus, beſtias ipſas non exuro, ſed paſtillos ex ipſis, quorum confectionem in Theriaca docui, reliquis quæ cum beſtiis vtuntur admiſceo, & ſemel exuro, quo eam quam in ſe habent amaritudinem, per exuſtionem abiiciant: tantam autem paſtillorum menſuram adiicio, quantam coniectura aſſequi poſſum, quatuor numero viperas excipere, & ſanè ſales verè optimi euaſerunt, vtpote qui neque exuſtione cinerum retulerint ſaporem, neque nigrum colorem, ſed & ob qualitatem vſui gratiſſimi fuerint facti & aſſecuti effiicaciorem virtutem & præſtantiam.

His verbis vltimis manifeſtè Galenus probat, calcinationis beneficio, viperarum trochiſcos & guſtu gratiores, & efficacia prę́ſtãtiores euadere, ita vt opinionem illorum, qui incognita cauſa, adeò acriter impugnant calcinationē, & innatã rei

tem-

temperiem ac proprietatem eadem corrumpi, obſtinate nimis contendunt, funditus euertat. Sed videamus, quæſo, circa hanc tractationem de viperatũ ſale ac calcinatione, quàm apertè quorundam cenſorum opinioni Aëtius non ſolùm auerſetur, ſed eandem etiam tanquam friuolam expũgendam prorſus repudiandamque cenſeat: dum capite de ſalib. theriacalib. in hæc verba ſcribit.

Quanquam ſint, qui eorum auxiliarem potentiam penitus negent, per exuſtionem diſſipari affirmantes ferarum facultatem: Ego verò dicere auſim (addit Aëtius) eandem quidem potentiam cum theriaca ſales non habere, non tamen eorum vim per ignem perire, cùm multa ſint quæ per ignis familiaritatem meliora reddita conſpiciuntur, velut eſt aurum, calx & ſimilia. Viperæ. n. integræ vſtæ, inteſiorem & malignam vim per exuſtionem deponunt: temperamentum verò auxiliare & ſymmetriam ab igne ſumunt. *Aët. tetr. 4. ſerm. 1. cap. 97.*

Aetius igitur hac ſua ſentẽtia, de calcinatione & ſalibus theriacalibus prolata, cõfirmat cõfectionem meam viperinam iuniperinam, in qua viperas calcino, & in puluerẽ redigo, qui deinde puluis ſiue cinis à me ægris præbetur pro ſummo alexiterio, non ſecus ac ſales theriacales, qui à veteribus ad eundem vſum exhibebantur.

Sed conſideret, amabo, æquus lector, & accuratiori paulò mẽtis agitatione ſecum peruoluat differentiam inter vtramque viperarum præparationem: inter vtriuſque ingredientiũ mixtionem: compoſitionis progreſſum, ignis gradus, & quaſcunque alias operationum circumſtantias. Probè, inquam, & diligenter conſideret hæc omnia

beneuolus lector, & ſano incorruptóque prolato iudicio tandem decernat, vtra ſit præſtantior, & vtilior, antiquorúmne, an verò noſtra? At, vt totum negotium penitiùs intelligatur, omnia minutiùs examinentur.

Antiqui accipiebant numero quatuor viperas viuas, abiectis neque capite neque cauda (in quibus tamen partibus latere aiunt venenatam illarum vim maximam) nos non tantùm has partes, ſed cutem & viſcera interna inſuper ſecernimus: reliqua in fruſtula diſcindimus: cum vino exquiſitè lauamus: qua præparatione prima (quæ non multum abeſt à trochiſcorum de viperis confectione) nos horrida & inconuenienti illa beſtiarũ viuarum exuſtione ſuperſedemus, nec in periculo illo, quod ab ipſarum venenata infectione erat timendum, verſamur ſicut veteres, qui cogebãtur obturare nares, & ſibi à malignis vaporibus, qui inter calcinãdum exhalabãt, & venenata ſua qualitate infectionis periculum minabãtur præcauere: veluti ipſimet ſuis ſcriptis palàm profitentur.

Ad quatuor numero viperas, antiqui adiiciebãt ſalis ammoniaci, aut ſalis marini albi & præparati libras quadraginta. Monſtroſa hæc ſalis quantitas & additio, ad tam exiguum viperarum numerum quæ ad ſummum ad tres vel quatuor vncias tantùm cineris aut ſalis viperini reducuntur (in quo tamen ſale omnis fundamenti cardo vertitur) hęc immenſa, inquam, ſalis communis quantitas, quæ non niſi cõfuſam & ineptam miſturam redolet, me cogit, vt antequã ad inſtituti examinis calcem perueniam, confeſtim nunc & clarè oſtendam, huius mixtionis atque compoſitionis

modum

modum adeò mancum ac mutilum eſſe, vt in eo vix vlla methodus, menſura, ac ratio appareat.

Nos contrà, viperas condimus ſpiritu ſalis: aut tanta ſalis quantitate eaſdem aſpergimus, quantam ipſæmet ad conditurам ſuam & cõſeruationem capere poſſunt: Et loco gentianæ, ariſtolochiæ, centaureę, cardamomi, rutæ, & aliorũ ſimplicium, in magna doſi addendorum & cum viperis ſimul incinerandorum, necnon eorum, quæ neque incinerata, neque calcinata in magna inſuper doſi adduntur: veluti ſunt baccæ lauri, piper, zingiber, &c. Loco horum omnium, inquam, quę ob materialem nimis & craſſam ſuam ſubſtantiã & efficaciam perquàm exiguam, nulli alteri vſui eſſe poſſunt, quàm vt pauciſſimi huius cineris è quatuor tantùm viperis educti, vim & virtutem obtundant & reprimant: nos eas inſumamus, & condîmus ſolo ſpiritu quorumdam ſimplicium balſamica virtute abundantium, & ita non ſolùm in ſuo ſtatu conſeruamus priſtinam illarum viperarum virtutem, ſed illam inſuper hoc ſpirituali ac formali artificio, non verò craſſa quadam, corporali & materiali mixtura augemus.

Quod ad ignis gradus attinet, illi peccãt in exceſſu, parteſque mercuriales & ſulphureas ignis violentia diſſipã, ita vt ſub magna cinerũ confuſa mole, pauciſſima tantùm ſalis quãtitas, in quo tamẽ præcipua agendi vis & facultas ineſt, remaneat. Ego verò contrà adhibeo ignem lentiſſimum, qui actiua illa ſubſtantia illæſa, humorem tantum paſſiuum, excrementium & corruptibilẽ exſiccat & conſumit, adeò vt viperæ hac ratione in puluerem reductæ, integris valentibúſque

Proprietates ſalium Theriacalium ſecundùm antiquos. viribus, diutiùs ac rectiùs conſeruari queant.

Videamus interim, quàm inſignes, & admirandas virtutes antiqui, enumeratis ſuis ſalibus theriacalibus, craſſo hoc modo præparatis tribuant.

Tetr. 4. ſer. 1. cap. 97. Propriè autem, ſcribit Aëtius, in affectionibus cutis curandis ſales theriacales commendantur, cuius generis ſunt leuce, lepra, impetigo, elephantiaſis, alphos, ſcabies, defluuium capillorum. Huiuſmodi enim cutis vitia confeſtim delent, & acria recrementa ſubter cutem redundantia optimè diſcutiunt.

Suffuſiones incipientes & nondum congelatas egregiè diſſoluunt.

Purgationes item lunares propter obturationem aliquam, aut ſanguis coactionem ſuppreſſas cient, iidem etiam largum & impetuoſum menſium defluxum ſiſtunt.

Quiſquis eos ſales præſumpſerit omnes venenorum & virus iaculantium beſtiarum inſidias euincet, neque etiam, cùm infectus fuerit, & poſtea ſtatim ſales acceperit, periculum incurret.

Præſtat & peſtilenti conſtitutione inſtante, ad auxiliare hoc, & mali depulſorium pharmacum confugere. Morborum prætereà omnium medici ſales exiſtunt, maximè tamen eorum, qui in renibus exiſtunt: lapides enim in eis atterunt, & planè renes marcidos reſtituunt.

Vertigini, dolori capitis inueterato, morbóque comitiali, nulla alia conſimilis medela exhiberi poteſt.

Arquato morbo diuturno laborantes: colici, ſplenitici, hydropici per eos ſanantur.

Tabi-

Tabidos item mirificè ad bonam corporis ha- "
bitudinem reducunt. "

Exolutos à languore perfectè reuiuiſcere fa- "
ciunt: ſcio namque (addit Aëtius) plurimos mem- "
bris reſolutos per ipſos ſanatos. "

Ad podagram maximè incipientem, & ad om- "
nes articulari morbo affectos, vnicum hoc edu- "
lium contractum eſſe videtur. "

Quartanis diuturnis & atrabilariis affectibus "
omnibus conducunt. "

Enecant omne lumbricorum genus. "

In ſumma, nullus ferè eſt morbus, quantumuis deploratiſſimus, qui non edometur his ſalibus: tot tamque mirabiles illis adſcribuntur effectus: miror quod tam præclari remedij vſus, iam quaſi è memoria hominum deletus & prorſus ſepultus euanuerit.

Si præterea ſcire deſideras doſim, ac horam idē remedium exhibēdi, quáve ſaporis ſuauitate prædituū ſit: vide, quid ſubiungat idē Aëtius: Licet autem (inquit) tū in prādio, tum in cœna eis ſalibus vti, cum quibuſcumq; eduliis eos accipere velis, neq; vltra ad eorum acceptionē prouocare oportet: tāta enim ipſis inſita ſuauitas eſt, vt magis voluptatis gratia eos cōfectos, quis dicere poſſit. Licet igitur vſque ad tria cochlearia per diem ex eis ſumere, maximè ſi cibus prius in ventre ſit bene coctus. Qui enim eos accipiunt, concoquunt meliùs, & cibi appetentiores fiunt: floridius etiam corpus habent, & ſenſus omnes vegetiores.

Huiuſmodi inſignes & admirandi effectus iſtorum ſalium antiquorum, neque à ſale marino, vel ammoniaco torrefacto, neque à cineribus alio-

rum ſimplicium, ex quibus componuntur, proſiciſci poſſunt: reſtat itaque, vt accepti ferendi ſint ſolis viperarum cineribus. Quod ſi igitur in tam exigua quantitate, reſpectu aliorum ingredientium, quæ illam millecuplo ferè exuperant, enarrati cineres tam eximios nihilominus effectus oſtentãt: quid de noſtro dicemus ſolo & ſimplici viperarum puluere, qui antiquorum ſales, millecuplo virtutum dono, longè latéque poſt ſe relinquet? Sed dicet aliquis, vſu iam comprobatos eſſe veterum ſales, de meo autem ſimplici puluere id affirmari non poſſe. Cui obiectioni ſolùm oppono ſerpẽtum puluerem, qui ſine alterius rei commixtione tam mirabiles edit effectus aduerſus maxima cuiuſcunque generis venena: neque res caret authoritate & exemplis. Veteres enim ipſi, in curatione grauiſſimorum morborum, vſi ſunt viperis exſiccatis, & in puluerem citra admixtio-
„ nem alterius rei redactis. Quidam (ſcribit Aëtius
„ præcit. lib. & cap.) viperas totas extendunt, & ſic-
„ cant, poſteaque terunt, ac eas in potu contra mor-
„ bum articularem exhibent, &c.

Hac authoritatum & exemplorum ſerie, vt nihil dicam de argumentis & rationibus inſuper allatis, plus ſatis demonſtratum eſſe exiſtimo: confectionem noſtram iuniperinam, in formam pulueris redactam, eſſe maximum & excellentiſſimum alexiterium, quod virtute ſua cæteris omnibus, ipſiſque ſalibus theriacalibus antiquorum, multis præcurrat paraſangis: ſicut per examen & comparationem, inter vtriuſque compoſitionis operationes præcipuas factam, manifeſtè dilucet

Refer

Reformabimus etiam paulò poſt ſuo loco ſales tiacales ipſóſque ex languenti & ſterili cinere, in medicamentum efficax & viuificum reſuſcitabimus, priſtinóque antiquitatis ſplendori & honori reſtituemus.

At eſſentia viperatum cum ſpiritu therebinthinæ parata, & à nobis in Sclopetario noſtro ante 30. ferè annos deſcripta: Item arcanum viperarum cum ſolo ſpiritu balſamico ſulphutis, vegetatiuo naturæ paratum: ſunt duo remedia, quæ cæteris omnibus multiplici nomine ſupereminent. *Viperarũ eſſentia, arcanũ tinctura.*

His verò cunctis longè prælucet viperarum tinctura: quæ inter cætera opera mirabilia, quæ ex viperis educuntur, facilè primum occupat locum: ſed longiſſimo tempore opus eſt ad eius præparationem.

Poſſem quidem affirmare me illam vidiſſe, præparaſſe verò minimè: Quidam enim vir doctus, & medicus eruditus ciuitatis Solodurenſis in Heluetia, vbi Galliæ legatus commemorari ſolet, me primum in huius notitiam introduxit, hoc eſt, mihi tincturam hanc videndam obtulit, quæ rubicunda erat, clara, & pellucida, rubini inſtar, odoríſque ſuauiſſimi. Sed de his plura alibi me dictorum fore confido.

Hæc tinctura tamẽ, quaſi accenſo quodã lumine, viam mihi præmõſtrauit ad veram & legitimã viperatũ præparationẽ eruendam: quamuis aliàs ratio & methodus eaſdem in eſſentias reducendi, mihi iam à triginta quinque ferè annis impertita ſit à Guinterſo Andernaco, medico tum tẽporis Argentinenſi celeberrimo, quem pro mirabili

& ſingulari hoc alexiterio, viciſſim arcani tartari, & laudani mei participem reddidi.

Hanc viperarum eſſentiam, vt iam ſuprà diximus, deſcriptam inuenies in Sclopetario meo: ex quo eandem deſcriptam habet Weckerus in ſuo Antidot. Gen. lib. 2. ſect. 18. fol. 694.

Hîc reprehenſione quadam haud immeritò digni videri poſſumus, quod in primo ordine huius Theriacæ, in trochiſcis videlicet examinandis paulò diutiùs immorati ſumus: ſed quia iidem primatiæ baſis vicem ſubminiſtrant in hac magna antidoto, ſingula in eorumdem correctione minutius diſcutienda, atque enucleanda neceſſariò fuiſſe ſtatuimus. Quod, quicquid ſit, beneuolus lector æqui boníque conſulet. In examinandis corrigendíſque cæteris breuiores erimus. Pergamus igitur nunc ad ſecundum.

Opij caſtigatio & reformatio.

In ſecundo itaque ordine, ſolum opium examinandum venit, quod in Theriacæ compoſitione, primũ poſt viperarum trochiſcos obtinet locũ. A ſola ſua energia, γαληνὸν, hoc eſt tranquillũ vocãt: Ex eius enim vſu partibus cõciliatur quies: proinde in ſummis & præcipuis antiquorum antidotis, quæ ad diuerſos affectus ſummè laudantur, opium inter prima ingredientia ſemper relatum reperitur. Pauci enim ſunt morbi, qui non ſimul complicentur vel ardoribus, vel inflammationibus, vel inquietudinibus, cõmotionibus, lãguoribus, oppreſſionibus, vigiliis, defluxionibus, vel varij generis doloribus, capitis, pectoris, ventriculi, ventris, vel cuiuſcunque alterius partis: ad quorum omnium ſymptomatum ferociam compeſcendam opium ſpecificã & peculiarem quan-

dam

dam habet proprietatem, qua vel vnum ex his ſymptomatis ſeorſim, vel plura cum malo coniuncta, ſimul cum admirabili aſtantium & ipſorum ægrorum admiratione euincit ac ſubigit. Vnde ſæpenumerò in eiuſmodi caſibus tam mirandos ſanationum effectus prodere videmus theriacam, mithridatium, antidotos Eſdræ, Adriani & ſimiles, quæ opium excipiunt. Aëtius verba faciēs de viribus ac proprietatibus cōfectionis de pœonia, quā nonnulli vt diximus theriacis annumerāt, & in qua opiū non prætermittitur, hæc ſubiungit.
„ Verùm ſomnū tandiu detinet quouſq; pharmacum penetrarit, & cauſas dolorum diſſoluerit. Et ſanè multi ex ægris à ſomno ſurrexerunt, adeò concoquendi facultate præſtantes, vt obliti ſint, an vnquam aliquid à principio doluerint.

Sed vlteriùs aduertere licet, idem opium baſis & fundamenti locum obire vel in ſelectiſſimis ac præſtatiſſimis quibuſuis antidotis, quibus nomina ſuperbiora & ſignificantiora, quæ ſingulares & ſtupendos in grauiſſimis depellendis morbis, illarum velut indices, effectus proderent, impoſuerunt. *Opiū baſis plurimarum antidotorum.*

Huiuſmodi eſt antidotus ἀχάειςος ab ipſis dicta, eò quod ipſi digna gratia referri non poſſit.

Antidotus θεοδόρητος, quaſi diuinum munus conferens.

Antidotus ἀθανασία, ſic appellata ob immenſam eius efficaciam, quòd videatur propemodum ſuo vſu homines reddere immortales.

Antidotus πολύχρηστος, hoc eſt ad multos affectus accommodata.

Antidotus σύμφωνος, à concordi & conuenienti

efficacia ad affectus, quibus eſt deſtinata, curandos.

Antidotus ἐκλογὴ quaſi ſelecta.

Antidotus σωτήριος, id eſt ſalutaris.

Antidotus πανάκεια, ſic nuncupata ab omni medelæ efficacia.

Antidotus ἀργυροφορὰ, ita dicta ob eius præſtantiam, quod ſcilicet ſit ſumptuoſa, nec mediocrem pecuniæ collectionem exigat.

Antidotus ſanitas, & antidotus myſterium, ita nominatę ab admirabili vtriuſque effectu in ſanitate perdita reſtituenda, & integra conſeruanda.

Illi etiam huc vſque progreſſi ſunt, vt vnam ex antidotis ſuis ἰσόθεον, quaſi parem Deo vim obtineat, appellare non erubuerint, quod ſanè non caret ſumma blaſphemia.

Si hîc omnes antidotos, in quibus opium principale eſt fundamentum, enumerarem, nunquam daretur finis. In Myrepſo vltra octoginta eiuſmodi habẽtur, è quarum numero ſelectiores tantùm & nominum ſupercilio ſplendidiores excerpſimus. Si illarum compoſitiones inſpexeris, maximam earundem partem, tantùm theriacas eſſe intelliges, hoc eſt, compoſitas ex variis ſimplicibus, calefaciendi facultate præditis: & ex quarum pleraque parte ſulphur, euphorbium, & ſimilia ingredientia non excluduntur: ità vt facilè appareat præcipuos illorum antidotorum effectus in ſedandis illis vehementiſſimis motibus & tempeſtatib. naturæ, quales ſunt omnis generis inquietudines, catharri, dolores, languores, vigiliæ, & ſimilia grauiſſima ſymptomata, verſari & conſiſtere, nec huiuſmodi vim & proprietatem enarratarum

um antidotorum aliundè dependere qeàm ab
opij virtute ſoporiſera & narcotica, & ſpecifica
d omnem ſpirituum exagitationem, magnam'q;
humorum commotionem, & ſeditionem com-
peſcendam atq; ſedandam. Vnde præclari illi &
eximij Theriacæ effectus, quam à quietis indu-
ctione, tranquillã appellarunt, (vt iam diximus)
nullam aliam quàm ab eodem opio mutuantur
originẽ atq; virtutem. Quod ita eſſe vel ex ipſius
Theriacæ examinatione colligitur. Nam ſi bona
eſt, purgantium medicamentorum effectum &
actionem impedit: ſin ineffi.ax, contrà. Si enim
valida & vigore efficax fuerit (inquit Aëtius) pur-
gationem minimè fieri permittit, ſua vi exuperans
pharmaci purgatiui facultatem. Si verò æquè pur-
getur homo veluti ſi antidotum non accepiſſet,
manifeſtum fit, eam Theriacam inualidam & exi-
lem eſſe, vt quæ retinere non potuit purgatiui me-
dicamenti fluxum.

Quemadmodum enim videmus, pleraque re-
media opiatica, & præcipuè quodlibet laudanũ
(vt appellant) cum opio ritè paratum, ab eodem
vim habere, & virtutem ſiſtendi & inhibendi
quamcumque ſuperpurgationem, ſiue arte, ſiue
natura irritatam: ſic quoque eandem vim & ener-
giam in Theriaca, eidem ſolo opio acceptam fe-
rendam eſſe meritò iudicamus. E quibus ſanè
cuilibet conſiderandam relinquo huius ingre-
dientis excellentiam & præſtantiam ſummam.

Sed notandum eſt, opium hîc in quintam eſſen-
tiam redactum, longè aliam meliorẽ præparatio-
nem in laudano, quam in Theriaca aſſequi & ob-
tinere: ob quam cauſam non opus habet lõgiore

fermentatione, aut temporis prorogatione. Laudani enim vſus ſtatim poſt præparationem citra vllum periculum conceditur: contrà verò Theriaca ad ſui fermẽtationem non aliquot ſeptimanarum, ſed plurium menſium, imo annorũ ſpatium requirit, antequam tuta & vſui apta euadat. Cuius rei cauſa ſoli opio tribuẽda eſt, quod crudum ſolummodo, & abſque vno præparationis artificio addatur. Si enim cætera totius compoſitionis ſimplicia, vel quodlibet per ſe, vel plura inter ſe inuicem mixta conſideres: non occurret vllum, quod non ſtatim quouis tempore vſurpari poſſit, excepto vnico opio, quod ſolum indigeſtum in cauſa eſt, cur Theriacæ vſus in tam longum tempus protrahendus ſit, & eouſque expectandum, donec idem opium ritè fermẽtatum, decoctum, depuratum, & noxio ſuo & pernicioſo ſulphure ſpoliatum fuerit: quod temporis ſpatium ſatis longum eſt. Nam (vt ſcribit Aëtius de Theriacæ vſu loquens) tempore ad concoctionem non modico opus habet, quo naturæ vſui antidotus fiat, & iuſtè concoquatur: vt plurimum verò per duodecim menſium tempus coadunatur & concoquitur: Et Ægineta circa idem propoſitum ſic ait. Vſus ipſius eſt, ſi res vrget, in morſis à beſtiis venenatis, & iis qui venenum acceperunt, poſt ſeptimum à præparatione annum.

Tetr.4. ſerm.1. cap.92.

lib.7. de remed. cap.11.

Vbi conſiſtat vera opij correctio.

Opium itaque indiget reformatione, quæ non in ſola temporis illa longitudine & vſus dilatione, ſed in vera & legitima eius præparatione conſiſtit. Deplorandus enim error eſt, nobili huius Alexipharmaci compoſitioni, in tam magna, trium ſcilicet vnciarum doſi, admiſcere tãtum venenũ,

qua-

quale opium, quod crudũ & minus pręparatũ eſſe conſtat: quod paucorum granorum pondere, vitæ ſpiritũ ſuffocat & extinguit, & lethęũm ętern̄ũmque ſomnum, hoc eſt, mortem ipſam inducit, ſicut id ſæpenumerò contingere ſolet. At cõtrà, ſi illud rectè præparatum fuerit, quod paucis horis & facillimo negocio fieri poteſt, ex noxio innoxium, & ex pernicioſo & lethifero ſoporiferóque veneno, vtile & viuificum anodynum reddetur: quod inſtaurabit & ſedabit ſpiritus perturbatos & nimium à natura exagitatos, ipſiſq; ſuauem & dulcem inducet quietem. Præparatio huius eſſentiæ opij, tanquam ſummè neceſſaria docebitur cap. ſequenti, vbi de antidotis opiaticis tractabimus: neque adeò leuis hæc in theriaca cenſenda erit correctio, & reformatio: ſicuti quiuis facilè colligere poterit.

Cætera huius ſecundi ordinis ingredientia, qualia ſunt crocus, terra ſigillata, acacia, hypociſtis, & gummi Arabicum intacta relinquimus, quia noxia non ſunt, licet vel ſine præparatione adiecta fuerint: Sed vt obiter tantùm dicam, in croci eſſentia longè efficacior ineſt anodyna facultas, quàm in tota eius corporis mole. Ad theriacæ verò compoſitionem, eundem vel præparare, vel non præparare, perinde erit cuiuis liberum.

De tertia ingredientium claſſe, quæ ſub ſe complectitur radices, folia, comas flores, & ſemina diuerſorum ſimplicium, quæ omnia propemodum calida, bezoardica & corroborantia, vulgo in puluerem ſolũmodo rediguntur, & citra aliam præparationẽ inuicem miſcentur, conſtitui (propter

Tertij ordinis ingredientia author incorrecta, (certũ de

cauſis) præter-greditur. Necnon ea quæ quarto quintóq; continentur ordine.

Auicenniſtas quoſdam) nihil in iis omnibus immutare, vel diminuere. Nam ſi eiuſmodi ſimplicia craſſo & vulgari modo adhibita, minoris ſunt efficaciæ, quàm eorundem extracta, minus etiam nocebunt, etſi in craſſa ſua ſubſtantia, in theriacæ compoſitionem recepta fuerint.

Eandem ſententiam ferre licet, de ingredientibus & ſimplicibus, quæ ſub quarta continentur claſſe, de aromatis videlicet: necnon de iis, quæ ſub quinta, nempe de lacrymis ſulphureis, quæ in oleo terebinthinæ diſſolutæ, adhuc multò efficaciores redduntur, ſicuti id à quibuſdam iam animaduerſum obſeruatúmque ante me fuit.

De quintæ claſſis priorib. tribus gummi, opopanace, nimirum, ſagapeno, & galbano: ſciēdum eſt, ea eſſe naturæ aqueæ, & plerumque in ſe continere impuram terreſtrémque ſubſtantiam. Vt autem exactè depurentur, & validiorem attenuandi ac diſſoluendi vim acquirant, imprimis expediet, illa modo vulgari, qui penè omnibus hodie vſitatus, præparare, hoc eſt, in aceto forti diſſoluere, & per cribrum tranſmittere: & ita diſſoluta, traiecta & præparata theriacæ admiſcere.

Aceti miræ virtutes.

Obiter dicemus, præ cæteris correctiuis, quorum opera, gummi calefaciētia, & ipſi etiam ſucci venenati corriguntur, acetum (quod inter omnia vegetabilia proximè ad vitrioli naturam accedit) facilè primas tenet: quod ſæpius iam monuimus, nec temperare nobis poſſumus, quin idem iterum atque iterum moneamus. Acetum per ſeipſum, ſingulare eſt remediū aduerſus ictus ſerpentum etiam ipſorum venenatiſſimorum, quales ſunt aſpides, vt teſtatur Celſus lib. 6. cap.

27. qui de variis præſtantibus remediis contra omnes ſerpentium ictus in genere differens, tandem hæc in ſpecie ſubiũgit verba:[Hæc aduerſus omnes ictus communia ſunt: Vſus tamen ipſe docuit eum, quem aſpis percuſſit, acetum potius bibere debere: quod demonſtraſſe dicitur caſus cuiuſdam pueri, qui cùm ab hac ictus eſſet, & partim ob ipſum vulnus, partim ob immodicos æſtus ſiti premeretur, ac locis ſiccis alium humorem non reperiret, acetum quod fortè ſecum habebat ebibit, & liberatus eſt. Credo (addit) licet id refrigerandi vim habeat: tamen habet etiam diſſipandi: quo fit vt terra reſperſa eo ſpumet. Eadem ergo vi veriſimile eſt quoque humorem hominis ab eo diſcuti, & ſic dari ſanitatem.]

Tantùm examinanda adhuc reſtat chalcitis. Hic autem non adeò multas perdemus horas in ſcrupuloſa illa inquiſitione, quænam antiquorum fuerit chalcitis. Qualis, qualis fuerit, manifeſtè conſtat, illam numeratam fuiſſe in remedijs cruſtam inducentibus & vrentibus cum magna adſtrictione. Quod cùm ita ſit, clarè patet, magnam admodum ſimilitudinis familiaritatem eſſe inter chalcitidem, myſim, & Sorin. Galenus ipſemet fatetur, ſe mutuam horum tranſmutationem ſæpius obſeruaſſe. Nonnulli recentiorum nihil ferè diſcriminis ſtatuunt inter chalcitidem, & calcanthum ſeu vitriolum, & hinc impropriè appellant emplaſtrum drachalciteos, quod veriùs diacalchantum nuncupandum erit. In theriacæ deſcriptione quidam hodie loco chalcitidis recipiunt calcanthum album igne

De chalcitide notanda.

calcinatum, & in colchotar redactum : ex quo partem rubicundiore colore tinctam ſeligunt. Si potius illi ſtudioſiùs peruestigarent ſelectiſſimum quoddam vitriolum Hungaricum, Romanum, aut Cyprium, quo præſtabilius nihil eſt ad hoc opus, indéque elicerent ſulphur dulce, quod verum anodynum & narcoticum, cæteris quibuſcumque, ipſique adeò opio longè præcellit, non ex ingredientium numero, tanquam magis nocuum excluderemus: ſed ſecundæ potius claſſi annumeratum, vel ipſi etiam opio præferre non extimeſceremus. Huius ſulphuris extrahendi modus perſpectus eſt pleriſque Hermeticis: cùm verò id baſim ſuſtineat in meo Nepenthe, ſecretorum meorum facilè primo, id mihi reſeruo: neque verò propterea mihi ſuccenſeas velim: quandoquidem in pluribus aliis iam abundè tipi ſatiſfecimus: adeò vt vel hoc nomine plurimam nobis debeas gratiam, niſi omnium ingratiſſimus haberi velis.

Si compoſitioni (loco vitrioli calcinati) ſpiritus aciduli & excellentis ab eodem educti ℥ ß. addideris, res multò meliùs procedit: & ipſam prædictæ antidoti fermentationem, tanquam maximè neceſſariam, plurimùm promouebis.

Quod ad rhabarbarum & agaricum attinet, parum refert, ſiue addantur, ſiue non: non enim adeò operoſus hic eſt eorundem vſus, vti iam ſuprà enodauimus.

Theriacarum formula ſecundū authorē. Vt igitur vtilitas quædam emergat ex fuſiori, & exquiſitiori noſtro examine, ſupereſt, vt nunc deſcribamus quaſdam theriacarum formulas

diuerſo-

diuerſorum generum, tam pro infimę mediocriſque conditionis hominibus, quàm pro ſummis principibus ac monarchis, quorum ſalus ac vitæ conſeruatio longè carior ac pretioſior habenda eſt, quàm cæterorum omnium. Vt autem conſtet, nos antiquitatem, ea qua decet obſeruantia, reuerenter percolere, eiuſdem veſtigia in prima hac deſcriptione ſequemur in omnibus, niſi fortè ab eadem paulò diſcedendum nobis fuerit, ob paucula quædam, quæ vel omnium iudicio, neceſſariam ſibi expoſcant reformationem.

1. Reformatio Theriacæ, vulgari proximè reſpondens, & eadem paratu facilior.

℞ *Trochiſ. fæculæ ſcillæ*
Trochiſc. confect. viperinæ aromat.
Trochiſc. hedychroï ana ℥ iij.
Eſſentiæ opij ℥ iij.
Croci
Terræ Lemniæ ana ʒ vj.
Hypociſtidis
Acaciæ
Gummi Arabici ana ℥ ß.
Succi liquiritiæ ℥ j. ß.
Myrrhæ
Thuris maſculi
Styracis calamitæ
Terebinthinæ venetæ ana ʒ vj.

Hæc ſunt ingredientia trium primarum claſſium cum eadem doſi, quam Andromachus in communi illa deſcriptione adhibuit. Præparationes tam trochiſcorum, quos fæculam ſcillæ appellamus, quàm confect. viperinæ aromaticæ

iam docuimus. Modum autem eſſentiæ opij præparandæ, capite ſequenti docebimus.

Pulueriſanda ſubtiliſſimè pulueriſentur, & per cribrum traiiciantur, hique pulueres omnes inuicem probè mixti, iniiciantur in mortarium marmoreum, addendo

Eſſentiam opij, in mellitam conſiſtentiã redactã
Terebinthinam
Hypociſt.
& Acaciam:

quæ omnia cum pulueribus permixta in vnum corpus redigantur, & paulatim perfundantur hydromelite vinoſo, aut vino maluatico: optimè terẽdo in mortario cum piſtillo ligneo, donec omnia in liquidiorem ſinapi conſiſtentiam redacta fuerint: His in matracium ſiue vas aliud capax impoſitis, inque mortario perquam exactè cum eodem hydromelite vino ſo eloto, ne quid materiæ in eo remaneat, contuſis adde ſimplicium ſexti ordinis, videlicet

Sagapeni ℥ ß.
Opopanacis
Galbani ana ℥ ij.

Quæ diſſoluta priùs in aceto roſato, tranſmittenda ſunt per ſetaceum iuxta cõmunem ritum. Quia verò ſeparata terreſtri impuritate, pondus imminuitur, paulò plus de iis addes, donec eundem ponderis gradum attigeris. Caſtoreum & bitumen Judaicum diſſoluenda ſunt in vino albo, & traiicienda per ſetaceum, de quibus ſingulis accipiendæ erunt duæ drachmæ. Hæc omnia in vas vitreum, quo cætera continentur, indantur, & loco drachmarum quatuor chalcitidis,

dis, adde olei vel ſpiritus vitrioli ſemiunciam: quo promptiùs procedat omnium fermentatio: & loco opobalſami, olei moſchatæ ℥ j. ß. Vaſe clauſo cum ſubere vel cera Hiſpanica, omnia digerantur in Baln. Mar. calido per 3. aut 4. dies. Intereà hæc, quæ ſequuntur, ſeorſim in puluerem redigenda ſunt, nempe

Iridis Florentinæ ℥ j.ß.
Zedoariæ
Caßiæ ligneæ veræ
Iunci odorati
Pentaphylli
Calami aromatici
Valerianæ ana ʒ vj.
Gentianæ ℥ ß.
Ariſtolochiæ rotundæ ʒ ij.

Puluerentur radices ſeorſim: & ſeorſim quoque fiat pulueriſatio foliorum, comarum, & florum: veluti

Dictamni
Calamenthæ montanæ
Marrubij
Folij Cretici ana ʒ vj.
Comarum ſcordij ʒ j ß.
Comarum marrubij
Chamæpityos
Chamædryos ana ʒ vj.
Comarum hyperici ℥ ß.
Comarum centaurij minoris ʒ ij.
Flor. roſ. rubrarum ℥ j.ß.
Stœchados Arab.
Nardi Indicæ ana ʒ vj.

Ex his omnibus in prædicta doſi ſimul mixtis,

fiat puluis ſubtiliſſimus. Sic etiam ſeorſim puluerizabis

Sem. Buniadis dulcis, ſeu napi agreſtis ℥ j.ß.
Sem. Petroſelini Macedonici
Aniſi torrefacti
Fœniculi dulcis
Seſeleos
Thlaſpios
Ameos ana ℥ ß.
Sem. Dauci Cretici ℥ ij.

Et, vt ſatis fiat cuidam Auicenniſtæ, nimis fortè curioſo & ſcrupuloſo; nihilque prorſus omittatur, adde, ſi velis

Agarici ℥ j.ß.
Rhabarbari ℥ vj.

Omnes enumeratos pulueres, ex radicibus, foliis, comis, ſeminibus factos, optimè inuicem miſce & per cribrum tranſmitte. Ecce omnes tuas præparationes, quæ iuxta methodum modò præſcriptam, facillimè diſpenſari poterunt. Quinimò omnia illa parata ſeruari poſſunt, priuſquam prima fiat mixtio, de qua iam diximus, & digeſtio in Baln. Mar. & altera illa, de qua mox dicemus: & omnia ſimul cum melle permiſcebimus ne longiùs fortè ab antiquiorum præparatione deflectamus.

De mellis additione, & eius delectu. Eſt quædam opinionum diuerſitas de mellis, toti compoſitioni admiſcendi, quantitate. Alij enim communiori viæ inſiſtentes, triplum accipiendum contendunt: & ex ponderum omnium ſpecierum materialium ſupputatione inuenerunt ℔ iiij. & ℥ x. vel circiter: & ſic per conſequens mellis ℔ xiiij. & aliquot vncias admiſcendas eſſe

cenſent

cenſent. Alij,qui & ipſi inter antiquorum celebriores numerantur, decem tantum libras adiiciendas eſſe ſtatuunt. Sed vt mea fert ſententia, leuicula planè & ridicula res eſt, adeò exactè tum puluerum, tum mellis doſes ſupputare. Illi verò qui minori doſi ſubſcribunt, mihi videntur ingredientium medicamentorum efficaciam validiorem conſeruare. Vnde in minori illa quantitate mel ſumẽdum eſſe euincitur: cum eius vſus nullus ſit alius, quam vt puluercs eodem excepti, commodiùs inuicem cõmiſceantur, & in electuarij mollis formam reducantur. Cum autem ex diſſolutione non adeò magna puluerum moles, ſed media tãtum totius compoſitionis pars, in liquidiorem iam conſiſtentiam redacta, nobis redundet: tanta idcirco mellis quãtitate opus non habemus: ſed ſufficiet tãtùm ſex accipere libras mellis Hiſpanici, vel Narbonenſis albi & granulati, quodque productum & elaboratum fuerit ab apibus, quæ ſolummodò paſcuntur manna cœleſti & ex floribus odoriferis, ſuauiſſimis ac delicatiſſimis fructibus ſucciſque alimentum exugunt. Hoc infundendum & liquefaciendum eſt in ſuff. quantitate hydromelitis vinoſi, vel vini Cretici, vt optimè deſpumetur & depuretur. Poſt perfectam eius decoctionem, ea omnia, quæ in diſſolutione ſtant in vaſe vitreo, ſenſim adiicies, probè inuicem omnia commiſcendo cum ſpatula, vaſque ſemper igni moderato adhibendo: qua mixtione prima peracta: paulatim miſcebis omnes prædictos pulueres (vas tuum nunquam ab igne dimouendo) donec perfectè mixta ſint omnia, & materia ſpatulæ adhæreſcere

incipiat: nunc vas ab igne remouendum eſt, continuò tamen agitando, vſque dum refrigerata fuerit: tum enim facilè agnoſces, num electuarij iuſtam adepta ſit conſiſtentiam, nécne. Quibus autem veri balſami orientalis habendi datur copia, illius ℥ j ß. adiicient, materia iam ab igne remota, & refrigeſcere incipiente. Vel eius loco addi poſſunt aliquot drachmæ oleorum aromaticorum, cinnamomi, nucis moſchatę chymicè extractorum. Ad materiæ, ex vaſe nondum exemptæ, fermentationem 7. vel 8. dierum ſpacium ſufficiet: opium enim rectè iam præparatum longiori tempore opus non habet. Quo temporis ſpatio materia tua inſtar paſtæ eleuabitur, quam bene commouere oportet bis vel ter in die, & poſteà eam adſeruã dam ponere in vaſis mundis argenteis, vel terreis expolitis, & vitreatis. Et ſic citra omne dubium, theriacam habebis excellentiſſimam. Vulgaris illa theriaca pro doſi, ad auellanæ nucis magnitudinem præſcribitur: at verò noſtram piſi tantùm magnitudine exhibere ſufficiet. Diligentem nauabis operam in materiæ tuæ decoctione, ne poſtquam refrixerit, plus æquo dura aut mollis appareat: quod peritus & ſolers artifex facilè præcauebit.

Doſis.

Obiectio. Excipiet fortè hic aliquis, me hanc materiam tam exactè & articulatè tractare, ac ſi ipſa manuum operatione rem ſæpius tentaſſem, & ad præſcriptum modum multoties theriacas confeciſſem.

Reſpõſio. Cui primùm reſpondeo nihil tale de me viſum vnquam fuiſſe, neque in publico, neque inter

ter priuatos parietes illam confectionem ag-
greſſum.

Deinde liberè quidem fatebor hanc deſcriptionis fœturam, nunc primò & recens à me editam, & in hanc lucem productam eſſe: ſed in eius formatione præfixum me habuiſſe typum infinitorum laudanorum, quæ manibus propriis, diuerſis temporum ætatibus, vſque in hunc diem ſtrenuè elaboraui & præparaui: modò cum pulueribus bezoardicis, & cum omnibus ferè theriacæ ingredientibus: modò cum extractis, quintis eſſentiis, & magiſteriis, ab iiſdem eductis.

Poſito itaque tam certo fundamento in omnibus meis laudanis, opio videlicet ritè præparato, reliquum compoſitionis ædificium facilè mihi fuit ad felicem perducere finem: neque ſpes mea me vnquam fefellit: quin medicamentum inde tantis virtutibus præditum extruerem vt ſi non æquaret, tamen ſuperaret omnes illas theriacæ magnas & varias proprietates, quæ ipſi ad diuerſorum morborum curationem, & præcipuè, vbi ſpirituum nimia commotio & ſeditio à variis cauſis orta, cohibenda eſt, vti iam ſuprà diximus, attribuuntur, quæque à ſolo opio potiſſimùm proficiſcuntur.

Neque in dubium vocandum eſt, quia laudana noſtra æquè ac ipſamet theriaca, ſpecifica & appropriata ſint remedia aduerſus omnis generis venenata tam interna, quàm externa, additis ſaltem quibuſdam remediis è viperis extractis, indubia itaque ſummorum & admirandorum effectuum certitudo, quos laudana noſtra, in quacunque forma exhibita, procreant, & exacta illa

præparationis ſimilitudo, quam eadẽ habẽt cum theriaca modò deſcripta, mihi occaſionem præbent, vt nulli non auſim perſuadere, de ſumma huius antidoti præſtantia minimè dubitandum.

In hac theriacæ deſcriptione, viam ac methodum veterum, quantum potuimus, ſecuti ſumus, nec in illa, niſi iubente neceſſitate, declinauimus: Non tamen opinor, ſemper communi illa, & regia via vt vocant, incedendum eſſe: ſiquidem ea non perpetuò coniunctam habet gratam breuitatem & facilitatem, ſed trita ab omnibus vix caret corruptionis ſuſpicione & vitio. Aliam igitur nobis faciliorem & commodiorem ſeligemus, quæque cum maiore voluptate & emolumento nos ad propoſiti metam deducat, & ſic omnem calumniandi conuitiandique anſam aduerſariis noſtris facilè præcidemus.

2. *Theriaca, benedicta appellata.*

In hac ſecunda theriacæ præparatione, pro virili quoque conabimur, veteris compoſitionis veſtigiis inſiſtere, hoc eſt, eadem ſeruabimus ingredientia, ex quibus tantùm virtutem eliciemus magis eſſentialem, abiecta & ſeparata omni fæculenta & materiali craſſitie.

Vulgaris theriacæ proprietates ſecundum antiquos.

Facultatem vtique theriaca habere dicitur ſanandi, & è medio tollendi grauiſſimos quoſque verè aſtrales, ſyderęos, aut occultos corporis noſtri morbos, in quorum numero cenſetur epilepſia, lepra, & contagioſus quilibet affectus: domitrix item perhibetur venenorum, quæ vel intus aſſumpta, vel ictu cuiuſdam venenatæ beſtiæ

in

in nos tranſlata ſunt: antidotus inſuper eſſe iudicatur præſtantiſſima ad ſpirituum noſtrorum roborationem & conſeruationem, & primarium quaſi vitæ noſtræ fulcrum ac ſuſtentaculum. Quò igitur ſpiritualior ei acceſſerit præparatio, eò efficacior multò euadet eiuſdem vis & poteſtas, longéque mirabiliores & laudabiliores proferet effectus.

Cùm itaque longa hæc compoſitio, in eum ordinem iam à nobis redacta ſit, qua quidem confuſam inordinatamque illam ingredientium congeriem in ſex diſtinctas claſſes reduximus: quaque oculis promptè ſubiicitur omnium illorum ſimplicium proprietas atque natura: eandem nũc ordinis rationem, facilioris doctrinæ cauſa, in hac deſcriptione ſequemur, quò omnis Pharmacopœus, tam laborioſo variæ illius præparationis, diſpenſationis & mixtionis onere, in veteri illa præparatione requiſito ſubleuetur.

Præparationes ſcillarum & viperarum, quæ præcipua primi ordinis ingredientia ſunt, ſuprà iam à nobis traditæ ſunt.

Docuimus prætereа, loco opij crudi & nullo artificio præparati, eſſentiam eiuſdem extrahendam, & venenatam eius naturam in ſalutarem commutandam eſſe. In hoc enim vno, principalis rei cardo vertitur: totúmque arcanum & myſterium huius magnę antidoti, conſiſtit in recta viperarum & opij pręparatione.

Accipies itaque eſſentię opij ritè pręparatæ, ℥ iij. vt mox ſpecialiùs docebimus: hęc eſſentia in mellitam conſiſtentiam redacta diſſoluatur in ſucci limoniorum optimè depurati ℔ j. omnia

quæ poſt diſſolutionem imponantur vaſi æneo, vel pollubro argenteo capaci: opium ita diſſolutum, inſtar baſis erit ad faciliorem omnium mixtionem procurandam.

Huic diſſolutioni in vaſe æneo inditæ, adde in locum trochiſcorum theriacalium confectionis viperinæ præparatæ, vt ſuprà edocuimus ℥ iij.

Parari quoque poſſet ex trochiſcis hedichroi extractum, & ſuperioribus iſtis addi: ſed omitti facilè poſſunt.

Adiice quoque

Eſſentiæ croci præparatæ, vt mox dicemus ℥ j.
Terræ ſigillatæ ʒ vj.
Acaciæ
Hypociſtidis
Gummi Arabici ſingulorum nulla arte præparatorum ℥ ß.
Chalcitidis loco, cape liquoris aciduli vitrioli ℥ ß.

Myrrha, thus, & ſtorax calamita in oleo terebinthinæ diſſoluantur, & omnia reliquis, quæ vaſe æneo continentur, adiiciantur.

Interea paratum habebis extractum ex omnibus radicibus, herbis, ſeminibus & floribus & ingredientium quarti ordinis factum, cum aqua vitæ vini, vel vino maluatico aut canariæ. Quæ tota extractio ex omnibus iſtis ingredientibus iuxta ſingulorum doſes ſuprà præſcriptas, præparata, additur in eodem vaſe æneo.

His quoque adde extractum, quod conficies ex

ex omnibus aromatis quinti ordinis: hoc verò extractum paretur cum aqua cinnamomi, aut hydromelite optimo vinoſo, idque cum reliquis admiſce.

Adiice tandem gummi opopanax, & galbanum in aceto diſſoluta, & per ſetaceum more communi traiecta: item eſſentiam caſtorei & bituminis Judaici paratam iuxta eum, quem tradimus, modum cap. de extractis. Et ſic omnes omnium ingredientium virtutes ſubſtantificas ſiue eſſentiales, cum ſuis liquoribus & propriis diſſoluentibus pariter mixtas habebis in vaſe iſto æneo. Quæ omnia ſimul vno eodemque tempore fieri poſſunt, ac tanta cum facilitate, vt planè craſſo & ſtupido ſit cerebro, qui hæc capere non poſſit.

Ex fæcibus horum enarratorum bezoardicorum ſimplicium & aromatum omnium calcinatis, & in cineres redactis, extrahatur ſal, qui in aqua communi aliquoties diſſolutus, filtratus & coagulatus, tandem diſſoluatur aqua cardui benedicti aut vlmariæ: hæcque poſtea aqua commemorati ſalis viribus ſufficienter impræ-gnata, addatur compoſitioni in prædicto vaſe æneo.

Tota hæc mixtura, ex magna iſta diuerſorum liquorum diſſoluentium quantitate concinnata, & in vnum vel plura Alembica cum ſuis recipientibus indita, ponatur in Baln. vaporoſum, vt liquor exhalet, & materia in mellis conſiſtentia aut paulò duriori in fundo ſubſideat. Hanc aquam diligenter adſeruabis. Eſt enim vera aqua theriacalis tam pretioſa, vt ſatis celebrari

nequeat. Extractum autem ſiue mellita cõſiſtentia, quæ in fundo remanſit, in vaſe aliquo minus profundo, ad ignem moderatũ ponatur, vt in iuſtam electuarij liquidi conſiſtentiam redigatur: neque opus eſt hic triplæ illius mellis quantitatis additione, quæ fruſtranea planè, & nullius momenti eſt. Et ſic theriacam habebis, quam propter mirabiles eius effectus, benedictam appellamus: de qua pro doſi exigui piſi magnitudine tantùm exhibebis, & mira percipies.

Patebit autem cuiuis ex effectis huius theriacæ, non ſine cauſa factum, cur benedictę nomine eandem inſigniri voluerimus: facilèque proinde videre erit, quantum hæc ipſa à vulgari differat, tum bonitatis, tum maioris efficaciæ ratione: quã tamen efficaciam & vim in ea amplificare, & intendere nitemur: quemadmodum cætera quæuis remedia virtutem & actionis poteſtatem validiorem & potentiorem ſortiri, & in quintam cœleſtémque eſſentiam exaltari poſſunt: quorum effectus poſtea euadunt prorſus admirandi & diuini: idque beneficio & opera ſolius artis Spagyricæ, ſiue veræ & legitimæ Chymiæ.

3. *Theriaca in cœleſtem & ſublimiorem redacta eſſentiam.*

Accipe igitur huius theriacæ benedictæ, ad perfectionem iam iuxta prǽſcriptam modò compoſitionis formulam adductæ ℔ j. huic in matracium vitreum inditæ affunde aquæ vitæ iuniperinæ, cuius vſus admodum frequens exiſtit in Germania: vel aquæ deſtillatæ ex cornibus cer-

uorum mollibus adhuc & teneris (quæ magnates ſibi in magna copia ad hunc vſum comparabunt) ex his itaque aquis alterutram affunde, vel etiam elixir noſtrum vitæ magnum, vel quamcunque aliam ex noſtris aquis theriacalibus, ſummè bezoardicis & cardiacis, vt materiam quatuor quinquéve digitos ſupereemineat: vaſe ac curatiſſimè clauſo, ne quid expiret, fiat digeſtio omnium in B.M. vaporoſo (hic enim digeſtionis modus eſt omnium tutiſſimus & vtiliſſimus) per 6. aut 7. dies, donec enumerata aqua colore claro, diaphano & rubicundiſſimo tincta, & cunctis prædictæ theriacæ virtutibus ac proprietatibus impragnata fuerit.

Hanc aquam ita tinctam, & impragnatam, effunde per inclinationem, & caue ne quid fæculenti aut turbidi, cum ipſa ſimul mixti, effluat. Hunc liquorem depuratum ſerua, & materiæ in fundo remanenti adhuc nouas affunde aquas ad virtutes & proprietates penitus inde extrahendas, procedendo vt ſuprà, idque toties reiterando, donec aqua, quam affundis, non ampliùs tingatur: quod certum ſignum erit materiam illam omni eſſentiali & ſubſtantifica virtute ſpoliatam eſſe.

Materiam in fundo vaſis reſiduam craſſam nec in eſſentiam redactam, ſeorſim ſerua, & in patinam vitream, optimè lutatam, impoſitam, in reuerberio athanoris calcina: vbi continuò exigua flamma, in gyrum ſe circumagens tamdiu apparebit, donec dicta materia in cineres prorſus conuerſa fuerit: ex qua elicies ſalem pretioſum cum aqua cardui benedicti, aut quadam alia

cardiaca, in qua hunc ſalem ſolues, filtrabis & coagulabis toties, donec in ſummam albedinem & diaphanitatem depuretur. Hic ſal ſeorſim ſeruetur.

Interim, dum circa hanc ſalis confectionem verſaris, omnes tuos liquores tinctos, cum ſale hoc, vno eodémque tempore in Alembicum inii-cies, & applicatis Alembici capitello & recipiente, inde per Baln. Mar. vaporoſum, omnem deſtillabis liquorem, qui aquæ theriacalis & bezoardicæ longè præſtantiſs. vicem ſubminiſtrabit. Et in fundo reſidebit vera theriacæ eſſentia (quæ antea ſolummodò extracti gradum adepta fuerat) in conſiſtentia mellis, miræque & ſtupendæ virtutis ac energiæ, cui addere poteris ad lentum ignem, vt reducantur in bonam opiatæ conſiſtentiam,

Eſſentiæ coralliorum
Et perlarum ana ℥ ij.
Pulueris bezoardici veri
Terræ ſigillatæ
Vnicorum
Oſſis de corde cerui ana ℥ j. ß.
Ambræ ʒ j.

CAVTIO.

Quamuis vix fieri poſſit, vt rem apertius clariúſque declarem, non tamen dubito, quin nonnulli ſint tam inter medicos quàm Pharmacopœos craſſo nimis ac obtuſo ingenio prædịti, qui huius ſel raritatem & inſuetudinem accuſabunt, & ſe tam elegantibus & exactis præpara-

tionibus

tionibus elaborandis nunquam operam dediſſe; multoque minus manum iiſdem vnquam admouiſſe, prætendent. Sed philoſophi & filij artis, me ſatis intelligent, quibus ſatisfeciſſe ſufficit: iis enim ſolis offerre conuenit pretioſas has raritatis margaritas: ne ab indignis fortè profanentur, pedibúſque proculcentur. Ob quam cauſam theriace noſtrę cæleſtis compoſitioni, quam nunc deſcribendam aggredimur, quædam miſcemus magiſteria, quę nonniſi ab iis, qui artem ex profeſſo colunt, & manualem operationem crebrò exercuerunt, intelligi ac capi poterunt. Hi ſoli, inqnam, dicta mea percipient, & theriacam cæleſtem talem, qualem iam in ſequentibus deſcribemus, ritè ex arte præparabunt.

4. *Theriaca cæleſtis dicta.*

Accipe itaque quintę eſſentię prædictę theriacę ℥ iiij. vel plus minus, prout primę quantitatis ratio exigit.

His quatuor vnciis in mellitę conſiſtentię forma adde

Magiſterij coralliorum
Mag. Perlarum ana ℥ ß.
Mag. Hyacinthorum
Mag. Rubinorum
Mag. Smaragdorum ana ℥ *iij.*
Mag. Bezoardici animalis
Mag. Bezoardici mineralis ana ℥ ij.

Supradicta theriaca in quintam eſſentiam redacta, patinæque argenteę impoſita, & cineribus calidis admota, ſtatim liqueſcet: huic ita liquefactę, poſteà prædicta illa magiſteria, & eſſentias pedetentim adde, continuò agitãdo omnia cum

ſpatula argentea: omnia ad cōtinuum ignem relinquendo: donec materia eam aſſecuta ſit conſiſtentiam, vt inde pilulæ ſi vſus requirat, formari poſſint. Hæc theriaca conſeruabitur longiſſimo tempore, ita vt durationis diuturnitate excedat ternam, vel cuiuſlibet viuaciſſimi hominis ætatem, hoc eſt, ſine corruptione aut alteratione vlla, perpetuò integris valentibuſque viribus vigeat.

Tempus exhibendi & doſis. Exhiberi poteſt ſtatim à primo præparationis die, & ſufficient pro doſi duo vel tria grana ad plurimum, & habebis theriacam admirabilem, cuius effectus ſunt cœleſtes ac diuini, contra omnia cuiuſcunque generis venena, & affectus peſtiferos contagioſos, deploratos & incurabiles. In ſumma hæ ſunt verę illę theriacę & alexiteria pretioſa & inæſtimabilia, digna profectò, vt regibus & potentibus offerantur: quorum vtique præparatio longa eſt ac difficilis: nec magiſteriorum horum, quę huic vltimę adduntur, præparandorum ratio omnibus obuia eſt, ſed magno ingenio, & ſolida eruditione præditis viris, veriſque philoſophis, & chymicomedicis, quibus hæc arcana potiſſimum dedicare ac conſecrare volui, reſeruatur. Cæterę verò turbæ & plebeculę communi, abundè iam aliàs ſatisfactum eſt.

Porrò ne philoſophis fortè anſam præbeamus nobiſcum expoſtulandi, quod horum magiſteriorum præparationes inexplicatas relinquamus: eas in illorum gratiam, quanta poſſumus perſpicuitate, ſub philoſophica tamen loquendi ratione & conſuetudine, in medium proferemus.

Ad

Ad ſeptem horum magiſteriorum ingredientia calcinanda & diſſoluenda, nulla alia re vtimur, quàm ſolo menſtruo, extracto ex ſpiritibus balſamicis ſalis & ſulphuris naturæ, quod in terrę chaos, omnibus obuio & paucis noto deliteſcit: ex quo chaos verus philoſophus æquè facili artificio extrahit ſalem illum balſamicum & pretioſum, quàm vulgaris artifex nitrarius ſalem ſuum petrę ex terra pingui & communi. At differentia non exigua eſt inter hos duos ſales, licet in pluribus magnam inuicem habeant ſimilitudinem: ſiquidem ex eadem matre & radice producti ſunt ambo. Sed horum vnus eſt frigidus & humidus, volatilis, fœminæque naturam referens: alter verò calidus, ſiccus, fixus, hermaphroditus, tam maſculi, quàm fœminę naturam participans, ſimulque eſt mercurius, ſulphur & ſal: cuius mater eſt virgo quædam, virtutibus tamen primi entis rerum bezoardicarum ditata & impręgnata: hanc in primis quærunt & ſeligunt philoſophi, ſuúmque inde ſulphur philoſophorum eliciunt. Crede mihi veriſſimè loquenti: hanc rem tam occultam nullomodo poſſe dilucidiùs aut apertiùs explicari. *Præparatio ſeptē magiſteriorum.*

Cum balſamico vtique huius materię pretioſę ſpiritu calcinabis, & ſolues vna eademque opera, corallia, gemmas, hyacinthos, rubinos, & ſmaragdos: quibus philoſophica ſolutione ſolutis, idem inde ſeparabis menſtruum cœleſte, opera cuiuſdam ſalis vegetabilis, & ſtatim videbis, magiſteria illa pretioſorum illorum lapidum, vaſis fundum petere, quæ poſtea cum noſtra theriaca cæleſti, vti iam ſæpiùs di-

ximus, admiſcenda ſunt.

Magiſterium bezoardicũ animale quid.

Per magiſterium bezoardicum animale intelligimus magiſterium ex puluere viperarum extractum, idque opera eiuſdem menſtrui ſiue ſulphuris, aut ignis naturæ: quo philoſophicè calcinantur & ſoluuntur enarratę viperę, quę in terrę latibulis à ſola balſamica illa virtute, eiuſdem ſalis & ignis naturæ, ſummam alexiterij vim acquiſiuerunt, vt iam ſuprà fusè & clarè ſatis expoſuimus. Ope enim horum ſpirituum balſamicorum prædicti ignis naturæ, viperinæ carnis virtus alexiterica & bezoardica in infinitam virium poteſtatem excreſcit: Vnde ei baſis principalis locum deſignauimus in noſtra theriaca cæleſtis non ſecus ac craſſa & materialis earundem caro, baſis locum tenet in communi illa & materiali theriaca.

Bezoardici mineralis proprietates & eiuſdem metaphorica deſcriptio.

Septimum magiſterium, quod addimus, & bezoardicum minerale, quod per ſe ſolum, magnũ eſt alexiterium, cui vix aliud æquiparari poteſt: per ſudores, quos in doſi quatuor tantùm granorum potenter euocat, omnis generis venena & peſtilentes corruptiones è corpore noſtro abigit & expellit. Cuius vtique compoſitio mirabilis, mirabilis item eius mixtio, & ſtupendi planè, imò diuini eiuſdem ſunt effectus.

Compoſitio fit per ſpumam venenoſam, quam euomunt duo dracones, ſimul coniuncti, agitati, & tandem calefacti manu Artiſtæ. Hæc ſpuma venenata ad temperiem adducitur, & bezoardica redditur ſola admixtione illius ignis balſamici naturæ: quæ mixtio non fit ſine magnarum turbarum, ebullitionum & ſeditionum excitatione:

tandem

tandem imbecilliori & fortiori ſuperato: belloque confecto, amica & ſalutaris inducitur pax, adeò vt venenum tantum, quodque vel ipſo viperino longè deterius & nocentius eſt, conuertatur in ſummam theriacam, in ſummum alexiterium, ſummúmque ac ſaluberrimum remedium bezoardicum: quod tantùm ſudores prouocando, effectus demonſtrat ſuſpiciendos in omnibus peſtilentibus & venenatis affectionibus, vt ſuprà.

Hic quidam Cenſor, auditis eiuſmodi locutionibus metaphoricis, more ſuo cynico, vix riſum tenebit: Sed Hartmannus, vir ille doctiſſimus & celeberrimus, cui hoc vltimum elegans ſanè & admirandum magiſterium acceptum fero, huius inſtituti noſtri rationem collaudabit & plurimi faciet, nec non cum illo alij viri grauiſſimi, veri Philoſophi, qui proprium & genuinum dictorum meorum ſenſum percipient. Quinimo, vt verè loquar, opus hoc licet prima fronte plurimùm difficultatis habere videatur, tamen opus tantùm eſt mulierum, hoc eſt, leui tantùm mulierculæ alicuius ope & opera perfici facillimè poterit.

Vt autem nihil quod ad reformationem, reſtaurationem, & decorationem theriacarum facere videtur omittamus, ſupereſt adhuc, antequam finem huic tractationi imponamus, vt ad antiquorum imitationem theriacam aliquam dlateſſaron, ſaléſque theriacales deſcribamus. Quod vtique fieri vix poteſt, niſi vtrorumque horum remediorum quādam inſtituamus reformationem, quandoquidem eorundem præpara-

tio alias adeò craſſa eſt, vt nihil ſuprà.

Theriaca diateſſaron antiquorũ. Theriaca diateſſaron antiquorum, ex quinque ingredientibus conficiebãtur, cuius compoſitionis formulam memoriæ cauſa paulò repetemus: quæ fit ex radicis gentianæ, baccarum lauri, myrrhæ, ariſtolochiæ rotundæ ana ℥ ij. cum mellis ℔ j. Totum verò præparationis artificium conſiſtit in eo, vt puluerentur omnia, & cum melle inuicem permiſceantur. Hanc quæſo compoſitionem vnuſquiſque paulò altiùs mecum expendat & iudicet, num ei tam ſplendidum & auguſtum theriacę nomen competat. Nos huiuſmodi diateſſaron idcirco relinquemus communi & imperitę plebeculę: aliamque eius loco deſcribendam aggrediemur, quę ſolos deceat magnates & principes, eamque à ſingulari ſua præſtantia diateſſaron regiam vocabimus.

5. Theriaca diateſſaron regia Quercetani.

Theriaca diateſſaron regia Quercet.

℞ *Tinctura auri*
Tinctura coralliorum
Tinctura omnium lapidum pretioſorum
Tinctura viperarum ana ℥ j.
Nepenthes noſtri maioris ℥ ij.

Enumeratum modò nepenthes adhuc manens in molli conſiſtentia imponatur in patina argentea, vt igne lento liqueſcat: huic ita ſoluto admiſce primùm tincturam auri: dein tincturam coralliorum: tum tincturam lapidum pretioſorum: & tandem tincturam viperarum, modicè agitando, & incorporando continuò materiam ad ignem lentiſſimum, donec in iuſtum conſiſtentiam redigatur, ex qua formare poſſis

Doſis. pilulam grani piperis magnitudine, aut paulò maiori,

maiori, cuius admirandi effectus ſe prodent in omni peſte, & venenis, aliiſque morbis deploratis: potiſſimum autem in proliciendis ſudoribus: præterea reparat ac reficit collapſas & proſtratas vires, & duplo robuſtius efficit balſamum noſtrum radicale, cui ſoli vis medicatrix morborum debetur. Vnde ſæpenumerò contingit, vt idem remedium tot tamque admirabiles effectus etiam per inſenſibilem tranſpirationem exercere conſpiciatur. *Proprietates.*

Hæ quatuor tincturæ, vna eadémque via ac methodo extrahuntur, cum vnico videlicet & ſolo ſulphure bezoardico ex re vegetabili elicito.

Aurum verò philoſophicè tantum calcinandum eſt: cui calci optimè ablutæ & eclipſin patienti, nigricantique, adde prædicti ſulphuris bezoardici tantum, vt ſupernatet tres vel quatuor digitos, idque in matracio Hermeticè ſigillato, ad ignem cinerum in Athanore: & ad minimum in octo dierum ſpacio tinctura tua apparebit omni rubino rubicundior & ſplendidior: quam poſtea ſeparabis, & in perfectam tincturam Solarem decoquens, vt artis eſt. *Calcinatio auri philoſophica.*

Tinctura coralliorum fit ex eorum magiſterio, parato vt ſuprà: ex hoc enim corallio antea in magiſterium exquiſitiſſimè redacto, vt docuimus, extrahes tincturam, cum eodem menſtruo aut ſulphure bezoardico: eodémque ignis gradu adhibito: in cæteris auri operationem ſequeris, & ita conficies veram tincturam coralliorum. *Tinctura coralliorum.*

Similis eſt proceſſus in fabricanda tinctura lapidum pretioſorum, cum eorundē videlicet ma- *Tinctura lapidum pretioſorum.*

giſterio, eo, vt paulò ſuprà, modo parato.

Tinctura à magiſterio viperarũ. Sic ad eundem modum ex magiſterio viperarum, de quo etiam antea dictum eſt, cum eodem ſulphure bezoardico vegetabili, vt ſupernatet 3. vel 4. digitos, tincturam inſtar rubini rubicundiſſimam elicies, idque eadem methodo, qua vſus es in auri præparatione.

Minima harum tincturarum, potentiſſimos & admirandos eliciet effectus contra omnia venena, peſtem, morbos contagioſos & deploratos. Ex mixtione enim illa peracta, & Nepenthes mei additione vis illatum in infinitum multiplicabitur. Nullum enim eſt cordiale corroborãs, & bezoardicum alexiterium, quod non ſub his comprehendatur, & ſimul includatur: ſi quidem Nepenthes meum in ſe continet eſſentias omnium ſimplicium verè bezoardicorum, omnium aromatum, lacrymarum, gummi & lapidum pretioſorum, itémque eſſentias ambræ & moſchi: eſſentias croci & camphoræ: eſſentias lunæ, extractum ſulphuris dulcis vitrioli, & (ne fortè vnum ex ingredientibus magnæ huius theriacæ vulgaris negligamus) ipſius etiam opij eſſentiæ non obliuiſcemur in hac Diateſſaron regalis compoſitione: remedium certè, verè regium, dignumque regibus, ac ſummis potentiſſimiſque principibus ob ſingularem eius efficaciam & admirabiles effectus, tum ad deploratiſſimorum morborum curationem, tum ad ſanitatis conſeruationem. Horum elegantiſſimorum effectuum, vel ex ſolo meo Nepenthe promanantium, teſtes erunt tres totius Franciæ facilè primi & celeberrimi medici, necnon doctus & expertus

quidam

quidam chirurgus regius, qui vnà interfuimus curationi matronæ cuiuſdam ampliſſimæ, nec infimo loco natæ, quæ graui quodam affectu hyſterico correpta, intolerabilibus continenter affligebatur doloribus conuulſiuis, qui neque Philonio, neque pilulis Cynogloſſæ, neque aliis remediis ſiue internis ſiue externis mitigari poterant. Tandem nobis confugiendum fuit ad Nepenthes noſtrum: ex cuius vſu continuo prædicta matrona per quinque ſéxve menſes, ſingulis noctibus ſemel & interdum bis nullum vnquam in capite ſtuporem perſentiebat, neque etiam ſpe ſua fruſtrabatur vnquam, in doloribus ſubitò ſedandis, & quiete corpori concilianda. Interdum quidem ipſi, fallendi cauſa, pilulam aliam vtcumque animi cauſa formatam, & magnitudine ac colore, veris Nepenthes pilulis reſpondentem exhibebamus: ſed ſequentem totam noctem inde lamentando & eiulando miſerè tranſigebat. Vnde altero die poſt, certa grauique obiurgatione, verbiſque ſatis aſperis ac duris nos excipiebat, ſéque immeritò à nobis deluſam, & noſtra culpa & permiſſione, per totam noctem tantis doloribus & cruciatibus exagitatam conquerebatur. Quæ omnia à nobis in eum finem dicuntur, vt oculis omnium obiiciamus tam præclaros & infallibiles Nepenthes noſtri effectus, quod vnius tantum piperis grani magnitudine exhibetur, contra omnes dolores à quacunque cauſa ortos. Non minori etiam pollet facultate idem Nepenthes in ſubitò cohibendis omnis generis defluxionibus.

Singulares effectus Nepenthes Quercet.

Salium theriacalium reformatio.

Tranſeamus nunc ad ſales theriacales, quorum mendoſam præparationem plus ſatis ſuprà excuſſimus, ita vt non opus ſit plura de ea dicere. Nam quilibet adhuc recenti tenebit memoria, immenſam illam ſalis quantitatem, quadraginta videlicet librarum, quatuor tantùm vipeiis additum, nec non reliqua ingredientia, tam antè quàm poſt calcinationem adiecta, omniáque tam craſsè parata, vt mirum ſit, tot admirandas & ſingulares virtutes ab antiquis hiſce ſalibus adeò ruſticè confectis adſcriptas fuiſſe.

Horum igitur reformatio & recta præparandi ratio eſt, vt ſequitur

℞. *Rad. Angelicæ*
Gentianæ
Imperatoriæ
Zedoariæ
Tormentillæ rec. ana ℥ ij.
Herb. Diptamni
Scordij
Scorzioneræ
Scabioſæ
Rutæ
Meliſſæ recent. ana p. ij.
Gran. iuniperi recent. ℥ iiij.
Sem. Rutæ
Cardui benedicti
Coriandri
Fœniculi dulcis ana ℥ j. ß.
Flor. Centaurij minoris
Hyperici ana p. ij.
Cardamomi

Piperis

Piperis longi
& Albianæ ℥ j.
Contuſis & ſimul mixtis omnibus, adde
Succ. Limonum ℔. j.
Scordij
Vlmariæ ana ℔ j. ß.
Vini Canariæ ℥ viij.
Macerētur omnia per 24. horas in magno Alembico cupreo, cum ſuo refrigerio, quo deſtillari ſolent olea: deinde deſtilletur aqua ſiue totus liquor ad ſiccitatem vſque: caue tamen ne ex nimia ignis violētia materia aduratur. Quod periculum facilè præcauetur deſtillatione in Balneo vaporoſo facta: nam, ſicut & alibi diximus, ea tutiſſima eſt & optima deſtillandi ratio. Liquor inde deſtillatus accuratè ſeruetur ſeorſim: fæces ſiccę redigantur in puluerem, & ſeorſim etiam ad vſum ſeruentur, vt infrà dicemus.

Interim dum hæc deſtillatio fit, accipe ſalis marini, puri & pellucidi ℔ iiij. ad ſummum: Si fortè impurus ſit, aqua lauandus & repurgandus eſt, dein ad ignem probè exſiccandus: cui poſteà pulueriżato adiice
Coralliorum rubr. pulueriſatorum ℥ iiij.
Perlarum tantundem

Omnia cum ſale permixta iniiciantur in crucibulum capax (quod eſt artis vocabulum) vrgendo ignem fuſionis, ita vt prędictus ſal ignis violētia fundatur, qui inſtar metalli fluet: Vbi hic obiter monebimus, non prorſus veritati conſentaneū videri Axioma iſtud Ariſtotelis, quod quicquid coagulatur in calido, diſſoluatur in frigido

& humido, cùm contrà ſal, qui ſolis calore coagulatur, igne violento diſſoluatur, fundatúrque inſtar metalli, vel ipſa experientia teſte.

Sed redeamus ad ſalium noſtrorum theriacalium præparationem. His quatuor libris ſalis fuſi, ſimul cum corallis & gemmis, in dicta proportione calcinatis & pulueriſatis, adiice libras duas fœcum ſiccarum ſimplicium bezoardicorũ & aromatum, ex quibus extraxiſti aquam, vt ſuprà, reſeruatam: ex media parte horum omnium inuicem mixtorum fac ſtratum in olla terrea apta, in qua appoſitè collocabis carnes quatuor viperarum, in fruſta inciſarum: his ſuperinijce reſiduam omnium materialium partem: manu omnia bene premendo, & claudendo dictam ollam cum ſuo operculo, tamque exquiſitè lutando, vt nihil tranſpirare poſſit. Dicta olla ponatur ad ignem calcinationis ſiue reuerberij per 24. horas, donec materia reducatur in cinerem album: quo iam vti poteris multò cum maiori emolumento, quam cineribus ſiue ſalibus iſtis theriacalibus vulgari modo paratis.

Sed huic operi hucuſque elaborato, nondum acquieſcendum erit, adhuc enim materiale nimis eſt, craſſum & imperfectum. Vlteriùs igitur pergendum, totúſque ille cinis in manicam Hippocratis iniiciendus, & cum aqua ſimplicium deſtillata, &, vt ſuprà reſeruata, & ad ignem rurſus calefacta, inde eliciendus eſt ſal ſecundùm artem: reiteratis toties diſſolutionibus, filtrationibus, & coagulationibus, donec ſalem elicias exactiſſimè repurgatum & verè theriacalem: qui imprægnatus erit virtutibus ſalium viperarum,

rum,& rerum bezoardicarum & aromaticarum, vt & ſalium gemmarum & coralliorum, quorum copiam etiam augebit additio librarum quatuor ſalis marini, qui iam per ſe ſpiritu ſuo balſamico contra morſus tum ſerpentum, tum aliarum beſtiarum venenatarum conditas ſalitaſque omnes carnes aptiſſimas reddit.

Ταρίχιον, id eſt, ſalſamentorum caro (inquit Ægineta l.7. de re med. c.3. initio literæ τ) acrem & ſiccantem vim habet. A præſtere itaque & vipera morſis datur, vt quamplurimum edant, & vinum bibant copioſè & reuomant: conuenit etiam ad acrium eſum: vtiliter quoque in canis morſu imponitur, itémque in aliorum reptilium morſibus. Fieri igitur non poteſt, quin enumerati ſales Theriacales noſtræ deſcriptionis ſint magnæ efficaciæ & virtutis, longéque alterius conditionis quàm communes iſti, idque ob varias cauſas, quas vnuſquiſque ipſemet ſecum paulò diligentius ruminabit & expendet. Loco trium cochleariorum, quę pro doſi de vulgaribus dantur, nos de noſtris exhibemus tantùm 10. vel 12. grana, ſiue ſcrupulum vnum ad ſummum, & mirabiles exerunt effectus.

Vt centuplo adhuc efficaciores reddantur, verus philoſophus loco ſalis communis, accipiet ſalem ſulphureum & balſamicum naturæ, cum quo fundet & calcinabit philoſophicè, non tantùm corallia & gemmas, ſed etiam fragmenta hyacinthorum, rubinorum, ſmaragdorum, & aliorum lapidum pretioſorum, in quanta copia libuerit: quæ virtutes ſuas ſpirituales, quæ potentiſſimæ & efficaciſſimæ ſunt, impertient di-

ctis ſalibus, ope ſulphuris naturæ, quod eſt illorum proprium & verum diſſoluens.

Et ſic tandem fluctibus omnibus in hoc magno Theriacarum mari ſuperatis, tempus nunc eſt, vt ad tranquillum portum nos conferamus: & deinceps nauiculæ noſtræ curſum conuertamus ad remedia ſiue antidota opiatica, quæ limæ & reformatione noſtra ſummopere indigere dignoſcentur.

De antidotis Narcoticis, quæ & Opiata appellantur.

CAP. XXIIII.

EXPOSVIMVS ſuprà, quanta ſit opij dignitas atque præſtantia, & quàm multę ac præclarę reperiantur antidoti, quę magnificis & ſuperbis nominibus, ob egregios & mirandos effectus, quos in grauibus & deploratis morbis propulſandis exerunt inſignitæ ſint, quæque opium quamuis nulla arte præparatum, pro baſi tamen & fundamento primario recipiant.

Opium itaque, cùm in tot remediorum compoſitionibus fulcri vicem obeat: plurimum vtique in eo ſitũ eſſe videtur, vt probè & exactè cognoſcatur, quid ſit, antequam in vſum recipiatur.

Ex papauere nigro elicitur duplex liquor concretus, alter ex eiuſdem papaueris capitibus, herbis, foliis & caulibus contuſis, præloque ſubiectis fortiter exprimitur, idque circa finem menſis Maij aut Junij, hocque extractum liquorem in trochiſcos redigunt, & nominant Meconium iuxta Actuar. meth. med. c. 6. de Antidotis. Quod

Meconiũ quid.

extracti

extracti genus vnum eſt de extractis antiquorum: vbi in noſtris hodie conficiendis longè exquiſitius & ingenioſius adhibetur artificium, ad tollendam omnem impuritatem, & purum ab impuro ſeparandum.]

Alter liquor, propriè opiũ dictus, eſt ſola lacryma, quæ effluens ex capitibus tantùm papaueris inciſis, menſe quoque Maio aut Iunio colligitur. *Opiũ eſt lacryma papauerũ.*

Veri opij ſigna & indicia ſunt ſecundum Oribaſium ferè hæc: Probatiſſimus autem liquor eſt denſus, ponderoſus, odore ſoporiferus, guſtu amarus, qui facilè aqua diluitur, læuis, albus, non aſper, non grumoſus, quique inter colandum non coeat veluti cera, & in Sole diffundi ur, & ad lucernam non atra tamen flamma ardet: quique vbi reſtinctus ſit, odoris vim conſeruat. Sed (addit Oribaſius præcitato loco) hunc adulterant miſcendo glaucium, aut gummi, aut agreſtis lactucæ ſuccum. *Orib. lib. 11. med. collect. à litera M. incipientium.*

Idem Oribaſius in ſequentibus quoque oſtendit modum colligendi liquorem papaueris ad conficiendum opium: quem locum de induſtria huc transferre placet. Nos enim iuxta eandem normam & rationem docebimus ex noſtro quoque papauere opium educere, quod ſua præſtantia ac viribus veterum opio longè latéque anteferendum erit. Sed ornamentum hoc acceſſorium ſoli veræ Chymiæ debetur. [Aliqui igitur (addit Oribaſius) capita & folia contundunt & prælo exprimunt: tum in mortario terunt, & in paſtillos redigunt: idque Meconium nominatur, poteſtate multò ignauius, quàm liquor ſit. In liquore autem colligendo oportet, cùm

ros exaruerit, cultello aſteriſco circundante, ne ad interiora deſcendat, ex obliquo in rectum ſummam capitum ſuperficiem incidere, & lacrymam exeuntem in conchulam digito detergere, & non ita multò pòſt, redire, ſiquidem concreta inuenietur, &c.] Hæc igitur eſt ratio & methodus verum opium more veterum concinnandi.

Signa veri opij. Præter cætera veri opij ſigna ab Oribaſio vt ſuprà declarata (inter quæ & albedo non vltimum eſt) hoc vnicum imprimis conſiderandum venit, quod facilè inflammari poſſit, tanquam lacryma ſulphurea ex papaueris capitibus ſeminum plenis extillata, & tota oleaginoſa, quæ lampadi aut igni admota flammæ concipiendę cauſam præbet, non ſecus ac res quælibet pinguis, ſulphurea & oleaginoſa.

In Meconio autem ſiue opio vulgari idem animaduerti difficillimum erit: ſiquidem in eius præparatione partes ſulphureę ab aquis ſiue mercurialibus obtunduntur, ſimúlque tam herbæ ſiue folia quàm capita recipiuntur, ex quibus omnibus contuſis exprimitur ſuccus (in opium nigrum poſtea, ſiue mauis Meconium quod hodie in officinis habemus) concretus: quod tamen vulgare opium quodammodo flammam etiam concipere poſſe percipies, ſi lampadi admoueris. Hoc autem, mea quidem ſententia, tam theriacarum, quàm laudanorum compoſitioni æquè, vel etiam rectiùs deſtinari poſſe exiſtimo, quàm verum opium ex ſola lacryma ſuo tempore in ea, qua fieri poteſt quantitate collecta, factum. Nam cùm id adeò ſulphureum ſit, vt ſicut

videre

videre eſt ex eius deſcriptionis hiſtoria, flammam facillimè concipiat & ardeat, & odorem ſuum narcoticum, poſt ignis examen, adhuc integrum retineat, fieri non poteſt niſi interueniente alia præparatione, quin cerebro mirum in modum infenſum ſit, idq; hoſtiliter lædat, & perniciosa & lethifera inducat ſymptomata, qualia ipſi tribuit Scribonius lib. de compoſ. medic. c. 48. Facit autem (de opio loquens) grauedinem, gelationem, & liuorem artuum frigidoſque ſudores manare, præterea ſpirationem impedit, mentem ſoporat, ſenſúſq; alienat, &c. Quod ſi ignis ab eo nequeat ſeparare fœtidum iſtud & narcoticum ſulphur: multò minùs id præſtabit, vel calor quidam lentus cinerum, vel coctio quædam ac digeſtio B. M. Nihilominus tamen, vt mox patefiet, nos hoc imprimis tentabimus, vt in præparatione opij noſtri ordinarij, ſulphur iſtud narcoticum flammam concipiens, odore fœtens & abominabile penitus arte ſecernamus: Et ſic ipſum opium quod tam ab antiquis, quàm recentioribus, pro ſummo & nocentiſſimo veneno æſtimatur, in doſi etiam paucorum tantùm granorum exhibitum, facillimo artificio transformabimus in vtiliſſimum & ſaluberrimum remedium.

Opium à ſulphure ſuo inflãmabile eſt.

Opij non præparati incommoda.

Vt ea, quæ diximus, confirmemus, ſcire primũ cõuenit, veteres ſolùm hoc papauer, quod vtcũque in incultis & ſylueſtribus cãporum locis natum & repertum fuerit, in vſum recepiſſe, ex quo ſuum opium pararunt: quod vel hoc talrem nomine crudius, indigeſtius, & per conſequens inde pernicioſius iudicandum eſt, quàm id, quod nos temporis progreſſu edocti, è papauere satiuo &

tranſplantato educimus: Hortos enim noſtros hodie videmus infinito papaueris genere conſitos, cuius flores colorum varietate & elegantia pulchrè depicti, & nobiſcum quaſi ridentes, animum mirificè oblectant, quod ſoli tranſplantationi acceptum ferendum eſt, cuius laus ſatis extolli nequit: tanta eſt illius energia & proprietas in rebus amaris edulcandis, & noxiis corrigẽdis, ſicut & id paucis ſuprà delibauimus, adductis quibuſdam exẽplis, cynaræ nempe, cichoreæ & hellebori. Huius nimirum tranſplantationis & coctionis, Solis ardore & æſtu proritatæ, beneficio, in Natolia & Aſia minori (vbi Turci papauer in magna copia & ſingulari diligentia plantant, trãſplantant & excolunt) ex ſucco eius extracto præparatur ab incolis opiũ, quod vernacula ſua lingua appellant Maſlac, quo plerumq; vtuntur ad piſi magnitudinem, non pro ſomnolentia, ſed animoſitate comparanda: idem quoq; aucta doſi accipiunt in ipſo certaminis procinctu: vnde veluti inſani & furibundi, diſturbato nimirum cerebro in obuia quæque pericula feruntur, neque ipſam etiam mortem expaueſcunt.

Quanta transplãtationis & culturæ vtilitas.

Maſlac Turcorũ opium.

Vnde conſtat, opium hodierno ſeculo in terram meliorem, diligenti & accurata cultura trãſplantatum, & educatum, minùs venenoſum eſſe, quàm illud antiquorũ. Nobis autem idem tranſplãtationis auxilium conceſſum eſſe æquè ac Aſiaticis iſtis populis, minimè dubitandum. Ac licet radiorum Solarium tanta apud nos vis & impreſſio non ſit: præſtò tamen nobis ſunt coctiones & digeſtiones, vario ignis regimine excitatæ: habemus quinetiam ignem lampadis, fimi, B.M. vapo-

vaporoſi,&c. Sic ars imitando naturam, eandem ſuperat, longéque vtiliori & exquiſitiori coctione materiale à formali, terreſtre à cœleſti, purum ab impuro ſeparat, quod ignis naturalis per ſe, ſine artis adminiculo vix ac ne vix quidem efficere poſſet; ſicut omnibus plus ſatis compertum cognitúmque eſt, nóſque paulò poſt clariùs oſtenſuri ſumus, vbi ex papauere noſtro domeſtico & tranſplãtato, opium quoddam parabimus, quod proprietatibus & effectibus ſuis vulgari iſto quantumuis longiſſimè aduecto reſpondeat. Quod tanquam ſcitu dignum monere voluimus, priuſquam accederemus ad tractationem remediorum, ſiue antidotorum narcoticorum. Horum autem omnium cùm præcipuum ſit fundamentum ipſum opium, ſuper eo firmum, ac conſtans extruere ædificium vix licebit, niſi priùs, quid ſit, probè cognouerimus.

Inter cætera igitur remedia narcotica, in maiori ęſtimatione & frequentiori vſu, ad ſedandos dolores & cohibendas hæmorrhagias ac defluxiones, ſunt

Diacodion
Pilulæ cynogloſſæ
Requies Nicolai
Philonium

Huius vltimi quatuor ſunt genera ſiue deſcriptiones, veluti

Philonium Tharſenſe Galeni
Philonium Romanum Nicolai
Philonium Perſicum
Philonium Meſuæi.

Inter hæc enumerata remedia minus noxium eſtDiacodion,& benignius tutiuſque exhibetur. Componitur autem ex capitibus papaueris albi mediocris magnitudinis, quæ neque immatura, neque matura nimis ſunt, neque nimis humida, aut ſicca.

Quidam pro doſi accipiunt viginti eiuſmodi capita, quæ macerant per 24. horas in duabus vel tribus libris aquæ, & poſteà coquunt donec contabuerint: expreſſis & colatis omnibus,cum ſufficienti quantitate ſacchari, mellis vel ſapæ, aut vini dulcis,fit electuarium ſolidum ſiue molle.Galenus hoc modo parat Diacodion ſuum ſimplex.

Actuarius componit Diacodion ſuum ſolidæ conſiſtentię,coquendo capita papaueris vt ſuprà ſed iis adiicit

Roſarum rubrarum ℥ ij.
Croci orientalis
Acaciæ
Liquiritiæ ana ℥ j.
Boli armeni ℥ ß.
Cinnamomi electi
Rad. conſolid. maioris
Hypociſtidis
Balauſtiorum ana ℥ j.
Myrti
Dauci ana ℥ j.
Coralli vtriuſque
Sumac
Sanguinis draconis
Flor. Altheæ ana ℥ ij.
Sem. Portulacæ ℥ ß.

Ex hi

Ex his omnibus redactis in puluerem, conficit electuarium ſolidum, ad ℥ j. pulueris accipiendo ℔ j. ſacchari diſſoluti, & ad perfectionem decocti, idque cum decoctione prædicta papaueris.

Montagnana præparat Diacodion, accipiendo

Capitum papaueris N. xx.
Siliquarum dulcium è granis ſuis ſpoliat. ℥ iij.
Rad. Althea
Liquiritia ana ℥ ß.

Omnia coquit in decem vel duodecim libris aquæ fontanæ vel pluuiæ vſque ad duas tertias. Expreſſioni & colaturæ addit

Sacchari roſati
Et penidiorum ana ℔ j.

Coquendo omnia in conſiſtentiam mollem.

Huiuſmodi Diacodion propriè confert ad cohibendas defluxiones ácres, ſeroſas, tenues, & bilioſas, à cerebro in pectus irruentes: conducit quoque ad omnem tuſſim, ſomnum & quietem interrumpentem. Hoc ipſum Montagnanæ diacodion, primas tenet inter arteriacas compoſitiones, éſtque remedium inter vulgaria eius generis præſtantiſſimum.

Diacodion Actuarij, ex pluribus adſtringentibus compoſitum præcipuè prodeſt cæliacis, dyſentericis, & omnibus ventris fluoribus immoderatis, hæmorrhagiis, & ſpuitioni ſiue vomitioni ſanguinis.

Pilulæ cynogloſſæ à Nicolao Præpoſito deſcriptæ, in frequenti admodum vſu quoq; ſunt: vnũ quoque ſunt ex remediis opiaticis, quæ ſecuriùs præbentur ad ſuadendũ ſomnum, & mitigandos *Pilula cynogloſſa.*

maximos quoſque dolores, à quacunque cauſa geni os: Conferunt etiam ad ſiſtendas tenues deſtillationes: illarum deſcriptio eſt talis:

℞ *Rad. cynogloſſæ aridæ*
Sem. Hyoſciami albi
Opij. ana ℥ ß.
Myrrhæ ʒ vj.
Thuris ʒ v.
Garyophyllorum
Cinnamomi
Styracis calamitæ ana ʒ ij.

cum aqua roſarum formetur maſſa.

Requies Nicolai. Requies Nicolai, quod nomen habet à ſingulari ſua vi & proprietate, qua quietem & tranquillitatem inducit iis qui infeſtantur quodam dolore, inquietudine aut ardore febrili, vnum quoq; eſt ex moderatioribus narcoticis, & quod inter reliqua tutiùs offerri poteſt: Eius compoſitio hæc eſt:

℞ *Roſarum rubrarum*
Violarum ana ʒ ij.
Opij
Sem. hyoſciami
Papaueris albi
Scariolæ
Lactucæ
Portulacæ
Pſyllij
Corticis rad. Mandragoræ
Nucis moſchatæ
Cinnamomi
Zingiberis
Sacchari candi ʒ j.

Santali

Santali albi, rubri
Spodij
Tragacanthæ ana ℈ ij.
Sacchar. in aquar roſ. diſſoluti ad triplum omnium.

Philonium eſt omnium validiſſimum narcoticum, maiorem enim præ cæteris opij partem recipit: Ob quam cauſam, ad corrigendam ſcilicet nimiam eius frigiditatem, ei adduntur ſummè calefacientia, nempe pyrethrum, piper album, neque ibidem omittuntur ea quæ vehementer vrunt, & incendium extremum excitant, & in venenorum claſſe numerantur, velut euphorbium, &c. *Philonium.*

Deſcriptio philonij Tharſenſis Gal. eſt, vt ſequitur.

℞ *Croci*
Pyrethri
Euphorbij
Nardi Indicæ ana ℥ j.
Piperis albi
Sem. hyoſciami ana ℥ xx.
Opij ℥ x.
Mellis q. ſuff.

Cum hac conuenit ferè deſcriptio Meſuæi; Eadem quoque eſt vtrobique opij doſis: hoc tantùm intereſt, quòd in alterutra loco euphorbij caſtoreum ſubſtituatur.

Deſcriptiones à Myrepſo traditæ Philonij Romani, & Philonij Perſici, differunt à præcedentibus duabus, tũ in opij doſi, tum in cæteris ingre- *Philoniũ Romanũ & Philoniũ Perſicum.*

dientibus. Interim tamen euphorbium, pyrethrũ. piper album, & alia calidiſſima ſimplicia, correctionis cauſa, omiſſa non ſunt, quę tamen tam exceſſiuè calida ſunt, vt vix ori ad mota (ſicut illorũ vſus frequens eſſe ſolet in colicis paſſionibus & aliis extremis cruciatibus) faucium & vicinarum partium calamitoſum excitent incendium. Has autem hactenus enumeratorũ remediorum narcoticorum deſcriptiones, de induſtria in hunc librum introducere placuit: vt ex illorum collatione cum noſtris, quæ laudana appellant, facta, cuilibet de vtrorumque diſcrimine in præparatione & præſtantia liquidò conſtet.

Laudana vnde dicta. Laudani nomine inſigniuntur remedia noſtra anodyna opiatica: quaſi dicas laudatum remedium. Theodorus Zuinguerus, vir ſummus, & inſignis medicus, primus eadem appellari cenſuit *Nepenthes.* Nepenthes nomine: quod remedium Helenæ fuiſſe dicitur, quo omnes è corde languores & ęgritudines ſuſtulit, & hilaritatem lætitiamque induxit: vt legitur apud Homerum. Quod vtiq; nomen, ob ſummos & admirabiles effectus, quos exerit laudanum, ei aptiſſimè & ſummo iure cõpetit. Supereſt, vt eius aliquot formulas atque deſcriptiones in medium proferamus, ſimúlque oſtendamus, quanto errore veteres opium, citra omne præparationis artificium, additis inſuper correctionis loco aliis ingredientibus adeò calefacientibus, narcoticis ſuis adhibuerint.

Jam alibi in ſcriptis noſtris ampliter de proprietatibus opij diſſeruimus, & perſpicuè demõſtrauimus, qualitatem eius narcoticam & ſoporiferam, dependere potiùs à ſulphure quodam inflamma-

ſlammabili fœtente & indigeſto, quo plurimùm abundat, quàm à cauſa quadam frigida. Nam & fumus ſulphureus tam carbonum, & vapor ſulphureus tam vini, quàm croci multò citiùs hominem in ſomnum præcipitabunt profundum & lethæum, quàm aqua niuis aut glaciei montium, quantumuis in ſummo exceſſu frigidiſſima. Hæc enim frigiditas caret ſpiritibus vaporoſis & ſulphureis, qui cerebri ventriculos opplentes, eiuſmodi ſoporiferas inducunt affectiones: quíque æquè in vino, carbonibus, & croco reperiuntur, ac in ipſo opio, licet non tam noxij ac lethales. Odor prętereà opij fœtidus, certiſſimus index eſt eius, qui in eo ineſt copioſi ſulphuris & olei. Sic ex cæteris ſignis, quibus veteres verum opium diſcernebant, hoc quoque vnum erat quod flammã conciperet. Sed cùm de his omnibus copioſè alibi diſputatum ſit, ſatis nobis eſt, hæc paucula tantùm obiter attigiſſe; vt proprietate enumerati opij probè cognita, eò magis id rectius corrigere, & de noxio innoxium reddere queamus, ſicuti paulò pòſt videre licebit. *Opij proprietas vnde.*

Sulphur itaque narcoticum iſtud & ſtupefactiuum, eo quo ſequitur modo inde ſeparandum eſt.

Vera præparatio opij.

Primum accipe opij ℥ iij. vel iiij. aut quantum voles, habita ratione quantitatis laudani conficiendi. Hoc opium cultro quodã in exigua incidatur fruſtula, quæ appoſitè in patina aut orbe quadrave quadã collocantur, ne ſe inuicem attingant, vt meliùs in ea operari queat calor moderatus, cuius ope & virtute ſenſim exhalabit enar-

ratum ſulphur vaporoſum, fœtidum & narcoticum: fiat autem hæc operatio ſub camino quodam, vbi cauendum, ne fumus fortè naribus exceptus damnum inferat: hicque ignis eouſque continuabitur, donec opium & omnem ferè amittat odorem, & omnino ſiccum reddatur inſtar aloës, & facilè in puluerem redigi poſſit. Hęc eſt prima ratio & methodus veræ præparationis opij, quod vix tunc temporis concipiet flammam.

Puluerizatum iniiciatur in matracium vitreum capax, & inde extrahatur eſſentia ſiue extractum, & loco aquæ vitæ, qua aliàs plerique vtuntur ad hanc extractionem, accipiatur acetum fortiſſimum album, vel ſuccus limonum: hi enim liquores vitriolati ſola veriſſima opij correctiua exiſtunt.

Modus huius extracti ſiue eſſentiæ educendæ, idem eſt ac cæterorum, hoc eſt, oportet opio pulueriſato alterutrum ex his liquoribus affundere, vt tres quatuórve digitos ſupereemineat: & omnia digerere B.M. mediocriter calido, donec liquor tinctus ſit, & clarus rubicundúſq; inſtar granati appareat. Separa id quod clarum eſt, per inclinationem, & rurſus affunde nouum liquorem acidulum, iterúmque omnium fiat digeſtio, donec tinctus ſit liquor, non tamen tam intẽsè, vt priùs: hæc ita continuabis, donec aqua non ampliùs tingatur, niſi colore ad flauedinẽ tendente: quàm nõ miſceas cum cætero liquore, quia inutilis planè eſt. Tincturam rubicundã & claram in Alembicum indas, & per Baln. vaporoſum liquorem ſepara, & remanebit in fundo opij eſſentia.

Fæces

Fæces quæ poſt tincturam extractam remanent ſeruentur. Vſus enim illarum erit, vel ad cataplaſmata, anodyna, & dolorificis affectibus, qualis eſt podagra, apta, paranda: vel ad aquas hypnoticas, & ſimilia alia remedia inde concinnanda.

Ex quatuor vnciis opij, veri extracti ſiue eſſentiæ vnciæ duæ, aut circiter remanebunt, quod extractum præcipuum laudani tui fundamentum erit: cuius compoſitio ſe habet, vt ſequitur.

Laudanum præſtantiſſimum, & præ cunctis cæteris opiaticis (puta quæ opium excipiunt) paratu facillimum.

℞ Eſſentiæ opij, à ſuo diſſoluente per B. vaporoſum vt ſuprà ſeparatæ ℥ ij.

Eſſentiæ croci, cum aqua limonum extractæ ℥ j.

Hæ duæ eſſentiæ confundantur inuicem in paruo quodam vaſculo argenteo: his adde

Gemmarum
Magiſt. Hyacinthorum
Et corallorum ana ℥ j. ß.
Terræ ſigillatæ veræ ℥ j.
Pulueris bezoardici veri
Vnicornu
Ambræ griſeæ ana ℈ ij.

Hi pulueres ſufficiunt ad bonam cõſiſtentiam laudano inducendam: miſcendo & agitando omnia cõtinuò ad ignem lentum, donec ex materia frigefacta pilulæ formari poſſint: ſufficit exhibere de hoc laudano, magnitudine piperis grani:

Et inſignes ac ſuſpiciendos percipies huius ano-dyni effectus, quod te ſpe tua nunquam fruſtrabit: Nam cõfert citra moleſtiam & cerebri vllam perturbationem, aduerſus omnis generis dolores à quacunque cauſa ſubortos: contra omnes hæmorrhagias ſiue fluxus ſanguinis in quacunque corporis parte fuerint: contrà omnes defluxiones & fluores ventris, dyſentericos, hepaticos, lientericos & ſimiles: & ad inducendam gratam tranquillitatem in febribus ardentiſſimis, in quibus ipſius rationis ſenſus læditur, & in phreneſim æger plerumque delabitur.

Proprietates laudani opiatici.

Non ignoro, quoſdam ex viris doctiſſimis, opij eſſentiam elicere cum ſpiritu vini, in quo priùs macerant puluerem Diambræ: & compoſitioni inſuper adiiciunt extracta aromatica, & bezoardica, vt & olea aniſi, fœniculi, & ſimilium. Sed, vt verum fatear, ego hic exhibui laudani opiatici deſcriptionem, qua nulla eſſe poſſit inter opiaticas compendioſior, nulla facilior, aut præſtãtior. Nec, vt obiter & hoc addam, vera opij correctiua in pyrethro, piperibus, euphorbio, & igneis aut ſummè calidis illis rebus indaganda ſunt, ſed in aceto potius, tam montano quàm vulgari, in ſucco acidulo limonum & ſimilibus, quæ vim & proprietatem vitriolatam participant. Philoſophus, qui mentem meam percipiet, poterit etiam ſine opio plura alia laudana multò efficaciora & præſtantiora componere.

Vera opij correctiua qua.

Alius modus laudani, noſtræ deſcriptionis.

℞ Menſe Martio vel Septembri, quando radices ſunt in vigore, copiam rad. hyoſciami, in Veris princi-

principio, ſimul cum germinibus ſuis, tenellis adhuc, & vix è terra protuberantibus, accipiendæ ſunt: Omnibus ritè contuſis, ſuccus prælo perquã exquiſitiſſimè exprimatur, ita vt ad minimum libram vnam & dimidiam, vel duas libras ſucci habeas, qui depuretur in Baln. Mar. medioctiter calido: ſeparando inde fæces, vt iam ſuprà docuimus modum depurandi omnes ſuccos tam radicum, quàm herbarum & florum. *Nota*: ſuccus hic, qui antea colore albus exiſtebat, per digeſtionem hanc vertitur in ſummam rubedinem, inſtar vini rubicũdiſſimi: Et hæc eſt eius perfecta depuratio, quam accuratè ſeorſim ſerues. Dum interim præparas extractum hyoſciami iuxta modum præſcriptum, circa idem tempus, ſi voles, præparabis opium vulgare, illud nempe in exigua incides fruſtula, quæ ad ignem lentum collocabis, vt vi caloris ſulphur eius narcoticum exhalet, & pulueriſari facilè queat, vt ſuprà docuimus.

Primus modus mixtionis duorum inter ſe narcoticorum.

℞ Itaque commemorati ſucci hyoſciami depurati & perfectè rubicundi, vt ſuprà ℥ x.
Opij præparati, & in puluerem redacti, vt ſuprà ℥ v. vel ℥ vj.

Omnibus ſimul cõiunctis, & in patinã paruam terream vitreatam inditis, videbis horum duorum narcoticorum tam firmam & indiſſolubilem fieri copulationem, vt in vnum corpus & conſiſtentiam vnam duriuſculam coiuiſſe videantur.

Appetitus Naturæ in opio, non excedit attrahẽdi menſuram.

Quibus omnibus Soli aut lento calori cinerum per 3. aut 4. dies expoſitis, opium attrahet tantum ſucci hyoſciami, quantum ſufficiet: quod reſiduum erit, ſeorſim ſeparabitur per inclinationem vt vocant, vel exhalabitur: quicquid coagulatum fuerit, fruſtulatim in matracium vitreum capax iniiciendum eſt: ſuperaffundẽdo ſuccum limonum perfectè depuratum, vt quatuor vel quinque digitos ſupernatet: i que tingetur in Bal. M. in rubini colorem quem ſeparabis per inclinationem, quàm potes ſtudioſiſſime, ne quid craſſi aut impuri ſimul immiſceatur: affundendo iterum nouum ſuccum limonum, & digerendo in Baln. Mar. donec denuò tingatur colore rubini: & ita progredieris donec aduertas ſuccum non ampliùs colorari rubini colore, ſed ſubpallidum manere, qui tum inutilis erit ad hanc operationem. Omnis tuus liquor in rubini colorem tinctus reponatur in digeſtione Baln. Mar. vt denuò digeratur, omniſque ſubſtantia craſſa fundum petens inde ſecernatur. Et ita ſummam & perfectam depurationem ei conciliabis, veramque eſſentiam opij & hyoſciami coniunctim præparabis, veramque eſſentiam opij & hyoſciami coniunctim præparabis, quam curioſè adſeruabis: huius eſſentiæ habebis circiter ℥.vj.

Interim dum circa hanc depurandi operationem verſatis, extractum hoc, ſiue eſſentiam, vt ſequitur, parabis.

Præparatio extracti bezoardici.

℞ *Rad. Angelicæ*
Zedoariæ
Galangæ

Tormen-

Tormentillæ
Corticum citrij
Ligni aloes
Santali rubri & citrini ana ℥ j.
Granorum alkermes
Diptamni
Cinnamomi
Spicæ nardi
Garyophyllorum
Nucis moſchatæ
Macis
Cardamomi
Been albi & rubei ana ℥ ß.
Camphoræ ℥ j.

Omnibus conquaſſatis in matracio vitreo cum aqua vitæ Juniperi fiat extractûm iuxta modum, quem cap. de extractis docemus.

ITEM.

℞ *Myrrhæ*
Mumiæ ana ℥ ß. *Extractũ myrrhæ & mumiæ.*

Diſſolue in patina ad ignem cum hydromelite vinoſo, aut cum quodam alio vino: & quoniam ipſa ſunt viſcoſa, calentia adhuc per linteum traiicienda, & cum ſupradicto extracto bezoardico coniungenda ſunt.

Item ℞ Croci ℥ iij. ex quo extrahe eſſentiam cum aqua deſtillata ex ſucco limoniorũ, vel cum aqua pomorum redolétium, (quam priùs acidulam reddideris cum ſpiritu vitrioli, vel liquore ſulphuris) omnia colabis iterum atq; iterum per chartam leucophæam: Et ex his tribus croci vnciis reſtabit ℥ j. eſſentiæ, quam ipſam quoque *Croci eſſentia.*

miſcebis cum extracto illo bezoardico.

Ambra præparatio. Item ℞ Ambræ flauæ ſelectiſſimæ ℥ ß. hanc impone patinæ argenteæ, affundendo ſpiritum vini optimum, & prædicto ambræ puluere ritè miſcendo: Poſtea charta accenſa admoue ignem, agitando ſemper omnia cum ſpatula: Spiritu vini conſumpto alium nouum affunde, admoto igne vt priùs, idque continuando quater. Tandem omnem humiditatem igne ſepara, & enarratam ambram ſiue ſuccinum contere in puluerem ſiccum bene præparatum, quem ſeruabis ad vſum, vt mox dicetur.

Sales coralliorũ & gemmarum. Item extrahe ſalem coralliorum, & gemmarum cum ſucco limonum ſiue berberorum optimè depurato, vt docebimus cap. de extr.

Et hæ ſunt omnes illæ præparationes, quas ad hoc inſtitutum in promptu habere conuenit.

Proceſſus ſecundæ ac vniuerſalis mixtionis eſt, vt ſequitur.

Extractum totum bezoardicum, vnà cum extractis myrrhæ, mumiæ, coniungatur & miſceatur cum tota eſſentia opij & hyoſciami reſeruata, vt ſuprà: & omnibus in Alembicum poſitis, fiat exhalatio ſiue deſtillatio ad ignem lentum donec materia in ſyrupi conſiſtentiam redigatur, quam adhuc calentem eximes ex Alembico, & effundes in patinam argẽteam, vt eò meliùs & perfectiùs fieri poſſit omnium mixtio & coctio.

Quando materia redacta fuerit in bonam mellis vel ſapæ conſiſtentiam, ei admiſcebis & incorporabis hunc ſequentem puluerem.

℞ Succi-

℞. Succini præparati vt ſuprà ℈ iiij.
Salis perlarum
Salis corallorum ana ℨ ij.
Terræ ſigillatæ optimæ ʒ j. ß.
Pulueris bezoardici veri
Oßis de corde cerui
Vnicornu ana ʒ j.
Ambræ griſeæ ℨ ß.

Omnia puluerata ſubtiliſſimè inuicẽ miſceantur: hæcque mixtura ſenſim admiſceatur materiæ in formam mellitam redactæ, quam ſemper igni lento admotam tenebis, agitando & probè miſcendo omnia diu cum ſpatula eburnea vel argentea: donec percipies, omnia in bonam conſiſtentiam redacta eſſe, & ex materia refrigerata, pilulas formare poſſis: adde rurſus (materia videlicet ab igne dimota) oleorum aniſi & fœniculi dulcis chymicè extractorum ana gutt. 12. vel 15. omnia optimè commiſcendo, & ſerua hanc compoſitionem in vaſculis eburneis vel argenteis. Doſis eſt magnitudo grani piperis, & eoſdem quos primum laudanum effectus demonſtrabit: quorum virtus non minuitur temporis longitudine, ſed potiùs augetur, tanquam res in præſtantiorem commutata ſubſtantiam.

Ad normam & exemplar horum duorum laudanorum, quæ modò deſcripſimus, poterit verus philoſophus & medicus tot alia, quæ voluerit, parare: & præclara inde alexiteria, & veras theriacas componere, aliaque remedia aduerſus omnis generis venena: vbi tantùm opus erit additione pulueris ſalium theriacalium, ſiue extractorum viperarum, præparatorum eo, quo ſuprà

edocuimus modo.

Vt ſpecifica fiant ad certum quendam morbum, grauem & deploratum, qualis eſt epilepſia: adde parum extracti cuiuſdam epileptici, & eſſentiæ caſtorei.

In vteri ſuffocatione adiice parti vni dimidiam extracti cuiuſdam hyſterici, cuius deſcriptio ſequenti capite dabitur. Laudana enim ſunt generalia remedia, & pluribus grauiſſimis affectibus quibuſcunque corporis noſtri partibus inhærentibus accommodata.

Nepenthes maius Quercet. Nepenthes noſtrum maius ſine opio deſcriptum eſt in cõſilio quodam noſtro, quod habetur ſub finem tractatus de priſcorũ philoſophorũ medicinæ materia, &c. Cuius deſcriptio ſi fortè obſcurior quibuſdam videatur, quàm vtriuſque huius laudani modo à nobis expoſiti declaratio, id propterea moleſtius aut ſtomachoſius nõ ferat, cum alias variis laboribus atque vigiliis meis, omnibus plus abundè ſatisfactũ eſſe, vnuſquiſque, niſi fortè grauiſſimo inſipientiæ aut liuoris vitio teneatur, facilè deprehendat.

Quoniam autem opium omnium prædictorum remediorum ac laudanorum præcipuum fundamentum exiſtit: nos hic opij conficiendi modum ex noſtro papauere hortenſi ſubnectemus qui fit, vt ſequitur.

Elegans methodus conficiendi opium ex papauere noſtro domeſtico & tranſplantato, in hortu naſcente.

℞. Capitum ſelectiſſimorum papaueris tranſplantati & ſatiui (quod in hortis Franciæ plurimùm hodie conſpicitur) numero centũ, aut plus minus pro opij, quod conficies, quantitatis ratione. Colligenda ſunt tũ, cùm flores erumpunt

quo tempore ſucco maximè abundant. Id accidit in quibuſdam regionibus ſub finem Maij: in aliis ſub finem Iunij : prout regiones aliæ aliis ſunt calidiores: in ſumma, colligenda ſunt in ἀκμῇ prima, ſiue cùm primi flores iam explicati appareāt. Inter diuerſa autem papaueris genera eligendum eſt id, quod flores ferat rubicundos, quorum inopiæ alia ſufficiantur.

Enarrata capita optimè contunde in mortario marmoreo cum piſtillo ligneo: Materiam hanc pone in matracio vitreo capaci, ſuperaff ndendo hydromel vinoſum vel vinum Canariæ, donec materia optimè irrigata & humectata ſit: vinúmque vno atque altero digito tranſuerſo ſupereminear. Omnia ſtent in digeſtione Balnei Mariæ per 12. vel 15. dies, quo temporis ſpatio liquor intenſiſſimè rubeſcere incipiet. Tum exime hanc materiam è matracio, & ſacculo linteo incluſam cola, & fortiter exprime, vt omnis virtus eius ſubſtantifica, gummoſa & reſinoſa inde eliciatur. Hæc expreſſio, quæ propter admixtum hydromel liquidior adhuc erit, tota iniiciatur in Alembicum ſiue cornutam, ad ſeparandum inde omnem liquorem per Balneum vaporoſum, qui modus omnium tutiſſimus eſt, & in fundo remanebit gummoſa quædam & reſinoſa materia: quam, ſi voles, adhuc calentem, liquidam, & quaſi fuſam immittes in patinam terream vitreatam, aqua frigida plenam, & ſubitò coagulabitur in opium, quod manu exime & humiditatem omnem abſterge. Hoc eſt verum, probatúmque opium, ac nullo modò ſophiſticum.

Nota: qui neglecto labore cupiet multò elegan-

tius & præſtantius quid inde educere: is iteratò digeret primam illam papauerum expreſſionem, adhuc liquidam, & cum liquore coniunctam, in Baln. Mar. calido ad ſeparandum inde purum ab impuro, & de ſimplici extracto eliciet veram & excellentem eſſentiam, quæ reſtabit in fundo, poſt euaporationem liquoris per Baln. vaporoſum: Et ita habebit opium exquiſitiſſimè præparatum: cuius vſus erit tam ad theriacas, quàm alias antidotos narcoticas; quæ omni carebunt noxa & offenſa.

De variis Chymicis operationibus extractis, eſſentiis, magiſteriis, ſalibus, & oleis.

CAP. XV.

& vltimum.

DE variis iſtis differentiis, quas Chymici cõſtituũt inter extracta, eſſentias, magiſteria, arcana & tincturas, dicturi ſumus alibi, nempe in Pharmacopœa noſtra Spagyrica. Hoc autem loco tantùm de quibuſdam extractionibus tractare conſilium eſt, quorum ſpartim in præſenti hoc opere & Pharmacopœa noſtra mentionem fecimus: ne fortè vmbratilem tantùm remediorum quorundam deſcriptionem propoſuiſſe, eamque mancam adhuc mutilamq; reliquiſſe videamur. Itaque fidem noſtram à promiſſis, quibus nos ſuprà pluribus in locis obſtrinximus, nunc re & opere manifeſto in publici boni gratiam exoluendam eſſe ſtatuimus.

Vt

Vt autem noſtro ordini conſueto inſiſtamus: enumeratas has operationes, quibus iam Pharmacopœam noſtram ditare & exornare conſuluimus, qua licebit facilitate & perſpicuitate declarata elucidabimus.

Diuidemus igitur huiuſmodi chymicas operationes (ſiue ſint extracta, ſiue eſſentiæ, ſiue magiſteria, &c.) in ſimplices & compoſitas: qualicunque tandem opera, ſcopo medico inſeruiant, ſiue prima, ſiue ſecunda, qualitate, ſiue alteratione, euacuatione, roboratione, deriuatione, ſiue aliis diuerſis curationis intentionibus particularibus, tam ad morborum curationem, quàm ſymptomatum, quæ morbos indiuidua ſocietate comitantur, correctionem, aptentur. Quilibet poterit faciIè ex ſequenti horum extractorum, eſſentiarum, aliarúmque chymicarum operationum ſerie atque tractatu perſpicere, quàm facilem docendi viam atque methodum ſtudioſis ſequendam exponamus. *Diuiſio operationum chymicarum.*

Loco menſtruorum ſiue diſſoluentium, ad has operationes neceſſariorum, non tantùm vtemur aquis vitæ vini & iuniperi, quamuis hæc in præcipuis & maximè neceſſariis diſſoluentibus numerentur, de quibus multi quidem ineptè ſatis garriunt: ſed etiam ad hoc inſtitutum nobis inſeruient hydromel vinoſum, vinum Canariæ, ſerum lactis, aqua lactis, aquæ pomorum redolentium, vlmariæ, cardui benedicti, fumi terræ, agrimoniæ, filicis & ſimilium: vel aquæ ex ſimplicibus iiſdem, ex quibus extracta ſiue eſſentias præparare animus eſt, deſtillatæ: vel aliæ qualitatibus & proprietatibus extracti conficiendi con- *Mẽſtrua ſiue diſſoluentia.*

grue & appropriatæ. Quę omnia iudicio periti & experti medici conſignantur.

Exordiemur itaque à lignis, corticibus & radicibus, & ex his ſeligemus præſtabiliora, & plurib. ac diuerſis morbis accommodatiora: initium facientes à ligno guaiaco, quod non ſine cauſa à quibuſdam appellatur lignum ſanctum. Singulares enim & admirandas proprietates ac dotes poſſidet, quæ tamen in intima eius cognitione & exacta illius verſantur præparatione.

Extracta à ligno.

Extractum ſiue gummi guaiaci vt appellant.

℞ Ligni guaiaci, & eiuſdem corticis: quę partes balſamica & oleaginoſa ſua ſubſtantia cæteras vincunt: ligni, inquam, partes duas, & corticis partem vnam: quorum quantitas non minor ſit 7. vel 8. librarum pondere. Omnia in raſuram redacta, indantur in plura Alembica ſiue vaſa vitrea magna, capacia & oblongi colli: affundendo aquam optimam vitę vel vini, vel hydromelitis vinoſi: Clauſis vaſis, ne quid expiret, fiat digeſtio in Baln. vaporoſo calidiori per 12. vel 15. dies: quò tanto temporis ſpatio: aqua vitæ meliùs rubeſcat & impraegnetur ligni tincturis: omnem liquorem, calentem adhuc cola: fæces autem prælo fortiſſimè exprime: tum egredietur liquor ſpiſſus, rubicũdus, & oleaginoſus: quē cum priore coniunge. Omnibus ſimul in Alembicum vel cornutam cum ſuo recipiente inditis, fiat deſtillatio, donec materia in fundo maneat in conſiſtentia mellis, & bulliendo bullas emittat, non ſecus ac mel ipſum. Tum calentem materiam effunde in patinam terream vitreatam, aquam frigidam

frigidam continentem, & ſtatim cogulabitur inſtar aloes aut gummi rubei, quam manu exemptam abſterges & ſeruabis tanquam remedium pretioſiſſimum, vtpote quod præcipuis guaiaci viribus tam ſulphureis, quàm ſalinis abundè dotatum eſt. Ex eo fingas duas pilulas exiguas, & habebis præſtantiſſimum ſudatiuum & remedium bezoardicum, quod nullas corruptiones relinquit in corpore, ſudores & vrinam mirificè prouocat, ipſamque ſimul aluum deiicit. *Vires extracti ſiue gummi guaiaci.*

Nota: præſtat in conficiendis huiuſmodi extractis, loco aquæ vitæ, accipere hydromel quoddam vinoſum: aut aquas vlmariæ, cardui benedicti & fumiterræ, acidulas factas cum ſucco limonum aut aceto montano. De hac aqua, quam poſt extractionem deſtillando ſeparabis, & ſtudiosè tanquam rem ingentis pretij ſeruabis, exhibe duo vel tria cochlearia ſtatim poſt aſſumptam pilulam: & ſingulare remedium aduerſus luem veneream, quantumuis inueteratam comperies: eius vſum præmiſſis tamen remediis vniuerſalibus, & imperata ægro victus ratione ſiue diæta, qualem huiuſmodi affectus ſibi expoſcit, ad pluſculos dies continuabis.

Pro varia ægri natura & temperamento, variari quoque poteſt diſſoluens in extracto guaiacino parando. Nam qui corpore ſunt maciléto, & hepate feruidiore, eligant aquas fumiterræ & agrimoniæ acidulas redditas, vt ſuprà: quæ aquę deſtillatæ poſt extractionem iam per ſe, vt ſuprà, exhibitę ad vnciam vnam aut duas plurimum conferunt ad ſudores potenter prouocandos, cæteriſque vulgaribus decoctionibus longè antecellũt.

Gummi è ligno ſaſafras. Gummi è ligno ſaſafras ad eundem modum extractum, conducit quoque eidem malo: Elici poteſt vel ſeorſim per ſe, vel cum guaiaco ſimul iunctum.

Extr. ligni buxi. Sic educes gummi ex ligno buxi: vnde inſigne parabis ſudorificum,& ſpecificum contra omnes epilepſias, vermes,& putredines: de quo tantùm exiguam pilulam, vt de guaiacino pro doſi præbebis.

Gũmi ex ligno & cortice iuniperi. Gummi, tam ex ligno, quàm cortice iuniperi, conſimili methodo ac via eductum, excellens quoque eſt ſudorificum,& bezoardicum aduerſus eaſdem epilepſias, peſtes, & affectus contagioſos & venenatos.

Gummi ex ligno aloes, ligno rhodio & Santalo. Eadem via elicies gummi ex ligno aloes, ligno rhodio & ſantalo: quæ ſummè ſunt cardiaca & bezoardica. Illis menſtrua ſiue diſſoluentia adhibebis adeò commoda & conuenientia, vt ſimplicia ea quibus vti voles, ſcopo tuo, accommodentur, verbi cauſa, gummi è ligno aloes, peculiariter prodeſt vermibus & putredinibus arcendis: illius extractioni congruæ erunt aquæ ſtillatitiæ hyperici & centaureæ. Sic gummi è ſantalo, quod hepaticum eſt, extrahi poteſt ex aqua agrimoniæ.

Extracta è corticibus. Gummi è cortice fraxini. Eodem modo gummi è cortice fraxini, quod eſt diureticum, diſſoluens,& contra ipſius lienis duritiee ſpecificum ſingulare extrahes, vel cum ſua propria aqua deſtillata ex tenerioribus eiuſdem arboris foliis, aut ſimili quadam aqua ſpleniica, & idonea ad aperiendum, & ad tenaciſſimum corporis noſtri tartarum gummique diſſoluendum

uendum. Ita etiam parabis gummi è cortice tamariſci, & capparorum contra eoſdem affectus cum aqua florum geniſtæ, ſcolopendriæ, &c.

Gummi è cortice tamariſci & capparorum.

Gummi ex radicibus arboris pomi, fructus acidos guſtui & vehementer adſtringentes proferentis, extractum cum aqua ex iiſdem pomis acidis deſtillata, ſummum eſt medicamen contra omnia ventris profluuia, dyſenteriam, lienteriam, diarrhœam, fluxum hepaticum, & ſimiles.

Extracta è radicibus arborum

Quæ hactenus dicta ſunt, exemplaris loco in poſterum erunt, ad varia & infinita gummi extrahenda, ex omnis generis arboribus, quas vel ex librorum lectione, vel propria experientia diuerſorum morborum curatione conuenire noueris. Si huiuſmodi extractorum argumentum fuſiùs tractandum nobis proponeretur, nunquam daretur finis.

Gummi è radicibus arboris pomi.

Notandum eſt, extracta, quæ magis gummoſa & ſulphurea exiſtunt, quæque ex ligno plus oleaginoſo, veluti guaiacino, laurino, iuniperino & ſimilibus educuntur, poſt menſtruorum ſuorum ſeparationem (ſeparantur autem vel deſtillatione, vel euaporatione) in aquam iniicienda eſſe: vbi ſtatim coagulabuntur, vt iam diximus de guaiacino. Sed plura alia extracta, quæ non adeò oleaginoſa ſunt, non coagulabuntur: vnde hæc tantùm coquenda ſunt ad ſapæ conſiſtentiam, aut paulò ampliùs, vt inde, ſi velis, pilulas formare poſſis. Et quo perfectiùs & diutiùs coques extractum, humiditatem ſuam inde magis magiſque ſeparando (ab ipſis etiam quæ ſine aqua vitæ præparaſti) eò aptiùs diuturnæ conſer-

uationi, conficies.

Extracta è radicibus. In radicum extractionibus multa conſideranda ſunt: num videlicet eædem recenter collectę ſint nécne: num virides, an ſiccę & marcidę, num abundè ſucculentę, nécne. Videndum prætereà, num ſuccus ſit liquidior, faciliorisque expreſſionis, an verò viſcoſior, tenacior & difficilioris expreſſionis. Quibus probè conſideratis omnibus, extracta componenda ſunt, vel cum diſſoluentibus, vel ſine eiſdem: in his vltimis parandis ſufficiet radices tantùm coquere & digerere cum ſuo proprio & ſimplici ſucco, ſi liquidior ſit, & ſic deinceps poſt perfectam huius depurationem, inde extractum efficere.

Hæc igitur omnia imprimis obſeruanda ſunt. Dabimus autem horum quædam exempla, quibus artificem operarium ad prædictum opus quaſi manu deducemus, idque tam facili via, vt vel minimus tyro in eo errare non poſſit. Exordium autem ſumemus à radice angelicę, quæ præ cæteris commendatior, & magis bezoardica eſt: cuius recentis copiam, non quovis tempore & loco habere licet. Fingamus igitur eam exſiccatam ad extracti compoſitionem ſumendam, vbi juxta ſequentem methodum ſic progredietur.

Extractũ rad. Angelicæ. ℞ Radicis angelicæ craſſo modo conquaſſatæ ℔ *j.* affunde aquam vitæ iuniperinam, vel aquam vitæ vini, vel hydromel vinoſum, aut vinũ ipſum vt tres quatuorve digitos ſupereemineat: colloca vas tuum probè clauſum in Bal. Mar. calido per 4. aut 5. dies: dein materiam cola, & fæces prælo quàm fortiſſimè exprime, & expreſſionem con-

pem coniunge cum colatura : fæceſque iterum inijce in vas vitreum, affundendo nouam aquam vitæ, vt 3. vel 4. digitos ſupernatet, digere vt antea, cola & exprime: & ſuccum hunc expreſſum prioribus adde. Omnibus ſimul in Alembicum inditis, liquor inde deſtilletur, quem ſeruabis ſeorſim, quod autem in fundo inſtar ſapę remanſerit, tuum erit extractum : cui ad virtutes ſuas augendas, adiicias ſuum ſalem; calcinando videlicet fæces poſt ſecundam expreſſionem in furno reuerberij, vt artis eſt, indéque eliciendo ſalem cum aqua vlmariæ & petaſitidis: quæ aqua addatur extracto, omniaque inuicem probè miſceantur & digerantur in B.M. per vnum atque alterum diem. Poſtea liquor inde deſtilletur per Alembicum in Bal. vaporoſo ad ſiccitatẽ vſque Seruabis hanc aquam, quæ bezoardica & ſudorifica eſt, ſeorſim, & in fundo reſtabit extractum talis conſiſtentiæ, vt facilè in pilulas efformari poſſit: ex quo vna formata in piſi magnitudine, aut xv. vel xx. granorum pondere, ſingulare & potentiſſimum erit ſudatiuum bezoardicum : ſuperbibendo ſtatim propriæ aquæ vltimò reſeruatæ ℥ j. vel ij. Illud remedium eſt aduerſus peſtem potiſſimum, & contra omnis generis affectus contagioſos, cum maligna & venenata qualitate coniunctos. Si huic pilulæ addideris 7. vel 8. grana ſulphuris noſtri aurati diaphoretici, quod infrà deſcribemus, ſudatiuum parabis prorſus admirabile, eiúſque virtutes longè efficaciores validioréſque ad prædicta mala contagioſa & venenata facilius ſubigenda & extirpanda, præſtabis.

Extracta Imperialis zedoariæ, torm. &c. Eodem modo conficies extracta ex radicibus imperialis, zedoariæ, tormentillæ, gentianæ, ariſtolochiæ, enulæ campanæ, quæ iiſdem ferè intentionibus medendi inſeruiunt. Efficaciter autẽ omnes corporis corruptiones & putredines auferunt & corrigunt: verméſque ſiue lumbricos in corpore naſcentes, varioſque morbos excitantes enecant & è medio tollunt.

Extractũ zingiberis ſudatiuum. Similiter quoque admirandum erit ſudatiuum ad febres quartanas, & omnes morbos ex craſſo & fæculento humorum tartaro progreſſos; extractum zingeberis, quod ſpiritu vini elicies: cuius doſis eſt pilula piſi magnitudine, & mirabiles animaduertes effectus.

Ext. rad. pœoniæ, viſci coryli. Sic etiam extracta fiant ex radicibus pœoniæ, viſco querno & viſco coryli ad epilepſiam. Sed loco aquæ vitæ ſubſtituantur aquæ pœoniæ, florum tiliæ, aut lilij conuall. ad extracta conficienda. Et ſic parabis varia extracta ex omnis generis radicibus, pro diuerſa nempe ac varia earundem natura & proprietate, quæ variis morbis expugnandis accommodantur. Si enim omnia ſigillatim deſcribere animus eſſet, opus excreſceret in infinitum, nulluſque daretur finis. Vt igitur ſuprà, ita & hic exemplaris vicem ſuſtinebunt hæc, quæ modò expoſuimus, iuxta quæ omnis generis extracta alia fabricare & componere conceditur.

Cautio de rad. ſucculentis. Si radices, ex quibus extracta concinnare voles, fuerint ſucculentæ, plurimoque liquore abundauerint: ſolummodo ex iis optimè mundatis & contuſis, prælo ſuccus exprimendus erit; qui ſuc-

qui ſuccus citra additionem alterius liquoris immittatur in vas vitreum cum collo oblongo, & quantitatis conficiendæ capax: omnia digerantur in Baln. Mar. calido per aliquot dies, donec ſuccus tuus, quantumuis albus in rubeum conuertatur colorem, inſtar vini rubicundiſſimi aut ſanguinis: quod citra dubium per ſolam digeſtionem accidit: non ſecus ac vinum album, & panis albus, aliaque poculenta & eſculenta coloris albi, necnon lac amygdalatum, hordeatum mundum, & ſimilia è quibus alimenta haurimus, opera digeſtionis in Baln. Mar. caloris animalis factæ, conuertuntur in ſuccum rubicũdum, nempe in ſanguinem: qui ſicut optimè temperatus, dulciſque guſtu eſt: ita omnia extracta artificio noſtro educta, cum rubedine ſua, quæ illorum perfectionis ſignum eſt, coniunctam ſimul habent inſignem dulcedinem, cuius ope, ipſa diutiſſimè ſine ſaccharo & melle conſeruantur: cùm videlicet perfectè depurata fuerint, ſicut fuſiùs & dilucidiùs capite de Syrupis declarauimus. Materia igitur in rubedinem conuerſa, omnique hypoſtaſi ſiue craſſamento ſeparato, liquor ſeparandus eſt, qui colore albo inde deſtillabitur: extractum autem in fundo remanebit in forma ſapæ rubicundæ. Vt longiſſimo conſeruetur tempore, euaporatio fiat in Baln. vaporoſo, ad omnem ſiccitatem donec materia in pilulas reduci poſſit.

Sic extractum compones ex radice hyoſciami, cuius vſus erit ad anodyni cuiuſdam & laudani compoſitionem. Sic etiam extractum purgans è radicibus eſulæ, vt mox dicemus, & ex in- *Ext. rad. hyoſciami.* *Ext. rad. eſulæ.*

finitis aliis radicibus ſucculentis, diuerſis ſcopis curatiuis accommodatis elicies.

Alia quoque ratio eſt extractum conficiendi, ex radicibus multo ſucco abundantibus. Hoc extracti genus, fæculæ nomine inſignitum eſt, ac ſi exiguam ſiue minimam fæcem, ſeparandam, & vſui adaptandam pronunciares.

Fæcula bryoniæ. Vt igitur fiat fæcula bryoniæ, quæ, vt antè diximus, ſingulare eſt mundatiuum matricis, & verum hyſtericum medicamentum contra quaſcunque vteri ſuffocationes: proceſſus operationis in eum, qui ſequitur, modum inſtituatur.

℞ raſuram radicis bryoniæ, quam minutim conciſam & contuſam, indas in ſaccum lineum, è quo ſub prælo extrahas ac exprimas quam fortiſſimè ſuccum, qui ſuccus in vitro conſeruis adſeruandis deſtinato detineatur in loco frigido, nō calido: & paucorum dierum ſpatio videbis in fūdo colligi fæces albiſſimas inſtar amyli, quibus ſupernatat aqua turbida, & alba inſtar ſeri lactis, quam ſeparabis per inclinationem: amylum autem in fundo reſidens, in pluribus vaſis paruis vitreis aut terreis vitreatis pones, vt optimè deſiccetur in vmbra, non in loco calido, & paucis horis materia exſiccabitur in forma amyli, quod fæculam bryoniæ appellant, ex qua fingitur pilula 10. vel 12. granorum pondere, admiſcendo paucum caſtoreum vel aſſam fœtidam: ſummum & præcipuum remedium eſt contra omnes matricis ſuffocationes.

Fæcula rad. Iridis. Sic fæcula ex radice Iridis præparatur, quæ ſingulare remedium eſt aduerſus hydropiſim.

Ita

Ita etiam fit fæcula ex radice Aronis, quæ efficax eſt ad humores corporis noſtri tartareos, gummoſos ac tenaciſſimos diſſoluendos, qui alias durities & obſtructiones viſcerum progignunt, & ſeminaria, radices & fontes exiſtunt plurimorum diuturnorum & deploratorum morborum, quales ſunt febres quartanæ, cachexiæ, & ſimiles: ſed huic fæculæ iam exſiccatæ affunde aquæ filicis vel ſcolopendriæ q. ſuff. digerantur ad ignem Baln. Mar. per vnum aut alterum diem: aqua dein per inclinationem ſeparetur, & materia tandem denuò in vmbra exſiccetur, vt fiat fæcula. *Fæcula rad. Aronis.*

Notandum eſt autem, præter enarrata radicum extracta quædam eſſe, in quibus præparandi ratio à priori longè differt: hæcque ipſa ſunt, quæ vires naturales inſtaurant, & corroborant, aut inſigniter conſolidant: vbi vini paniſque additione opus eſt: quæ duo naturam maximè nutriunt ac ſuſtentant, & reliquis ſimplicibus, cum quibus miſcentur, vehiculi inſtar ſunt, vt eorum virtutes promptiùs in venas & profundiſſima quæque loca transferantur. Exempli cauſa ad herniam quantumuis completam compendioſius citiùſque curandam, extractum educes ex ſymphyto, ſigillo Salomonis, quale mox deſcribendum aggrediemur, & ad naturam debilem & eneruatam calefaciendam, ſuoque vigori reſtituendam, vterique fœcunditatem excitandam, parabis extractum Satyrionis.

Extractum ſiue ſanguis ſymphyti.

Sanguis ſymphyti ad herniam. ℞. Rad.ſymphyti maioris & minoris ſimul optimè mundatam. hanc in mortario marmoreo probè contunde cum piſtillo ligneo, donec formam pulpæ ſortiatur. Ad iiij ℔ huius pulpæ adiice medullæ panis ſecalini, & panis ſiliginei ſiue triticei ana ℔.j. Omnia inuicem probè mixta, & tantillo vini albi irrigata iniiciantur in matracium vitreum cum collo longo, ſubere vel cera Hiſpanica optimè obturatum, vt nihil tranſpiret. Hoc matracium collocetur in fimo calido, quem chymici ventrem equinum vocant: ſiue in balneo vaporoſo, donec materia in chyli ſanguinei ac rubicundi colorem conuertatur. Tunc illam fortiter prelo exprime, & expreſſionem hanc chyloſam & ſanguineam pone in balneo vaporoſo, illud in hac ſecunda digeſtione maiorem acquiret rubedinem: & fæces aliquot in fundo relinquet, quas ſeparabis: continuando hanc digeſtionem & depurationem, donec materia clariſſima & rubicundiſſima apparuerit. Separa ab illa tunc liquorem clariorem per alembicum ad ignem Balnei vaporoſi, & remanebit in fundo extractum rubicundiſſimum, quod nominant ſanguinem ſymphyti, ad hernias & omnia vlcera interna præſtantiſſimum. Doſis eſt ℈ j. manè: diſſoluendum eſt in ſua propria aqua deſtillata, vel in vino albo, vel alio liquore congruo: continuando ad pluſculos dies, & egregios miroſque effectus inde produci comperies.

Extr. ſiue ſanguis ſatyrionis. Eodem modo extractum ſiue ſanguinem ex ſatyrione extrahes: quod ſingulare matricis corroborans, & ſpecificum eſt remedium ad conceptionem, proliſque generationem iuuandam

ſteri-

ſteriliſſimiſque quantumlibet mulieribus fœcunditatis donum impertit, virique impotentiam ad priſtinum vigorem reducit, cuius imitatione alia plura effingere licebit. Sed verus philoſophus vlteriùs adhuc progredietur, & per eandem viam tum ex frumento, tum ex vino educet ſubſtantiam quandam ſanguineam, alendi ac viuificandi facultate potentem: qua cauſam generationis carnis, in corpore noſtro indagabit.

Sequuntur nunc extracta baccarum, granorum, & ſeminum. *Extracta baccarũ, granorũ, & ſeminum.*

De baccis ſiue granis iuniperi nigris & probè maturis fit extractum, quod vocant Theria cam Germanicam, de qua ſuprà iam locuti ſumus, eiúsque præparationem tradidimus, ita vt de eadem plura verba facere ſit ſuperuacaneum. *Extractũ baccarũ iuniperi.*

Ex iiſdem baccis, alia quadam methodo præparatur extractum cum ſua propria ſcilicet aqua vitæ, de qua antea diximus, modúmque eam præparandi declarauimus, vel in magna etiam quantitate, ſicut nihil ea communius eſt in Germania. Accipiendæ igitur ſunt 4. vel 5. libræ baccarum iuniperi ſelectiſſimarum, & modicè conquaſſatarum: his imple ad medium vſque matracium vitreum capax, ſuperaffundendo ſuam propriam aquam vitæ, vel aquam earumdem deſtillatam (cum ſcilicet oleum ex iiſdem deſtillaueris per alembicum magnum cupreum, in modum aliorum oleorum) vt vna ex alterutra harum aquarum 4. aut 5. digitos ſupernatet, licet aqua vitæ alteri præſtet, vaſe ritè clauſo ſtent in *Idem extr. aliter præparatum.*

digeſtione Baln. Mar. per 5. aut 6. dies, donec dicta aqua intenſè coloretur, & virtutibus baccarum illarum imprægnetur. Effunde aquam hanc tinctam per inclinationem, & fæces adhuc calentes fortiter exprime per torcular: hanc expreſſionem adde eidem aquæ coloratæ: omnibus in Alembicum vitreum inditis, liquor inde ad ſiccitatem vſque deſtilletur in B. vaporoſo, in quo materia tua ab omni aduſtione immunis erit: aquam adde deſtillatam ſerua ſeorſim, & extractum etiam ſeorſim, quod inſtar ſapæ erit, longóque conſeruabitur tempore. De hoc extracto exhibe ℈ j. vel duos, vel aquæ propriæ deſtillatæ cochlearia tria, & habebis ſummum ſudorificum bezoardicum contra omnes peſtes & venena.

Extract. bacc. lauri. Eadem via procedes in extractione baccarum lauri cum ſua propria aqua vitæ aut aqua ab iiſdem deſtillata, vbi ſemel illarum oleum paraueris per magnum Alembicum: quod fit iniiciendo ℔ j. baccarum conquaſſatarum in quinque aut ſex libris aquæ communis, cuius ope oleum iſtud aſcendit, faciléque ab aqua ſeparatur: Nam ipſi aquæ innatat. Aqua verò interim attrahit & conſeruat adeò exactè & perfectè odorem, ſaporem, aliaſque virtutes prædictarum baccarum, vt longe ſit præſtantior & melior ad compoſitionem ſui proprij extracti, quàm quiuis alius liquor extraneus & peregrinus.

Ext. purgans hedera. Eodem artificio conficies extracta ex omnibus aliis baccis, granis, ſeminibus velut extractum purgans ex hædera, extractum antepilepticum ex ſeminibus pœoniæ, extractum carminatiuum & flatibus diſſipãdis aptum, ex ſeminibus fœniculi,

anisi,

aniſi, cumini, dauci, & ſimilibus. In eundem modum fieri poterunt infinita alia extracta diuerſis iiſdémque morbis appropriata quibus ſimplicia, è quibus educuntur, conferunt.

Sunt ex granis quædam ſucculentiora & magis vinoſa, quorum extracta aliter componuntur: veluti eſt ſuccus vuarum, qui expreſſus, reducitur in ſapam: quæ ratio eſt extracta concinnandi: eſtque ſapa hæc apta ad varia intinctuum genera componenda. *Sapa ſiue extractū vuarum.*

Sic quoque ex granis maturis ſambuci & ebuli fit extracti genus, ſiue ſapa quædam hydropiſi congrua & ſalutaris. *Ext. granorum matur. ſambuci & ebuli.*

Ex iiſdem granis ſambuci probè maturis, & ad vmbram per aliquod temporis ſpatium exſiccatis, aliud extracti genus efformabis, quod eſt ſpecificum hyſtericum: idque chymici vocant extractum granorum actes, cuius præparatio ſequentibus verbis continetur.

Collige magnam copiam granorum ſambuci optimè ad vmbram exſiccatorum, vt diximus, cęterísque omnibus abiectis, ſola grana accipe, quibus ad mediam partem imple matrácium magnum cum longo collo, ſuperaffundendo fortiſſimum ſpiritum vini, acidulum redditum cum liquore acido, vel vitrioli vel ſulphuris, vt materiam tres quatuorve digitos ſupernatet. Vaſe clauſo, vt nihil expiret, fiat digeſtio in B. M. per 5. aut 6. dies, donec ſpiritus vini in colorem rubini tinctus apparuerit, quem ſeparabis per inclinationem, cauendo, ne quid ex fæcibus aut turbulenta materia ſimul tranſeat. De qua tinctura *Extractū granorū actes.*

iam, non etiam ſeparato prius menſtruo, hoc eſt, aqua vitæ, quæ ſine corruptione aut alteratione vlla diutiſſimè adſeruabitur, & cui, ſi voles, addes parum ſacchari, (gratioris guſtus cauſa) exhibebis ſemicochlear argenteum, aut cochlear plenum mulieribus, quæ ex vteri præfocatione miſeris modis excruciantur: & ſubitò effectus ſequetur exoptatiſſimus. Ex improuiſo enim, & quaſi miraculosè expergeſient, priſtinæque valetudinis integritati reſtituentur.

Rurſus ſi velis, ſepara inde aquam vitæ per Alembicum in Balneo vaporoſo, donec in fundo remaneat extractum rubicundiſſimum: de quo exhibebis ℈ j. pro doſi: idque diſſolues in ſua propria aqua deſtillata, aut in quibuſdam aliis conuenientibus, aut vino albo, quod inde rubeſcere incipiet.

Extr. granorũ ebuli. Ad eundem modum parabis electuarium ex granis ebuli maturis, & ad vmbram exſiccatis: hocque extractum ſpecificum eſt remedium contra hydropem & cachexiam.

Extractũ ceraſorũ nigrorũ. Sic quoque extracta conficientur ex pluribus aliis fructibus, veluti ex ceraſis nigris agreſtibus, & exſiccatis contra epilepſiam: in cuius extracti compoſitione, poteſt loco aquæ vitæ ſubſtitui quædam aqua antepileptica, de pœonia, &c.

Extractũ flor. pæoniæ. Ex floribus pœoniæ rubeis & exſiccatis eodem modo elicies tincturam cum ſua propria aqua, quæ aciditate vitrioli acidula reddetur.

Extr. fructuũ alkekengi. Cum aqua alkekengi acidula quoque facta, vt ſuprà, extractum è fructibus eius rubicundis, & modicè exſiccatis contra calculum comparabis.

Cum

Cum aqua ſenelorum quoque acidula, elicies ex ſenelorum eorundem fructibus exſiccatis extractum accommodatiſſimum ad præſeruationem & curationem calculi. *Extr. ſenelorum.*

Sic & ex floribus papaueris rubei exſiccatis, cum ſua propria aqua, eodem modo acidula reddita, cum liquore acido ſulphuris educes extractum præſtantiſſimum & ſpecificum ad omnes pleureſes: quod vnius ſcrupuli pondere diſſolutum exhibebis in vncia vna ſuæ propriæ aquæ, deſtillatæ poſt tincturæ imprægnationem. Aut ſi voles, omiſſa ſeparatione eaſdem aquas tinctas ſeruabis, & de iis præbebis ℥ ß. vel ℥ j. veſperi circa horam ſomni, & miros producet effectus. *Extr. florum papaueris rubeorũ.*

Ad hanc normam extractorum, diuerſorum lignorum, corticum, radicum, baccarum, granorum, ſeminum, fructuum, & florum, verus & peritus medicus infinita alia ad diuerſos & plurimos affectus effinget remedia.

Reſtat vt breuiter exponamus extracta herbarum: quæ fiunt tribus modis, vt ſequitur. *Ext. herbarum.*

Primus modus eſt, vt contundatur herba, & prælo eius exprimatur ſuccus dum adhuc viridis eſt & ſucculenta: poſtea ſuccus hic depuretur in Balo. Mar. calido tandiu ſeparando purum ab impuro, donec nullæ amplius fæces in fundo reſideant: ab hoc ſucco perfectè ita depurato, abſtrahe aqueum liquorem per Balneum vaporoſum, donec in conſiſtentiam ſapæ, aut paulò ſicciorem, ſi diu conſeruari debeat, redigatur. *1. Modus parandi extracta ex herbis, radicib. & cæteris omnibus ſuis partibus.*

Secundus eſt, vt incidatur herba, cùm floreſcit, qua impleatur Alembicum magnum terreum *2. Modus*

vel cupreum, ſtanno interius obductum, quale eſt illud, quo plerumq; olea deſtillari ſolent: depreſſa optimè materia hydromelite vinoſo imbuatur: clauſo poſtea vaſe cum quodam operculo, omnia macerentur in calore Solis, ſi æſtas ſit, aut in quodam hypocauſto per 4. aut quinque dies: poſt exprimantur omnia prælo, & fæcibus affunde nouum hydromel vel aquam vitæ, digerendo & exprimendo omnia: ac denuò idem repetendo, donec fæces omni virtute ſpoliatæ videantur. Omnes hæ expreſſiones ſimul collectę, indantur in Alembicum, vt liquor inde deſtilletur, in fundo remaneat extractum in forma mellis vel ſapæ.

3. Modus Tertius & vltimus modus educendi extracta ex prædictis herbis eſt, vt earum magna copia ſimul colligatur, quę minutim incidantur aut contundantur: his impleatur magnum aliquod, aut plura minora Alembica terrea aut vitrea, per quæ aqua illarum ad ſiccitatem deſtilletur, idque in Balneo vaporoſo: fæcibus omninò ſiccis, nihil tamen aduſtionis redolentibus & in puluerem craſſo modo redactis, affunde aquam ſuam propriam deſtillatam: & dum fit omnium in Balneo digeſtio, aqua alliciet omnem herbarum tincturam, illarúmque qualitatibus eſſentialibus ſubſtantificis imprægnabitur: continenter affundendo nouam aquam, & omnia digerendo, ſeparandoque aquam tinctam per inclinationem, ac ſingula denuò repetendo donec aqua amplius non tingatur: dein omnes hæ aquæ tinctæ, ſimul mixtæ, ac in vnum aut plura Alembica apta inditæ, deſtillentur vſque ad conſiſtentiam ſapæ ſiue extracti. Aquas deſtillatas ſeorſim ſeruabis vt

in eius ℥ j. vel ij diſſoluatur ʒ ß. vel ʒ j. Et ſic hoc extractum prębebitur in iiſdem affectibus quibus ipſa ſimplicia, vnde compoſitum eſt, conueniunt.

Si ex fæcibus illarum calcinatis extraxeris ſalem, cum earundem proprio liquore, & hunc liquorem cum ſuo ſale addideris tuis extractis, & adhuc omnia ſimul & ſemel deſtillaueris, vt ſal enumeratus cum extractionibus iſtis exquiſitiùs miſceatur: multò efficaciorem reddes facultatem extractorum multiplicem, quam habent, nempe purgatoriam, ſudorificam, diureticam, aperitiuam & deoppilatiuam.

Ex præſcriptis itaque his tribus modis, elige quemcunque volueris, & fac ex herba, radice, & tota reliqua ſubſtantia chelidoniæ extractum, quod præſtantiſſimum & ſpecificum eſt medicamen contra febres tertianas, icterum, cachexias, colores pallidos, & obſtructiones viſcerum: éſtque præterea remedium vniuerſale, pluribúſque expugnandis affectibus prodeſt: item diureticum & ſudorificum ſimul exiſtit, ſi eius ſcrupulum vnum in propriæ aquæ cochleari vno aut duobus infuſum exhibueris. *Extractũ chelidoniæ.*

Sic extractum è meliſſa paratum, eſt ſummum cardiacum. *Extractũ meliſſæ.*

Extractum cardui benedicti, & extractum vlmariæ ſunt ſudorifica, & ſingularia remedia aduerſus peſtem. *Extract. card. benedicti & vlmariæ.*

Ex omnibus præterea herbis iuxta hanc methodum ſimplicia efformabis extracta, ita vt mihi ſatis ſit, in quinque aut ſex ſimplicibus ſelectioribus & præſtantioribus dotibus, tantùm præparationis normam & rationem oſtendiſſe.

Extracta compoſita. Ad eandem normam compones etiam extracta compoſita, Cephalica, Thoracica, Cordialia, & alia, tam maiora, quàm minora: de quibus ſuprà capite de Antidotis mentionem fecimus: & quamuis iam vtrumq; cephalicum exempli cauſa à nobis deſcriptum ſit, non tamen abſurdum videri debet, ſi illud huc tanquam ſuo proprio loco rurſus inſeramus.

Extractum Cephalicum maius.

℞ *rad. Acori*
Pœoniæ
Viſci querni
Ligni aloes
Baccharum iuniperi ana ℥ ij.
Sem. Pœoniæ
Cinnamomi
Garyophyllorum
Macis
Nucis moſcatæ
Cardamomi
Fructuum anacardorum ana ℥ j.
Flor. Anthos
Saluiæ
Primulæ veris
Pœoniæ
Calendulæ
Betonicæ
Lauendulæ
Stœchados Arabicæ
Lil. conuall.
Euphragiæ
Tiliæ arboris ana p. ij.

Inci-

Incidenda incidantur, & contundenda contundantur; & indantur in matracium vitreum ſuperaffundendo aquarum vitæ ſaluiæ, & granorum iuniperi q. ſuff. vt aqua quatuor digitos ſupernatet materiam. Digerantur omnia ad ignem Baln. Mar. per 6. octove dies: fiat colatura & expreſſio per torcular: indéque ſeparetur liquor aqueus per euaporationem, donec materia in ſapæ ſiue extracti forma reſtet in fundo. Doſis eſt ℥ ß. in omnibus frigidis affectibus cerebri.

Extractum cephalicum minus.

℞ *Herb. & flor. meliſſæ*
Betonicæ
Pœoniæ
Saluiæ
Roſmarini ana ad libitum.

Omnibus recenter collectis (quod facilè ſuo tempore fieri poteſt) & ritè contuſis, inuicémque mixtis, liquor inde ſeparetur per Balneum vaporoſum: rurſúſque idem liquor fæcibus affundatur, vt tinctura inde eliciatur, fiatque omnium multoties reiteratio, procedatúrque vlteriùs, vt in cæteris extractis.

Extractum thoracicum maius.

℞ Rad. *Enulæ campanæ*
Iridis
Tuſſilaginis
Polipodij
Liquiritiæ in talleolas ſectarum ana ℥ iij.
Iuiubarum
Sebeſten

Vuarum corinthiac. ana ℥ iiij.
Herb. Scabioſæ
Praßij
Hyſſopi
Capil. veneris, ſiccarum & craſſo modo contuſarum
Sem. Cardui benedicti
Bombacis
Vrticæ
Aniſi
Fœniculi
Papaueris albi ana ℥ iij.
Cinnamomi ℥ j.
Flor. ſicc. Borraginis
Buglosſæ
Tußilaginis
Papaueris rubei ana p. iiij.

Omnia contuſa & probè inuicem mixta, in vas aptum indantur, affundendo aceti ſcillitici ℔ j. ß.

Aquar. Scabioſæ
Cardui benedicti
Hyſſopi
Tußilaginis ana ℔ j.

Digerantur omnia ad lentum ignem per dies aliquot, poſtea fiat expreſſio & euaporatio ſubſtantiæ aqueæ: donec materia in ſapæ conſiſtentiam reducatur, ſicut de cæteris docuimus: & habebis extractum thoracicum maius: quod ad duas drachmas exhibitum, vel ſolum in forma pilulæ, vel diſſolutum in aqua propria, conducit omni aſthmati, orthopnœæ, difficili reſpirationi, & ſimilibus thoracis affectibus.

Extra-

Extractum thoracicum minus.

℞ *Herb. Tuſſilaginis.*
Rad. Scabioſæ cum toto
Praſſij
Calamenti
Hyſſopi recenter collectarum ana M.iij.
4. Sem. frigidorum
Sem. Vrticæ
Et Cardui benedicti ana ℥ iiij.

Omnia ſubtiliſſimè contuſa deſtillentur in Balneo vaporoſo vſque ad ſiccitatem: cum propria aqua deſtillata & ſiccis fæcibus iterum affuſa extrahe tincturam, in cæteris eandem obſerua methodum, vt hactenus abundè declarauimus, & habebis extractum pectorale minus.

Extractum maius Cardiacum ſiue Cordiale.

℞ *Raſuræ ligni aloes*
Ligni rhodij ana ℥ ij.ß.
Angelicæ
Scorzioneræ
Zedoariæ ana ℥ iij.
Cort. Citrij ſiccæ ℥ ij.
Dictamni
Been vtriuſque
Doronici
Sem. Ocymi
Citrij
Meliſſæ
Acetoſæ
Granorum alkermes ana ℥ j.ß.
Garyophyllorum
Cinnamomi ana ℥ j.

Croci ℥ ß.
Roſ. rubrarum p. iij.

Omnibus conquaſſatis ſuperaffundantur
Succi limonum ℔ j. ß.
Aquar. Scordij
Meliſſæ
Flor. roſmarini ana ℔ j.

Vel quantum ſuffi it ad materiam bene irrigandam. Omnia digerantur ad ignem lentum, exprimantur, fiantque reliquæ operationes, vt in ſupradictis extractis capitalibus & pectoralibus iam explicatum fuit.

Extractum minus cordiale.

℞ *Herb. Scordij,*
Tormentillæ
Meliſſæ cum toto
Scorzioneræ, recenter collectarum ana M. iiij.
Citriorum in orbiculos diſſectorum cum cortice N. v. aut vj.

Omnibus, tam herbis, quàm citriis, ritè contuſis in mortario marmoreo, & probè ſimul mixtis adiice

Cinnamomi ℥ j.
Croci ℥ ß.
Galliæ moſchatæ
Elect. de gemmis ana ʒ ij.
Camphoræ ʒ j.

Ex his omnibus liquor abſtrahatur ad ſiccitatem per Balneum vaporoſum: cumque fæcibus reſiduis rurſus affundas ad tincturam eliciẽdam, pergendo in cæteris, vt in extracto minori pectorali methodus iam præſcripta commonſtrat. Et ſic habebis extractum minus Cordiale.

Extra-

Extractum maius ſtomachicum.

℞ *Rad. Calami aromatici ſiue galangæ*
Cyperi
Ligni aloes ana ℥ *iij.*
Cort. Arantiorum
Et cytoniorum exſiccata ana ℥ *j.*
Cinnamomi ʒ j.
Macis
Nucis moſchatæ ana ℥ *ij.*
Menthæ ſiccæ
Ambroſianæ ſiccæ ana M.ij
Sem. Aniſi
Fœniculi
Liguſtici
Granorum myrti ana ℥ j.
Omnium myrobalanorum ana ℥ ß.
Roſ.rubr. p.iij.

Contundenda contundantur,& incidenda incidantur, miſceantur, & indantur in magnum matracium capax, ſuperaffundendo

Succi Granatorum acidorum ℔ j.ß.
Aquæ Cinnamomi ℔ ß.
Aquæ menthæ &
Abſinthij ana ℔ j.

vel quantum ſufficit ad materiam irrigandam: cum his enumeratis liquoribus fiat tandem digeſtio in B. Et in reliquis imitare progreſſum ſuperiorum extractorum maiorum.

Extractum ſtomachicum minus.

℞ *Menthæ*
Ambroſianæ ana M.iiij vel v.
Cytoniorum decorticatorum & in orbiculos tenues diſſectorum N.iiij.

Herbæ & Cytonia ſimul contundantur, & in pulpæ formam redigantur: huic pulpæ adde

Macis

Nucis moſchatæ ana ℥ *j.ß.*

Spec. Aromatici roſati ℥ j.

Mixtis inuicem omnibus, & in Alembicum iniectis, fiat deſtillatio per Balneum vaporoſum ad ſiccitatem: Aquam inde elicitam iterum affunde fæcibus, & in cæteris ad proliciendum extractum, ſequere rationem aliquorum extractorum minorum, iam ſuprà à nobis traditorum.

Extractum hepaticum maius.

℞ *Ligni caßiæ*

Et omnium ſantalorum ana ℥ *ij.*

Rad. Rubiæ tinctorum

Filicis vtriuſque

Acetoſæ

Oxylapathi

Rhabarbari ana ℥ j.

Eupatorij Meſ.

Comarum abſinthij pontici

Hepaticæ ana M. ij.

Sem. Apij

Petroſelini

Schœnanthos ana ℥ ß.

Spicæ nardi

Flor. Cichorij

Centaurij minoris

Chelidoniæ

Roſ. rubr. ana p. iij.

Contundantur & indantur in vas vitreum: his adde

Aceti paſſulati ℔ j. ß.

Aquar.

Aquar. Agrimoniæ
Acetoſæ
Cichorij ana ℔ j.

Macerentur, deſtillentur, & aqua rurſum affundatur materiæ, & ſic educatur extractum iuxta methodum aliorum extractorum maiorum.

Extractum hepaticum minus.

℞ *Rad. oxylapathi*
Vincetoxici
Acetoſæ
Filicis
Cichoreæ ſylueſtris cum toto ana ℥ iij.
Herbarum Agrimoniæ
Hepaticæ
Centaurij minoris
Chelidoniæ ana M. iiij. vel amplius.
Fructuum berberorum maturorum ℔ ß.

Omnia contundantur optimè ſeorſim, & probè ſimul miſceantur: quibus dein adiiciantur
Spec. Diarrhodon
Diatriaſantali ana ℥ ß.

Omnibus ritè inuicem mixtis, & in Alembicum inditis, liquor inde ad ſiccitatem deſtilletur, qui iterum affundatur fæcibus ad extractum eliciẽdum, veluti in aliis hactenus factitatum eſt.

Extractum ſpleniticum maius.

℞ *Rad. Serpentariæ maioris*
Filicis
Valerianæ ana ℥ ij.
Cort. Fraxini
Capparorum
Tamaricis ana ℥ iij.
Ceterach M. ij.

Sem. Cardui benedicti
Cumini
Coſti ana ℥ j.
Piperis
Cubebarum ana ℥ vj.
Flor. Geniſtæ
Hyperici
Bugloſſæ ana ℥ ß.
Raſuræ eboris
Cinnamomi ana ℥ ß.
Limaturæ chalybis cum ſulphure calcinatæ ℥ x.

Indantur in matracium vitreum, ſuperaffundendo

Aceti ſtilliciti ℔ j.
Aceti bugloſſati
& Sambucini ana ℔ ß.
Aquar. Florum ebuli
Et ſcolopendriæ ana q. ſ.

ad materiam ritè macerandam: in reliquis ſequere modum aliorum extractorum maiorum.

Extractum ſpleniticum minus.

℞ *Scolopendriæ*
Fumariæ
Pimpinellæ
Summitatum fraxini
Flor. Geniſtæ recentium p. vj. vel amplius.

Contundantur in mortario marmoreo: his adde

Spec. Lætificantis Gal.
Myrobalanorum omnium
Zingiberis ana ℥ ß
Succi Pomorum redolentium ℔ j.

Indan-

Indantur in Alembicum, & deſtillentur: deinceps fiat proceſſus, vt in aliis extractis minoribus.

Extractum Nephriticum maius.

℞ *Rad. Reſtæ bouis*
Eryngiorum
Bardanæ ana ℥ iij.
Herniariæ ſiccæ M. ij.
Sem. Cepæ
Vrticæ
Raphani
Saxifragiæ
Fœniculi
Aniſi
Petroſelini ana ℥ ij.
Bacc. Iuniperi
Milij Solis
Nucleorum meſpilorum ana ℥ j. ß.
Lapillorum (quos oculos cancri vocant)
Calcis teſtarum ouorum ana ℥ j.

Contuſis & mixtis omnibus adde
Succi limonum ℔ j. ß.
Aquar. Stillatitiarum raphani
Argentariæ
Et Alkekengi q. ſuff.

Vt omnia ritè macerari poſſint ac tandem exprimi, & in extractum ad modum cæterorum concinnari.

Extractum Nephriticum minus.

℞ *Argentariæ*
Saxifragiæ ana M. iiij.
Fructuum Alkekengi maturorum
Et ſenelorum ana ℔ j. ß.
Gran. Iuniperi maturorum ℥ iiij.

Limoniorum in orbiculos diſſectorum N. iiij.

Contundantur omnia & indantur in matra-cium: his affunde

Vini albi ℔ j.

Deſtillentur omnia in Baln. vaporoſo ad ſicci-tatem: dein eadem aqua extrahes tincturam ex dicta materia: quam tandem exprimes, & reduces in extracta, vt reliqua.

Extractum hyſtericum maius.

℞ *Rad. Bryoniæ* ℥ iij.
Aſari ℥ j. ß.
Matricariæ
Arthemiſiæ
Nepethæ ſiccarum ana M. iij.
Bacc. Iuniperi
Sem. Seſeleos
Ameos
Rutæ
Carui
Anethi ana ℥ ij.
Nucis moſchatæ
Cardamomi ana ℥ ß.
Karabes ℥ j.
Caſtorei ʒ vj.

Contundantur & miſceantur, addendo
Hydromelitis vinoſi ℔ j.
Aquar. Rutæ
Matricariæ, ana q. ſuff.

Vt macerari poſſint: dein fiat expreſſio & ex-tractum, vt artis eſt. Singulare eſt mundificatiu matricis, eiuſque omnibus affectionibus à cau præſertim frigida ſubortis opitulatur.

Extractum hyſtericum minus.

℞ *Matricariæ*   *Arth*

Arthemiſiæ
Meliſſæ
Rutæ ana M. iiij. vel amplius.
Sabinæ M. j.

His herbis adhuc recentibus ritè contuſis adde
Caſtorei
Myrrhæ
Croci ana ℥ j.
Cardamomi ℥ j. ß.

His porrò omnibus affunde
Aquæ cinnamomi ℔ ß.

Et inde deſtilla omnem liquorem ad ſiccitatem per Alembicum in B. vaporoſo: quæ deſtillandi ratio cæteris omnibus præſtantia & ſecuritate præcellit, quod ſępius inculcare non deſiſtimus. Dein cum hoc eodem liquore fæcibus ſiccis, iterū affuſo, omnes tincturas elicies: quo effuſo per inclinationem, fæces exprimes, hancque expreſſionem iunges cum liquore ſiue aqua tincta. Omnibus denuò iniectis in Alembicum, inde deſtillabis omnem liquorē, quem ſtudioſè ſeruabis ſeorſim, & extractū reſidebit in fundo in forma ſapæ, aut paulò ſicciori: quod ad ℈ j. offeres, vel in forma pilulæ, vel diſſolutum in ſua propria aqua. Admirabile erit in prouocandis menſibus & roborãdo vtero: cuius deſcriptionem paulò fuſiùs declarauimus, quàm reliquorum, vt ſit tanquam exemplar & norma, ad quam reliqua efformentur: quorum doſis non excedit ſcrupulū vnum: quæque præbebis vel in forma pilularum, vel diſſoluta in ſuis propriis aquis, quas ad hos vſus ſemper adſeruabis. Hac itaq; methodo cōfici poterūt infinita alia extracta, quæ pharmacopœus in tēpore

parabit ad varios effectus, ſempérque parata habebit huiuſmodi remedia, eaque ex medici præſcripto in vſum transferet, cùm neceſſitas exiget: ſicque non opus habebit, vt toties recentia colligat ſimplicia, aut ad decoctiones, expreſſionéſq; toties cum tanto tædio reiterandas confugiat: Nam in promptu ſibi erit extractum, quod ſtatim in congruenti quodam liquore diſſoluat, indéque effingat vel bolum, vel pilulas, vel potiunculam, vel clyſterem. Nos hîc adiicimus extractum carminatiuũ, cuius imitatione facillimum erit præparare etiam dyſentericum, diureticum vulnerarium, & huius generis alia.

Extractum Carminatiuum.

℞ *Baccarum lauri* ℔ j.
Baccarum iuniperi ℔ ß.
Sem. Dauci
Cumini
Fœniculi
Aniſi ana ℥ iiij.
Herb. ſicc. calamenti.
Origani
Pulegij
Summitatum Anethi ana M. ij.
Flor. Camomillæ veræ
Flor. nucum
Et Sambuci ana p. iiij.
Cinnamomi
Nucis moſchatæ
Piperis
Cardamomi ana ℥ j.

Omnia craſſo modo contuſa, & ſimul mixta, indan-

indantur in Alembicum ſiue vitreum, ſiue terreũ aut cupreum capax, ſuperaffundendo hydromel vinoſum, aut vinum album generoſum, donec materia bene irrigetur. Vaſe obturato ſuo operculo fiat digeſtio in Baln. mediocriter calido per 4. aut 5. dies: quibus elapſis exprimes materiam, vel per torcular, tandémque omnem liquorem inde expreſſum reſeruabis. Fęcibus affunde nouũ vinũ album generoſum, vel aquam vitę, vt denuò fiat digeſtio & expreſſio, vt hoc modo omnis virtus ſubſtantifica prædictæ materiæ exquiſitiùs extrahatur. Omnibus expreſſionibus inuicem mixtis, & in Alembicum inditis, inde totus ſeparatur liquor quẽ accuratè ſeruabis ſeorſim: ſicut & extractũ Carminatiuũ, quod in fundo remanebit in cõſiſtentia inter durũ & molle media: quodq; ad 20. vſque grana exhibebis iis, qui coliçis torquentur cruciatibus, vel vitium habent in ventriculo, aut inteſtinis, vel in forma pilularum, vel diſſolutum cum ſua propria aqua. Vt Clyſterem componas, de eo accipere oportet ℥ j. ß. vel duas, idq; promptè diſſoluere vel in quodam iuſculo, vel in lacte vel in vino, & ſic dicto citiùs paratum habebis enema carminatiuum, cum quo extracto ſi voles, addere poteris extracta laxatiua ad deturbandam & euàcuandam ſentinam.

Hactenus tractatum à nobis eſt de extractis ſimplicibus & compoſitis, quæ alterationi, corroborationi, aliiſq; pluribus medendi indicationibus inſeruiũt: nunc nobis dicendũ reſtat de extractionibus ſimplicibus & compoſitis purgãtibus. Quamuis autẽ ante annos pluſquã triginta in tractatu noſtro Spagyrica præparatione, de huius

generis extractis egerimus, ita vt Weckerus maximam illorum partem in Antidotarium ſuum generale tranſtulerit, mihique hic occaſio eſſet in noſtram hanc pharmacopœam eadem introducere: nos tamen in iiſdem deſcribendis nunc alia planè vtemur methodo ac via, facili nimirum & perſpicua: publicoque perfruendos alios elargiemur fructus, quos fauente Minerua ex Vulcani interim officina exhauſimus: prætermiſſis iis quæ vel in noſtris, vel aliorum voluminibus deſcripta iam reperiuntur.

Jam ſuprà fusè & dilucidè ſatis docuimus rationem eliciẽdi eſſentiam Aloës: eſſentiam dicimus, quia ab extracto, quale aloës iam eſt, præparata fuit. Quo pacto elicere quoque licet eſſentiam elaterij aliorúmque ſuccorum expreſſorum, concretorum, & craſſo modo in extracta reductorũ.

Extractum ſiue eſſentia rhabarbari fit hoc modo. ℞ Rhabarbari electi ℔ ß. vel quantum voles: huic craſſo modo conquaſſato affunde aquam endiuiæ, ſucco limoniorum vel citriorum acidulam redditam, vt rhabarbaro ſupernatet ad ℔ ß. His correctiui loco adiice,

Cinnamomi ʒ ß.
Santali rubri ʒ j.

Omnia ſtent in digeſtione Baln. Mar. donec aqua cichoreæ in rubini tingatur colorẽ. Hãc aquã tinctam ſeparata per inclinationem: ſæpiùs affundendo nouam aquam, cõtinuandoq; hanc operationẽ, donec aqua amplius non coloretur: tandem expreſſis fortiter omnibus, & cũ priori aqua tincta permixtis, inde ſeparabis aqueũ liquorem per baln. vaporoſum: & extractum ſubſidebit in fundo

fundo in forma gummi vel ſapæ perfectè coctæ & rubicundiſſimæ.

Eodem modo extractum parabis ex omnibus radicibus modica purgandi facultate præditis, quales ſunt gentiana, mechoaca, ſanicula, Dodonei, &c.

Sic quoque extractum ſenæ fiet: ſed loco aquæ cichoreæ accipienda erit aqua pomorum redolentium, quæ acidula ſit facta (loco ſucci limoniorum) liquoribus acidulis, vel ſalis petræ, vel ſulphuris, vel vitrioli, qui tincturis foliorum & florum quantumuis iam emarcidorum, exſiccatotorum, diúque in arculis reſeruatorum extrahendis aptiſſimè conueniunt: Correctiui vicem ſubibit aniſum aut garyophylla, in pauca quantitate addita.

Sic eadem methodo extracta conficies ex omnibus floribus purgantibus, ex roſis pallidis, violis, floribus perſicæ arboris, floribus prunorum, tam ſylueſtrium, quàm hortenſium, floribus centaurij, fumiterræ, & hyperici.

Sic ex agarico, ex ſeminib. ebuli, ſileris mõtani, & ſimilib. præclara quoque extracta educes purgantia. Proponamus modum extracta parandi ex ſimplicibus violentioribus, initium ſumentes ab illorum radicibus, ex quibus, alio modo, quàm in præcedentibus, extracta concinnantur. Exordiemur autem ab extracto eſulæ omni hydropiſi, aliiſque morbis, in quibus ſeroſorum humorum expurgatione opus eſt, apto & congruo.

℞ Radices & folia, h. e. totam ſubſtantiam eſulę minoris, ex his exquiſitiſſimè contuſis exprimatur ſuccus per torcular: hoc ſucco in matra-

cium vitreum cum collo longo indito fiat dige-ſtio in B. M. Fæcibus, in quibus adhuc plurimum virtutis purgãtis ineſt, affunde ſerum lactis clarũ, aut aquam lactis deſtillatã, ad fæces ritè & exquiſitè irrigandas, quæ in aliud vas iniectæ digerantur per idem B. M. tribus quatuorve diebus: dein omnia prælo fortiter exprime: hęcque vltima expreſſio addatur alteri priori: omnia digerendo in eodem B. M. ſempérque ſeparando fæces à claro, ſiue purum ab impuro, donec materia tua nihil ampliùs craſſamenti deponat, ſed clariſſima, colore rubicundiſſima, guſtúque dulciſſima in fundo ſubſideat, quæ veræ perfectæque digeſtionis ſigna ſunt, ſicut iam alibi diximus.

Hæc materia transfundatur in aliud Alembicũ, vt liquor omnis inde deſtilletur ad ſiccitatem per B. M. vaporoſum, & in fundo remanebit extractum eſulæ in forma ſapæ rubicundiſſimæ, & guſtu dulciſſimæ: de quo extracto exhibe ℥ ß. idque vel in forma pilularum, vel diſſolutum in ſua propria aqua, quam reſeruaſti. Summum, & excellens purgans eſt, & omnibus hydropiſibus, cachexiis & verminibus aptiſſimum remedium.

Idem extractum parabis etiam alia methodo, contundendo vt ſuprà eſulam, & deſtillãdo aquã ſuam vſque ad ſiccitatem, rurſúmque affundẽdo aquam ſuam propriis ſuis fæcibus ſiccis, ſed nequaquam tamen exuſtis. Nam balneum vaporoſum impedit omnem vſtionem. Hæc aqua alliciet & extrahet tincturam eſulæ, & impensè colorabitur: quam deſtillabis, & extractum ſiue ſapa remanebit in fundo Alembici: Et eandem aquam deſtillatam affundes denuò fæcibus prioribus,

ex

ex quibus paraſti extractum, idque toties reiterando, donec aqua non amplius tingatur, & vltimò poſt macerationem exprimẽdo dictas fæces per torcular, & addẽdo enarratam expreſſionem tincturis reliquis, vt ex omnibus fiat vnum extractum. Si ex fæcibus vtriuſque præparationis combuſtis, ſalem cum ſua propria aqua, eamq́; extracto proprio addideris, eius purgandi vim & efficaciam validiorem reddes. Sunt multi, qui in præparandis huiuſmodi extractis, tum eſulæ, tum aliorum quorumuis purgantium ſola aqua vitæ vtuntur, quod nobis non adeo diſplicet: eſt enim ignis naturæ illi qui digerit & concoquit horum ſimplicium cruditates, in quo plurimum ſitum eſt. Prætere a eadem tam tenuium & aërearum exiſtit partium, vt hoc nomine promptius, quàm cætera quæuis diſſoluentia alliciat rerum eſſentias, quibus extractis facilè inde ſeparatur. Sed plus mihi arridet ratio illa, quam modò declarauimus: de quibus tamen omnibus liberum cuiuis relinquo iudicium.

Ad hunc igitur ſuprà commemoratum modum extracta præparabis ex thymelea, chamælea, mezereo, & reliquis omnibus thytimali ſpeciebus, & ex ipſo quoque helleboro nigro, ſi in loco eo habitaueris, vbi recens colligi poteſt.

Sed cùm non omnes montibus ſimus vicini, quibus hæc herba copiosè creſcere ſolet, neque eius copia, niſi cùm iam exſiccata ſit, facilè detur, eiuſdem extractum in hunc ſequentem modum præparandum docebimus.

℞ Radicum & fibrarum hellebori nigri veri (caue ne adulterinum accipias) ℔ j. omnem ſor-

ditiem priùs aqua ablue: dein ea macera per integrum diem in aceto roſato:hoc enim tollet nimiã illorum acrimoniam & venenatam qualitatem: Effunde acetum,radices a.mediocriter ad ignem lentum exſiccatæ & craſſo modo cõtuſæ, indantur in matracium capax, ſuperaffundendo ſucci limoniorum partem vnam,& ſucci pomorum redolentium partes duas (ſuccis his priùs optimè depuratis & clarificatis) vt materiam duos tréſve digitos ſupernatent: omnia ſtent in digeſtione B. M.donec ſucci in colorem rubicundũ tingantur, & exactè impræ gnentur tota hellebori ſubſtãtia, Cola poſtea omnia,& fæces prælo exprime: vltimam hanc expreſſionem commiſce cum prima colatura. Et iterum affunde fæcibus nouum ſuccum roſatum pallidarum optimè clarificatũ, indéque denuò extrahe omnem ſubſtantificam virtutem in B. M. colando & exprimendo iterum omnia,& miſce hanc colaturam & expreſſionem cum prioribus illis: omnibus in mattracium capax iniectis,fiat digeſtio in Balneo,purúmque ab impuro ſeparetur. Tandem ſepara ad calorem lentum humiditatem,donec in fundo maneat extractum in ſpiſſiori paulò forma, quàm ſapa eſt: de quo miſcebis ℈ j. cum ℈ ß. extracti confect. Hamech, cuius deſcriptio habetur in Diætetico noſtro: ex qua mixtione formabis duas pilulas, & habebis excellentiſſimum remediũ purgans contra omnes manias,epilepſias,melãcholias,febres quartanas,& alios morbos,qui altiores radices agunt,& occulta habent ſeminaria:effectus præterea demonſtrabit eximios,citra vllam tamen moleſtiam aut perturbationem.

NO-

NOTA.

Poſtquam enumerato helleboro addideris extractum confect. Hamech purgans: iis inſuper adde extractum trochiſcorum alhandal vel diagridij ritè præparatum, aut ſimile aliquod purgans, quod purgationem per inferna promoueat, & vomitiuam hellebori vim cohibeat: quod imprimis notandum eſt in cæteris omnibus violentis purgantibus, & vomitoria facultate ſimul pollentibus: hæc enim vomitoria vis per additionem remedij purgantis, quod facultatem habet per inferiora trahendi ac educendi, omnino retunditur & inhibetur.

Hactenus haud dubiè animaduertiſti in variis eiuſmodi purgantibus extractis, varia quoq; mẽſtrua & diſſoluẽtia, apta tamen & congrua à nobis vſurpari: & quorum magni & egregij effectus abunde ſatis patebunt. Sed verus & peritus chymicus, qui ingenioſa quadam arte & induſtria ſciuerit pręparare aquam vitę tartariſatam, huiuſque perfectam cognitionem adeptus fuerit, is poterit inde eruere diſſoluens quoddam ſiue menſtruum generale, quo extrahet eſſentias omnium rerum purgantium, radicum, foliorum, herbarũ, ſeminum, fructuum & florum: is, inquam, verè gloriari poterit de ſummo & elegantiſſimo Naturæ myſterio: de quo non licet plura addere, ne iuſtam doctorum iram & reprehenſionem incurram: hi enim vitio mihi verterent, ſi tam precioſas margaritas nimis aperta & clara verborum oratione proſtituerem, eaſque porcis proiicerem, hoc eſt, in commune & rude vulgus tam rara & pæclara arcana ſpargerem ac diſſeminaré, quod

tantis arcanis indignum, cæteris tamen, quæ in ſcriptis noſtris liberali impertiuimus manu, meritò acquieſcet.

Juxta has deſcriptas ſimplicium extractorum formulas conficiet expertus & induſtrius medicus tot, quot voluerit extracta: quibus ea addet correctiua, quæ ſcopo ſuo ſatisfacient.

Supereſt vt in Pharmacopœæ noſtræ decorationem adiungamus extracta quædam compoſita, tam Catholica ſiue vniuerſalia, quàm cholagoga, phlegmagoga, & melanagoga: iuxta eam videlicet methodum, quam in purgantium vulgarium tractatione ſuprà ſecuti ſumus.

Extractum Catholicum.

℞ Fibrarum hellebori nigri, cum aceto præparatarum (hæc enim eſt prima hellebori præparatio, vt iam ſupra diximus) ℥ j. ß.
Turbith albi, & gummoſi
Hermodactylorum ana ℥ ij.
Aſari
Gratiolæ ana ℥ j.
Trochiſcorum Alhandal ʒ vj.

Omnia conquaſſata indantur in matacium, addendo
Spec. Diarrhodon
Lætificantis Gal. ana ʒ ij.
Superaffundendo
Aquar. Fumiterræ
Pomorum redolentium ana ℔ j.
Succi Limoniorum optimè depurati
Succi Granatorum acidorum ſiue berberorum ana ℔ ß.

Vt

Vt liquores materiam duos digitos ſupernatent: ſtent omnia in digeſtione Balnei calidi per 6. aut 7. dies: Poſtea colentur & exprimantur omnia per torcular fortiſſimè, & ſeruetur hæc expreſſio.

Seorſim autem fac hoc ſequens extractum.

℞ *Rhabarbari ℥ ij.*
Agarici trochiſcati ʒ x.
Folicul. ſenæ ℥ iij.

His correctiui loco adde
Cinnamomi ʒ ij.
Garyophyllorum
Aniſi ana ℥ j.

Superaffundendo
Aquar. Agrimoniæ
Cichorij

acidularum redditarum ſucco limoniorum quantum ſufficit, vel potius liquoribus acidulis ſulphuris aut vitrioli imbuantur qui promptiſſimè allicient tincturas & virtutes purgatiuas: fiat extractum digerendo, colando, & exprimendo omnia, vt ſuprà. Hæc expreſſio addatur priori, vt liquor omnis inde eliciatur ad [illegible]atem per Bal. vaporoſum [illegible]undo reſidebit extractum Catholicum, de quo exhibebis ʒ ß. vel ad ſummum ʒ j. illúmque in ſuo proprio liquore diſſolues, quem ad hos vſus ſeruabis, vel in forma pilularum exhibitum purgans vniuerſale habebis præſtantiſſimum.

Extractum cholagogum ſolutiuum.

℞ *Rhabarbari ℥ vj.*
Folicul. Senæ ℥ iiij.

Scammonea praparata ℥ j.
Spica nardi
Santali citrini
Cinnamomi ana ℥ ß.
Trochiſcorum berberis ʒ ij.

His affunde ſucci roſ. pallidarum optimè depurati q.ſuf. digere, cola, & exprime omnia calidè per torcular, & fac extractum in conſiſtētia ſapæ: cui addes æquali pondere extractum, ſiue eſſentiam aloës ſeorſim paratam, vt iam docuimus ſuprà capite de pilulis: miſce & decoque omnia ad ignem lentum vſque ad eam conſiſtentiam, vt pilulam vnam magnam vel duas minores inde formare poſſis. Purgat benignè & ſufficienter omnes humores ſeroſos, calidos, & bilioſos. Doſis eſt ℈ j. ß. Vel ſi voles, addes huic extracto (loco aloës) extracti caſſiæ tamarindorum & prunorum dulcium ana æquale pondus extracti ponderi reſpondens, coquantur omnia in formam opiatæ. Sufficiet de eo exhibere pro doſi ʒ ij. vel iij. ad ſummum, in forma boli, quem præbebis cum ſyrupo violato violaceo. Et excellens & benignum parabis [illegible]dium ad febres tertianas ſimplices & duplicatas: ad febr[illegible]m continuas ardentes & bilioſas, & ad quæuis mala, à cauſa [illegible] in capite, ſiue in aliis partibus, ſuborta.

Extractum ex Caſſia docuimus in noſtro Diætetico. Phlegmagogon.

℞ *Agarici trochiſcati* ℥ iij.
Hermodactylorum
Turbith
Sena

Medullæ carthami ana ℥ iij.
Rad. Eſulæ præparatæ ℥ j.
Trochiſcorum alhandal ℥ ß.
Salis gemmæ
Macis ana ʒ j. ß.
Spec. Aromatici roſati ʒ ij.

Cum aqua cinnamomi fiat extractum. Sufficit de eo offerre ℈ j. ß. in forma pilulæ. Morbis omnibus pituitoſis, & ex cauſa frigida ſubortis mirificè confert: morbo præſertim articulari. Humores enim pituitoſos & ſeroſos in articulos decumbentes mirum in modum educit.

Radicis eſulæ præparatio vna eadémque eſt cum hellebori præparatione: macerando nempe eam per 24. horas in aceto roſato optimo, & dein exſiccando.

Melanagogon.

℞ Folicul. ſenæ ℥ vj.
Rad. Seu fibrarum hellebori præparatarum ℥ ij.
Turbith
Myrobalanorum omnium ana ℥ j. ß.
Trochiſcorum alhandal ʒ vj.
Flor. Violarum
Roſarum rubrarum
Epithymi ana P. ij.
Spec. Lætificantis Gal. ʒ ij.
Succ. Optimè depuratorum fumiterræ
Pomorum redolentium
Et ſeri lactis ana q. ſuff.

Fiat enumeratorum ſimplicium omniũ, craſſo modo cõquaſſatorũ, maceratio & digeſtio in balneo per 8. dies: Poſteà colẽtur, exprimantur & depurentur, & reducantur in extractũ, ſicut cætera.

Extract. Spec. hieræ picræ Gal. & hieræ colocynthidos, & reliquorũ vulgariũ purgantium.

Eodem modo extractum conficies ex ſpeciebus hieræ picræ Galeni, hieræ colocynthidos, diaturbith, diacarthami, diaphœnici: ac ferè ex omnibus pilulis aliiſque purgantibus cum menſtruis congruis: nimirum cum aquis fumiterræ, filicis, agrimoniæ, pomorum redolentium, ſero lactis, & ſimilibus, acidulis redditis cum ſucco limoniorum, aut cum quodam aceto ſcillitico, vel alio, in cæteris procedendo vt ſuprà.

Aqua vitæ tartariſata eſt verum diſſoluens omnium purgantium.

Sed proprium diſſoluens omnium purgantium in genere, radicum nempe, herbarũ, ſeminum, & florum, eſt aqua vitæ tartariſata, omnibus veris philoſophis ad vnguem cognita & perſpecta: Sed præſtat tãtum arcanum ſilentio inuoluere, quàm promiſcuè omnib. patefacere, & temerè effutire.

Extracta ex animalium familia deprompta.

Præterea omnia enarrata extracta ſimplicia & compoſita, alterantia, corroborantia, & purgãtia, quæque omnia è vegetabilium ordine deſumpta ſunt: quædam adhuc ſuperſunt tractanda quæ ex animalium partibus reducuntur: Huiuſmodi igitur, quorum etiam ſuprà mentionem facimus, nunc deſcribenda aggrediemur.

Mumiæ præparationes. Cranii præparationes.

Exordiemur autem ab iis, quæ ab homine ſumuntur. Sed non eſt inſtituti noſtri, cuncta illa magiſteria & arcana, quę ab eodem erui poſſunt, hic enumerare aut introducere: veluti ſunt admirandæ illæ præparationes mumiæ, tã recentis corporeæ, quàm liquidè ſpiritualis: variæ item & elegantiſſimæ illæ præparationes cranij tam recentis, quàm è ſepulchro extracti: hæc omnia, inquam, ſi hîc inſerenda eſſent, finis nunquam daretur: peti igitur poſſunt aliundè ex aliis ſcriptis noſtris. Sufficiet mihi nunc vnicam tãtùm deſcriptionem

ptionem extracti cranij humani in medium proferre.

℞ Igitur duo vel tria crania recentia, hæc in mortario marmoreo craſſo modo terantur: materia hoc modo trita indatur in matracium capax cum collo longo, ſuperaffundendo aquam vitæ iuniperi ſiue ſaluiæ, vt 4. vel 5. digitos ſupernatet: vaſe accuratiſſimè clauſo, ne quid tranſpiret, fiat digeſtio in Baln. vaporoſo per 12. dies ad minimum, poſt coletur & exprimatur materia per torcular perquàm fortiſſimè: ex qua liquor exibit rubicundus inſtar ſanguinis, qui oleoſus & reſinoſus erit: iterum affundatur fæcibus, nouum menſtruum digerendo per 4. vel 5. dies, colando & exprimendo adhuc omnia per torcular, ita vt omnis eſſentia ſubſtantifica exactiſſimè extrahatur: Omnes hæ expreſſiones & liquores inuicem commixti & in Alembicum inditi, deſtillentur per B. vaporoſum, donec remaneat extractum in forma ſapæ, impregnatum tum ſulphure, tum ſale, quo potiſſimùm cranium abundat, imò totum ferè ſalinum exiſtit: hoc extractum digeſtum & perfectè depuratum, tanquam theſaurum pretioſiſſimum aduerſus epilepſiam diligenter adſerua, doſis eſt ℈ ß. vel ℈ j. cum ſua propria aqua deſtillata, quæ per ſe iam præſtans epileptica, eſt.

Ext. crany humani.

Deſcripſimus ſuprà, ſub finem capitis de Decoctis, extractum ſplenis bouis, efficax & vtile ad prouocandos menſes: Ad cuius imitationẽ quoque parabitur extractum hepatis vituli: quod omnibus hepatis affectibus, ipſiúſque imbecillitatibus conducet, in fluxu præſertim hepatico, &

Extractũ hepatis vituli.

hydropiſi. Sed hepati iſti vitulino addenda erunt

Santali rubri
Cinnamomi ana ℨ ß.
Spicæ nardi
*Roſarum rubrarum ana p.*j.
Conſeru. flor. cichorij ℨ j.
Trochiſcorum rhabarbari
Et Eupatorij ana ʒ vj.

Tandémque omnia coquenda in magna phiala capaci,& bene occluſa,in Baln.feruenti per 7.vel 8.horas: donec hepar ferè totum in liquorem redactum fuerit:quem ad perfectionem decoques, addendo, ſi velis,ſaccharum:ægro ex hepatis imbecillitate laboranti, exhibebis huiuſmodi extractum veſperi, & manè, & eximios percipies effectus.

Extr. pulmonum vulpis. Extractum pulmonum non ſolùm vulpis, ſed & vituli & agni,fit conſimili planè methodo,addendo pectoralia,affectibus pulmonũ congrua.

Extr. è cornibus ceruorũ, tam teneris quã induratis. Eodem modo ex teneris ceruorum cornibus: vel ex eorundem etiam cornibus induratis, ſed adhuc recentibus, admirabile conficies extractum, contra peſtem,venena,vermes,corruptiones & diuerſa alia mala & ſymptomata, quæ inde ſuboriri ſolent: ſed loco aquæ vitæ iuniperinæ, diſſoluẽtis perfungetur officio ſua propria aqua, ſi fieri poſſit, vel quædam aqua bezoardica aut theriacalis, cuius varias deſcriptiones ſuprà dedimus, quæ priùs aquæ acidulæ reddantur cum liquore ſulphuris acidulo.

Extractũ caſtorei. Extractum caſtorei fit eadem ratione: in cuius præparatione diſſoluentis vicem ſubminiſtrabunt aquæ meliſſæ,calendulæ, pœoniæ aut ſimilium

lium antepilepticarum aut cephalicarum: Et ſufficiet hæc omnia macerare in B. per 4. aut 5. dies: & poſtea colare, exprimere, & liquorem euaporatione inde ſeparare: vt omnia reducantur in extractũ: quod conferet omnibus epilepſiis, paraliſibus, apoplexiis, & ſimilibus cerebri affectibus.

Extracta ſiue magiſteria oculorum cancrorũ, vt appellant, teſtarum ouorum, limacum, & ſimilium, quæ omnia ſalis naturam participant, fiant cum menſtruo acido, cum aceto nempe vini, vel hydromelitis vinoſi, vel cum ſucco limonum, berberorum, & ſimilibus. Si igitur ab eiuſmodi teſtis, & membranulis ſiue pelliculis ouorum gallinaceorum, & ſimilium rerum diſſolutis, ſtatim eorundem diſſoluens inde ſeparare velis, (quod elegans, & magnum vtique myſterium, haud cõtemnendum eſt) aliquot guttulæ liquoris ſiue ſalis tartari diſſoluti, ſuperiniiciẽdæ ſunt: & ſic magiſterium parabis excellentiſſimum ad calculos diſſoluendos, ſtrangurias, dyſurias, iſchurias difficultates, & ſuppreſſiones vrinæ: pro doſi exhibeantur paucula tantùm grana: tanta enim efficacia & energia pollent eiuſmodi remedia in his affectibus medendis. *Ext. oculorũ cancrorum, teſtarum ouorum, limacũ, &c.*

Vt extractum fiat è matrice leporina, & ſecundina mulieris fœcundæ, oportet has partes probè priùs lauare & abluere vino albo, poſteà deſiccare, & in puluerem reducere: & diſſoluente vti aqua quadam vitæ alkaliſata: quę ipſas ſubitò diſſoluet & in eſſentiam reducet: quæ eſſentia, ſeparato ſuo diſſoluente efficaciſſima & præſtantiſſima eſt ad matrices ſteriles fœcundandas, & conceptioni idoneas reddendas. *Ext. matricis leporinæ & ſecundinæ mulieris fœcundæ.*

Extr. metallica. ☞ Reliquum eſt, vt nunc dicamus de extractis, eſſentiis, magiſteriis, & inctuiis rerum metallicarum, quibus, complectimur gemmas, margaritas, ſeu perlas, videlicet corallia, hyacinthos, & alios lapides pretioſos & non pretioſos: loquor tantum de his rebus metallicis, quibus Pharmacopœam noſtram exornare decreuimus, & quarum præparandarum formulas ante polliciti ſumus; hæc enim & ſimilia aliàs tempeſtiuiùs tractabuntur in Pharmacopœa noſtra Spagyrica, tanquam in ſuo proprio loco.

Eſſentiæ ſeu ſales coralliorum & perlarũ. Eſſentiæ & magiſteria coralliorum, & perlarum vno eodémque artificio præparantur.

Corallia craſſo modo conterantur: perlæ verò integræ manentes & ignitæ extinguantur in aqua vitæ fortiſſima, idque ſæpius, & hæc eſt ipſarum calcinatio. Poſteà ritè diſſoluantur in ſucco limoniorum vel berberorum: qui ſuccus poſt illarum diſſolutionem rurſus ſeparetur: & quod in fundo remanet (quodque poſtea pluries cum aquis cordialibus diſſolui & coagulari poteſt ad aciditatem diſſoluentis acidi tollendam) dicitur ſal ſiue eſſentia perlarum.

Magiſterium perlarum & corall. Vt magiſterium ex iiſdem fiat, diſſoluendæ ſunt in fortiſſimo diſſoluente, quale eſt acetum alkaliſatum, aut acetum mellitum, & vt perlæ poſt perfectam ſuam diſſolutionem, rurſus ſeparentur, citra diſſoluẽtis tamen exhalationem, (quod alias ſaltem aromaticum acidum & vitriolatum hoc modo coniunctum relinqueret cum re diſſoluta, à qua difficulter ſepararetur) diſſolutioni huic ſuperiniiciendæ ſunt aliquot guttæ olei tartari, cuius opera perlæ diſſolutæ nictu oculi

fundum

fundum petent, ſummè albicantes inſtar niuis: à quibus poſtea prædictum diſſoluens facillimè ſeparabitur per inclinationem, & materia aliquoties abluetur aqua, & perfectè edulcabitur, quod ſanè opus, citra magiſterij opem non perficitur: Vnde etiam res, in hunc modum præparatæ, nomen ſuum obtinuerunt. Hoc perlatum magiſteriū, in quolibet liquore tum diſſolutum, admirandum eſt naturæ noſtræ corroboratiuum, non ſecus ac magiſterium coralliorum, cuius præparatio conſimili penitus fit ratione.

Magiſteria hyacinthi, ſmaragdi, & rubini eadē quoque methodo & artificio præparantur, ſed calcinatio illorum fit cum floribus ſulphuris. *Magiſt. hyacinthi, ſmaragdi & rubini.*

Magiſterium hyacinthi eſt ſingulare & ſpecificum remedium contra ſpaſmum, & cōtracturas.

Magiſterium rubini venenis, peſti, & omnibus corporis corruptionibus aduerſatur.

Magiſterium ſmaragdi ſuccurrit peculiariter epilepſiis.

Eodem modo parantur lapides, iudaicus nempè, & lyncis, qui reducuntur in magiſterium: de quibus pro doſi tantùm duo vel tria grana ad ſummum offerantur cum quodam liquore congruente. Summum præſtant remedium aduerſus iſchuriam, ſiue ſuppreſſionem vrinæ, & attritionem & expulſionem calculi. *Magiſt. lapidis iudaici & lap. lyncis.*

Sic quoq; cōficies magiſteriū lapidis lazuli, ſingulare purgatiuū humoris atrabilarij: & præſtās medicamē contra omnes manias & melāncholias. *Magiſt. la. lazuli.*

Res ſulphureæ requirunt aliam præparationis methodum. Nos ordiemur à ſulphure vulgari, & quidem ab ipſius floribus.

Flores ſulphuris. Flores ſulphuris parantur, miſcendo æquales partes ſulphuris & colchotaris ſiue vitrioli, perfectè rubificati, & deſiccati: omniaque ſublimando, poſtéa adhuc ſemel ſublimentur cum ſolo ſaccharo candi, vt maius ad aſthma, & alias affectiones pulmonum, conferant auxilium.

Rubinus ſulphuris. Ex his floribus, opera liquoris terebinthinæ, conficitur rubinus ſulphuris, qui excellentiſſimus eſt contra phthiſim, & vlcera pulmonum: exhibitus cum quodam liquore congruo, tunc cùm ſeparatus eſt à ſuo diſſoluente.

Ex iiſdem floribus ritè præparatis & diſſolutis in oleo tartari (parati per ſalem ſuum reſolutum, qui eſt oleagineus, & per conſequens proprium & idoneum diſſoluens ipſius quoque ſulphuris) educes magiſterium aliquod, nempe lac, cremorem ſeu butyrum: cui diſſolutioni ſi effundas acetum album, materia ebullire & vehementer efferueſcere incipiet, citra etiam ignis additionem, & cremor lacteus ſulphuris ſubitò petet fundum, & à diſſoluente ſuo ſeparabitur.

Lac. cremor ſiue butyrum ſulphuris.

Separabis itaque diſſoluens per inclinationem, & variis reiteratis ablutionibus cum aquis cordialibus edulcabis exactè materiam, & ſic habebis lac ſiue cremorem ſulphuris albiſſimum: Hoc medicamento curantur omnes pulmonum & thoracis affectus.

Eſſentia camphoræ. Eſſentia camphoræ educitur cum aqua vitæ tartariſata. Extractum bituminis Judaici conficitur cum aqua clara therebinthinæ.

Extr. bituminis Judaici.

Crocus metallorum. Pergamus ad metallicas eſſentias.

Crocus metallorũ preparatur cum æquis partibus

tibus Magneſiæ Saturninæ, & nitri inuicem mixtis, & inflammatis in quodam cruſibulo, vt vtar artis vocabulis: & remanebit materia quæ iam calcinata in forma hepatis, quæ pulueriſata rubicunda apparet inſtar croci martis, quæque dulcoranda eſt. Cùm autem dicta Magneſia ſit prima radix omnium metallorum, idcirco generali nomine crocus metallorum nuncupatur: qui potens medicamen eſt tam vomitiuum, quàm purgatiuum ſimul variiſque affectibus accommodum, vti ſuprà oſtendimus: doſis grana 10. vel 12. cum vino aut alio liquore.

Surphur auratum diaphoreticum paratum cum fæcibus reguli, in aqua diſſoluti, & in lixiuium redacti: in quo ſi cochlear argenteum immiſeris, vero aureo colore id tingi animaduertes: Huic lixiuio adde parum aceti, & videbis crocum auratum ſtatim fundum petere: ſepara dein lixiuium per inclinationem, & prędictum crocum optimè ablutum, dulcoratum, & deſiccatum, collige ſeorſim, qui admirabile erit ſudorificum, & ſanguinis mundificatiuum, multis morbis depellendis aptiſſimum: doſis ℈ ß. *Sulphur auratum diaphoreticum.*

Crocus martis educitur è ferri ſiue chalybis limatura, quæ in furno reuerberij ab ignis flamma & vi in crocum eleuatur leuiſſimum & rubicundiſſimũ. Eiuſmodi crocus confert dyſenteriis liẽteriis, gonorrheæ & ſimilibus affectibus, in quibus adſtrictione & fluxus inhibitione opus eſt. *Crocus martis.*

Sed crocus paratus è laminis ferri candentibus & in magdaleones ſulphuris immiſſis, quarum vi ſulphur liqueſcit & funditur, vt cera Hiſpanica, virtutem habet attenuandi, aperiendi, & de-

oppilandi: ſicut & is, qui per longiorem moram ſolius aquæ conuenientis inhibitione elicitur, qui non tantùm attenuat, ſed & à tartareis & melancholicis humoribus tum lienem totúmque meſenterium repurgat. Hæc duo croci genera valent aduerſus quaſvis hydropiſes & cachexias.

Olei ſulphuris in crocum cōuerſio. Crocus cum liquore acidulo ſiue oleo ſulphuris, fit infundendo prædicti liquoris partem vnam, & tantundem ſpiritus vini, in cochlear ferreum. Vbi omnia bulliant ad ignem lentum vſque ad conſumptionem: poſtea reſideant per aliquot dies, & omnia in puluerem croceum ſubtiliſſimum conuerſa conſpicies: quem adſeruabis in paruis phialis optimè clauſis, ne aër intret: reſoluitur enim ab aëre. De eo aliquot grana exhibebis in iuſculo ſiue liquore cōgruo: in quo dictus crocus reſoluitur, qui ob martis naturam, quam participat, verum hepatis inſtauratiuum eſt, eiúſque conducit imbecillitatibus, & omnibus aliis morbis, qui inde oriuntur, quales ſunt cachexiæ, fluxus hepatici, hydropiſes, & ſimiles. Magnum vtique ſecretum, & admirandis virtutibus præditum.

Hæ ſunt omnes illæ præparationes metallicæ, quibus pharmacopœam noſtram decorandam ſtatuimus: & quarum deſcriptiones huc afferre & explicare promiſimus.

Perſtringendæ adhuc reſtant præparationes aliquot ſalium & oleorum, quorum mentio, hoc in opere, quoque facta fuit.

Sal igitur prunellæ, quem chymici Anodynum minerale appellant, ob ſingularem illam vim mitigandi

tigandi dolores, quantumuis à cauſa calida & inflammatione quadam excitatos, paratur cum nitro optimo, quod funditur in cruſibulo, paulatim ſuperiniiciendo flores ſulphuris, qui eius pinguedinem tollunt, idque adeò pellucidum purúmque reddunt, vt ſi ſuper lapidem marmoreum effundas, omnino clarum & diaphanum appareat, inſtar vitri: quod deinde, Sal ſiue lapis prunellæ dicitur. Salutare eſt remedium ad ardentiſſimam illam febrim, Hungaris familiarem, extinguendam & edomandam; cuius ferocia tanta eſt, vt ægrotantium linguas prorſus nigras, & prunis ardentibus ſimiles efficiat: cùm autem tanti ſymptomatis ſæuitia ex ſalis huius vſu leniatur & opprimatur, inde Sal prunellæ appellatus eſt. Eſt præterea idem remedium magnum diureticum, & diaphoreticum, ſicut ſuprà videre licet, quando nos in eo præſcribendo, eiuſmodi curandi indicationes nunquam non perſtrinximus.

Cremor ſiue ſal tartari.

Cremor ſiue ſal tartari etiam ſub ſalibus comprehenditur: qui conficitur ex tartaro albo, craſſo modo pulueriſato, & multiplici aquarum ablutione repurgato, donec clariſſimus euadat: huiuſmodi tartari in patinam terream vitreatam inditi ℔ 5. vel 6. affunde aquam claram fontanam, vt 5. aut 6. digitos materiam ſupernatet: bulliant omnia per horam vnam atque alteram: poſito dein vaſe in loco frigido, in ſuperficie concreſcet cremor cryſtallinus, quem ſeparabis cum cochleari perforato: reiterata ſæpius eadem ebullitione, poſt materiæ refrigerationem, ſemper cremor adimatur, qui in frigido coagulabi-

tur, & fac vt exſiccetur in aere: de eo iuſculis admiſce ʒ ß. & acidula ea reddes, guſtuíque gratiſſima, & vtiliſſima etiam ad diſſecandos & incidendos humores craſſos & tartareos in viſceribus nutritioni dicatis: Eadem iuſcula apozematum loco offerri poſſunt in pluribus affectibus, quæ ægrotantes cum voluptate aſſument, nec vllam ipſis nauſeam, vt reliqua ſolent, excitabunt: iiſdem iuſculis addere potes radices & herbas congruentes, qualeſcunque volueris. Hi criſtalli ad ʒ j. exhibiti purgant clementer, licet per ſe, & ſine iuſculo ſumantur.

Sales cranij humani, rad. reſtæ bouis, cort. fabarum, abſinthij, fraxini, ceterach, &c.

Sales cranij humani, radicis reſtæ bouis, corticum fabarum, abſinthij, fraxini, ceterach, & ſimiles vno eodémque artificio præparantur: per calcinationem enim omnia, ſiue ſingula ſeorſim in cineres rediguntur: ex quibus poſtea ſal iuxta communem ritum, cum liquoribus vel aquis congruis extrahitur: ſic ſal cranij humani educitur cum aquis pœoniæ, florum tiliæ, lilij conuall. & ſimili antepileptica: hic enim ſal ferè epilepticæ curæ peculiariter deſtinatur.

Sal corticum fabarum elicitur cum ſua propria aqua, ab ipſis adhuc viridibus deſtillata. Exſiccati enim cortices calcinantur, & fit inde ſalis extractio cum ſua aqua, vt diximus. Et ſic idem præparationis iudicium eſto de cæteris.

Poſtquam ſales præparati fuerint, hoc eſt, variis diſſolutionibus, filtrationibus & coagulationibus ad perfectam vſque puritatem adducti: adhuc vltima hæc ipſis accedit operario, vt in cruſibulum iniecti, ad rubedinem vſq; calcinentur ad ignem; ea tamen cautione, ne fundantur

au-

aut fluant: & ſic perfectè dealbantur. Hæc ſolum-
modo de ſalibus nobis tractanda reſtabant in
Pharmacopœa noſtra.

Quomodo enim iidem ſales in olea tranſmu- *Salium vltima & perfecta præparatio.*
tentur, & è fixis volatiles, per ſolam propriæ aquę
mercurialis additionem reddantur: quomodo
item ex iiſdem ad varios vſus potentiſſima edu-
cantur remedia: hæc omnia, inquam, non ſunt
huius loci, ſed ſublimiorem requirunt conſide-
rationem, & propterea in Pharmacopœam no-
ſtram Spagyricam reſeruanda: quò etiam reiici-
mus tractatum de admirandis viribus ſalium me-
tallorum, è quibus aquæ vitæ ardentes eliciun-
tur, necnon tractatum de ſulphuribus & oleis
præſtantiſſimis, quæ æquè in mineralibus ac in
vegetabilibus deliteſcunt: vbi ſimul demõſtrabi-
mus ſpiritum vegetantem in mineralium corpo-
rum interiori potentiſſimè vigere: eaque nuſ-
quam vegetatiua tanta virtute, prout quidam ex-
terno illorum aſpectu decepti falſò opinantur,
orbari aut deſtitui.

Quod ad olea attinet, de quibus ſuprà locuti *Olea aromatũ, ſem. bac. gra. cort. fruct. her. &c.*
ſumus, illa omnia communia admodum ſunt, eo-
rúmque præparatio omnibus ferè, imò ipſis ty-
ronibus nota & perſpecta eſt: ſiue ſint olea aro-
matum, veluti cinnamomi, garyophyllorum,
macis, nucis moſchatæ, piperis, & ſimilium: ſiue
ſeminum, baccarum, & granorum, vt lauri, iuni-
peri, fœniculi, aniſi, pœoniæ, &c. ſiue corticum, &
fructuum, vt arantiorum & citriorum: ſiue om-
nium etiam herbarum calidarum, vt ſaluiæ, roſ-
marini, menthæ, betonicæ, maioranæ, thymi, hyſ-
ſopi, & infinitarum aliarum: quæ omnia vna

eadémque via ac methodo conficiuntur, nempe ea conquaſſando & macerando in 5. aut 6. aquæ tepidæ partibus per 24. horas: & poſtea deſtillando per magnum Alembicum cupreum cum ſuo refrigerio: iam ſuprà modum edocuimus, cùm de aquis cinnamomi aliorúmque aromatum ageremus: ſimúlque oſtendimus, ex huiuſmodi aquis deſtillatis poſt oleorum ſuorum ipſis innatantium ſeparationem, multos ac varios ſyrupos præſtantiſſimos concinnari poſſe.

Omnium horum oleorum vires ac proprietates patebunt ſatis ex ſupradictis, ita vt ſuperuacaneum ſit hic eadem repetere.

Oleorum incommoda. Huiuſmodi olea licet ſummis & elegantiſſimis virtutibus prædita ſint, non tamen carent ſuis incommodis: cùm enim tenuium ſint partium, facilè in auras diſſipantur, quantumuis in phialis obturatiſſimis conſeruentur. Accedit, quòd non vſurpari poſſint, niſi mixta cum aliis, conſeruis nimirum, tabellis, aut liquoribus: ſi aliàs inconſideratè exhibeantur plus obeſſe quàm prodeſſe ſolent.

Eximia ſemper quædam ſingulis regionibus ſua laus eſt & præſtantia: vt Germanorum fortitudinem nullis vnquam ſeculis intermorituram prætermittam, illis hæc modò potiſſimum gloria aſſeruatur, vt tantò politiorum quorumuis ſecretorum indagandorum ſtudio flagrent & cupiditate, vt non immeritò id elogium quadamtenus aptari poſſit Virgiliani inſtar.

6. Aen.

Excudent alij ſpirantia mollius æra:
Credo equidem viuos ducent de marmore vultus,
Orabunt cauſas melius, cœlique meatus

Deſcri-

Deſcribent radio & ſurgentia ſydera dicent:
Naturam penetrare magis Germane memento.

In illa enim regione artificium nuper inuentum eſt olea illa reducendi in eſſentias gratiſſimas ac vtiliſſimas, quæ propriis ſuis coloribus, odoribus, ſaporibuſque nobilitantur: nulla accedente alia mixtione quàm Manna cœleſti optimè depurato, quod harum rerum vires, atque virtutes allicit, eaſque ſua admixtione exquiſitiſſimè corrigit. Secreti huius me participem reddidit Germanus quidam doctus medicus, eiuſq; e præparandi modum mihi re ipſa reuelauit: is forſitan ęgrè ferret ſi clariùs arcanum illud manifeſtarem: Nihil tamen eorum quæ dicere conueniunt reticui: nec dubito quin experti chymici paucis mea dicta comprehendant. *Inuentũ nouum olea in eſſentias reducendi.*

Eiuſmodi eſſentiæ conſeruantur in paruis thecculis rotundis, quarum ſingulæ capiunt 15. vel 20. diuerſa eſſentiarum genera, quæ cùm vſus poſtulat cum dentiſcalpio, hoc eſt in minima quantitate exhibebuntur, & effectus nihilominus proferent optatiſſimos.

Hactenus de extractis, eſſentiis, magiſteriis, ſalibus, & ſimilibus præparationibus chymicis, quæ hinc inde in Pharmacopœa noſtra exornanda occurrunt, ſatis abundè tractauimus: præter hæc nulla alia iam addituri. Iampridem enim de iis, & ſimilibus multa in ſcriptis noſtris commentati ſumus: nec ceſſabimus in poſterum, ſi Deus vitam nobis conceſſerit, in Pharmacopœa noſtra Spagyrica, pluribus eadem pertractare.

Huiuſmodi elegantia, rara & præclara remedia, officinas Pharmacopœorum hodie potiùs

decerent, quàm tanta de auratarum pyxidũ multitudo, quæ tamen plerumque pluribus in locis aliud nihil præter inanem ventum complectuntur: inter ornatiſſimas inſtructiſſimaſque officinas, tam publicas, quàm priuatas, quæ paſſim in Italia, Germania, aliiſque regionibus habentur, nullam adhuc vidi, quæ æquaret, ne dicam, ſuperaret eam, quæ Caſſellis eſt in arce principis. Ad hanc expoliendam & exornandam, non tantùm principis medici, viri ſummi ac celeberrimi, aſſiduam ſuam conferunt operam & laborem: ſed ipſe etiam princeps, Mauritius nempe, Haſſiæ Landgrauius, magnus ille & potentiſſimus princeps manum non veretur admouere: libenter me in hac totius Europæ politiſſima & exquiſitiſſima officina affirmare poſſum tot vidiſſe extractorum, magiſteriorum, eſſentiarum, aliarúmque præparationum chymicarum genera, vt illorum numerus facilè millenarium excedat: exceptis vulgaribus, quorum nullus eſt defectus, nulla inopia. Eiuſmodi remedia à munificentiſſimo principe largiſſimè erogantur in commodum & ſalutem ſuorum ſubditorum: qua magnificentia ac liberalitate etiam perfruuntur alij circumuicini. Officina hæc mihi typus primus fuit, ad cuius imitationem, meam Pharmacopœam conatus ſum variis iiſque raris & elegantibus remediis chymicis ditare & illuſtrare.

Encomiũ officinæ Caſſellanæ in arce principis.

A cuius enim nomine, lumen & ſplendorem magis his meis lucubrationibus mutuarer, quàm potentiſſimi huiuſce Principis, qui tot ingenitis & excultis virtutibus palam ab omnibus celebratur? Generis equidem illius quod ab antiquis

Ger-

Germaniæ proceribus longa ſtemmatum dedu-
cit ſerie, nobilitati commemorandæ, aut luculen-
tis quibus mirum in modum abundat fortunæ
muneribus explicandis aliquandiu incumberem,
niſi propriis quàm alienis dotibus mallet potiùs
exornari. His igitur prætermiſſis cæteras Serenita-
tis eiuſdem partes ampliſſimas in medium pro-
ducam: ſummam in rebus diuinis & humanis
temperandis ſapientiam, clementiam erga bonos
ſingularem, iuſtitiam improbis formidabilem,
robur animi inuictum, in omnibus humanis
actionibus moderationem, & incredibilem erga
omnes, méque potiſſimum beneficentiam, quæ
tantis me gratitudinis compedibus præſentem
nuper, nunc verò etiam abſentem quotidie ob-
ſtringunt & obſtrinxerunt, vt nullum non officij
genus optimo iure, per me tam liberali Mœcena-
ti rependatur. Quapropter vt aliquam ſaltem
grati animi, ob tot continua beneficia, notam
præſentibus & futuris ſeculis ſignificarem, hoc
meum opus tum alteri magnanimo principi de re
literaria æquè benemerito, ipſi mutuo neceſſitu-
dinis amicitiæque vinculo coniunctiſſimo con-
ſecraui: tum ſacram vtriuſque memoriam meis
ſcriptis inſerendam, & in omnem hominum po-
ſteritatem, quantum per me licet, iampri-
dem conſtitui decreuique pro-
pagandam.

FINIS.

16-040

16[illegible] [illegible]

H5

F[illegible]

[illegible]

[illegible] Duveen

E640
D829p